

BOLDOG EMLÉKÜ

H Á M J Á N O S

SZATMÁRI PÜSPÖK

EGYHÁZI SZENTBESZÉDEI.

KÖZREBOCSÁTJA
MESZLÉNYI GYULA
SZATMÁRI PÜSPÖK.

III. KÖTET.

Nyomatott a „Pázmány-sajtó”-ban Szatmáron, 1904.

Azon nagy tisztelet, mellyel szent életü elődöm, b. e. Hám János püspök iránt viseltetem, arra ösztönzött, hogy egyházi beszédeiből egy harmadik kötettel is megajándékozzam egyházmegyém szeretett papságát. Vegyétek és olvassátok! Az ő tiszta, nemes lelke tündöklök elő műveinek minden sorából.

Ugy intézkedjem, hogy ezen harmadik kötet a mai orthographiát tartsa meg, ugy azonban, hogy amennyire a használatban levő írásjelekkel föl lehel tüntetni, világosan mutassa az eredeti kiejtést.

Kelt Szatmár-Németiben az 1904. évben, szent Gyula pápa ünnepén, április 12-én

Gyula
püspök.

TARTALOMJEGYZÉK.

A.

Magyar nyelvű iratok.

I. Szentbeszéddek.

1.) Mindenszentek ünnepére. Szükséges és hasznos a szenteket követni1
2.) A lélek halhatatlanságáról. Meglátja minden test aző Üdvöziő jét.15
3.) Nagyböjt IV. vasárnapjára. Kezébe vevé Jézus a kenyeret	27
4.) Nagyböjt IV. vasárnapjára. Ez igazan próféta35
5.) Pünkösöd utáni XXI. vasárnapra Vessétekő tet a külő setétségre &48
6.) Pünkösöd utáni XXIII. vasárnapra. Az atyák és fiuk kötelességeirül.58
7.) Egy uj pap első miséjének ünnepélyére. Gyertyaszentelő Bodogasszony napján.70
8.) Egy uj pap első miséjének ünnepélyére. Tartatott Egerben, a minorita <i>atyák templomában, 1812. évi julius 19-én Szabó György első</i> miséje alkalmából.84

II. Szentbeszéddek töredékei.

1.) Mindenszentek ünnepére.102
2.) A búcsukról.109
3.) A gyónás szükséges és hasznos.113
4.) Bevezetés egy szentbeszédhez, mely a következő jelmondat fölött tartatott: „Ha akarsz az életre bemenni ...”119
5.) Bevezetés pünkösöd utáni VI. vasárnapon mondott szentbeszédhez.121
6.) Bevezetés mindenszentek ünnepén tartott szentbeszédhez.123
7.) Bevezetés évvégi hálaadó ájtatosságon tartott szentbeszédhez.125

III. Nagybőjti szentbeszéd vázlatai.

1.) Egy nagybőjti szentbeszéd vázlata 1841.	127
2.) Jézus vádoltatása.	133
3.) Öt nagybőjti szentbeszéd vázlata. 1844.	135
4.) Öt nagybőjti szentbeszéd vázlata. 1852.	165
5.) Négy nagybőjti szentbeszéd vázlata. 1852.	177
6.) A töredelemről és erősfogadásról.	193
7.) A káromkodásról.	197

IV. Nagybőjti szentbeszéd tételei.

1.) Elsősorozat 1814.	204
2.) Második sorozat. 1810.	205
3.) Harmadik sorozat. 1817.	207
4.) Negyedik sorozat. Jelmondata: „Fordulj el a rossztól és tégy jót.”	208
5.) Ötödik sorozat. 1839.	210

V. Gondolatok. Jegyzetek

1.) Az Oltáriszentségről és a szent miséről	212
2.) A bérmlás hatásairól.	213
3.) A szentírásnak csálhatatlan magyarázója csak az igaz anyaszentegyház.	214
4.) Az anyaszentegyház csálhatatlanságáról.	215
5.) A tértésről.	216
6.) A megtérés akadályai.	216
7.) Szükséges az anyaszentegyház hibázhatlansága.	217
8.) Lehet-é akármelyik hitben üdvözülni ?	217
9.) Felelet némely ellenvetésre a keresztény hitről szóló tanítás köréből.	220
10.) Az anyaszentegyházban való sok visszaélés nem elegendő ok az elszakadásra.	222
11.) Tettek-é javításokat a reformátorok?	223
12.) Különös megtérések és terjedése a katolika anyaszentegyháznak.	224
13.) Az egyházi beszéd hasznáról.	226
14.) Vitás kérdések felül igen hasznos hallgatni egyházi beszédet.	226
15.) Az egyházi hatalom nincs alávetve a világi fejedelmeknek.	227
16.) A keresztény emberről.	229
17.) Lehet-é a világban szentül élni?	230
18.) A hazafiságról.	231
19.) A jó polgárnak képe.	236
20.) A nyomomságokról.	23
21.) Az emberi nyomorságokról.	236

VI. Idézetek gyűjteménye.

1.) Felebarátunk megjavításáról.	238
2.) A keresztény vigyázatrul.	239
3.) A halálról.	240
4.) Az imádságrul.	242
5.) A hamis esküvésrül.	243
6.) A gyűlöletrül.	243
7.) Egyházi beszédek befejező szavai a szentírásbul.	244
8.) Buzdító mondatok a szentírásbul.	246

B.

Latin nyelvű iratok.

1.) Sermo occasione suae installationis in sedem Episcopalem ad clerum dioecesanum et populum fidelem habitus.	.248
2.) Encyclicae litterae ad clerum dioecesanum 19-a Aprilis anni 1828. datae.	260
3.) Responsum clero ignota occasione gratulanti.	270
4.) An religio Christiana integra credi debeat?.	271
5.) Unio protestantium cum Ecclesia Catholica sit-ne optabilis?.	274
6.) Quod acatholici non convertantur, id eorum pertinaciae adseribendum, qui Spiritui Sancto semper resistunt, .	.283
7.) Ecclesia protestantium non est vera Christi Ecclesia. .	284
8.) Spicilegium ex operibus S. Augustini.	285
9.) Spicilegium ex operibus S. Hyeronimi.	294
10.) Adnotationes variae.	336

[1]

I. Szentbeszédék

1. Mindenszentek ünnepére.

(Pro Festo omnium Sanctorum. Anno 1833.)

Ezek után láték nagy sereget, melyet senki meg nem számlálhat vala, minden nemzetekből és népekből és nyelvekből, állván a királyi szék előtt és a Bárány színe előtt, fehér hosszú ruhákban öltözve és pálmák a kezekben. Ap. 7. 9.

E mai napon, melyen a dicsőült szentek tiszteletére az anyaszentegyház az ő igaz hivei által ünnepet tartat, az isteni szolgálatban a szentírásnak azon részét olvastatja, melyben szent János a megdicsőített szenteknek számlálhatatlan nagy seregét adja elő, melyben minden nemzetségből, minden rendből valának. És vajjon miért olvastatja épen e részét szent János titkos látásának? — Azért, hogy elmékedésünkkel menjünk be azon dicső országba, melynek kapuit felnyitja előttünk a Krisztus kedves tanítványa. Lássuk ott az elválasztottaknak a seregeit, teljen meg szivünk a mennyei dicsőségnek kívánásával, serkentessünk a szentek példáinak követésére, akik reánk nézve mindannyi bizonyosságok abban, hogy ez az élők tartománya, mennyeknek országa miérettünk vagyunk és hogy mi is lehetünk azok, amik ők. Azért int

[2]

is bennünket, hogy akiknek dicsőségeket szemléljük, nyomdokikot kövessük. — Szt. Pál apostol irván a zsidókhöz, minekutánna az ő szent elejök nagy példáit rendre elszámlálta, így fejezi be az ő intését: Ennyi sok tanuknak felhőjétül körülvétetvén, fussunk az élőkbe adatott viadalra. Haeb. 12. v. 1. Mintha mondaná: Nézzetek vissza a ti sz. eleitek sokaságára, kik világ kezdetétül fogva Dávid idejekoráig oly nagy cselekedeteket vittek végbe. Azok most az örökkévalóság országát birják és tanubizonyosságok, hogy szent élet mindennek, akinek tetszik, lehetséges. Ezekkel a példákkal elevenítsétek, fegyverkeztessétek fel magatokat az ütközetre; viaskodjatok, mint ők, ti is győzedelmeskedni, koronákat fogtok nyerni, mint ők. Az anyaszentegyház is épen azt mondja ma nekünk. Felhuzta előttünk, ugyszólván, a szent Sionnak kárpitját, megmutatja az elválasztottaknak minden nemzetségből, rendből és sorsból álló seregeit, akik nekünk bizonyosságul szolgáljanak abban, hogy ők olyanok voltak, aminők mi most vagyunk, és hogy mi is lehetünk, a milyenek ők most.

Mi ugyan ugy képzeljük magunkba a szenteket, mint holmi rendkívül való embereket, akik nem lettek volna hozzánk hasonlók és akiket követni nekünk nem volna lehetséges; hibás vélekedés ez, melyet Isten segítségével megcáfolni igyekezem. Nemcsak lehetséges, de általában szükséges a szenteket követni, szent életet élni. Ez az egész beszédnek summája. — Lehetséges minden embernek a szenteket követni, erről szólok az első részben általában; szükséges minden embernek szentül élni, erről értekezünk a beszédnek második részében. Mind a kettőben az a célom, hogy sziveitek felindíttasson a szent élet követésére, melyet, hogy elérjek, nem tőlem függ, hanem

[3]

Te tölöd én Istenem, ki birsz egyedül a szivekkel; azért Tégedet kérlek a te szenteidnek érdemeért, munkálkodjál isteni erőddel hallgatóimnak sziveiben. Én folytatom beszédemet, ti figyelmezzetek! Mikor a keresztényeket arra ösztönözzük, hogy szentek lenni iparkodjanak, többnyire ilyen feleletet veszünk tőlök: Mi gyarlók, bűnös emberek vagyunk, nem lehetünk szentek. A mi állapotunk, sorsunk, hivatalunk gátol, hátráltat minket, hogy szentek ne lehessünk. De kopasz mentségek ezek és csak a mi fejünkben kikoholt íjesztő vászok, melyek bátortalanságbul és tulajdon személyünkhöz való szeretetbül származnak. Szent lehet minden ember, ámbár gyarló és bűnös legyen is; szent lehet minden keresztény, bárminő legyen az ő sorsa és hivatalja. Mind a kettőrül bőven meggyőzöttünk, csak vessük szeméinket a mennyekben uralkodó dicsőült szentekre. Kik valának ezek az egek választotti? Nem azt kérdem pedig, kik a boldogság mostani állapotjában, a hol semmi egyéb édességet nem tudnak, hanem a kegyelem édességit, semmi más hajlandóságokat nem ismernek, hanem az isteni szeretetnek hajlandóságit; ez a mennyei, de nem a földi szentek állapotja. Hanem azt kérdem, mik valának ezek az elválasztottak az időnek azon percentésében, melyben az evangéliumi szentség útjára kezdettek lépni? Emberek valának, mint mi; következendőképen gyarlók, töredékenyek, valamint mi. Az ő szivek ezer indulatoknak gyülekező helyei valának, míglen a Szentlélek templomává lettek. Emberek valának előbb, semmint szentekké lettek; következendőképen oly szélvész, állhatatlan szivek vala nékiek, valamint nekünk, vagy talán rnég inkább nekik, mintsem nekünk, melyet meg kell vala csendesiteniek, megállítaniok. Kevély s főnnhájázó szivek vala

[4]

nekik, melyet meg kell vala állitniok; erőtelen, félelmes szivek vala nekik, melyet meg kell vala bátorítaniok; gyenge, töredékeny szivek vala nekik, melyet az ingerlések ellen védelmezniek kell vala. Szabadságszerető szivek vala nekik, melyet az iga alá hajtani és befogni erőszakkal kellett vala. Mondjunk még többet? Az egek választottai gyakran bűnösök voltak előbb, mintsem igazak lettek; az ő rosszások éppen úgy feljegyeztettek az evangéliumban és a történetek könyveiben, valamint jószágok, hogy büneink tekintete soha el ne szakasztaná a jószágos cselekedetek reménységét.

Azt kérdem annyi büszke és maga tiszteltetését szomjuhozó emberektül: azok az apostolok, kik magok megvettetésével megaláztatások napjait úgy nézték, mint győzedelmeskedő napjaikat; azok az apostolok, kik minden tiszteleteket s dicséreteket két kézzel elűztek maguktul, mik valának eleintén? Olyan emberek valának, kik az elsőségért egymás közt oly hevesen vetekedtek vala; oly emberek valának, kik ugyan Krisztus Jézushoz adták magokat, de magok dagályok feláldozására nem bírhatták magokat. Ezekbül az emberekbül az alázatosságnak oly csudái lettek, melyeket az Ég és Föld elbámult. — Azt kérdem annyi fősvény emberektül: Ama szent Máté evangelista, ki egyebet gazdagságának lenni nem ösmért, hanem a végső szegénységet; aki minden vagyonát a szegények között elosztotta, mi vala eleintén? Ő egy volt ama pénz után esdődő emberek közül, kik a közönséges pénznek és vámnak gondviselési mellett hamis gazdagságokat gyűjtének és kincseiket a község verébül szijják. Ilyen emberbül azután a szegénységnek csudája jött ki. — Azt kérdem annyi bosszut kívánó emberektül: Azok a Krisztus tanítványai, akik a vérontó állásokon a hóhérok

[5]

pallosa alatt haldokló szavaikat az Ég felé emelték, hogy üldözőiknek áldást, kegyelmet nyernének, kik valának eleintén? Indulatos, tüzes emberek valának, kik annak előtte villámlásokat, mennydörgéseket kértek Krisztustól, hogy egész városok, tartományok hamuvá lennének. Ezekből; az emberekből lettek a szelidségnek és felebaráti szeretetnek csudái. Azt kérdem annyi félékeny, gyarló emberektől, kiket minden nehézség, minden emberi tekintet visszavet, a hitnek első martírjai, annyi ezernyi ezernyei mik valának eleintén? Nem oly nyomorult, félékeny emberek voltak-e, kik még egy nyomorult szolgáló előtt sem merték Mesterjüket megnevezni; és mégis ezekből az emberekből voltak az evangéliumnak annyi bajnoki és vitézi, kik a tirannusok dühösségének füttyöt hánytak. — Azt kérdem oly sok puha és gyönyörűségekhez szokott keresztényektől: Ki vala az asszonyállat, akit borzos fővel, minden cifraság, csinosság, szégyen nélkül a Krisztus lábainál sirni és azokat könyhullajtásával áztatni látunk? ki vala az asszonyi személy, aki mesterének halála által, mindenét elvesztvén, élete virágjában a pusztába vette magát, a hol csak könnycseppjeivel táplálja magát, a hol egyedül csak azt zokogja és vigasztalhatatlanul fájlalja, hogy a világot ismerte és a világtul ismértetett. Ez a penitenciatartó ama Magdolna, aki oly sokáig imádkozott és imádtatott a világtul, aki a cifrázkodás, hívság s csintalanságon kívül semmit sem látszatik vala tudni. Ebből lett a penitenciának ama csudája, amit alig foghatunk meg. — Ezek azok a képek, amelyekre nézünk, amelyeket gondolatainkkal által, meg által kellek járnunk. — Ezek azok a képek, melyek minden mentségeinket visszavetik, melyek nekünk azt mondják, hogy a szentek is szinte gyarló emberek voltak, mint mi;

[6]

sőt sokan közülök bűnös emberek voltak, mint mi vagyunk, mégis szentekké váltak. Ne mondd azért keresztény ember, gyarló bűnös ember vagyok én, nem lehetek szent. A szentek is gyarló emberek voltak, mégis szentek lettek; tehát a te gyarlóságod nem hátráltat téged, hogy szent lehessél.

De azt mondod: az én állapotom és sorsom nem engedi, hogy szent lehessenek; a világnak annyi zűrzavarjai között, annyi bajok között lehetetlen nékem a szentség. — Oh, ha más sorson volnék, ha nem volna rajtam ez a hivatal, ha jobb szerencsével élnék, én is szent életet viselnék. — Oh, atyámfia ne csald magadat! Nem a hivatal, nem a sors oka annak, hogy te szent nem vagy, hanem tennen lustaságod, restséged, nem akarásod. István, László, Lajos, Leopold és sok mások a királyi székekben; Erzsébet, Margit, Kunigundis, Hedvigis és több mások az udvarban; Eustachius, Demeter, György és több mások a táborban; Ivó a tanácsházban; Kryspinus a műhelyben, Izidórus az ekeszarva mellett lettek jeles szentek. Patricius zarándokoskodva, aquinásbéli Tamás tanulva, Hermannus betegeskedve, Blandina leány szolgálóskodva, Vendelin nyáját őrizve érték el a szentség tárgyát. Akármilyen tehát a te sorsod, elérheted te is a szentséget. — Ha a szentség állana vadon erdőkben, a kietlen barlangokban lakni; ha a szentséget az isteni dolgok mély elmélkedésében, a test kegyetlen ostromozásában, az éjszakai hosszú vigyázásokban kellene keresni; ha a szentség abban állana, hogy az ember éjjel-nappal imádkozzon, sirjon, szomorkodjon, böjtöljön s minden vigasztalást magának megtagadjon: volna talán mentséged, de nem így van a dolog. A szentség csak abban áll, hogy amit parancsol a törvény, azt tedd meg; amit tilt, attul őrizkedjél. Csak

[7]

abban áll, hogy amely hivatalban helyeztetett az isteni Gondviselés, annak hiven, becsületesen eleget tégy; hogy azt a munkát, melyet ugyanis naponként véghez kell vinned, jól és Istenért vidd véghez. Ki mondhatja ezt lehetetlenségnek? ki állítja ereje felett valónak? — Cselédes ember vagy, atyámfia? Talán a hitvesed haragos, perló, hirtelen természetű? Talán a gyermekid fejesek, szófogatlanok? Talán a szolgád, szolgálód goromba, engedetlen, visszafelelgető. Vagy akarod, vagy sem, ugy-e sokat kell ezektől szenvedned? — Szenvedj tehát jó szívvvel, szenvedj az Istenért, szenvedj mennyországért, mutass nékik példát a jóra, csepegtesd beléjük a rossznak undorodását, oktasd őket az isteni félelemre, szeretetre, a hit réguláira. Ugy-e kitelhetik tőled? Pedig ebben áll a szentség. — A helység birája, elüljárója vagy atyámfia? Sokat kell lótnod-futnod; sokat kell mind eszedet, mind testedet törnöd s fárasztanod? Tehát ezt a sokat tedd az Istenért, mennyországért; tedd azért, hogy az Isten akaratját, ki erre a hivatalra választott, beteljesítsed; tedd mind azt, amit hivatalod kíván, igazán, hiven, becsületesen, ugy, ahogy kitelhetik tőled. Pedig ebben áll a szentség.

Két kézi munkáddal keresed kenyeredet atyámfia? Paraszti munkád után élsz? Vagy akarod, vagy sem, sokat kell izzadnod, sokat virrasztanod, sok hevet és hideget, szelet és havat, éhséget és szomjuságot kiállanod. Ezeket ne szenvedd azért, hogy gazdálkodjál, hogy kincseket gyűjts magadnak, hanem azért, mivelhogy az Isten bölcs gondviselése ilyen sorsot rendelt neked! Ugy-e, hogy kitelhetik ez tőltek? Pedig ebben áll a szentség! — Gazdasszony vagy atyámfia? Vagy akarod, vagy nem, sokat kell tünnöd, szenvedned, postorkodnod, fáradoznod. Tedd mindezeket szívesen, szenvedj békességesen az

[8]

Istenért, kinek tetszik tégedet ily állapotban helyeztetni. Ugy-e kitelik ez tőled? Pedig ebben áll a szentség! Oh, ha a katona minden szenvedéseit az Istennek felajánlaná; óh, ha a munkás ember minden munkájában az Istenre tekintene; óh, ha a gazdasszony éjjeli-nappali fáradságát az Isten dicsőségére fordítaná! Oh, ha mindnyájan a keresztények csak azt tennék az Isten tekintetéért, amit cselekesznek a csalárd világ kedvéért, bizonyval száma nem volna az eleven szenteknek. Azért haszontalan mentség tehát, hogy a te sorsod hátráltat téged a szentségtől. Szent lehetsz, akárki légy, akármilyen sorsban legyél. — Ne mentegesd tehát magad, hanem igyekezzél a dicsőült szenteknek nyomdoki után indulni. Szent lenni! E pedig nem merő tanács, hanem szoros kötelességed, mert tartozik minden keresztény szent lenni; átaljában, szükséges minden embernek szent életet élni. Errül a második részben.

2-a Pars.

A keresztények közönségesen ugy gondolkoznak, hogy jó, szép és dicséretes dolog a szentek példáit követni, szent életet élni, de ez nem kötelesség. — Ez nem kisebb hiba az előbbinél. Ne csald magad keresztény lélek! Minden ember tartozik, szorosan köteleztetik, üdvösségének elvesztése alatt köteleztetik szent életet élni. Ezt parancsolja az Isten minden embernek kifogás nélkül; ezt kívánja a mi teremtésünk és a megváltásnak célja, ezt a mi keresztény hivatásunk, ezt a Jézus Krisztus példája, ezt tulajdon lelkünk üdvössége.

Hogy a szentségre törekedjünk, ezt 1-ször parancsolja az Isten minden kifogás nélkül. Ez az Isten akaratja— így ír sz. Pál (I. Thes. 4. 3.): *a ti megszentüléstek.* — *Választott minket ő benne (a Krisztusban) a világ*

[9]

teremtése előtt, hogy szentek lennénk és makula nélkül valók az ő színe előtt a szeretet által. (Ephes. 1. v. 4.) Szentek legyetek, — maga mondja az Isten. (Lev. 11.44. et 19. 2.) mert én szent vagyok a ti Uratok, Istenetek. Vegyétek észre szerelmesim! Az Isten nem parancsolja, hogy az ő többi tökéletességeit, melyeket nekünk követni nem is lehet, kövessük; nem mondja, hogy mindenhatók, függetlenek legyünk, hanem azt akarja s parancsolja, hogy a szentségében kövessük, mi is, mint Ő, szentek legyünk. Épen ezt parancsolja Krisztus is az evangéliumban. (Math. 5. 48.) Legyetek azért ti is tökéletesek, mint a ti mennyei Atyátok is tökéletes. — Innen irt sz. Péter: A Szent szerint, aki titeket hívott, ti is minden magatok viselésében szentek legyetek, (I. I. 15.) mert irva vagyom: Szentek legyetek, mert én is szent vagyok. Ezt kívánja 2-szor a mi teremtésünknek célja, mert ugyanis mi a mi teremtésünk célja? Nemde erre a kérdésre: mi végre teremtette az Isten az embert? mindnyájan, már még a kisdetek is így felelnek: hogy néki szolgáljunk és üdvözüljünk; tehát a végcélja a mi teremtésünknek, hogy itt a földön az Istennek szolgáljunk, az ő parancsolatit megtartsuk, azaz hogy itt szentül éljünk és ez élet után a mennyországot elnyerjük, a szentek számába jussunk. Az vég is tehát, melyre teremtettél, oh ember, azt (kívánja) parancsolja néked, hogy te szent légy!

E kötelességedet erősíti a te keresztény hitre való hivattatásod, mert ugyanis Krisztusnak minden példája, mind tanítása, a megváltásnak egész munkája, az anyaszentegyháznak felállítása a szentség útjára igazítanak téged elannyira, hogyha azon uton járni nem akarsz, meg kell szünnöd magadat kereszténynek is nevezni. — Krisztus, aki minden szentségnek kutfeje és tündöklő

[10]

példája és az anyaszentegyháznak feje, hitt és felvett bennünket az ő anyaszentegyházába, hogy *mi minden magunkviselésében szentek lennénk, (1. Pét. 1, 15.) hasonlók lévén az ő ábrázatjához, (Rmns 8. v. 29.) az Isten előtt méltán járnánk, aki hívott minket az ő országába és dicsőségébe. (Thess. 2. v. 12.) Ő oktat minket, hogy megtagadván az istentelenséget és a világi kívánságokat józanon és igazán és ájtatosan éljünk e világon, várván a boldog reménységet. (Tit. 2. 12.) Ő önnön magát adta érettünk, hogy minket megváltana minden hamisságtul és tisztítana magának, kedves népet, a jó cselekedeteknek követőjét, (v.14.) Ő szerette az ő anyaszentegyházát és önnön magát adta érte, hogy azt megszentelje — — — hogy szent és makula nélkül legyen. (Eph. 5. v. 25.) Ő az ő anyaszentegyházában adott némelyeket ugyan apostolokat, némelyeket pedig prófétákat némelyeket pásztorokat és doktorokat — — hogy igazságot cselekedvén a szeretetben, mindenestül neveddjünk abban a Krisztusban, aki a Fő. (Eph. 4. v. 11. 15.) — Krisztusnak minden cselekedeti oda céloztak, hogy mi megszenteltetnénk. Jászolyban született és a kereszten halt meg, azért, hogy az embereknek kegyelmet érdemeljen, mely nélkül mivel szent nem lehet, teremtésének célját sem érhetné el. Szentségeket rendelt megigazulásunkra, dicsőséges feltámadása után a Szentlelket elküldötte, hogy a Szentléleknek ereje által annál inkább felindíttasson szívünk a szentség szeretetére. Az Isten szeretete kiontatott a mi szíveinkbe a Szentlélek által, aki nekünk adatott. (Rmns 5. 5.). És hogy a szentségnek darabos útja nekünk nehéznek ne láttasson, ő maga megtörte előttünk e rögös utat, mindenekben hozzánk hasonló lévén, példát adott nekünk, hogy amint ő cselekedett, mi is úgy cselekednénk; amint*

[11]

Ő szent volt, mi is szentek lennénk. Akarunk a Krisztusnak tanítványi lenni? Kövessük az ő nyomdokait. Aki a keresztény hitre hivatott, az a szentségre hivatott: *Nem hivott minket az Isten tisztátalanságra, hanem szentségre.* (I. Thess. 4. 7.). Ugyanazért az első keresztények másképpen nem is neveztettek, hanem csak szenteknek, amint szent Pál leveleinek több helyei nyilván bizonyosságot tesznek. Mi következik innen? Az, hogy aki szentül nem él, az a Jézus Krisztusnak nem tanítványa, az nem igaz keresztény. Ha tehát keresztény akarsz lenni, tartozol szent lenni.

Tartozol és pedig lelked üdvössége elvesztése alatt tartozol szent lenni. *A lélek üdvössége* a Jézus, Sirák fia bizonyítása szerint (Eccl. 30. 15.) az igazság szentségében van. — Mennysországba csak egy út vezet, melyen jártak mindazok, akik oda eljutottak; ez pedig az erkölcsök útja, a szentség. Kérde a királyi próféta, szent Dávid: (Ps. 14. 1.) *Uram! ki lakik a te hajlékodon? avagy ki nyugszik a te sz. helyeden?* Megfelel ugyan ő magának: *Az aki makula nélkül jár és igazságot cselekszik; az ? hivataljának kötelességét hiven betölti; aki igazat szól az ő szívében; aki nem cselekedett álnokságot az ő nyelvével és felebarátjának gonoszt nem cselekedett és gyalázatot be nem vőtt felebarátja ellen. Az, — folytatja tovább, — aki az istenfélőket dicsőíti, felebarátját meg nem csalja; aki pénzét uzsorára nem adta és ajándékokat az ártatlan ellen nem vőtt: az ilyen ember fog megnyugodni és dicsőítettetni az Isten országában. Aki ezeket cselekszi, nem mozdul meg örökké.* (V. 5.) Ime csak, a szent élet által nyertetik meg mennyeknek országa. Nem mindennek, hanem csak azoknak ígértetik? s adatik mennyeknek országa, akik az Isten akaratját, mely az, hogy

[12]

szentek legyünk, beteljesítik: *Nem minden, —* ugymond Krisztus (Math. 7. v. 21.) — *aki mondja nekem, Uram, Uram, mégyen a mennyeknek országába; hanem, aki az Atyám akaratját cselekszi, aki mennyekben van, az megyen mennyeknek országába.* Azért az utolsó ítélet napján, midőn eljön az ember Fia az ő felségében, csak az igazakat állítja jobbjára felől, a mint irva van. (Math. 25.) Csak azoknak, akik szentül éltek, mondja azon örömmel megtöltő szavakat: *Jöjjetek el én Atyámnak áldottai, birjátok a világ kezdetétől fogva néktek készített országot.*

Ime, mely sok okokra nézve szükséges, mely átaljában az üdvösségre szükséges, hogy a szenteket kövessük, szentek legyünk. Mégis mindezen szoros kötelesség mellett is, mi felette nagy különbség van az ő és a mi életünk között? Hol van az a buzgó isteni és felebaráti szeretet, melytől égett az ő szívek? Hol ama mély alázatosság, mely oly erős gyökereket vert szívekben? Hol ama magok megtagadása? ama sanyaru penitenciatartások, melyek ő nekik oly kedves foglalatosságaik voltak? Ők az Istenért az egész világot minden ő gyönyörűségével megvetették: és mi az Istennel keveset gondolván, két kézzel ragaszkodunk a világhoz. Ők keményen bántak testekkel, hogy ez a léleknek szolgálatja alatt legyen: mi kényünk-kedvére tartjuk testünket és a lélek ellen pártot ütő testet az léleken uralkodni engedjük. Ők a véteknek csak árnyékát is szorgalmatos vigyázással kerülték: mi a vétekre vezető alkalmatosságokat nem kerüljük, a veszedelmekbe önként vetjük magunkat. Ők egész életüket, vagy legalább életüknek nagyobb részét imádságokban, ájtatos elmélkedésekben és más szent foglalatosságokban töltötték és ezekben teljes örömeiket találták: mi csak egy napot is egy héten az Istennek szentelni

[13]

soknak tartunk, csak egy órát is, vagy talán egy fertályt is az imádságban eltölteni nagy unalom nekünk. Ha ily nagy különbséget találunk köztünk és a szentek között, vajjon lehet-e mondani, hogy mi azon *törvényt ismerjük el törvényünknek*, amelyet ők magok törvényének tartottak? Azon Főt ösmérjük fejünknek, akit ők fejeknek ösmértek? Mi ugyan azt tartjuk, hogy mi is a végre törekedünk; nincs is közülünk senki, aki ama boldog országba eljutni, üdvözülni nem akarna. De ama szoros uton, mely vezet az életre, járni nem akarunk és már ez, már amaz mentséget gondoljuk ki, hogy magunkat a szent életnek kötelessége alul kivegyük. — Ah szeretteim, ne csaljuk meg magunkat! Eljön az idő, a melyben minden mi mentségeink haszontalanok lesznek. Ama nagy napon, amidőn eljön az ember Fia megítélni az eleveneket és holtakat, mikép fogjuk magunkat mentegezni, midőn öszveállit bennünket az ő szenteivel? Mikép mentegezed te buja magadat, a te testi gyönyörűségekre hajló természetedet, amidőn az ítélő Biró ezreket fog néked mutatni, akik éppen oly természetek mellett ártatlanságokat a koporsóba bevitték, mindenkor tisztán éltek? Miképen te káromkodó, a te hirtelen haragra hajló természetteddel, midőn Krisztus elődbe állit számtalanokat, akik szinte oly természetűek voltak, mégis parancsoltak természeteknek és inkább dicsőítették, semhogy káromlották volna az Istent. Miképen te a világi dolgokban, gazdálkodásban egész elmerült a te sorsodnak terheiben, midőn látni fogsz ezernyi ezreket a szentek között lenni, akik éppen oly sorsban, oly állapotban lettek szentek? — Oh én magamat mikép fogom mentegezni, az én papi hivatalomban való lágy melegségimet és hibáimat, ahol annyi szent papokat fogok szemlélni. Ah, nem lesz ott helye semmi mentség-

[14]

nek! Semmi mentségnek nem lesz ott helye. Ekkor a bámulás és szégyen fogja körül lelkünket, elpirulva megösmérjük, hogy mi is azt tehattuk volna, amit a szentek, hanem nem akartuk. És ekkor látni fogjuk a szenteket tőlünk eltávozni az örök dicsőségbe, — mi pedig hova leszünk?

Ah szerelmes Jézusom! Ne történjen ez rajtunk, hogy azon a nagy napon a te szenteidről elválasztassunk! Igaz ugyan, hogy senki a te szenteidet a mennyei dicsőségbe nem követheti, hacsak itt előbb az erkölcsben, a szentségben nem követte: de éppen ez az, aminek követésére mai naptul fogva magunkat eltökéljük. Magunkban erőssen feltesszük, hogy e szempillantástul fogva a te szenteidnek erkölcsait követni igyekezünk és igyekezni soha meg nem szűnünk, hogy valaha az ő dicsőségekben is résztvehessünk. Megösmérjük Uram, hogy kötelesek vagyunk ezt tenni és semmi mentség ez alul fel nem szabadithat; azért akármibe kerüljön is, e kötelességünket ennek utánna akarjuk teljesíteni.

Ah, édes Jézusom! Te a te szenteidet az erkölcsök útján a te kegyelmeddel támogattad és erősítettet, támogasd és erősítsd a mi erőtlenségünket is isteni malasztoddal! Kérünk megváltó Jézus Krisztusunk a te öt mélységes sebeidért, adjad, hogy minekutánna itt a földön a te szenteidnek példái után életünkben dicsőítettünk, mi is halálunk után az ő társaságokban véled együtt a te országodban örökké örvendezhessünk. Amen!

[15]

A lélek halhatatlanságáról.

*Videbit omnis caro Salutare Dei, C. 3. v. 6.
Meglátja minden test az ő Üdvözítőjét.*

Mióta folynak az idők, mióta született a világ, azon dolgozik a hatalmas Isten, hogy megmutassa, hogy halhatatlan a lélek és becses ő előtte. Ezért formálta a világot, ezért merítette el és ismét visszahozta annak hantjait, ezért emeli és ismét rontja el a birodalmakat. Elküldötte a régi bölcsüket, hogy oktassák a világot; a prófétákat, hogy kiáltsák a jövődöket és tanítsák az embereket, hogy a megbántott isteni Felség a tőle már-már eltávozó emberiségnek megenged és az elvesztett boldogságnak megszerzésére igéri, hogy: Videbit omnis caro Salutare Dei. (Isaiae C. 40. v. 3.) Különb-különféle csudákkal a természetnek törvényeit felfüggesztette, maga az Isten elhagyván az eget, alászállott az emberiségnek alacsonyságára: mind ezek azért lettek, hogy megtanuljuk, mily becses a lélek. De most oly időket érünk, melyben ettől a becses emberi méltóságtól önként megfoszt-

[16]

ják magokat az emberek, az okosságot bolondsággá változtatják. Tekintsük csak a mai megvilágosodottakat: ezek felfegyverkeznek az elmével, hogy ostromolják az igaz bölcsességet; arra fordítják nemes elmebéli tehetségeket, hogy az igazságot meghomályosítsák; csak azért töltik be az ő lelkeiket, hogy annak fényénél áshassák a veszedelmeknek mélységes örvényét, amelybe magokat önként másoknak követésével betaszítsák. Ezek előtt a hitnek szentséges titkai csupa emberi csalárd költeményei a léleknek. Ha okát adni kívánjátok a vakmerő hitetlenségnek, úgy tartom, hogy nem hibázandok, ha a testi gyönyörüséget okul állítom; ez kedves ábrázattal hizelkedik az embernek, miglen édes méreggel betölti a lelket, eloltja a lelkiismeretet. Lassan-lassan megbarátkoznak ezzel az édes méreggel és akkor ismernek tyrannusokra, mikor már általa meg is győztettek. Akkor aztán, hogy kedvekre élhessenek és magokkal is megbékélhessenek, mentségeket keresnek, kétségeket formálnak magoknak a lélek halhatatlansága és a keresztény vallásnak igazsága felől. És hogy minden keresztény igazságokat, minden religiót, mely kárhóztatja az ő testi gyönyörüségét megtagadhasson, legelőször kétkedik, de azután nagy bajvívások után eloltván lelkiismeretét, nagy vakmerőséggel tagadja a lélek halhatatlanságát. Bizonyára csudálatos dolog, hogy az emberek egy halhatatlan lelket hordoznak kebeleikben, mégis ezek szintoly érzéketlenek, mint a hegy, melynek gyomra (telve) rakva van arannyal. Amaz ő veszedelmeknek rettenetes napján, a midőn másodszer meglátja minden test az ő Üdvözítőjét, akkor ismerik meg a bennök lakozó kincset, mikor már elvesztették, és akkor veszik észre a mélységet, mikor benne lesznek. Hogy ez valaha rajtok meg ne történjen, pró-

[17]

báljuk megnyitni a hitetlenek szemeit és meggyőződni lelkök halhatatlanságáról.

Mondom azért halhatatlan a lélek, mert erre tanít az egész természet, mely első, mert ezt kívánja az Istennek tökéletessége, mely második része beszédemnek. Figyelmezzetek! 1. a Pars. Halhatatlan a lélek, mert erre tanít az egész természet; ezt bizonyítja 1-ször a természetnek törvénye, ezt 2-szor a léleknek tulajdonsága. Hitetlen ember! Ha a szükséges igazságban akarod elmédet megvilágosítani, jér be a világba, hogy megkérdessük ama mennyei bölcsességnek abban szóló orákulumát. Micsoda ez a világ? Nem egyéb, hanem ama változhatatlan léleknek szüntelen változó munkája, aholott renddel minden átváltozik, de semmi el nem vész. Az éjszaka követi az elaludt napot, a nap feltámad az éjszakának árnyékából, a csillagok felkelnek, elnyugosznak, hogy ismét felkeljenek. Nézd a tündöklő nyarat, ime siet a mi mezeinknek zöltségére, különféle virágoknak színével ékesíti az egész természetet; lassan-lassan az ő vig ábrázata elváltozik, ezt követi az ősznek sárga színe, amely miként vénhedik, eljő a tél, hogy megfossa a földet az ő gyümölcseinek aranyától; észrevehetetlen módon a komor tél eltakarodik, a kellemetes tavasz elérkezik és az ő vidám eljövetele megifjítja a természetet, Így bezárván az esztendőnek kerekességét, a tavasz kiszólitja a nyarat, hogy elkezdje az ő folyását; minden fűszál elhervad, hogy kivirágozzon; a keréknek minden küllői alámennek, hogy ismét felfelé siessenek; minden testi dolog elváltozik, hogy új ábrázatot öltön magára; mindenütt az élet visszazármazván a halálnak méhéből, forog ebben a nagy kerekességben és mindenkor egyforma mértékkel tölti meg e világot; mindez az ember halha

[18]

talanságának tündöklő képe; elmegy ez, de el nem vész. Ki hinné el, hogy a természetben minden elváltozván, hogy újra szülessen, csak az ember változna úgy el, hogy a semmibe visszatérjen? Hát a legnemesebb állat lenne a legalábbvaló? Az az ember, akiért minden ujonnan születik, lenne ő maga az, aki úgy hal meg, hogy soha fel ne keljen? Hát ő térne vissza a semmibe, aki egyedül ismeri mind a léteinek boldogságát, mind pedig a semmibe való visszatérésnek iszonyuságát?

Vagyon egy más törvény is, melytől a természet soha el nem távozik. Minden középtest az egész világban két kapoccsal egyesül a mellette levőkkel, nagyobbbal és kissebbel. Az egésznek minden részecskéje tökéletesen megegyez a másikkal, nem lehet észrevenni semmi hézagot, sem elválást, az összefoglalások megvagynak, de észrevehetetlenek. Itt a materia a restségben aluszik és várja, hogy visszazólitassék az életre; amott érzéketlen és csak félig él; másutt ismét az érzés és élet tökéletességre viszi azt. Néminemü szikra mutatja az állatokban; olyan az, mint egy pirosuló hajnal, mely a feljövendő napnak sugárit igéri. Az okosság kitetszik az emberben, de ő benne sem juthat még az ő fényének legfelsőbb pontjára. Hát hogy lehet az egész világot egybefoglaló láncszemeket elébbvinni megszakadás nélkül azokra a felséges valóságokra, amelyek csupa lelkek és a melyeken a halálnak nincsen semmi hatalma? Szükséges, hogy megvalljuk, hogy az ember részint halandó, részint halhatatlan, vagy pedig a lánc elszakad ő benne és egy igen nagy üresség marad a természet háztartásában (latorjájában). Így tehát a hitetlen, aki frigyét láttatik kötni a halállal, meghazudtolja a természetet és megveti annak

[19]

biztonságát; megtagadja tulajdon okosságát, hogy megfossa magát a boldogságtul.

2.) Ha a természet meg nem taníthat minket a halhatatlanságra, hallgassuk tulajdon lelkiismeretünket, nézzük meg magunkat és olvassuk a mi létünkben elrejtett betűket: „A halhatatlanságnak képe belénk vagyon nyomattatva.” A természet meg nem csalja az ő fiait; nem irt meséket a mi sziveinkben. A meg nem elégedés, kívánság, hajlandóságaink és tehetségeink nem tanítanak e minket a halhatatlanságra? A meg nem elégedés üzi és gyötri az embert egész életében. A király és paraszt egyformán panaszkodnak; micsoda nagy különbség vagyon pedig állapotjuk között? Az egyik tengereket zár az ő széles birodalmának szárnyai közzé; a másik az egész világból nem bir egyebet, hanem szegénységének szalma kunyhóját. Mi az a minden embernek szívében lakó békételenkedés? Nem más, hanem a halhatatlanságnak érzése; a természetnek ingerlése ez, mely kívánja, aminek hijával vagyon még az ő boldogsága. Elvégeztetett, hogy az ember itt alant gyötörtessék a nagyságtul szintugy, mint az alacsonyságtul, a gazdagságtul szintugy, mint a szegénységtül, és hogy szintugy felmenjen a sóhajtás a királyi palotából, mint a paraszt kunyhójából.

Minden emberben elrejtetett a kívánság. Ha a természetnek minden adományival bővelkedünk is; ha sokasíttatnak is minden részről örömeink: be nem telik a mi kívánságunk és nagyravágyásunknak örvénye. Sőt a legnagyobb gyönyörűségek is kívánságokat hagynak maguk után. Miért elevenebb pedig mindenkor bennünk a dolognak kívánása, mint annak megnyerésén való örömünk? Mi az oka, hogy kedvesebb az embernek egy kívánsága, mint egy korona? Mi az oka, hogy mihelyt a

[20]

kívánság beteljesedett, eltemeti a boldogságot? Kétségkivül az Isten, aki nem hagyott itt nekünk egyebet a reménységnél, tart a mi számunkra becsesebb jót az egekben; mintegy erőszakosan vonattatunk ama láthatatlan cél felé, amelyre az Isten vezérel bennünket. Semmi sem töltheti be kívánságunkat; míg élünk, mindig kívánunk, és ámbár mindenkor megcsalattatunk reménységünkben és megunjuk egyszeribe azt, amely ígérte, hogy kívánságunkat megelégti, mégis soha ezt az érzékenységet ki nem hagyathatjuk a mi szívéből. A természet, mely ezt nemesebb végekért oda plántálta, meg is őrzi ott akaratum ellen. A hadakozónak kardja meghódíthatja az egész világot, de annak nagyravágyása azzal be nem telik. Az ember meg nem állhat; szükség, hogy mindenkor felfelé menjen, egy belső erő, egy meggyőzhetetlen indulat mindenkor felfelé nyomja az ő lelkét, hasztalan terheli azt meg a szerencse minden javaival, mert le nem nyomhatja. Néha láttatik hajolni, de ellenálthatatlan erővel visszalöki magát. Nagyravágyás lakozik az utolsó parasztban, mint a fejedelemben; a békók között szolgáló jobbágy kevély, mint az elefánttetemből készült trónusban ülő király; az is erzi valamint ez, hogy ő halhatatlan. A tanulás és a szeretet szintugy valóságára tartozik a léleknek, mint a világosság és melegség a Napnak. Ha meghalnak a lelkek, micsoda kevés szeretetreméltó dolgok vágnak itt alant és mily keskeny határokba szorítottak a mi ismereteink? Mennyi gyöttrő fáradságokkal kell valamely igazságot feltalálnunk; ha igazán akarnánk szólani, meg kellene vallanunk, hogy merő gyűlölség az, mit legjobban szeretünk. Mint éheznek szüntelen ezek a nemes tehetségek, holott a többi érzékenységek, melyek közösek velünk az oktalan álla-

[21]

tokkal, torkig telnek minden nap! Hát ezek az isteni tehetségek csak azért adattak nekünk, hogy bosszantsák a mi kevélységünket a mi szegénységünkben? Látjuk, hogy a lélek örökké kíván tanulni és szeretni, mert az ember, ha oly sokáig tartana is, mint a Nap, mindenkor tanulna valamely új igazságot és végre, mikor kimulna, akkor is újabb ismeretek után éhezne; bizonyosan tehát ezeknek az itt alant telhetetlen indulatoknak céljok véghetetlen. Hát csak ezért ékesítette-e fel Isten az embert annyi drága kincsekkel, hogy hirtelen a semmibe visszatérjen? Nem, mindezeket azért cselekedte, hogy ezek által meggyőzze az embert azon halhatatlanságról, melyet az ő tökéletességei kívannak.

2-a Pars.

Halhatatlan a lélek, mert ezt kívánják az isteni tökéletességek: jóság, bölcsesség és igazság. Az isteni jóság akarja, hogy boldogság legyen az emberi nemnek rendeltetve. Még az okatlan állatoknak is néminemű része adatott a boldogságnak. A zöld pázsit növekedik az ő számukra, legelnek minden munka nélkül, az ő italok a természet kezével készítettik, a csergedező patakok kinálkoznak nekik szüntelen az ő habjaikkal, az ő öltözetek születtetik és nevelkedik vélek, az ő gyönyörúségeik tiszták, melyek maguk után semmi keserűséget nem hagynak, elevenebbek a miénknél és állandóbbak; a kétség, félelem, hiábavaló reménység, bánatok nem mérgezik meg az ő örömeiket. Az okatlan állatok boldogok, mert nem gyötörtetnek egész életökben, az ő panaszok örökre eltűnik, mihelyt megszűnik fájdalmok. Sohasem gyötörik magokat az elmúltakon, sem pedig az előre való látás nem rettentí őket a következő nyomoruságokkal; ha elérkezik halálok, meg nem rémiti őket; csak abban

[22]

a szempillantásban érzik azt, amelyben kivégzi őket; egy percendet elkezdí ős el is végzi nyomoruságokat. Gondolhatjuk tehát, hogy az Isten, az a mindenekkel jóttevő Isten, aki még az okatlan állatokat sem akarta egészben kirekeszteni a boldogságnak érzésébül, csupán az embert, azt a nemes alkotmányt fosztotta volna meg minden boldogságtul? Nem, — boldogságra teremtette Isten az embert, de a boldogság fel nem találtathatik a földön. Birjál bár a világnak minden kigondolható javaival, mindenkor hordozzon a szerencse jobb kezében, élj a testi gyönyörúségek közepette, mit vélsz? elnyerheted e a boldogságot? Távol vagy a boldogságnak elérésétül; oly boldogságot sem érsz el, milyent az állatok. Elhallgatom azon nyughatatlanságot, melyet szivedben érzesz, csak azt kérdem, hogy azon gondolat nem keseríti-e meg legérzékenyebb gyönyörúségeidnek érzését, hogy mindezeketől el kellend válni és örökre elválni? Nincs itt alant igaz boldogság; és ha csakugyan itten kelletik lenni a boldogságnak és nincs más az élet után várandó boldogság, akkor ezen világi javak nem boldogulásunkra, hanem inkább kinzó gyötörtetésünkre adattak. Akkor nem szólok büntetést érdemlő kéromlást az Isten ellen, ha azt mondom, hogy Ő egy tyrannus, aki úgy bánik mi velünk, mint azon tyrannusok, akik örülnek az ő jobbágyaiknak szenvedésein és még csak panaszolkodni sem hagyják azokat az ő kinjaikban. De mit is mondhatnék ekkor egyebet az Istenrül; mert mindeneket akkor, amikor adott, nyomoruságimnak nagyobbítására adatottnak lenni látom: adta az elmebéli tehetségeket, hogy szomoru sorsomnak meggondolásával gyötrelmemre szolgáljanak, bajaimat keserítsék; szivembe plántálta a boldogságnak kívánását, de nem azért, hogy annak elnyerése boldoggá, hanem

[23]

hogy kívánságom elérésének lehetetlensége boldogtalanná tegyen; szemlélteti vélem munkáiban tündöklő néminemű dicsőségét, hogy gyötörjön engem az ő dicsőségének szemlélése; csudáltat mindeneket velem a természetben, ebben a mindenekkel felgazdagított Földben, hogy a világnak tündöklő fénye boszantsa szívemet és ingerelje kívánságaimnak hatalmas érzését; és így mindenek, amik a világ kerektségében vannak, gyötrelmünkre szolgálnak. — Szükséges tehát, hogy az élet után legyen tökéletes boldogság; szükséges, hogy örökkévaló legyen, mert ha ideigtartó volna a boldogság, a lélek egyszer annak bírásába eljutván, mindenkor törődne, hogy azt soha el ne veszítse, mert annál nagyobb a félelem, és az elveszthetésből származott fájdalom, minél becsesebb azon dolog, mellyel birunk, mert méltán mondotta Cicero: „Si amitti vita beata potest, beata non est.” Szükséges tehát, hogy a boldogság örökké való és így a lélek is véghetetlen, azaz halhatatlan legyen.

3.) Az igazság kívánja, hogy jutalmat vegyen az erkölcs, büntetést a gonoszság; de sem az erkölcs el nem veszi a jutalmat, sem a gonoszság a büntetést, ha meghalnak a lelkek; mert a földön sem a vétek meg nem büntetetik, sem az erkölcs meg nem jutalmaztatik. Tekintsük bár az emberiségnek különböző sorsait, bizonyára megismerjük azon igazságot, hogy ott a bűn büntetés nélkül marad, az erkölcs jutalom nélkül; midőn itt az erkölcstelen fájdalmak nélkül vig mulatságok között tölti idejét, amott a józan életű, akinek az isteni parancsolatoknak tetjesítése teljes gyönyörúsége, ostromolják a komor unalmak, szaggatják a fájdalmak, majd meg nem emésztik a csapások; midőn itt az istentelen a méltóságoknak garádicsára emeltetik, amott az istenfélő

[24]

mindenektől megvettetvén, a porig megaláztatik; amott a gonosztevő bővelkedik a természetnek minden javaival, itt az erkölcsös ember a szegénységnek rongyai alatt szükölködvén kinlódik. Ez itt alant jutalmazó bére a virtusnak. A bőség és boldogság a gonoszaké, a nyomoruság pedig és könnyhullajtások az igazaknak örökségi; többnyire az a legboldogabb, aki azt legkevesebbé érdemlette. Hogy-hogy lehet, hogy igaz Isten ugyanazon szemmel nézd a győzedelmeskedő bünt és szenvedő virtust?

Megvallom, hogy a virtusnak szent képe mutogat nekünk néminemű szépségeket és ad is kevés gyönyörúségeket, de ez a csekély jutalom, melyet itt vészen, nem elegendő zsoldja az ő harcainak, el nem veszi tehát a földön. Sőt sokak ugyanazon szempillantásban, mely végzi életüket, bér nélkül nem maradható cselekedeteket tesznek: úgy, mint akik hazájokat oltalmazván, érette verőket ontván, dicsőségesen meghalnak; akik az Istennek bátor megvallásáért üldözéseket és kínos halált önként szenvednek; mások életöknek utolsó perczentésében gonoszságokat, melyeket az Isten, az az igaz Isten, büntetés nélkül nem hagyhat, mivelnek, p. o. akik az ő lelkeket az isteni névnek káromlásával lehelik ki; akik mintegy isteni hatalmat magoknak tulajdonítván, magokat életöktől megfosztják. Hol veszik ezek el gonoszságuknak büntetésit, hol amazok erkölcsöknek szükségképen tartozó jutalmát? Így kell tehát a halál után maradni a léleknek. De talán azt mondod: megengedem én azt, hogy az Isten tartozik a jót megjutalmazni, a gonoszt megbüntetni, de hogy kívánja az igazság, hogy a bűn örökké büntetessen, meg nem foghatom. Mindjárt megfogod, csak jól megfontold, hogy a büntetésnek nagy-

[25]

sága a megbántódott személynek nagyságától függ; ugyanazon megbántással illess egy hozzád hasonló és királyi személyt, midőn az első esetben fel sem vétetik cselekedeted, a másodikban halállal büntetődik vakmerőséged. Kit bántasz meg az Istenben? Nemde egy öröktől fogva levő Valóságot, egy véghetetlen méltóságú Istenséget; véghetetlen méltóságára nézve tehát méltán örökké büntetheti a gonosztságot és így az embernek, aki azon örömet vagy boldogságot érzeni, halhatatlannak kell lenni.

Végtére ha meghalnak a lelkek, vessünk meg minden religiot, mert mit használ hinni az Istenben, ha nincs semmi bére félelmének, nincs semmi büntetése megtagadójának? Mi szükség így a virtusra, ez is csak ingerli a mi nyavalyáinkat. Hol léssen annak jutalma és e nélkül pedig mi lesz annak valósága? Ennek legnemesebb indítója a maga becsülése, ez pedig abból származik, hogy tudja, hogy a legjobb részt választotta. Micsoda az a választás? Hanemha boldogságra való jutásnak eszköze. Nem egyéb tehát a virtus, hanemha valóságos hasznunknak szeretete és a mi boldogságunknak értelmes keresése. De ha a lélek elvész, mi lesz az embernek igaz haszna? Nem az-e, hogy ragaszkodjon a földön mindenhez, valami a földön őt boldoggá teheti; így tehát áruld el hazádat, fojtsd meg szülőidet, akik tartóztatják sokáig a te örökségedet; mit gondolsz véle, ha vész is az emberi nemzetségnek egyrésze, csak hogy annak romlása nevelje a te boldogságodat. Lásd tehát ember, hogy a halhatatlanság nélkül az emberi társaság fel nem maradhat.

És így mindenek, amik szemeid elébe akadnak, az értelmes megvizsgálás után csalhatatlan bizonyági a te

[26]

halhatatlanságodnak. Halhatatlan lélekkel bírnak; tehát úgy éljünk. Higyj a halhatatlanságnak, mert a menny és föld bizonyágot tesznek róla, a józan okosság prédikálja azt, a szív kívánja, minden amit bírnak, tanítja vagy kívántatja, és aki eddig a veszedelmet bátorságnak, a gyalázatot dicsőségnek tartottad, serkenj fel már egyszer és a sötétségnek fellegét eloszlatván, a halhatatlanságban keressd az igaz boldogságot. Ne temesd el itt alant a te balgatagságodban a te gyönyörüségedet; ne fojtsd meg a halhatatlan lelket, ezt az Istenségnek képét, a szempillantásig tartó életnek undok vétkeiben, porba tapodván a végnélkül való reménységeket; ne idegenítsd el készakarva ama gazdag örökséget, ahol az ember örökké fog birni végnélkül való gyönyörüségeket, hanem inkább úgy intézd életedet, amint egy halhatatlan lelket illet. Higyj annak, hogy már egyszer meglátta minden test az ő Üdvözítőjét, hogy második meglátása előtted kárhuzatos ne legyen.

Ima: Életednek módját megváltoztatván fordulj a Teremtőhöz: A te szódra hallgatok én, életnek és halálnak fenséges Úra, igazságnak láthatatlan napja. Te költöttél fel engem a te jótevő vigaszoddal a setétségnek méhéből, melyben mint egy alávaló féreg vakoskodtam, hogy győzedelmesen járjak a világosságban. Te adtál nekem lételt, csak azért hogy boldoggá tehesz, te hívsz engemet ismeretlen földre. Engedek örömmel hívásodnak, csak add, hogy az Üdvözítőben, melyet már egyszer minden test meglátott, második eljövetelén benne tapasztaljam feltámadásomat. Amen.

[27]

Nagybőjt IV. vasárnapjára.

*Acceptit Jesus panes, et cum
gratias egisset, distribuit dis-
cumbentibus.*

*Vevé Jézus a kenyeret és mi
-dőn megáldotta volna, elosztá
a letelepedetteknek. Jo. 6. 11.*

Ötezer emberből álló sokaság szűkölködik vala az élés dolgában és az isteni Gondviselés, mely mindenkor vigyáz az emberek szükségére, csodát is tett az ő megelégtetésük végett. Honnan történik tehát, hogy oly sok emberek panaszolkoznak, mintha az Isten, aki mindeneket kormányoz, róluk nem gondoskodna, őket szükségökben meg nem hallgatná, szükségüket segíteni nem akarná? Kérdem én: az isteni Gondviselésnek fogyatkozásából származik-e ez? vagy az-emberektől, kik azt akadályoztatják? A feleletet feltaláljuk, ha megtekintjük, milyen nép volt, melyet ma Krisztus megelégtetett.

Ez valóban munkás nép volt, mely most házát és udvarát elhagyja, az utazásnak sok nyughatatlansági között Krisztust követi és a fáradsággal s éhséggel nem

[28]

gondol, csak Jézusnak szent tanítását hallgassa. Ez egy istenfélő nép volt, mely az igazságnak világát és az üdvösségnek útját kereste és hasonló a megtalált pásztort követő juhocskákhoz. E munkás és istenfélő nép nem szűkölködött az isteni Gondviselés nélkül. Azok pedig, akik az Ég ellen bocsájtják panaszukat, közönségesen henyélő és vétkes emberek szoktak lenni. Ők tehát maguk az ő vétkes és henyélő életök által akadályoztatják az Istennek gondviselését.

Ez istentelen panasz ellen igyekezek ma védelmezni az isteni Gondviselést és megmutatom, hogy kétféle emberek akadályoztatják az isteni Gondviselésnek munkáit: először azok, akik semmit nem mivelnek; másodsor, akik sok rosszat mivelnek. Figyeljete!

Igazán gondolkodunk Keresztények, ha azt tartjuk, hogy az Isten, ki uralkodik a világon, szükségképen tartozik teremtményeinek testi és lelki javairól atyailag szorgalmatoskodni. Az ő tulajdon ígérete és erről való kimondása a legvilágosabb, legbizonyosabb. Ő maga csodálkozik, hogy e részben oly kicsiny hitűek vagyunk, holott megtiltotta, hogy a jövődőről nagyon ne szorgalmatoskodjunk. Édes Üdvözítőnk a földiekről való nagy szorgalmatoskodást úgy tekintette, mint egy pogány erkölcselenséget, melynek távol kell lenni a kereszténytől. A füvekre mutatott, melyek mintegy beszélő tanui a mindenkor vigyázó Gondviselésnek. És parancsolta azt meggondolni, hogy ha az isteni Gondviselés az oktalan állatokról, az élettelen teremtetésekről nem feledkezik el, vajjon rólunk nem fog e tehát szorgalmatoskodni, kik valóságos képei vagyunk az Istennek? Az Isten maga lekötelezte magát, hogy az övéinek szükségére mindenkor fog vigyázni.

[29]

De hol és mikor vállalta magára az Isten azt, hogy ő maga akar egyedül mindent, ami az embernek szükséges, megtenni? Hol és mikor mondta, hogy mi egy henyélő életet élünk és semmit se művelünk, és ő mégis megfog áldásával áldani minket? Seholsem. Sőt inkább bizonyosokká tett, hogy aki magáru nem szorgalmatoskodik, arrul az isteni Gondviselés sem fog szorgalmatoskodni. Az Istennek tehát mivelünk és minekünk az Istennel kell munkálni. A mi részünkrül úgy kell minden lehetségest megtenni, mintha az Isten rólunk nem is szorgalmatoskodnék és mindemellett úgy az isteni Gondviselésre kell magunkat bizni, mihha a mi szorgalmatosságunk egészen hiába való volna. Amit én mondok, ezt maga Krisztus tanítja, és éppen a mai evangéliumi történetben.

Ötezer éhező embereket kell megelégtetni. Jézus nem szükölködött tanács nélkül az éhező sokaság megelégtetése végett. Ő jobban tudta azt, mint az emberek, mivel ő maga örök bölcsesség és mégis apostolait felszólítván, tanácsot kér tőlük: „Honnan veszünk elegendő kenyeret ezek megelégtetésére?” Az apostolok tanácsok által adhattak világosságot annak, aki kutfeje minden világosságnak? Ezt nem tekintvén, mégis tanácsot kér, hogy minket példájával tanítson, hogy nemcsak egyedül csupán az Istentül kell várni a megvilágosítást, hanem magának az embernek is igyekezni kell és másoktól kell tanácsot kérni. Még nem elég.— Mondják neki, hogy öt árpakenyér és két halacska volna. Minek való ez annak, aki a kenyereket nemcsak megsokasítani, de semmibül is tudott teremteni? Ezt nem tekintvén, a kenyereket maga elejébe hozatni parancsolja és így kezdi csodatételét; inkább a mi tanításunkra cselekedte, hogy

[30]

tudnánk meg haszontalannak lenni az Istennek segítségünkre való hívását, ha megvetjük azon módokat, a melyekkel a természetnek közönséges folyása mellett élhattünk volna segítségünkre.

Azért tehát, amit az irás (Birák k. 7. r. 20. v.) Gedeonrul mondott, hogy nem csupán az Istennek kardja, hanem gladius Domini et Gedeonis, az urnak és Gedeonnak kardja vala, mely győzedelmeskedett Mádiánon: éppen azt mondom én mi rólunk, hogy nem csak az Istennek keze, hanem a mi kezünk is szerzi és fenntartja szerencsénket. Az Isten oly sok gazdag, becsületben és tiszteletben levő emberekre terjeszti ki különös gondviselését. Mindent adott nekik, ami szükséges, sőt a szükségesek felett is adott nekik: jó neveléssel, éles elmével, gazdag jószágokkal, szives barátokkal, hatalmas pártfogókkal és minden jóval megáldotta őket. Panaszolkozhatnak-e a szegény, alacsony állapotrul? És sokkal közülök .megtörténik, hogy a szegénységnek alacsony sorsára jutnak, mivel visszaélnék a természettül és a születéstül vett ajándékokkal.

És valóban nincsenek-e sok olyan házak, amelyek igen nevezetesek és nagy tiszteletben voltak és most alig ösmertetnek? Hány még a legjobban álló házak közül is, vagy résszerint vagy egészen elveszett? Hány fiak most a világnak alávalói, akiknek atyáit az egész világ tisztelte? Honnan történt e változás? Az isteni Gondviselésbül-e, mely nélkül szükölködnek? Nem, hanem ők magok az okai, akik az isteni Gondviselést akadályoztatják. Az ő atyáik a szorgalmas munka és fáradság által nagyramentek; a hiv szolgálatok, melyeket a közjónak tettek, az elfáradhatatlan szorgalmatosság, melylyel tiszttségöket viselték, a rájuk bizott dolgoknak nagy

[31]

vigyáz'ással lett szerencsés végbevívése, az ő okosságuk, szorgalmatosságuk, mindezek helyezték őket a szerencsés állapotba, ezek tették a világ előtt nagyon tisztelendőkké. Az ő fiaik ellenben szeretik a nyugodalmat, a puha életet, csak az ő atyáik dicsőségében, tekintetében és érdemeiben bíznak; belépnek az atyjoktól hagyott gazdag örökségbe, elkevélyednek, sem a közjónak, sem a fejedelemnek, sem a népnek, sem embertársaiknak semmi szolgálatot nem tesznek, és így nem az Isten, hanem ők magok teszik magokat gyűlöletesekké és megvetendőkké. Nem látjuk-e naponkint, hogy azon maradékok henyélők és haszontalan tagjai a közönséges társaságnak, kiknek atyái egész a halálig fáradhatatlanok, munkás emberek voltak. Nem az isteni Gondviselés tehát, hanem az emberek tunyasága, henyélése cselekszi, hogy a nagyokból alacsonyok, a gazdagokból szegények lettek.

Azért mondja a Szentlélek (Pro. 21. 25.), hogy a henyélők a sok kívánságok által emésztetnek meg: (de-sideria occidunt pigrum) a kívánságok megölik a restet. Mert közönségesen ők akarnak minden lenni és mindennel birni. Ők haragra indulnak fel mások szerencséjén; ők boszankodnak azokra, akik másokat felmagasztalnak és őket az ő semmiségükben hagyják; őket vétkes részrehajlóknak és igazságtalanoknak nevezik. Tota die concupiscit et desiderat, egész nap óhajt és kíván. Náluk egész napok, sőt életöknek minden napjai a pusztá feltételekben, a meguntatkozásban, irigységben, ellenkezésben, a haragos panaszkodásban, az elüljárók ellen való gyalázásokban mulnak el. Sőt még az Isten ellen is felkelnek, az ő gondviselése ellen panaszkodnak, mintha igazságtalanul engedné a nyomorult sorsra jutások, holott e dologban legimádandóbb az Ő igazsága; mert hogyan is

[32]

nem legnagyobb igazság-e az, hogy aki a dologrul, a munkáruul semmit sem akar tudni, annak a méltóságban, a tiszteltetésben, a világ szerencsés állapotjában ne legyen része. Aki semmit sem mivel, annak nem kell semminek lenni, semmitsem kellett birni.

2. a. Pars.

A más rendbéliek, kik az isteni Gondviselést akadályoztatják, azok, kik valamit mivelnek ugyan, de csak rosszat. A többi ellenvetések között, melyekkel a pogány rómaiak a keresztényeket sarcolták, ez is vala: hogy az ujonnan bejött kereszténység által nagyszivüések meglágyult és katonáiknak hajdani vitézsége meggyengült! — A kereszténységnek akarták tulajdonítani az országnak alábbszállását és a híres római névnek megkisebbedését. Mikép feleltek erre a szentatyák és nevezetesen szent Ágoston (E. 5. a. ad. Marcel): Nagy igazságtalansággal illetitek a keresztények Istenét, ugymond, a midőn a ti veszedelmeiteket a keresztényeknek tulajdonítjátok, inkább a ti rossz erkölcstelenségteknek és vétkeiteknek tulajdonítsátok! Nem a keresztények Istene, hanem a katonáitoknak puha élete, a ti elüljáróitoknak irigysége, a ti ifjuságtoknak megvesztegetett erkölce, a nagyoknak az uralkodásra vágyódó igazságtalan vágyódása, a polgári tagoknak egymásközt való ellenkezése: ezek háborgatták fel szerencsés sorsodat, ezek homályosították meg híres nevednek dicsőségét. — Ha soha az igaz Istennek ismerete, soha a kereszténység, az evangélium hozzád nem érkezett volna, mégis a most érzett sorsra jutottál volna, mert a te vétkeid, gonoszságaid e szomorú következtetéseket szükségképen szülték.

Éppen ezt mondom én a bűnösöknek is. Ők, ha szerencsétlenek; az ő dolgaik rosszul, nem szájok izére foly-

[33]

nak; az Isten ellen panaszkodnak, mintha ő volna oka szerencsétlenségöknek. Ne az Isten ellen, hanem magatok ellen panaszkodjatok, ti magatok vagytok okai bajaitoknak. Szegény sorsra jutottatok? Pénz, becsület, egészség, jó barátok nélkül nyomorogtok? Honnan? Hiszen ti a ti születésetek által mindezekben bővelkedtetek, a gondviselő Isten mindezekkel megáldott titeket; és már most mind oda vannak. Nem csoda, sőt csoda volna, ha még most is megvolnának. Nagy volt a ti örökségetek, de még nagyobb a ti tékozlástok, amelynek vége-hossza nem volt. Friss egészséget és erős testállást ajándékozott neked az Úr, de te a buja élet által azt meggyengítetted és a sirig tartó beteges gyengeségre juttattad. Nagy, hatalmas barátaid voltak, de a te kevélységeddel azokat ellenségeiddé változtattad. Mi csoda tehát, hogy a tékozlás által szegénységre jutottál, hogy a te kevélységedért megvetettek és jó barátaid is elhagytak, a te mértékletlen s buja életed miatt kiszáradsz és betegeskedel. Ha isteni Gondviselés nem lett volna, az ily élet módjával szükségkép e szomorú állapotra kellett néked jutnod. Reátok illik, amit a bölcs mond: (Sap. 17. 21.) *Persecutionem passi sunt ab ipsis factis, az ő tulajdon cselekedeteiktől üldöztek.*

Van különbözőség az isteni Gondviselés tekintetében. Egyik minden lehetségest megtesz, hogy pénzt, javakat, a másik, hogy jóbarátokat szerezzen magának; és mégis az első szegénységben, a másik megvetetésben marad. Természetes-e ez? Nem, ez oly üldözés, melyet az isteni Gondviselés ereszt az emberre, egy feljebbvaló végből, de mindenkor hasznunkra és szeretetünkre célzó végből, tudniillik, hogy az igaz penitenciára felindíttassunk, hogy itt alkalmatosságunk légyen bűneinkért eleget tenni. Vagy

[34]

mivel az Isten előre által látja, hogy a világ javaival visszaélnék, a mi örök kárhozatunkra válnék. Vagy hogy itten próbáljon, hogy mint választott fiainak alkalmatosságot nyújtson több érdemeket szerezni és örök dicsőítéseket nagyobbítani. — De egy tékozló szegény lészen; egy kevély elveszti jó barátait; egy puha életű egészségtelen lesz; egy tunya, gondatlan atya nem vesz semmi örömet fiából: ezek mind természetes dolgok, ők magok okai szerencsétlenségeiknek *A factis propriis persecutionem patiuntur.*

Ne panaszkodjunk tehát az Istennek keménysége ellen! Ő igen adakozó, de mi vagyunk háládatlanok. Mi az Ő kezének művei, az Ő teremtményei vagyunk. Ő legalábbvaló teremtményeiről sem felejtkezik el, az égi madaraknak is mindennap eledelt ad, hogy hagyna tehát minket, kik fiai vagyunk, szükségét szenvedni? Mi vagyunk tehát a hibásak. Még nem is születünk, már nagy gazdaság, becsület és minden, amit szerencsének lehet nevezni, várakozott reánk és a napról-napra nagyobbodott örökség hova lett? Hogy tehát szükölködünk, nem az isteni Gondviselés, hanem mi vagyunk az oka. Látjuk már, hogy az isteni Gondviselés nem hibás. — Bizzuk magunkat és mindenünket Reá, csak azt kérjük, hogy a henyéléstől és gonoszástul őrizzen meg minket; plántáljuk mélyen szívünkbe szent Ágoston (in Ps. 39.) ama szavait: *Dominus curabit salutem tuam, securus esto, nusquam tibi deest, tu illi noli deesse.* („Az Úr gondoskodni fog rólad, légy nyugodt! Ő soha sem fog hiányozni neked, csak te ne hiányozzál neki!”) Amen.

Nagybőjt IV. vasárnapjára.

*Concio pro Dominica 4a
Quadragesimae ex Germanico
in Hnngaricum exercitii causa
versa.*

*Hic est vere propheta, qui
venturus est in mundum. Jo. 6. 14.
Ez igazán próféta, ki a
világra jövend.*

Ötezer emberből álló, édes Üdvözítőnket követő s állhatatosan az Ó tanításának hallgatásában maradó sokaság szükölködik vala az élés dolgában és Jézus ugy vigyáz vala szükségeikre, hogy csodat is tenne megelégitésök végett. E csodatétel az ő kedvéért, az ő megelégitésekért lett csodatétel, mi szent gondolatokra, mi háladatos cselekedetekre indította fel a követő zsidóságot, a mai evangéliumban feljegyzett történet nyilván bizonyítja — E csuda által tett jótétemény oly hathatósan behatolt az ő szivökbe, hogy Jézust megösmernék azon nagy prófétának lenni, akit a világra jövendőnek lenni

jelentettek minden prófétáknak jövendölési; megösmernék Messiásnak, a világ Megváltójának lenni; egyszóval kiáltanak: „Hic est vere propheta, qui venturus est in mundum,” — És a háladatoságnak szent érzésétül indittatván, hozzája járulni törekednek és erővel is királyuknak akarják ők választani őtet. De valjon e köteles, e szent hajlandósággal meddig viseltetett a világ Megváltójához a zsidóság? Csak kevés ideig; ime, akit ma nagy prófétának, a próféták által megjövendölt Messiásnak kiált, kevés idő múlva nem ösméri többé a világra jött Üdvözítőnek, nem ösméri többé Istenembernek. Akit most dicső koronájával akar tisztelni, kevés idő múlva tövises koronával koronázzván, csufol ki. Akit most jeles pompával igyekszik királyi székébe helyezni, kevés idő múlva a leggyalázatosabb keresztre feszít fel.

Hogyan történhetett meg, hogy e nem remélt, e szörnyü gonoszság cselekedetére vetemedjen a zsidóság, mely annyi csodatételeit látta, jó téteményeiben részesült az Üdvözítőnek? Onnan, mert elfelejtkezett Krisztusnak csodatételeirül és a tőle vett jótéteményekrül. Ez, ez a vétkes feledékenység volt minden időben kutfeje a vétkeknek. És ma is nem másbul, hanem a feledékenységbül származnak a vétkek. Elfelejtkezik az ember az Istenrül; vagy keveset, vagy épen semmit sem emlékezik az Istentül vett jótéteményekrül, az Istentül kinyilatkoztatott igazságokrul, az Istentül megígért jutalomrul és a bünösök számára készült örök kínzásoknak szerencsétlen helyérül; és így hanyatthomlok rohan a gonoszságba. — Valamint mindenkor, ugy ma is az Istenrül és isteni dolgoknak elfelejtésébül minden vétkek, rendtelenségek, erkölcstelenségek áradnak a világra: ez igazság mellett állapodom meg ma és annak megmutatására folytatom az egész

[37]

beszédet, amelyet is így határozok meg: Az Istenről és az isteni dolgokról való elfelejtkezés kútfeje a vétkeknek, volt mindenkor kútfeje a vétkeknek, ez 1-ső; ez ma is kútfeje minden vétkeknek, ez 2-ik osztálya a beszédnek. Mind a két részből azt fogjuk megtanulni, hogy az Istenről és az isteni igazságokról gyakran kell megemlékezni, mivel az ezekről való elfelejtkezésből származnak a vétkek. Csak figyelmezzetek!

Nincs hathatósabb eszköz, mely minket az erkölcsöknek igaz ösvényein megtartson és a vétkek útjától elvonjon, mint az Istenről és az Istentől kijelentett vigasztaló, vagy ijesztő igazságokról való gyakori ájtatos elmélkedés. Mert ha a hit lakozik szívünkben, lehetetlen az Istenről gondolkozván vétkezni; ugyanis ha meggondoljuk, hogy az Isten az a teremtő Isten, aki minket mindenhatóságával kihozott a semmiségből, aki kegyes gondviselésével kormányoz minket, aki irgalmasságával kiszabadított minket az örök kárhozatnak veszedelméből; Ő az a nagy parancsoló, törvényszerző, ki kötelez minket parancsolatainak megtartására; Ő az Isten, aki parancsolatainak hív teljesítőjét bőszesen fogja jutalmazni és azokat dicsőíteni és pedig örökké fogja dicsőíteni; Ő az Isten, aki az Ő törvényeinek átalhágóit keményen és pedig örökké fogja büntetni: valjon az Istenről így gondolkodván, lehetséges-e, hogy megszegjük törvényeit és megsértsük Istenségét? Valjon e gondolat nem inkább ösztönöz a jónak cselekedetére és a vétkek elkövetésének irtózására? — Jól tudja e nagy igazságot a mi lelkünknek esküdt ellensége, azért arra fordítja mesterségét, miképp akadályoztassa meg az Istenről való elmélkedést. — És valjon mi következett ebből minden időkben? Az, hogy meghült a buzgóság, kialudt a szivekből az igaz ájtatos-

[38]

ság; az, hogy minden vétkek és gonoszságok eláradtak; az, hogy maga a hit kiholt egészen.

Jeremiás próféta ennek szomorú következeit már a maga idejében sirva panasolja: „Akárhova tekintek — így sóhajtozik az Isten embere — kevés jót látok. De mindennemű gonoszságnak nagy rakását látom; az egész földet elborította a vétkeknek eláradt özöne, mindenütt igazságtalanságot, vétkes merészséget, elolthatatlan undok gyűlölséget látok; látom, hogy a házasok egység nélkül, az atyafiak szeretet nélkül, a familiák béke nélkül élnek; látom, hogy a testvér testvér ellen, a polgár polgártársa ellen forralja a gyűlölségnek haragját; mindenütt kevélység, irigység, bujaság, mértékletlenség; minden szög tele vétkekkel, egészen elterjedt a vétkek árja, amiért: desolatione desolata est omnis terra, pusztulással elpusztult az egész Föld. És honnan történt, szólj te Istennek prófétája, a te idődnék ily szerencsétlen megvesztegetése és ily siralmas állapotra való jutása? Onnét, quia nemo est, qui recogitet corde, mert senki sincsen, ki szívében meggondolja, mivel elfelejtkezett a világ az Istenről és a tüle kijelentett igazságokat a feledékenység éjszakájába temette. Az ajtatosságnak egész ledőlése, a gonoszságnak közönséges elhatalmazása nem más oknak, hanem Istenről való elfelejtkezésnek tulajdoníthatatik.

Bizonyára eddig minden időben minden gonoszság ezen kútfejből vette eredetét. Ha a teremtmények azon siralmas esetére tekintek, melyek az írásban foglaltatnak, úgy látom, hogy világos tanítói feltételeknek. Miképp estek el már a világ kezdetin oly szerencsétlenül az angyalok, miképp ejthette meg őket a kevélység lelke, akik mennyei ösméret és világossággal repültek ki a Teremtő kezéből? Igaz, meg kell vallani, hogy az ő esetek majdnem meg-

[39]

foghatatlan, de ha az atyáknak igaz tanítását bevesszük, onnan történt, mert az ő tulajdon tökéletességeiket, nagyságokat, szépségeket, bölcseségeket kevélyen megismerték, csak ezekről gondolkodtak, az Istennek nagyságául, uradalmául, egészen elfelejtkeztek. Soha e szerencsétlen esetre nem jutottak volna, ha csak egyszer is meggondolták volna, hogy az Istennek nagysága, méltósága egyöröktől fogva magától levő felséges, meg nem fogható méltóságu nagyság, az ő nagyságok pedig és szépségek e nagy Istennek, e hatalmas Urnak ingyen kegyelméből származott ajándéka. De mivel ők erről nem gondolkoztak, az ő Istenökről elfelejtkeztek, a kevélységnek lelke megtántorította és egyszerre az egekül pokolra taszította őket.

Ha első atyáink szerencsétlen elesését mélyebben vizsgálom, úgy találok szent Tamással, hogy az Istenről való elfelejtkezések volt valóságos oka szomorú eleséseknek. Éva ahelyett, hogy az Istenről való gondolkozásban foglalatoskodott volna, ahelyett, hogy az Istennek a teremtésért hálákat adott volna, ahelyett, hogy az Istentől új kegyelmeket esedezve kért volna: inkább veszedelmes kíváncsisággal a szép gyümölcsfát vizsgálta, inkább a csalárd kígyóval és könnyen megejthető férjével mulatozott. Mert ugyanis bátorzkodhatott volna-e ő csak ujjal is illetni, ha így gondolkozott volna: Az Isten, aki e gyümölcsnek evését megtiltotta és pedig oly keményen fenyegetődző parancsolat alatt tiltotta meg, hogy amely órában belőle eendünk, halállal halunk meg, az az Isten lát minket, jelen van itten és az ő bosszuálló karját azonnal felemeli halállal leendő büntetésünkre, mihelyt a tiltott gyümölcshöz nyulunk. Nem, bizonyára nem; sohasem estek volna a megtett engedetlenségnek vétkébe. De mivel

[40]

erről nem gondolkoztak, az ő feledékenységeket maga hasznára fordította, megkísértette és meg is ejtette őket.

Nemcsak első atyáinkat ejtette meg a vétkes feledékenység, de annakutána is, hogy lankadt az ájtatosság, gyengült a hit, kisebbedett az isteni tisztelet, romlást szenvedett a religio, elhatalmazott a gonoszság, nem más volt oka, hanem az Istenről való elfelejtkezés. Nincs, nem is lehet ennek világosabb példája a világ történetében, mint Izrael népe a pusztában; ennek maga az Isten egy felhőben megjelent a Sinai hegyen és jelenlétét rettenetes jelekkel, mennydörgéssel és villámlással ösmertette. És ugyanez időben e rettentő jelek között a hegy alatt az egész nép, a vének és ifiak, nagyok és alacsonyok, birák és katonák, magok a papok és leviták, sok ezer emberek, egyszerre azon oltárra, a melyen az Izrael Istenének áldoztak, az aranyborjut emelték fel az imádásra.

Mit csinálsz, mire vetemedel Istennek választott népe? Nem látod a haragos Istennek bosszuálló tüzét villámlani a felhőből? Nem hallod a mennydörgésnek csattogását, mely neked azt kiáltja: hogy a te Istened és pedig a rettenetes Istened van fejed felett? Igenis Ő ezeket nem látja, nem hallja, elfelejtkezik Istenéről; az ő szívek es lelkek elmerül az evésben, ivásban, játékban, tánczolásban és puha életben; ők semmit sem hallanak, csak amit az esztelen kívánságok mondanak; semmit sem látnak, csak az aranyborjut és csendes elmével térnek ezekre vissza a bálványozásról, mintha az Isten messze eltávozott volna tőlük.

Többször is esett e nép bálványozásba; már Moloch, már Baál hamis Isteneknek képeit imádta. Az ő hamis isteneknek tiszteletére istentelen buzgósággal áldozatokat ölték, az ő aranyjok és ezüstjük, sőt fiaik is az ő isten-

[41]

telen bálványozásik áldozati valának; tulajdon fioknak sem engedtek meg, hanem a felkoncoló kard alá hajtották, bogy az idegen isteneknek ily borzasztó cselekedetek által tisztelet tétetődjön. — A próféták, akik az ő istentélességeket szemek eleibe tették, csak az ő Istenekre emlékeztették, az ő gonoszságoknak okául az Istenről való elfelejtkezést állították. Maga az Isten okát adja az ő népe gonoszságának: (Jerem. 18. 13.) Quia oblitus est mei populus meus, mert elfelejtkezett az én népem én rúlam. Mivel egész napokon, egész heteken nem gondolkozott Istenéről, innen történt szörnyű romlása, innen lett a választott népből rettentő példája az egész világnak.

2. a. Pars.

Ma is a közönségesen megvesztegetett erkölcsnek az Istenről való elfelejtkezés az oka. Mi magunk csodálkozunk és meg nem foghatjuk, hogyan uralkodhatnak oly szent religióban, mint a mienk, annyi rendetlenségek, igazságtalanságok, vétkek és gonoszságok. Mi magunk kérdezzük: ha lehet-é, hogy amiket hinni kell, higyük, mégis oly erkölcstelenül, mint élünk, éljünk? Az erkölcs romlását sirathatjuk, de nem csodálkozhatunk rajta. Mert lehet-e máskép? Nem lehetséges-é, hogy az ember higyen ugyan, mégis törvénytelenül éljen, ha az ő Istenéről elfelejtkeznek? Nem, nem lehet máskép, hanem hogy hanyatthomlok rohanjon a vétekbe. Mert mihelyt elfelejtkeznek az ember Istenről és az ő jelenlétéről, már kezd az ő Istenéhez való köteles buzgósága megcsökkenni és lassan-lassan egészen kihál szivébül; ekkor vétekbe esik, egybül a másikba lép és mindenkor nagyobbá és nagyobbá esik, végtére hitében is kezd tántorodni; és amidőn már nagyon elmerül a vétekben, az ő igaz hitét is egészen elvesziti

[42]

és így az Istenről való elfelejtkezés okozza az embereknek erkölcstelenségét.

Ne járjunk hosszasan a tanubizonyosságért: a mi lelkiösméretünk legvilágosabb bizonyosságot nyújt. Mindnyájan bünösök vagyunk. Vannak vétkeink, amelyeket még most is legszentebb könnyekkel kell siratnunk. Vajjon elkövettük volna-é azon megsiratott és még most is könnyezendő vétkünket, ha akkor meggondoltuk volna, hogy az Isten mindent lát, mindent hall, mindenütt jelen van? Az Isten mellettünk, a mi szivünknel volt, de a mi gondolatink nem voltak az Istenre függesztve, ugymond szent Ágoston, azért vétkeztünk. Vajjon felnyitnánk-e szánkat felebarátunk becsületének megkissebbitésére, ha megemlékeznénk, hogy az Isten szája az ily beszédért átkot és bosszuállást mond ki a mi fejünkre? Vajjon reá állanánk a hamis ítéletnek tételére, belépnénk-e felebarátunk jószágának igazságtalan bírására, ha előre meggondolnánk, hogy éppen a szempillantásban írja ellenünk az Isten keze a halálnak itéletjét? De a mi szerencsétlenségünkre erről nem gondolkodunk és azért megbántjuk Istenünket és lelkünket elveszítjük.

Mi magunk azt mondjuk, ha egy bünöst megszólítunk: Gondatlan ember! Miért bántottad te meg azt a nagyjóságu Istent, mit tett neked az a nagy Ur, hogy ily igazságtalan teteddel megsértetted őtet? Mikép követhetted el e cselekedetet a mindeneket látó Istennek jelenlétében? E vétket oly szabad akarattal mikép vihetted véghez anélkül, hogy a jelenlévő Istennek felségét félted volna és reszkettél volna az igaz Bíró előtt, ki a szempillantásban pokolra taszithatott volna? — Mit mond az ily kérdésekkel körülvelt bünös? Azt: Ah! Én erről akkor nem gondolkoztam, a mennyei igazságok és üdvösséges

[43]

ijesztések nem jöttek az én szemem eleibe, elfelejtkeztem az Istenről; azért vétkeztem, azért tévelyegtem a gonoszság útján. És így magunk vagyunk a megmutatói annak, amit a királyi próféta mond (X. zs. 26. v.): Non est Deus in conspectu ejus, inquinatae sunt viae illius omni tempore. Nincs az Isten az ő szemei előtt, azért gonoszok az ő utai minden időben.

Ha tehát az Istenről és isteni igazságokrul való elfelejtkezés kutféje minden vétkeknek, nem lehet többé csodálkozni a mai világnak megromlásán. Közönségesen feledékenységekben van az Isten a világnál. Az ifjúság nemcsak elfelejtkezik az Istenről, sőt még hogy az Istenről elfelejtkezzen, szabadnak véli. Azt tartja, hogy az ifiúnak a világban és a világgal kell tanulni élni, azt tanulni kell, mikép magát, vétkes hajlandóságát minden erőszak nélkül a világnak szabásához, a nagy házaknak szokásához mesterséges kellemetességgel tudja alkalmazhatni. Az ifjúság a gyönyörűségnek és vigságnak ideje; később jön még az idő, amelyben az Istenről gondolkozunk, a keresztyeni igazságoknak ájtatos elmélkedésében foglalatoskodjunk; később jön az idő, amelyben életünket, úgy mint az Isten jelenlétében, folytatni tanuljuk.

A meglett időben levők gondolkodnak-é az Istenről? De az idő a munkának, a világ munkáinak ideje. Arrul gondolkoznak, mikép gazdagok, nagyok, szerencsések lehessenek. Csak arrul gondolkozik, mikép azt meggazdagítsa, ezt megszegényítse; ezt feltartsa, amazt a koporsóba taszítsa. Él az ő kívánságainak, az értelemnek és szívnek ellenkezései közt bétöltésére; él egészen a világnak, úgy, hogy a hosszas élet után is, 40 esztendei között is, alig lehet egy napot találni, amelyben igazán az Istennek szolgált volna.

[44]

Mirül gondolkoznak a nagyok? Az ő bőségekrül és szerencséjékrül, nem arrul, aki ezt nekik adta. Magok az itilők — ugymond az Isten — elfelejtkeznek rulam; és az ő felséges itilő székükbül soha fel nem emelik szemeket ama felségesebb itilőszékre, ahol minden itilet meg fog vizsgáltatni és az itilő meg fog itiltetni. Elfelejtkeznek az emberek Istenről még a legszentebb dolgokban is, az isteni szolgálatban is, még az Urnak templomában is. Mert ugyanis nem annyit tesz-é, mint az Istenről elfelejtkezni, amidőn az Isten házába minden szent intézetek nélkül beme gyünk, benne egy darab ideig ott maradunk a szívnek buzgósága, a lélek ájtatossága nélkül, belőle az élet megjobbításának és erkölcsök gyakorlása feltétele nélkül oly hidegen megyünk ki, mint abba bementünk; midőn imádkozunk anélkül, hogy az Istenről igazán gondolkozunk; midőn az Istennek szavát hallgatjuk, anélkül, hogy azt úgy, mint Isten ígését tekintsük, anélkül, hogy azt tiszteljük és életünk erkölcsös folytatására fordítsuk; amidőn ama nagy áldozatnak szent oltára előtt, amelyben maga az Isten Fia áldoztatik fel engesztelő áldozatul, oly hivságos gondolatokkal s oly gondatlanul jelenünk meg, mintha valami közönséges, semmi belső illetődést, háladatos buzgóságot nem kívánó világi dolog vitetődne véghez, és az áldozatnak végét figyelem nélkül nagy meguntkozva várjuk. — Ily módon imádni az Istent nem annyi-é, mint az Istenről elfelejtkezni. Miért nem csoda tehát, ha a keresztyény is úgy él, mintha a hajdani tévelygésnek setétségében botorkálna; mi csoda, hogy az emberek ájtatosság, igazság, egyenesség, lelkiismeret és religio nélkül élnek? Az Istenről való elfelejtkezés taszította őket e szomorú állapotra; az Istent nem teszik az ő szemeik eleibe, az

[45]

istenről, nem gondolkoznak; azért az ő utaik megvesztegettetnek.

Úzzük csak hát el a feledékenységet a világbul, kevés időnek folyása alatt kiirtatnak minden vétkek a világbul és a keresztényi erkölcsöket legszebben virágozni örömmel fogjuk szemlélni. — Mert az Istenről és az ő tüle kinyilatkoztatott igazságokrul igazán elmélkedvén, lehetetlen a szívnek fel nem indulni az Istennek szeretetére, lehetetlen az értelemnek az ő tüle kijelentett igazságokat meggyőződve be nem venni és mély alázatosággal nem imádni, lehetetlen az akaratnak az ő szent törvényeit teljesíteni nem igyekezni, lehetetlen az egész embernek az erkölcsök útján járni nem törekedni. Hogy tehát mi eddig értelmünket, akaratunkat, szívünket az Istennek egészen fel nem áldoztuk; a világnak felosztottuk; hogy őtet nem úgy, mint isteni Felségét illeti, imádtuk; hogy nem úgy, mint kellett neki, szolgáltunk: az oka, hogy elfelejtkeztünk Istenünkrül, vagy legalább nem úgy, mint kellett volna, róla gondoltunk. — Oh keresztények, ha a mi lelkünk, a mi egyetlen egy drága lelkünknek haszna, örök üdvössége éleszti még szíveinknek tüzét, óvjuk a legnagyobb szorgalommal, óvjuk, magunkat a szerencsétlen feledékenységtül, mivel látjuk, hogy ez vezet legkönnyebben a vétkekre, és ez által legbizonyosabban a legsiralmasabb állapotra az embert; emlékezzünk inkább gyakran a mi Istenünkrül, az ő tökéletes isteni tulajdonságirul és a tüle kijelentett vigasztaló, vagy ijesztő, vagy bátorító igazságokrul, mivel tudjuk, hogy ez üdvösséges elmélkedés az Istennek szeretetére, az erkölcsös életre, örök boldog célunknak elérésére, legbátorságosabb uton vezérel. — Azért ha a feledékenységnek setésége zárva tartotta eddig lelki szemeinket, ma kezdjük azokat

[46]

megnyitni az Istenről való elmélkedés által és tartsuk így a gyakori elmélkedés által. — Ajánljuk fel mindennap a fölséges Urnak első és utolsó gondolatunkat reggeli és estvéli áldozatul; emeljük föl szívünket többször napjában az Ég felé; rendeljünk egy bizonyos időt magunknak, a melyben a hit fundamentomos ágazatiról üdvösségesen elmélkedjünk és a mi szívünkbe szállván, a mi Istenünkkel beszéljünk; szokjuk meg a világ Apostola tanítása szerint minden gondolatunkkal, szavainkkal, szándékunkkal az Istenre célozni, mindent az ő dicsőségére cselekedni, mindenben őtet keresni. — E gyakori Istenünknek emlékezete nehéz kötelessége-e egy kereszténynek? A kereszténységnek kezdetén az mondatott a hiveknek: Menjetek és véreteket, élteteket áldozátok fel az Istennek, és a buzgó keresztények örömmel futottak a halálba. Most pedig már csak az mondatik mi nekünk: Keresztények! Krisztusnak és a martyroknak követői, emlékezzetek meg a ti Uratokrul, aki a ti élteteket minden szempillantásban a gondviselő és megtartó erő által mintegy ujonnan ajándékozza nektek; emlékezzetek meg a ti királyotokra!, aki engedelmességet és imádat kíván tőletek; emlékezzetek meg a ti Birátokrul, akinek kezébül, ha mindjárt rula elfeledkeztetek is, ki nem menekedhetek; emlékezzetek meg a ti Jótevőtökrül, aki naponkint minden pillanatban jóságának kincseit közli veletek; emlékezzetek meg kegyes Atyátoknál, aki minden atyák felett legkegyesebb Atya. Ez elmélkedés kívántatik meg tőlünk. Megtagadhatjuk-e ezt a nagyjóságu Istenül? Oh nem, nem is akarjuk megtagadni. Felséges Isten! Te rulad elmélkedni és a te igazságod megfontolásában fogunk foglalkozni életünk minden napjaiban, és ha eddig vigyázatlanságunk Te rulad, végső célunkrul megfejtett és így

[47]

szerencsétlenül meg is ejtett, Tüled eltávoztatott minket, kegyes Atya, engedj meg feledékenységünk hibájának, végy vissza fiadnak, hogy a kegyelembe, melyből kiestünk, visszajussunk; ennek utána Te leszel egyedül fő tárgya minden gondolatinknak, szavainknak és cselekedetinknek; életünknek minden napjait Teneked, a Te dicsőségedre fogjuk áldozni. Szent Isten, segítsed isteni malasztoddal e feltételünket. Ámen.

[48]

Pümkösd utáni XXI. vasárnapra.

Dicta in Pasztlio 1804.

*Mittite eum in tenebras
exteriores, ibi erit fletus et stridor
dentium.*

*Vessétek ölet a külső setétségre,
ott leszen sirás és fogak csikorgatása. Math. 22. 13.*

*Textus: Et iratus Dominus ejus,
tradidit eum tortoribus. Math. 18. 34.*

*És megharagudván az Ura,
a hóhéroknak adá őket.*

Ha a mai evangéliumba betekintek, úgy látszik nekem, hogy a példabeszéd alatt fekvő igazságok édes, a háladatosságnak édes könnyeit indíthatják föl az érzékeny szivekből, de egyszersmind keserü könnyhullajtásokat is csafarhatnak ki szemeinkből. — Az isteni irgalmasságnak, ama a bűnösnek soha halálát nem kívánó irgalmasságnak kegyessége és a szoros igazságnak a bűnösöket borzasztón büntető rettentő keménysége vannak egyenlően

[49]

lerajzolva a példabeszédben. — Azért ha az adós szolga nagy adósságának elengedését tekintem s benne adós voltomat képzelvén, nagy adósságimnak, az én akármilyen nagy vétkeimnek elengedését bizonyosan remélhetem. Mily édes örömmel érzésével telik meg szívem és mily háladatos könnyek özönével áldozik a mennyei Atyának, hogy nem nézvén a háladatlan bűnös érdemtelenségét, megkegyelmez vétkes fiának az ő végtelen szentsége sértegetőjének. — De ha végére tekintek az eléhozott példabeszédnek és látom, hogy ama kegyes király, ki csak most Öntötte ki szolgájára jóságának kincseit, mikép megváltozik és a kegyesen és irgalmasan bánó királyból mily keményen büntető, mily rettentően bosszúálló ur lett; mikép megharagszik és szolgáját általadja a kegyetlen hóhéroknak a kinezásra: megindul szívem, borzasztó félelem futja el minden tetemimet és ezen rettenetes bosszúállást szenvedő, ámbár méltán szenvedő szolgának szerencsétlen sorsa könnyeket csafar könnyörülő szemeimből. De még inkább, ha meggondolom, hogy talán a szolgának gonoszságánál még nagyobb az én gonoszságom; ha meggondolom, hogy a szolgának szerencsétlen sorsa talán az én jövőndő szerencsétlen sorsomnak lerajzolása; ha meggondolom, hogy talán reám vonatkozik a példabeszédnek befejezése: „Sic et pater meus coelestis faciet vobis. Az én Atyám is így fog veletek bánni.” — Elborzadok én ennek meggondolására, amidőn látom, hogy az Isten nemcsak az irgalmasságnak, hanem a bosszúállásnak is Istene fog lenni. De ti is keresztények, ha a ti jövőndő sorsotokrul való szükséges szorgalom sziveteken fekszik, megrettenhettek, mert ime az igazság tanítója, a Krisztus Jézus, mondja: Az én Atyám is így fog veletek bánni; nyilván jelentvén, hogy az a király, aki a maga gonosz

[50]

szolgáját szemei elől elveti, a sötét temlecebe teszi és ottan a kegyetlenül kinzó hóhéroknak általadja, a bosszuálló Istennek borzasztó képe, aki titeket, a bűnösöket örökösén elvet színétől, tüzes temlecebe taszít és a pokolbeli szolgálóknak, mint maga haragja szolgálóinak általad.

— Mert valóban rettenetesen bünteti az Isten a bűnösöket és ez az első, és pedig ami rettenetesebb, örökké fogja büntetni, ez második része beszédemnek. Mind a két részből azt tanuljátok meg, hogy vagy ártatlanul kell élni, vagy ha az ártatlanság köntöséből kivetkeztünk, az igaz penitenciának könnyei által tisztuljunk ki vétkeinkből, mert csak a bűnben kimult bűnösnek büntetője az Isten. Figyelmezzetek!

Azon helyet, ahol a bosszuálló Isten a halálos bűnben kimultakat bünteti, pokolnak nevezi a hitnek világa.

— A poklot sok ábrázatokban képek és példák alatt teszi előnkbe az Isten Fia. Már tömlöcnek nevezi, melyben az elkárhozottak örökre csukva tartatnak; már csigázó helynek mondja, ahol számos hóhérok az elkárhozottakat körülállják és szörnyüképen kinnözzák; már tüzes kemencének hívja, melyben az elkárhozottak konkoly gyanánt kékbe köttetvén, rakásonkint bevettetnek a megégetésre; már égő áldozatok oltárához hasonlítja, melyen az elkárhozottak mint éppen égő áldozatra való állatok megemésztetnek; már külső setéségnek nevezi a poklot édes Üdvözítőnk, melyben csak sirás, rivás fog hallatszani, melyben csak a fogak csikorgatása fog zengeni, melyben a nyelvet örök szomjuság fogja égetni, melyben a szívet soha meg nem haló féreg fogja mardosni. Mindezen leírásai a pokolnak mit jelentenek egyebet, ha nem hogy a bosszuálló Isten rettenetesen bünteti a bűnösöket

Azon rettenetes büntetésnek nagyságát és súlyát,

[51]

amelyet az elkárhozottak szenvednek, se én, se ti, kedves keresztyények, voltaképpen meg nem foghatjátok. Amidőn úgy bünteti őket, amint egy Isten büntetheti az ő felségét megbántóját, érzik ama szerencsétlen embertársaink, mily rettenetes az élő Istennek kezeibe esni. Én azt eléggé le nem rajzolhatom, de azt sem hozhatom elő mind, amit az írás előnkbe ad a büntetéseknek különös nemeiről. A kárhozottaknak most csak kettős kinjáról emlékezek. A kárhozott az Istentől el van örökre szakasztva, a kárhozott szüntelen gyötörtetik az égető lángban.

Ez a két rettenetes kin, melyet a kárhozott gazdagnak példájában maga Krisztus tesz mi előnkbe. Ez magát az Istentől elszakasztva lenni látja, ugyanis felemelvén szemeit, midőn a kinokban volna, látá Ábrahámot távol és Lázárt az ő kebelében — úgymond az örök Igazság (Luk. 16. 23.). — Távol látá Ábrahámot és mintegy véghetetlen messziségben. Ha ily messze vala Ábrahámnál, mennél messzebb vala magától az Istentől — úgymond szent Ambrus — és ez annál inkább ujította kinját.

Mert vajjon mi az, elszakasztva lenni az Istentől? — Elszakasztva lenni az Istentől annyit tesz, mint nem ismerni más Istent, csak egyedül bosszuálló Istent; annyit tesz, mint elesni minden jussátul az örökkévaló birodalomnak, az egy boldogságnak, mely maga az Isten. Ez oly nagy büntetés, oly nagy kin, — úgymond szent Bernát — amelynek más mértéke nincs, hanem maga a véghetetlen Isten. Hogy valamint az ő hű szolgájának. Ábrahámnak monda az Isten: „Én vagyok a te nagy jutalmad” (Gen. 15. 1.), aki önnön magamat adom néked, mert semmim nincs, amit magamnál többet és jobbat adhaszak tenéked: azonképen mondhatja a kárhozottak is, én magam leszek a te gyötrelmed és büntetésed, elszakaszt-

[52]

ván magamat tüled, mert nincs nagyobb kin, amellyel haragomat inkább reád kiönthessem, mint egészen elszakasztván magamat tüled. Mit mondok tehát, elszakasztja magát az Isten a kárhozottul? Igenis, de nem szakasztja el egészen magát tüle. A kárhozott lélekkel él, válthatatlanul véle lesz az Isten és ő az Istennel: de ugyan ez az ő legnagyobb kinja, mert ha teljességgel az Isten nélkül lehetne, nem volna mindenestül szerencsétlen; de mivel az Istentül, mint boldogítójátul egészen megfosztatott, mint büntetőjével pedig elválthatatlanul öszvekapcsoltatott, innen legerősebb kinokat szenved, mert ami őtet leginkább gyötri, az, hogy megvetette őt az Isten, mint kegyes atyja, jegyese, gondviselője, utolsó vége és együtt van véle mint igaz bírója, ellensége, büntetője. Innen kétféleképpen boldogtalan a kárhozott lélek. Boldogtalan, hogy véle van az Isten, mint ellensége és büntetője; boldogtalan, hogy véle nincs az Isten, mint irgalmas atyja, vigasztalója és reménysége. — Előtte forog a léleknek, hogy az Isten őtet magáért teremtette és hogy ő másban nem találhatta fel boldogságát, csak egyedül ő benne és most nem vesz tüle egyebet, hanem haragot és gyűlölést. A lélek akarátja ellen is megösméri és becsüli az Istennek nagy voltát és hozzá magában természetes hajlandóságot érez, de azonban gyűlöli is őtet; becsüli őtet és soha magáévá nem teheti; gyűlöli és soha tüle el nem válhat. Ez egy megfoghatlan gyötrelme és kinja az isteni bosszúállást szenvedő léleknek.

Mit szóljak az érzékenybéli kinokrul, melyekkel bünteti az Isten az elkárhozottakat? Azt tanulom az írásból, hogy égető valóságos tűzben kinlódnak a kárhozottak. Mikor Krisztus utolsó szentenciát ad a gonoszokra, azt mondja (Math. 13. 42.), hogy örök tűzre, égő kemen-

[53]

cébe vettetnek. Szám nélkül olvassuk az írásban, hogy amely fa jó gyümölcsöt nem terem, kivágattatik és a -űzbe vettetik. Szent Márk evangéliumában egy néhány versekben hétszer vagy nyolcszor, nevezi Krisztus a kárhozottak kinját t-znek. Szent János Titkos látása könyvében sokszor írja, hogy kénkőves égő tóba taszittatnak a kárhozottak, ahol cruciabuntur die ac nocte (Ap. 20. 10.), kineztatnak éjjel és nappal. Még világosabban szól Ezekhiel próféta (22. 22.): Amint egybeolvasztatik az ezüst a kemencének közepette, úgy lesztek annak közepette. — Égni és a t-znek lángjai között keservesen kinlódni kell tehát a kárhozottaknak. Mi keserves fájdalmakat kell ott a bűnösnek szenvedni? Azt mondja sz. Ágoston, ha mindazon szörnyü kinokat, melyeket a martyrok ellen kigondolt a pogányok dühössége, mindazokat a fájdalmakat, melyeket az emberek szenvednek a világon, egyszersmind előttökbe raknók is, mind semmik a pokolnak tűzéhez képest; kinoknak sem lehetne mondani őket. Mert ha rettenetes volt csak hallani is, mikor az Izrael Ura, Istene fenyegette a népet, mondván: „E helyre fog csepegni az én haragom és el nem oltatik” (2. Par. 34. 25.): mily rettenetesnek kell lenni a pokol kinjainak, a hova nem csepeg, hanem zápor és árvíz gyanánt terjed az Isten haragja — ugymond szent Hieronymus. Ha szörnyek valának azok a csapások, melyekkel ama gonoszban megátalkodott Fáraót sanyargatta az Isten, holott csak az ujját tette reája: „az Isten ujjá ez” — ugymond az írás —: mily szörnyeknek kell lenni a kárhozottak kinjainak, kiket Istenségének egész karjával ver az Isten.

E szörnyü, ez iszonyu kinok még türhetőek volnának, ha valamikor végök lenne, ha a szabadulás reményével

[54]

lányulnának. De az inkább keseríti a szörnyü kinokat, hogy soha nem léssen ezektől szabadulás. — Ha én e kinoknak örökké tartóságát hosszasan akarnám megmutatni, előhozhatnám Dávidot, Izaiást, Ezekhielt, Dánielt, Judithot, a Bölcsesség könyvét és mindenikkől annyi erősítéseket hozhatnék elő amaz állításnak bizonyítására, hogy a kárhozottaknak büntetései soha véget nem érnek. De rövidségért elhagyom ezeket, sőt az új testamentomi írásnak számos cikkelyeit sem említem, csak az igazság tanítójának, a Krisztus Jézusnak csalhatatlan igazságu mondását hozom — reménylem, ez is elég a büntetés örökké tartandóságának megmutatására. Az Ur Jézus Krisztus szent Máténál a 25.-ik versben ezenképen rajzolja le az utolsó ítélet napját: „Mikor eljő az ember Fia az ő felségében és mindnyájan az angyalok vele, akkor ül az ő felségének székében és eleibe gyűlnek minden nemzetségek és elválasztja őket egymástul, amint a pásztor elválasztja a juhokat a gödölyéktől és állítja a juhokat az ő jobbára, a gödölyéket pedig az ő baljára. Akkor mondja a király azoknak, akik az ő jobbán lesznek: „Jöjjetek Atyám áldottai, birjátok a világ kezdetétől fogva nektek készített országot.” Azután azokhoz fordulván, akik balján lesznek, imígyen fog nekik szólni: „Távozzatok tőlem átkozottak az örök tüzre, mely az ördögnek készített és az ő angyalainak.” Hozzá teszi Üdvöztőnk: „Et ibunt hi in supplicium aeternum, justi autem in vitam aeternam. És ezek az örök kinba mennek, az igazak pedig az örök életbe.” Krisztusnak e mondása déli fényre hozza azt, hogy a bosszuálló haragnak mindenkor, mindörökké szerencsétlen áldozatai lesznek a kárhozottak a soha el nem aluvó, hanem mindenkor keservesen sütögető tűzben örökkön örökké.

[55]

Oh szerencsétlen örökkévalóság! Oh örökkévaló szerencsétlenség!

Nincs emberi elme, mely megfoghassa, nincsenek szók, melyek kimondhassák, mit tészen az, hogy mindörökké kinoztatnak a gonoszok a pokolban és valameddig Isten léssen, mindig kiáltják a gazdaggal, hogy: „Crucior in flammá,” kinozatom a tűzben. — Azért, mikor Mózes az örökkévalóságot akarja magyarázni, azt írja: (Ex. 15. 18.) In aeternum et ultra, hogy az örökkévalóság tovább terjed annál, amit mi gondolhatunk. Mert akármily hosszú idő forgását gondoljuk is, nemhogy az örökkévalóságot már elértük, de ez még csak kezdete az örökkévalóságnak.

Vajha ezeket igazán meggondolnék, keresztények! Lehetetlen, hogy ily gondviseletlenek volnánk üdvösségünk dolgában. Mert igazán írja egy bölcs, hogy aki jól elméjében foglalja az örök állapotot, semmi félelemből illetlent nem cselekszik, semmi mulandót nagyra nem becsül. — Szent Dávid eszében forgatta az örökkévalóságot, azért írja, éjjeli álom sem jött szemére, mert annos aeternus in mente habui, az örök esztendőket tartotta elméjében. Es ezen gondolattal tisztogatván lelkét, sem napot, sem órát nem várt élete jobbitására: dixi, nunc coepi, mindjárt haladék nélkül hozzákezdett a penitenciához és az istenes élethez. Eszében forgatta az örök esztendőket ama szent remete, ki midőn sanyaru életet viselvén, tudakoztatnék, mint győzi jó szándékból felvett sanyaru életét viselni, azt felelte, hogy ezek mind könnyűek az örök kinokhoz képest; hogy örömet szenved ideig, csak végetlen ne szenvedjen. Ez, az örök kinok emlékezete erősítette meg a martyrokat, hogy tulajdon vérökben uszván, a nagy kinokat örömmel szenvedték; ez gerjesztette fel

[56]

az istenfélőket, hogy a világtul búcsut vevén, sötét barlangokban és klastromokban sanyaru életet viselnének; ez indította az embereket penitenciatartásra és minden világi inségek békességes szenvedésére, mert aki az örök kárhozat félelmét eszében forgatja, könnyen megzabolázza testi kívánságát, örömmel viseli világi keresztjét, minden szenvedést semminek tart, csak az örök kinoktul megmenekedjen.

Ily hathatós eszköz életünk jobbitására a siralmas örökkévalóságnak meggondolása, mégis ennek emlékezetét mily kevesen tartják elméjükben? Egyéb dolgokban szemesek az emberek: oly restek, oly tompák az örök kárhozat emlékezetére. — A mulandó gazdagságra, a rövid tisztességre, a kevés ideig tartó gyönyörűséges nyugalomra felettébb vigyáznak, ezekért éjjel-nappal fáradoznak, de az örökkévaló kinlódásról ritkán gondolkoznak.

Keresztények! Felemelé szemeit a gazdag a pokolban, de későn, midőn már haszna nem volt vigyázásának. Ah! Ah! Ne engedjük, hogy ily későn, amidőn siralmas örökkévalóságba taszít a halál, ébredjünk fel, hanem most nyissuk fel szemeinket, most szemléljük a kárhozottak kinját, hogy azt elkerülhessük az igaz penitenciatartás, a keresztényi szent élet által. — És ez üdvösséges emlékezetből szent félelemmel megtelven, gyökerezteszük szivünkben az isteni félelmet, a bünöktől való iszonyodást; az isteni Irgalmassághoz folyamodjunk és mondjuk könnyhullajtással:

Uram, édes Istenem! Én vagyok ama boldogtalan bünös, ki téged számtalanszor megbántottalak és örök kárhozatot érdemeltem; szánom és bánom álnokságimat, bocsásd meg Uram gonoszságimat, engedd el adóságimat: Hic ure, hic seca, ut aeternum parcas. Itt égedes, itt

[57]

ostorozzad az én vétkeimet, csak örökre el ne vess engem szent szined elől. Ne hagyj elveszni Uram a te teremtett állapotod, kit szent Fiadnak vérével megváltottál; ne vess engem az örök kárhozatra, melyben senkisem dicsér téged, hanem adjad, hogy e világon elkezdvén, a te szolgád legyek, Tégedet dicsérhesselek mind örökkön örökké, Amen.

[58]

Pünkösds utáni XXIII. vasárnapra.

Az atyák és fiuk kötelességeiről.

*Domine, filia mea modo
defuncta est, sed veni, impone
manum tuam super eam et
vivet. Math. 9. 15.*

*Uram, az én leányom most
halt meg, de jöjj el, tedd reá
kezedet és élni fog.*

Azon fejedelemben, ki ma mély alázatossággal járul édes Üdvözítőnkhez, egy kegyes, érzékeny és szülöttjének gondját igen szíven hordozó kedves atyaságot ösmert meg velünk. E fejedelem házassági szeretetét egy kedves magzattal, örömmel szemlélte az egektől megáldva lenni. Örömeinek édes érzése öregbedett kedvesének naponkint kinyiló, nagyokat ígérő szép kellemeiben. És épen amidőn örömeinek közepette legtöbbet ígérte magának, setét homályba borul örömeinek vig napja; megbetegszik kedves leánya és pedig úgy betegszik meg, hogy a beteges egyszersmind halálos ágy is lenne ő neki. Az atyai szorgalom

[59]

keresi mindenütt a segílyt: jár, kél, minden igyekezettel törekedik helyreállítani leányának elvesztett egészségét, de hasztalan minden fáradság. Nincs segítő ereje leányán semmi orvosságnak, virágzó életének legkellemebb esztendejében átköltözik a holtak országába. — De még itt se hal ki az atyai szeretet forróan szerető szivébül. Ujabbán felgyulad, a halálon is akar győzni. Hallja a kegyes Jézusnak csudatetteit, nagy bizodalommal hozzája megy és már megholt leányáért esedezik neki, hogy csudatévő imádandó erejével hozza vissza az életre már megholt leányát. Domine, filia mea modo defuncta est, sed veni, impone manum tuam super eam et vivet.

Ime egy szorgalmatos, szülöttjérül igen atyailag gondoskodó atyának világos példája. Láthatjuk benne, hogy az atyai szeretetnek a sűrű gond, nyughatatlan szorgalmatosság, a mindenkori gondoskodás bizonyos szüleménye; tanulhatjuk is tüle az atyáknak néminemü kötelességit, de az egész kötelességnek minden rajzolati ez egy cselekedetben nem tündökölnék. Nekem ugy látszik, hogy azon cselekedetre az érzékenység is reá bírhatta az atyai szivet. De egy keresztény atyát nem az érzékenységnek kell vezérelni, hanem a keresztény törvény szerint kell magzatával bánni; azért én nem ugy ez egy példából, mint a kereszténységnek törvényébül mutatom meg ma, mi a keresztény atyáknak kötelessége, amidőn az atyák kötelességirül fogok szólni. — De hogy ne csak az atyákat érdekelje beszédem, a fiakra is kiterjesztem rövid intésem és két részre osztom fel egész tartandó beszédem. Az elsőbe az atyák, a másodikba a fiuk kötelességit rekesztem. — Érdemes atyák, kiket az imádandó Gondviselés az atyaságnak terhére választott, tudom én, hogy jobban ösmeritek ti az atyai érzéseket, jobban tudjátok

[60]

az atyai kötelességeket, mintsem talán én azokat megfoghassam ; nem is annyira igyekezek titeket tanítani, már tudott kötelességeknek emlékezetét sziveitekben felindítatni; inkább azokra célozok, akik a házassági köteléket vagy most, vagy nem régen kötötték meg, hogy mind fiókra nézve atyai, mint magokra nézve fiúi kötelességöket átlássák és a szerint élni tanuljanak.- Mennybeli szent Atya és Fiu, segítsed isteni kegyelmeddel az atyáknak és fiuknak kötelességirül szólót, ti pedig, kérlek, figyelmezzetek!

Mind az isteni, mind a természeti törvény kötelezi az atyákat fiaiknak tiszta szeretetére és szorgalmatos nevelésére. Mind a kettőre a természet ösztönzi még az oktalan állatokat is, melyek fajzatjokat szeretik, nekik élelmökre való eledelt keresnek. A szeretet, mellyel gyermekeiknek tartoznak a szülők, kötelezi őket, hogy azoknak minden jót kívánjanak, ne gy-löljék őket, akiket nemzettek; ne utálják, ne haragudjanak reájok. Innen nagyon vétkeznek azon atyák és anyák, kik átkozzák, ördöggel vitetik, a hóhér markába ajánlják gyermekeiket; akik gyüölölik magzatjukat, kik jó szemmel sem akarnak reájok nézni, mivel netalán a természet kellemeit nem tékozolta magzatjukra. Atyák! Az isteni és természeti törvény nem parancsolja egyedül a díszes fiuknak szeretetét, hanem egyaránt kötelezi az atyákat fiaiknak szeretetére. Nem hibás ő szegény, hogy nem lett remek munkája a természetnek, hanem amint Krisztus mondja, ez az isteni Gondviselésnek bölcs rendelése, hogy ebben is tündöklő jele legyen az isteni dicsőségnek; ha nem díszeskedik is ő szegény szép termetével, ha szereteteket meg nem érdemelheti testi ékeségével, megérdemli az atyai szeretetet az ő benne lakozó drága kincs. Egy gyönyörü, egy halhatatlan lélek lakik

[61]

annak testében, melyet maga az Istenség annyira szeretett, hogy az egek dicsőségét elhagyván, önként felvett emberi testéből kifolyó vércseppjeivel váltaná meg az ördögi rabságból.

A nevelés második kötelessége az atyáknak. — A jó nevelés munkáló eszköze minden boldogságnak. Ez tesz az atyáknak örömet okozó gyermekeket; ez szerez az országnak hiv, munkás, hasznos polgárokat; ez szül a mennyországnak boldog lakosokat. — A jó nevelés tehát az atyáknak legfőbb kötelessége. A nevelés, mellyel az atyák fiaiknak tartoznak, kötelezi őket fiaiknak mind testi, mind lelkiépen való nevelésére. A testi nevelés három dolgot kíván a szülőktől: a mi a gyermekeknek életét, élelmét és jövőbeli állapotját illeti. T. i. tartoznak a szülők a gyermeknek mindjárt fogantatásától annak életére gondot viselni; tartozik az anya magára vigyázni, hogy vagy nehéz dolog, vagy terhes emelés, vagy rendetlen élet által veszedelmet, halált ne okozzon méhében elrejtett gyermekének; tartozik az atya feleségére vigyázni, hogy valamivel ne ártson terhének, tartozik feleségét a kemény munkától oltalmazni, vele szépen bánni, mert ha az ő gorombasága vagy kegyetlensége miatt letétetik a gyermek, ő gyilkosa gyermekének. Továbbá tartoznak az atyák gyermekeiknek élelméről, ruházatjáról gondoskodni s úgy nevelni, hogy valaha magok sorsok szerint élhessenek.

Ez az atyáknak kötelessége fiaiknak testére nézve; ez közös, atyák, még azon nemzetekkel is, kik előtt az emberi méltóság csak homályban fekszik, kik mivel a lélek nagy becsét nem ismerik vagy becsülni nem tudják, csak a testiekre határozzák minden kötelességüket. De mivel mi a hitnek világánál a nagyra teremtett szép lélek-

[62]

nek mind méltóságát, mind boldogságára vezető utját nyilván látjuk, azért a mi szorgalmunknak nemcsak a testiekre, hanem leginkább a lelkiekre kell kiterjedni; azért a keresztyén atyáknak is nemcsak a testi, de leginkább a lelki nevelés kötelessége. És mennyivel felségesebb a lélek a testnél, annál nagyobb, szorgosabb kötelessége az atyáknak fiaik lelki nevelése.

A lelki nevelés hármát foglal magában: hogy neveljék fiaikat szorgalmas tanításokkal, jó példaadással, szoros fenytékekkel. Először tanításokkal: Filii tibi sunt? (Eccl. 7. 25.) Erudi illos et curva illos a pueritia illorum. Vannak fiaid? Oktasd őket és hajlitsd meg őket gyermekségöktől fogva. Azért mihelyt eszével él a gyermek, tartoznak az atyák és anyák a keresztyén igazságokra, az isteni parancsolatok megtartására, az isteni félelemre oktatni gyermekeiket. Tóbiás példája szerint, ki fiát amint az irás mondja, csecsemő korától fogva tanította az Istent félni és minden vétektől távozni. Tób. 1. 10.

Másodszor: jó példaadással. Szükség, hogy az atyák jó példát adjanak gyermekeiknek, meg ne botránkoztassák őket. Szent Hieronymus így inti az atyákat: Emlékezzetek meg ti atyák, hogy inkább tanítsátok fiaitokat példával, mint szóval; a szavak felindítják ugyan az embert, de a példák magok után vonzzák. Ritka rossz szülőknek lehet jó fiokat látni.

Harmadszor: szoros fenytékekkel neveljék ugyan, de mégis okos fenytékekkel. Szoros fenytékekkel, hogy semmi rosszat meg ne engedjenek az ő fiaiknak. Ne mentegessék gyermeküknek azzal hibáit, hogy még ártatlan, hogy még gyenge; éppen azért, hogy ártatlan, hogy gyenge, most még olyan, mint a viasz, mindenre hajlandó. Most tanítsd a jóra, most irtsd ki belőle az indulatosságot;

[63]

késő lesz, ha egyszer már megkezd benne gyökerezni az indulatosság. Ne sajnáld tőle, ha szükségesnek látod, a megjobbító vesszőt. Azt mondja az Isten lelke: (Prof. 23. 13.) Noli e puero substrahere disciplinam; si enim percusseris eum virga, non morietur; tu virga percutes eum et animam ejus ab inferno liberasti. Meg ne vond a gyermektől a fegyelmet, mert ha megvered őt vesszővel, meg nem hal; te vesszővel vered meg őtet és a lelkét megszabadítod a pokoltól. Legkisebb hibát el ne nézzetek a ti fiaitokban, mert a fiak megdorgálására rest atyákat még itt a földön is keményen bünteti az Isten. Borzadva tekinthetjük az írásban Héli főpapnak szerencsétlen példáját. Azt jelenti neki Sámuel próféta által (I. Reg. D. 12. 13.): Incipiam et complebo, Elkezdem immár és véghez is viszem kemény büntetésemet Hélinek házában. Miért-gerjed fel Uram így haragod Héli ellen, miért akarsz a te oltáridnak hú papját ostorozni? Propter ini-quitatem, eo, quod noverat indigne agere filios suos et non corripuerit eos. Azon gonoszságáért, hogy tudta rosz cselekedeteit fiainak és meg nem fedte őket. És ime, mi történt rajta? Ezen tunyaságért a filiszteusok az izraeliták ellen győzedelmeskedtek, két fia megölettek, maga pedig hirtelen szörnyű halállal halt meg. — Borzasztó történet ez keresztények, de még többel fenyeget az írás, ha elhallgatjátok a ti fiaitoknak gonoszságát. Lelki halállal rémit titeket az írás, azt jelentvén, hogy ti számoltok valaha az őgonoszságokért az itilő Bírónak széke előtt. Azt jövendölte Ezekiel próféta által: (C. 3.) Si anuntia-veris etc. Ha meg nem jelented neki, ha meg nem fenytéd őtet, hogy megtérjen az ő gonoszságából és éljen, ő ugyan elvész az ő gonoszságában, de az ő lelkét tetüled kérem számon. Mit fogsz felelni, mint fogod mentetni atyai

[64]

tunyaságot az igazán és keményen itilő Istenségnek előtte. Halállal és pedig örökös halállal fenyeget a próféta által. Szánd meg tulajdon és a te fiadnak lelkét; a fenyték által kiszabadíthatod a pokolbul: tu virga percutes eum, et animam ab inferno liberas, te csak vesszővel ütöd meg őt, de az ő lelkét pokoltól megszabadítod.

De semmitsem érnek intésink, megvettetnek a mi feddésink, azon panaszolkodnak sok atyák; nem bánom már akármit csináljon, vesszen magának, ha veszni tért, csak hadd vesszen. Atyák! Rosszul gondolkodó atyák! Nem az atyai szív sugja ezt tinétek. Szüntelen Pál apostollal szólok tinétek: argue, increpa, fedjed, dorgáljad, ez a te kötelességed. Ha ez intésed haszontalan, talán a másik szivére hat fiadnak és így (ami nagy öröm) megnyerted fiadnak lelkét; ha pedig éppen megátalkodott gonoszságu, elvész ugyan ő az ő gonoszságáért, de te a magad lelkét megszabadítottad — ugymond az Isten Ezekiel által C. 3. Avagy, ha oly igen megkeményedett szive fiadnak, hogy atyai intésid nem munkálhatják megtérését, a mai fejedelemmel, ki nem segíthetvén leányán, a csudatevő Istenhez folyamodik, leányának életéért esedezik, folyamodjál te is a megtérésnek kegyelmét osztogató kegyes Üdvözítőkhöz és esedezél fiadnak életéért; panaszold el neki a mai fejedelemmel szivednek keserűségével a te fiadnak lelki halálát: Domine filia mea ect. Uram, meghalt az én fiam és pedig a mi inkább keseríti szivemet, lelkiképen halt meg az én fiam, fájlalom szerencsétlen veszélyes sorsát; azért Uram, te előtted esedezem érte, hallgasd meg Uram egy atyának, előtted fiának lelki életéért sirva könyörgő atyának alázatos kérését. Te a fejedelmi atyának leányát az ő kérésére halottaiból feltámasztottad, támaszd fel fiamat lelké

[65]

nek halálábul! Impone manum tuam super eum et vivet; jöjj el, terjeszd ki kezedet reá, a te szent kezeidből kifolyó vérrel, szent kegyelmiddel lágyítsd meg megkeményedett szívét, hogy megismerje szentségét törvényednek és elhagyja a gonoszságnak ösvényit és az igazságnak útjára visszatérjen. Te Mária Magdolnára csak egy szemmel tekintettél és megtéred gonoszságábul; tekintsz az én bűnös fiamra is és élni fog az ő lelke. Így könyörgött valaha Mónika asszony az ő fiáért, Ágostonért és nem is volt haszontalan fiáért tett fohászkodása; megnyerte fiának megtérését és Ágoston, aki eddig a keresztények általános és ártalmas ellensége volt, az anyai imádság által a kereszténységnek nagy védelmezője, az anyaszentegyháznak híres doktora lett.

Mindezekből átállathaljuk, mi az atyáknak kötelessége ; lássuk már a fiuknak is atyjok iránt való kötelességeit a

2-ik részben.

Fiuk, ha kinyitott már szívetekből az értelem, avagy annak tiszta világát még el nem oltottátok kárhuzatos tévelygésekkel, a szívre tekintetek, ott olvasni fogjátok, mi a ti atyátok iránti szoros kötelességetek. A szívre metszette ki a nagy Teremtő, hogy az atyáknak megtisztelése az embereknek legfőbb kötelessége. A természetnek szava ez, melyet minden emberek éreznek, melyet még a vad nemzetek is ismernek, de tökéletesebben kell nekünk ismerni, kik nemcsak a természetnek tiszta fényénél, de az üdvözítő hitnek legtisztább világánál látjuk kötelességünket. — Nagy parancsolatja ez Istennek, mint a természet Urának, de még nagyobb, mint a kinyilatkoztatás Szerzőjének, az atyák megtisztelése. Sehol az egész új és ó testamentomi törvényben sem olvassuk

[66]

oly gyakran előhozott törvényét, mint az atyák megtiszteléséről kiadott parancsolatját. Hányszor olvassuk: Honora patrem tuam et matrem tuam; hányszor: Honora patrem tuam et gemitus matris tuae non obliviscaris. (Eccl. 7. 29.) Tiszteljed atyádat és anyád fájdalomról el ne felejtkezzél. Maga a felséges Isten, midőn tiz parancsolatit a Sinai hegyen kiadta volna, az embereket illető parancsolati közt elsőnek tette az atyáknak megtisztelését előadó parancsolatját: „Tiszteljed atyádat és anyádat, hogy hosszú életű lehess a földön, melyet a te Urad Istened ad te neked.” Csak azzal is eléggé kijelentette az atyáknak megtiszteltetését kívánó akaratját, hogy csak egy parancsolatmegtartónak ígért a földön is jutalmat, másrésről pedig átokkal, halállal fenyegeti az ezen parancsolatnak átalhágóit: „Maledictus, qui non honorat patrem suum et matrem suam.” Deut. 27. Átkozott, aki atyját és anyját nem tisztelti. Tehát mind a természet, mind az isteni parancsolat szerint tartoznak a gyermekek szüleiket megtisztelni szeretettel, engedelmisséggel, mindenkori háládatossággal.

Először szeretettel. Az igaz szeretetnek csak a viszontszeretet lehet jutalma. Szerettek fogantatástoktul fogva titeket szüleitek; tehát tartoztok ti is viszont szeretni. Innen nagyon vétkeznek azon rossz gyermekek, kik utálják szüleiket, rossz szemmel néznek reájok, és mivel talán jóra intik, kicsufolják, átkozzák, halálokat kívánják. Háládatlan fiuk! Ez-e az atyai szives szeretetnek megfizetése? Hova lettél volna te, ha az atyai szeretet nem ápolgatta volna gyengeséged? Az atyák adtak neked életet és most te életed adóinak halálát kívánod? Es mivel most talán lelki életet is adni akarnak, szemeiddel kicsufolod őket! Halljad háládatlan szülött, micsoda

[67]

ítéletet hozott gonosz fejedre az Isten lelke: „Oculum, qui subsannat patrem, effodiant eum corvi de torrentibus et comedant eum filii aquilae.” A szemet, mely megcsufolja atyját, vágják ki a patakok hollói és egyék meg azt a sasok fiai. (Prov. 30. 17.) Halljadd átkozódó, ki nemzõidet bátorokdál megátkozni, mily büntetést mondott ki az Isten a te gonoszságodra: „Qui maledixerit patri vei matri, morte moriatur.” — Aki atyját, vagy anyját megátkozza, halállal haljon meg. Ex. 21. 17.

2-szor. Engedelmisséggel. Az Isten az ó testamentumban azt parancsolta, (Deut. 21. 18.) hogy az engedetlen gyermek kövekkel köveztesse meg a város népétül; haljon meg, vesse ki Izrael az olyant kebelébül, hogy hallván az egész Izrael, megrettenjen. Most ugyan a kemény büntetésnek nem látjuk szomorú példáit, de él még az Isten, aki a törvényt hozta, és valaha kemény bosszúját fogja mutatni az engedetlen fiakon. Oh, hogy e rettenetes bosszunak szerencsétlen áldozati ne legyetek, szent Pállal intlek titeket (Eph. 6. 11.): „Fili obediēte parentibus vestris in Domino, hoc enim justum est.” Fiak, engedelmeskedjétek szüleiteknek az Úrban, mert ez méltó dolog. De az Urban kell ám az atyáknak engedelmeskedni; tehát csak ami jó, ami tisztességes. Mert ha olyat parancsolnak szüleid, ami rossz, ami az Isten vagy felebarátod ellen van, ami véték, ne engedelmeskedjél, mert az ellenkezik a te mennyei Atyád parancsolatjával, kit minden atyák felett kell szeretnünk: „Qui amat patrem vei matrem plus quam me, non est me dignus.” Aki inkább szereti atyját, vagy anyját mint engem, nem méltó hozzám. Neki minden atyák felett kell engedelmeskednünk; azt kell a rosztat, a vétkest parancsoló atyáknak mondani, mit az apostolok mon-

[68]

dottak az üldözõ és predikálást megtiltó fejedelmeknek: „Oportet obedire magis Deo, quam hominibus.” Inkább az Istennek, mint az embereknek kell engedelmeskedni. De ellenben jóban, minden illendõben fõhajtással vegyétek az atyai parancsolatot, példátok legyen Izsák és Jákob, kik tündöklõ tüköri a fiui engedelmisségnek.

Még egy szükséges a fiui köteleesség egész beteljesítésére, tudniillik a mindenkori háladatosság: „In opere et sermone et omni patientia honora patrem tuum.” Cselekedettel és beszéddel és minden türelemmel tiszteljed atyádat. (Eccl. 3. 9.) Nemcsak szóban, nemcsak kézcsókolásban áll az atyák megtisztelése, hanem midõn a környülállások alkalmatosságot nyujtanak, cselekedettel is meg kell mutatni a fiui szivességet. Ha segítségtekre van szükségek, ne vonjátok meg segitõ kezeiteket segély nélkül szükölködõ szüleitektõl. Az õ kezeik ápolgattak titeket, az õ kezek véres verejtékkel keresték táplálástokra a kenyeret; megérdemlik tehát, ha õregségekre elszegényedtek, hogy gyámolítói legyetek õregségeknek. Mégis mely sok atyák elhagyattatnak öreg esztendeikben. Halljátok keresztény fiak! Ti voltatok reményei a ti atyáitoknak, ti reátok érdemetlenekre költötték õk izzadással szerzett javaikat. Talán a ti szeretetetek vitte õket a szegénységre és mégis most tülletek elhagyattatnak. Nem fáj szivetek? Nem vádol lelkiismeretetek, hogy keseritõi vagytok szüleitek megaggott esztendeiknek, holott valaha õregségek remény oszlopai valátok? Nem indultok meg az anyai könnyel elegyített panaszolkodásra? Oh kónél keményebb szivek! Nem elégesztek meg, hogy születésteikor könnyeket hullajtott; azt akarjátok, hogy még azon utolsó könnycsepp is, mely halálakor lecsordul szomoru orczáján, a ti háladatlanságotoknak legyen szentelve? Nem elégesztek

[69]

meg, hogy egész életekben sok fájdalmakat szenvedtek miattatok? Azt akarjátok, hogy a sirhalomba is a ti általatok okozott fájdalom taszitsa õket? Oh ha egy nemes lélek éleszti még testeteket, ha érez még szivetek, szánjátok meg segítség nélkül szenvedõ, a fiui háladatlanság miatt keservesen sóhajtozó szüleiteket; most tiszteljétek, mig életben vágynak! Sokan sirással áldoznak szüleik elszórt hamvainak, hogy életökben meg nem becsülték; kiásnák kezeikkel is és megbecsülnék õket, de már késõ. Ti még sokan szerencsések vagytok, életben tisztelhetitek szerelmes szüleiteket; azért most tiszteljétek, tiszteljétek szeretettel, engedelmisséggel, mindenkori háladatossággal.

Mind az atyáknak, mind a fiuknak kötelességeket értetekre adtam immár; végre a mennyei Atyához fordulok, hogy hasznossá tegye igyekezetemet. Te Uram birsz a szivekkel, szent malasztodnak erejével munkálkodjál a jeges szivekben, hogy az atyák atyai, a fiuk fiui kötelességeket megismervén, szentül teljesítsék kötelességeket, hogy kötelességeknek szent teljesítéséért az atyák fiaikkal együtt Tüled, mennyei Atyátul megjutalmaztassanak a boldog örök étellel Amen.

Egy új pap

első miséjének ünnepélyére.
Gyertyaszentelő Boldogasszony napján.

Elegi eum ex omnibus tribus Israel mihi in sacerdotem, ut ascenderet ad altare et adoleret mihi incensum.

(I. Reg. C. 8. v. 28.)

Őtet választottam az Izrael minden nemzetségéből magamnak papnak, hogy felmenne az oltárra és illatot gyujtana nékem.

Exordium.

Volt az Örökkévalónak egy napja, melyen az hatalomnak felséges ítületét kimondotta a még csak leendő természetre; a merő időknék véghetetlen pusztájokban magányosan zengett a parancsoló szózat: *Fiat, légyen!* És az intésnek mindenhatóságára azonnal megindult a kietlen szivadarság és ez a most látható temérdek világ akkor kezdett a semmiségnek országából kijönni. Csak-

[71]

hamar a bárdolatlan földnek komor színe kezdett az ártatlan kellemeiben öltözni és az egész valóság a Teremtőnek alkotó kezei után az ékes rendekben szinte bujálkodva jelent meg. Ártatlan volt minden, a fanyar vadság nem uralkodott az egy pár ember közt s a Mindenhatónak kedve éppen a meglegedésig bétellett.

Azonban vétkezik a gyarlóság az ő tündér gyönyörűségében és a Teremtőnek rettenetes átkát kinszerítette le a véteknek büntetésére. Meg is lett, mert a bosszuálló hatalom tüstént kimondotta halálos ítületjét az embereknek fejére. Mi volt hátra, hanem hogy a megbántatott Istenség engeszteltessen meg a háládatlan teremtmény által? Csakhamar fel is indult a természetnek ösztöne és az írásnak bizonyossága szerint Káin és Ábel már áldozattal mentek az Ur színe elébe.

Ez az első áldozat. És a Teremtő már akkor kimutatta, hogy nem minden kézből kedves előtte az áldozatnak illatja, s ugyanazért az időknék voltokkal több szertartásokat rendelt a maga imádásának tetszésére. Azért idővel Melchisedeket választotta magának, aki a népnek áldozatját bemutatassa; ennek halála után megmaradott az írott törvénynek erejével Áron és az ő nemzetsége választatott ki, hogy a népnek nevében kéreljék a seregek Istenét és szent áldozatokkal imádják a szekrénynek frígyes titkát.

Feltetszett végre a századok teljesegekben ama Csillag, amely hívogat benünket *adorare eum*, imádni őtet t: i: a Mindenhatótul megígértetett Üdvözítő. Megjelent ez és az Istenségnek oly fedezett alázatosságában jelent meg, hogy midőn az ember kitetszett, az Isten meg nem ösmértetett. Az elrejtett Istenség leszállván Atyjának kebeléből, itt mi közöttünk e földön méltóztatott

[72]

születtetni és gyarlóságunkat isteni kegyelmével támogatni. Ez, a minden szentségnek főpapja és a világért az örök Atyának áldozatja, új rendet választott és mint igaz áldozat csak egyedül ezen rend által kíván bemutatni. Ez a rend pedig az apostoloknak és az egész világon elterjedett felszentelt és áldozó papoknak tekintetes rendje, kiknek tisztelendő számokba jutott ma szent ünnepünknek ezen érdemes tárgya.

Mi felséges és szerencsés környülállásokkal dicsekedő napnak értétek ma K. K. virradtát, és az ünnepnek, melynek szentségét gyülekeztetek össze megülni, mennyei titka, mi kétszeres áldással harmatozó, csak az érzékeny lélek érezheti, de a nyelv ki nem beszélheti. Imitt a Mindenhatónak amaz isteni Magzatja hozattatik a szüz anyának karjain a Templomba; amott nem a tiszteletesen megöszült Simeon, hanem egy ujonnan szenteltetett pap várja Megváltójának érkezését, hogy őtet az ő Istenségének oltárán buzgóan imádhassa. Ma volt hajdan az a szerencsés nap, melyen a kiseded Megváltó mint igaz izraeli szülött bevétellett az ő törvénynek kebelébe. Ma ismét azon ünnepet tartja az anyaszentegyház és egyszersmind egy új áldozatnak s kellemetes áldozatnak bemutató papját fogadja szentséges kebelébe. Szerencsés ünnep, melynek tiszteletén egy először áldozó mutatandja bé a kiseded Istent.

T. új papunk! Szent ünnepünknek és a te angyali menyegződnék érdemes vőlegénye, kit tulajdon engedelmedből szólítok itten meg, tudom, hogy állapotod szent és a világi hatalomtól nem alkotható; ugyanazért, ha tehetségem nem teheti legörvendetesebb napodnak díszét, tesszen előtted szívemnek kívánsága, mellyel hivatalodnak méltóságát igyekezendek hallgatóimnak megmutatni;

[73]

1-ször, hogy a papi rend isteni eredet-, következend[képen felségesebb minden világi hatalomnál; 2-szor, hogy ezen felséges hatalmáért nem azon tisztelet és becsület illeti, mellyel a mai időkben viseltetik a háládatlan világ iránta. Mind a két rész az ünnepnek tárgyát fogja magasztalni, csak figyelmezzetek!

Prima pars.

Oly időket élünk K. K., melyekben ha valami, bizonyára az isteni szolgálóknak állapotjokrul próba vétetett. Csak azon egy remény vigasztalhat, hogy ezen veszedelem nem az anyaszentegyháznak igaz fiaitól, hanem csak azon mostoha fajzatoktól ered, akiknek a közmondás szerint: se Istenek, se lelkek; ezen mostani szabad korlátlan csintalankodó trágároktól, akik hallgatom az isteni, de még a közönséges nemzeti és az emberiségbe természetesen öntetett józanságokat is fenékkal forgatják, akik semmit szentnek, semmit erkölcsösnek nem ösmérnek, hanem ami a külső érzékenségeiket csiklandoztatja és zabolátlan bujaságoknak tüzeit nyilván éleszti. Ha érdemlik ezek a megcáfolást, úgy halljanak engem, nem ő nekik szólót, hanem mint igaz lelket tanítót.

Amidőn valami állapotnak és rendnek méltóságáruul van a szó, akkoron ez a kettő forog kérdésben, t. i: az eredet és hatalom. Amennyivel felségesebb az eredet és szélesebb a hatalom, a méltóság annál fényesebb tekinteteket kíván magának. — Szinte midőn a papi rendnek méltóságáruul értekezünk is, az eredet és hatalom tűnik élőkbe; és mivel ennek eredete felségesebb minden eredetnél, mert isteni, hatalma pedig szélesebb minden hatalomnál, mert hasonlithatatlan: következő, hogy minden világi méltóságnál főbb tiszteletben tétessen,

[74]

Isteni eredetnek e világon azon kezdet értetődik, mely által egy halandó létei az örök felségnek számára választatik és az isteni kegyelmekben való részesülésnek egészen felszenteltetik. De ilyen eredet a papi rend; tehát az ő eredete isteni és méltóságos. Ugyan is K. K., ha szabad az ő törvényről emlékeznünk, vajjon midőn ottan az Áronnak és az ő fiainak kiválasztatások, az Isten oltáránál lett felkenettetések és a nékiek engedtetett szabadságok oly hosszas és szent körülállásokkal irattatnak le, mi egyebet jelentenek, ha nem azt, hogy a Teremtőnek ki tetszett Áront venni a köznépnek számábul? Vajjon midőn számtalan helyeken Isten szenteinek és Isten Krisztussainak és választott népnek neveztetnek az áldozó papok, mi egyebet jelentenek, hanem azt, hogy az isteni tetszés őket felségesebb karba helyeztette, semmint a világi rangok legyenek magasztalva. Pedig ezek a mai valóságnak csak árnyéki valának, melyeket a már e földön megjelent Istenség széjjel oszlatott és helyekbe a valódi testet, a tiszta áldozatot bemutató papi rendet állította, amelyről csakugyan most is irva vagyon, hogy: *Nec quisque sibi surmit honorem, sed qui vocatur a Deo, tamquam Aaron, hogy senki igaz tiszteletet nem nyerhet, hanem csak aki úgy hivattatik vala, mint Áron.* — Az apostoloknak dicsőséges hivattatásuktul pedig a mai t. új papunkig mindnyájan azon módon és nyilvánban hivattatnak az Istentül, mint Áron: *Sequere me, kövess engem.* Mindnyájan azon törvény szerint kenettettek fel és mindnyájan oly felséges, sőt véghetetlenül felségesebb hatalommal ékesítették fel, mint Áron, aki csak egyszer esztendőnkint imádhatta a szenteknek Szentjét, akit most a papi rend naponkint áldozhat. Tehát hogy a papi rendnek eredete isteni, csak a vakmerő tagadhatja,

[75]

és hogy ezek az isteni eredetnek világos nyomait jelentgetik, ki fog a hatalombul tündökölni.

Az a hatalom a legfelségesebb, legmagasabb, amelynek ereje legtávolabb fekszik kiterjedve : de a papi hatalom határ nélkül való hatalom e világon; tehát minden hatalomnál felségesebb hatalom e világon, úgy mint a melynek ereje, midőn az egész földet meg hódította volna, az egeket és poklokat is meghatja.

Ugyan K. K! Ha az tartatik a földön legszerencsésebbnek, legboldogabbnak, aki az uralkodónak nagy kedvében van, vagyis neki a legközelebbi szolgálatokat teszi, valamint hajdan az egyiptusi József: ugyan mondjátok meg nékem, micsoda kegyelem tehát azon Felségnek szolgálni, kinek lába zsámolyán vagyon fel irva: *Rex Regum et Dominus dominantium*, királyoknak Királya, uraknak Ura? sőt ennek nem szolgálja, sőt helytartója személyesen lenni? Amidőn a papi hatalomnak szentségét tekintjük, abban két fő és kitetsző részeket találunk fel: egyik amaz imáandó Oltári Szentségnek készítése, a másik a vétkeknek megbocsátása. De mind a kettő oly felséges, hogy méltán félhetek, netalán én rajtam teljen be, amit az Isten lelke hagyott a sz. írásban: *Siquis scrulator est Majestatis, opprimetur a gloria*, hogy a ki a méltóságnak felségét vizsgálja, a dicsőségnek erejétől lenyomattatik. Bátor mindazonáltal, ha a papi hatalomnak ama szentségesebb részét tekintjük, mellyel a felszentelt pap az Oltári Szentségét készíti, akkor hogy az egész természet leboruljon, méltó lenne. Csudáljuk a nagy Istennek mindenhatóságát, mellyel az egész világot alkotta és a semmibül annyi lételt parancsolt? Hát vajjon ne csudáljuk és ne álmélgodjunk a papoknak hatalmokon, akiknek

[76]

szavokra maga az isteni Felség elhagyván istenségének uralkodó székét, kész az áldozó papnak oltárára leszállani? Isten, mely alázatos imádással tartozunk neked, szolgálid, aki nem nézvé az emberi méltatlanságot, istenségednek illetését kész vagy egy halandónak megengedni! De mely véghetetlen malaszt az te rád nézve is t. uj papunk! Az Istennek egyetlen öröktől fogva való szentséges fia, az egeknek győzedelmes királya, minden lételeknek hatalmas kormányzója, aki a bizonytalan napon meg fog jelenni és mindent, ami van, parancsolatjával porrá tenni: ez immár t. uj papunk, szent igéidnek erejére magát oltárodon megalázza és áldozatodnak szentségét számtalan mennyei lelkeknek szárnyaikkal környékezteti.— — Ez a hatalom az, melyet az ész, ha csak emberi, meg nem foghat, hanem az eleven hit ösmérhet. Ha továbbá a papi hatalomnak a második részét kívánjuk megtekinteni, akkor a gyónásnak szent helyéhez közelítsünk, ahol már a papi hatalomnak ékesítő koronáját láthatjuk ragyogni. Vajjon Egek, miképen lehet, hogy ezen hatalmat nem csak bírja, de csak hogy róla szólhat is egy halandó nyelv? Ki foghatja meg, hogy a mindenható Fölség az egész világnak üdvösségét, vagy kárhozatját emberi állapotra bizta volna? Pedig világos igazság, a mi lelkünknek hasznára vagy az rendeltetve. És a hitelenség ebben ne merjen szabadon gázolni, mert az egész világon ki vagy hirdelve, hogy akiknek az igazán felszentelt papok megbocsátják a földön b-neiket, azoknak megbocsájtatnak az egekben is. Ide Keresztény Lélek, ide, ide az üdvösségnek forrásához, itt a kegyelemnek megszentelő árja merítették méltatlan számodra! A nagy Isten rendelt te közötted és maga között közbenjárót, kinek esedezése nélkül te a halálnak

[77]

ezerszer fia lennél. Csak egyedül ez a hatalom, amélynak engedtetett a világot a Megváltóval együtt itélni: *Cum autem sederit filius hominis in sede majestatis suae, sedebitis et vos iudicantes*. Amidőn megjelen az embernek Fia és az ő méltóságának dicsőségébe fog ülni, ott fogtok ti is ülni és itélni, úgy mond az Üdvözítő sz. Máténál. Szóval csak éppen eleget és hitelt nem haladót mondok én akkor, ha azt állítom, hogy a papi hatalom tulajdon isteni hatalom, amit nyilván bizonyít az igazság Mestere, a Megváltó, tanítványit eképen készítvén: *Sicut misit me Pater, et ego mitto vos, valamin küldött engem az Atya, én is azonképen küldelek titeket*. De a Megváltó teljes isteni hatalommal küldetett, ami tagadhatatlan; tehát ugyanazonnal küldettettek a tanítványok is. Ez a hatalom pedig nem annyi, mint Józsuéval a napot megállítani, hanem az oltáron az Istenséget is jelen adni. És ezen részben is vajjon t. uj papunk földi hatalmat nyertél-é ?

Végtére ha szabad a papi rendet a világi rendekkel hasonlítani, tehát úgy királyokkal és fő uralkodókkal teszem egybe. De a hatalomnak különbsége itt is véghetetlen. — — A királyoknál és fejedelmeknél látjuk a roppant birodalmat meg széles tartományokat, gazdag ősi tárkincseket, de mindezek határ között vágnak és mérsékelt helyet foglalnak, nem úgy mint a papi rendnek hatalma, melynek az egész föld meg nem felelhet. A királyok egy jobbágyat nemesíthetnek, de a papok egy bűnös teremtményt Isten fiává is tehetnek. A királyok igazságoknak és törvényeknek erejét tovább a testi hatalomnál nem vihetik, a papok az Isten ellen pártütőt még halála után is örök halálra vethetik. De mindezek a papi rendnek hasonlithatatlan hatalmát nyilván mutat-

[78]

ják. A hatalombul pedig az eredetnek szentsége is nyilván kitetszik; következő tehát, hogy mint főméltóságú és tehetségű hatalom a világtul tiszteltessék, de nem azon tisztelettel, mellyel a mai időben viseltetik a háladatlan világ iránta.

2-a Pars.

Isten! Tehát azon ítélethozásod: persequentur vos, üldözni fognak titeket, még a kegyetlen három egész századokig folyt vérontások és üldözések után sem érheti végét, hanem még maig is oly fogyaszthatatlanul hagyod éleszteni tüzét, és tüzének hevét oly érezhető módon engeded kajánkodni? Reszkedj háladatlan világ, aki nem nézvén a szentelésnek mennyei titkát, nem egyetlen lelkednek örök hasznát, káromló nyelvvel merészelsz az Istennek szentéiben gázolni. Reszkedj, akárki bátor kodol szentségtörő fejedre az Isten átkát ingerelni! Halljad az ítéletnek rettenetes hangját, melyet az Isten lelke mondott kárhozatodra: Qui autem superbus nolit obtemperare sacerdotis imperio, moriatur homo ille et auferes malum de populo. Aki felfuvalkodván, nem akar a papi parancsolatnak engedelmeskedni, haljon meg azon ember, és az afféle gonoszt vesse ki Izrael az ő kebelébül!

Arra, hogy az elkábult világ megesmerje és meg is adja a papi rendet illető tiszteletet, elég és több nem is kell ezen két tekintetnél, t. i: ha megmutattatik először, hogy az Isten maga, mind az ő, mind az új testamentumban fontos példákkal megmutatta, mi kötelező akarhatja legyen az neki, hogy a papi rendet a világ tisztelje; 2-or, hogy soha semmi világi szokás sem fosztotta meg az isteni tiszteletnek szolgáit a méltó tisztelettől. Így csak olvasni sem lehet borzadás nélkül, amidőn irva látjuk, hogy Koré, Dátán és Abiron a földtől csak

[79]

azért nyelettetett .el fényes nappal, hogy Áronnak a papi hivatalt irigylették. Közelítsetek ti háladatlan világfiak és kérdjétek tőlem, miért történt Jeroboámon a csudaszerencsétlenség? Azért, mert az Isten választott követjét disztelenül fogadta, és ugyanazért mihelyest kimondotta, hogy a jövendőlt fognák meg, azonnal merevedten maradott jobbja, hamarább meg sem gyógyulandó, hanem ha az Isten szolgáját meghallgatná. — Az új törvényben pedig világosabb példát ne keressünk az Üdvözítőnek tettin kívül. Vajjon K. K! Mi oka volt annak, hogy Ő az inaszakadtakat és a 10 poklosokat a papokhoz küldötte, noha csak egy intésére is meggyógyíthatta volna? Példa ez a világnak, mellyel értésére akarta a Megváltó adni, hogy a papi hatalom az isteni hatalommal egybe legyen forrasztva; és ugyanazért főkötelessége a világnak, hogy a papi rendet tisztelje, melynek még Ő is engedelmes volt. Midőn t. i. halála előtt már Kaifáshoz vitetett, őneki a kérdésre megfelelt, és hogy hamis ífletet hozott, szemére nem vetette, holott azt Pilátusnak és más világiaknak megtette; tehát az isteni példa tiszteletet parancsol.

De ha a világi szokást állítod, keveset nyersz. Ugyanis még oly könyviróval nem dicsekedhetik a világnak rakott könyvtárja, aki valamely szokásban a vallásnak szolgáit tiszteltetni tagadta volna. Sőt inkább számos bizonyosságokkal bővelkednek, melyek a negédes fejeket az elégségig meggyőzhetik azon buzgó tiszteletről, mellyel az ő papjaik iránt még a pogányok is viseltettek, akik még a halálra ítéltetett rabot sem vesztették el azon nap, amelyen ő a papnak házához csak hozzá ért is. Tehát így a papi rend minden szokás szerint tiszteletet érdemel a világtul.

[80]

Ugy tetszik, hogy ha e földnek minden rendjeit itélő szemekkel tekintjük is, oly rendet nem találhatunk, melyet ennyi teher nyomna, mint a papi rendet. Semmi hivataltul sem kívántatik meg annyi kötelesség, mint a papságtul. A papok az Istennek felszenteltetvén és a világnak megfeszítettetvén, teljes igyekezettel munkálják a világnak üdvösségét; ez mégis nem nézvéni lelki hasznát, vakmerőségét nem irtózik a szentségtörésnek feláldozni, amidőn cimeres rágalmait bátorcodik kiválogatott módon lövelleni a papok elen. De mély átkot várhatnak ezek fejekre!

Tagadhatlan ugyan, hogy találtak oly felszentelt személyek, oly áldozó papok, akik hivataloknak méltóságáru elfelejtkezvén, állapotjoknak szentségére méltatlanok és érdemtelnek arra, hogy önnön erkölcsökért tiszteltesenek a világtul. De K. K. mind ilyen a papság? Vajjon a buza között konkoly nem találtak-e? Az ilyen szerencsétlenek nem vad ítéletet, hanem inkább szánakozást érdemlenek a világtul, mert az elvesztett erkölcsökkel nem vesztették el egyszersmind a felszentelésnek azon erejét, mellyel a Megváltónak testét és véréit készíthessék és a világ bűneinek köteleit az egekben is feloldhassák.

Hát háládatlan világ, nem ösméred-e meg a papi rendnek ama gondos kegyességét, mellyel látván az elváslott izlést, a törvénynek első és hajdani erejébül annyit kívánt kényednek engedni? Azt kívánod-e büszke lélek, hogy minden pap úgy éljen apostoli hatalmával, mint sz. Pál, aki a fejes bűnöst az anyaszentegyházbul pokolra átkozta? Azért kívánod-é, hogy minden pap úgy éljen papi hatalmával, mint régenten sz. Ambruzs, aki a koronás uralkodót is bátorcodott eltiltani a templomtul?

[81]

Mi lenne belőled, Keresztény, ha minden halálos b-nödért a papok hatalmok szerint bánnának veled? Akik közt ámbár találtak is erkölcstelenek, de a szentelő malaszt s a Krisztusnak személyében az anyaszentegyházbul adatott hatalom megérdemli azt, sőt kötelezi is a világot arra, hogy az ilyen papokat úgy, mint egy olyan szentséget foglaló személyeket tisztelje. És ugyanazért sz. János Titkos Látásában Azsiának ama hét püspökjei noha mind a heten kemény büntetést érdemlettek is az anyaszentegyházbul, még is hét csillagoknak, hét angyaloknak neveztetnek. Sőt a megváltó Istenség minden szentségnek szerzője lévén, még is a minden alkottatott embernél gonoszabb Judást, mivel az apostoli rendbe már bé vala véve, barátjának nevezte, még pedig akkor is, amidőn gyilkos kezekkel közelített hozzá.

De csak az, hogy régenten az anyaszentegyházbul nevendék és zsenge idejében nem oly kegyetlen volt a keresztényeknek ítéletjek, akik bátor erkölcstelen papok akkor is találtak, ők még is azokat mint lelki atyjokat tökéletesen tisztelték! Nem úgy, mint a mostani elfajzott világfiak, akik bajzán indulatjaiknak végetlen zabolájok szerint szabadon nyargalódzva és a véteknek örvényében gondatlanul uszkálván, nem nézik sorsoknak valóban siralmas állapotját, hanem ahol a papok ellen van a harc, ott ők is bátor vitézek, eszekbe sem vévén azon szelid jóságot, melyekkel a papok a gyónásnak szentségében az ő lelkeiket oly kegyes kézzel mosogatják és a megbántatott Teremtővel közöttök frigyét kötnek. Végezetre emlékezzetek K. K. közönségesen arrul, hogy az egeknek Ura kemény parancsolatot adott szolgálái mellett ki: *Nolite tangere Christos meos et contra Prophetas meos nolite malignari*. Ne merészeljétek illetni az én Krisztu-

[82]

saimat és az én prophétáim ellen ne bátorkodjatok gonoszkodni, mert az ő hatalmok felséges és a világtul alázatos tiszteletet kíván.

Epilogus.

Indulj már t. uj papunk! Közelits az égő bokorhoz, indulj áldozatodnak szentséges helyére, közelits imádásodnak sz. oltárához, kezd el állapotodnak szentséges hatalmát és hatalmadnak erejét oszd fel mivelünk is.

Oh szerencsés szülék, vőlegényünknek érdemes nevelői, akik most itt jelen atyai örömeteknek legvigabb poharát kóstoljátok és örömkönyveiteket magzatotoknak első áldozatjára öntitek ki, titeket én most az anyaszentegyháznak nevében áldlak és köszönöm, hogy a nevelésteknek fenyítése alatt ma az Egeknek ily méltó csemetét mutattok bé. Már közelits Teremtődöt és Megváltódat elfogadni! Emlékezz meg rólunk is, akik áldozatodnak első zsengejét tisztelni kívántuk; esedezz miérettünk is az Üdvözítő Krisztusnál, aki majdan meg fog oltárodon jelenni és akit a kenyér és bor színe alatt minékünk is fel fogsz mutatni, hogy isteni malasztjával engedje meg minket is áldozatodban részesülni. Te már a földnek sava és a világnak fénye lettél; emlékezz meg állapotodról, mert *sanquinem ejus de manu tua requiram*, és egyszersmind arrul is, hogy amidőn az alkonyodás közeledik, elsőben a völgyek setétednek, de amidőn már a hegyekről is elfutott a napnak sugara, akkor való, hogy már a setét éj fog uralkodni; azaz juson eszedbe, hogy elsőben a nyáj, a világiak kezdenek a bűnökbe merülni és akkor már azon földre alkonyodás fog közeledni. De ha maga a pásztor nyájának példáján induland, akkoron mit várand az anyaszentegyház, ha nem setét éjet? An-

[83]

nak okáért, *praedica verbum, insta opportune, importune?* és a kegyelmet, melyet az isteni malaszt öntött lelkedbe, mint mennyei kincsedet szentül megőrizd. Te pedig üdvösségünk örök Istene, méltóztasd uj áldozódra szemedet vetni ős első áldozatjának illatját Istenségednek imádásul bevenni, ki élsz és uralkodol mindörökkön örökké. Amen!

[84]

Egy uj pap első miséjének ünnepélyére.

Tartatott Egerben, a minorita atyák templomában 1812. évi
julus 19-én Szabó György első miséje alkalmából
Dictus Agriae in Ecclesia Patrum Minoritarum 19-a Juli 1812 occasione Primitiarum Georgii Szabó.

Te pedig vigyázz, mindekben munkálkodjál, az evangelistának munkáját cselekedjed, szolgálatod beteljesítsed.

Igy ír szent Pál apostol kedves taníványának, Timotheusnak, hozzája küldött második levelének 4. részében, 5. versében.

Aki az Istennek minden jótéteményeit, melyeket az emberekhez mind közönségesen, mint fejenkint mutat, elő akarná számlálni, annak az égnek csillagait, a földnek fűszálait, a tengernek fővenyit tudni kellene megszámlálni. Az Istennek e számlálhatatlan jótéteményei közé tartozik az, hogy az egy igaz keresztény religióval megajándé-

[85]

kozott minket. Ez elégíti ki fogyatkozásinkat, pótolja ki hiányosságinkat, mert ez igaz megvilágosítója értelmünknek, megnyugtatója szívünknek; ez vezérli ki az embert a setétségéből és a halálnak árnyékából; ez tanít a szeretetre méltó részről az Istent mint atyát ösmerni s lélekben és igazságban imádni; ez mutatja meg az örök hazába vezető utat. Ez nyugtatja meg a bűneit megbánó bűnöst, amidőn egy gyengédeden szerető anyának szavával megszólítja a bűnöst. Kelj fel fiam, megbocsájtatnak a te bűneid; az Isten még (most is atyád néked, kinyujtott kézzel vár, hogy elfogadjon; Ő és az egész mennyország a te megtéréseken örvendeni fog inkább, mint kilencvenkilenc igazakon, kiknek nincsen szüksége a penitenciatartásra. A keresztény religió életünk minden esetében segít minket: örömlenket mérsékli, terheinket könnyebbiti, megsebesített szívünkre a vigasztalásnak balzsamját önti, halálunkban sem hagy el bennünket, sőt ekkor mutatja hozzánk legnagyobb jótévőségét. Megfosztja a halált rémségétől és a mi haldokló szemünknek vidám tekintetet nyit az örökkévalóságba.

Áldás, örök hálaadás Teneked felséges Isten, ki minket minden érdemünk nélkül, egyedül a nagy jóságodból e nagy ajándékodban részesítettél és mai napig támasztol oly férfiakat, kik ezen boldogító religiót köztünk feltartásuk és terjesztésük. Az öröm és hálaadás egyesülnek szívünkben, midőn csak meggondoljuk is, hogy e drága kincs feltartatik közöttünk boldogulásunkra. Nem ujul-e ma hálaadó örömlen, midőn az Ur oltáránál szemlélünk egy új papot avégre megjelenni, hogy első áldozatját bemutassa a felséges Istennek mindnyájunk hasznára? Ki a ker. religiót tiszteli, az annak gyarapodásán, következképpen a papoknak, úgy mint ugyanazon

[86]

religio tanítóinak szaporodásán szívből örül. Azért e napot méltán nevezhetem a közöröm napjának. Mindazonáltal e napnak öröme különösen illet titeket, t. új papunknak érdemes szülői, kik mai napon arathatjátok sok fáradozástoknak kívánt gyümölcsöt. Oh bár mindketten, ájtatos szülék, együtt erezhethétek a mai édes örömet! De te, érdemes atya, ki négy esztendő előtt csendesen az Urban elnyugodtál, e napnak örömet el nem érhetted, de érzed ezt a boldogabb országban. Nyugodjál békességben, áldom hamvaiddat, legyen az Isten jutalmazod, hogy az anyaszentegyházat szorgalmatos nevelésed által ily drága gyümölcscsel gyarapítottad! Te reád, jó anya, azért kettős öröm hármlik, amelyet engedett neked az Isten, a te anyai szorgoskodásidnak jutalmául. Él j ezzel; ez nap, melyet tett neked az Ur, örülj és vigadj abban! Én az anyaszentegyháznak nevében köszönöm, hogy az anyaszentegyházat egy jóreménységű pappal gazdagítottad. Légy áldott az asszonyi állatok között; boldognak mondjanak téged a te nemzetségid! Tihozzatok tartozik másodsor különösen a mai öröm, t. új papunk kedves testvéri, atyafiai, keresztatyja és akik más akármiképpen véle szorosabb szövetségben vagytok. Érezzétek a mai jeles napnak örömet, kísérlétek vőlegényünket örömlenyek között áldozatjának szentséges helyére, el sem is hagyjátok, meddig túle meg nem áldattok! De mi is résztveszünk édes örömlenekben, kik az ünnepi pompának megtisztelésén jelentünk meg; örömlen, érzékenyül örömlen t. paptársunk, szerencsésen, mely személyedet ily felséges méltósággal ékesítette, ily nagy hatalommal gazdagította. Mert az apostolnak tanítása szerint az Isten szolgálja (kinek szolgálni annyit tesz, mint uralkodni) és az Isten titkainak sáfárja lettél. (I. Kor. 4. v. 1.) Sőt te

[87]

már magának Krisztusnak a személyét viseled a földön, mert a papok a földön a Krisztus helytartói; azért mondotta Krisztus (Ján. 10. 16): *Aki titeket hallgat, engemet hallgat; aki titeket megvet, engem vet meg.* Nagy hatalommal gazdagítottát, mert a te szavadra maga az Isten Fia, a Krisztus Jézus, a kenyérnek és bornak színe alatt megjelenik és csakugyan ma legelőször a te hatalmas szavadra oltárunkon meg fog jelenni; a te feloldozó igéidnek ereje által, kinek bűneit feloldod a földön, feloldatnak azok mennyekben is. Ezek mindannyi okot adnak, adhatnak is neked a szívbeli öröme, melyet te valóban érzesz is; azért én érhetőbbé tenni nem indulok, hanem örömidnek közepette sz. Pál apostollal szólok hozzád: *Te pedig vigyázz, mindenekben munkálkodjál, az evangélistának munkáját cselekedjed, szolgálatodat beteljesítsed.* A papi méltóság terhes kötelességekkel van összekapcsolva; nagy s terhes a papoknak kötelessége, de nagy is ám a kötelességnek eleget tevő papoknak jutalmok. Légyen ez a mai beszédnek tárgya és osztálya. Szólok azért nem annyira a te, mint azoknak tanítására, akik a papi hivatalt nem ösmérik az ő terhes részéről, az első részben a papok kötelességéről, a másodikban neked vigasztalásodra és a papoknak ösztönül az ő kötelességeknek hiv teljesítésére, a kötelességeknek megfelelő papoknak jutalmául. Figyelmezzetek!

Három dologban helyhezteszik főképp a papok terhes kötelessége: Tartoznak a papok hirdetni Isten igéjét, kiszolgáltatni a szentségeket s jó példaadással előlmenni. Három törzsök, de sok ágakat foglal magában.

Tartoznak a papok először is az Isten igéjét hirdetni. *A hit a hallásból vagy, a hallás pedig a Krisztus igéje által. Rom. 10. 17. Azért adott Krisztus némelyeket pász-*

[88]

torokat és doktorokat, hogy ne legyünk többé habozó kisdedek és idestova ne vitetessünk a tudománynak minden szel;tiül az emberek gonoszása által, a tévelygésbe ejtő álnokság által, igazságot cselekedvén pedig a szeretetben, mindenestül fogva nevedjünk abban a Krisztusban, aki a Fő. Eph. 4. 11 — 15. Tehet-é tehát eleget a pap pásztori hivatalának a prédikálás, az Isten igéje hirdetése nélkül? Azért írja szt. Hieronymus (in cap. IV. Epla ad Heb.): *Aki lelkipásztor, annak mesternek, tanítónak kell lenni. Senki, akármely nagy szentségü legyen, a papi nevet fel ne vegye, hacsak nem elegendő másokat tanítani. A papok e kötelességét ekképen jelenti az Isten Jeremiás prófétánál: Szívem szerint való pásztorokat adok néktek és legeltetnek titeket bölcsességgel és tudománnyal. Cap. 3. 15.*

E kötelességet oly szoros kötelességeknek tartották az apostolok, hogy több egyházi foglalatosságoknak folytatására diakónusokat rendelnének csak azért, hogy annál szabadabban hirdetnék az Isten igéjét. *Nem méltó, mondának az összehívott tanítványok sokaságának Act. 6. 2—4. néküink eladnunk az Isten igéjét és az asztalokhoz szolgálunk; válasszatok azért közületek hét jó hirü-nevü férfiakat, kikel erre a dologra rendeljünk. Mi pedig az imádságban és az igének szolgálatjában lesziünk szorgalmatosak.* Szt. Pál az Isten igéjének hirdetését oly nagy kötelességnek ösméri, hogy mond': (1. Kor. 9. 16.) *Ha az evangéliumot hirdetem, nem dicsőség nékem, mert a szükség kényszerít engem, mert jaj nékem, ha az evangéliumot nem hirdetem.* Jaj, mert a Krisztus parancsolatja: *Elmenvén az egész világra, prédikáljátok az evangéliumot minden teremtet állatnak! Márk 16. 15.* Jaj, mert ahol az evangélium nem hirdettetik, ott a hit eltapodtatik, az

[89]

erkölcs megvesztegettetik, a világi életnek különféle kötelessége ösmeretlenné tétetik. Ozeás szerint nincs nagyobb éhség az Isten ígéje éhségénél. Az Isten gyűlötségébe esik tehát azon lelkipásztor, ki e tetemes kötelességet elhanyagolja, mert minden lelkipásztorot érdekel amaz Isten parancsolata és rettenetes fenyegetése: *Őrállóul adtalak téged az Izrael házának, hallván ezért az én számból a beszédet, hirdesd meg nekik én tőlem. Ha nem szólasz, hogy őrizze magát az istentelen az ő útjától? Az istentelen az ő hamisságában hal meg, de az ő vérét a te kezedből keresem ki.* (Ezekh. 33. 7. 8.) Hallják ezeket és rémüljenek el azon lelkipásztorok, akik a reájok biztatott nyáját az Isten ígéjének hallgatásától megfosztják. Innen inti a tridentomi szent gyülekezet a lelkipásztorokat és parancsolattal kötelezi, hogy legalább ünnep és vasárnapokon prédikációkat és tanításokat tartsanak, a gondviselésekre bizott népet tanítsák, az Isten ígét hirdessék.

Ezen Isten ígéjének hirdetése pedig nemcsak a templomokban, a keresztény tanításokban, hanem ezer környülállásokban szükséges. Valamint Krisztus nem csak a seregeknek predikált, hanem Nikodémust is az ujjonnan való születésről, ama szamariai asszonyt Szikár kutjánál az Istennek igaz tiszteletéről tanította. A tudatlanságban elhagyatottakat kegyesen tanítgatni, a hit dolgaiban habozókat a hitben erősíteni, a hibásokat a jó utra vezetni, a lelkiismerettel tusakodókat megnyugtatni; amott a hit cikkelyeit tagadókat, vagy kétségbe hozókat megcáfolni, az erkölcsteleneket dorgálni; itt az egymás ellen haragot tartókat a harag letevésére, a ker. megbékélésre reábeszélni, a rosszul élő, egymástól elváló házasságokat együvé egyeztetni; amott a szellemi betegség-

[90]

ben synlódókat, hírekben, nevekben, jószágaikban kártvallottakat vigasztalni, a rabokkal, a halálra kárhoztatottakkal kelletik bánni a szegény papoknak. Ki győzné mind előszámlálni azon száz meg száz eseteket, amelyekben a papnak tanítói hivatalját különb s különféle képen van alkalmatossága, kötelessége gyakorolni? Olvassuk csak szent Gergely pápát, csudálni fogjuk, mely sokféle különbözőségekkel szükséges eléadni az Isten ígét. Ami valamint éjjeli nappali fáradságot, ugy nagy buzgóságot, isteni és felebaráti szeretetet, mértékletes indulatot, bölcs ítéletet kíván a lelkipásztoroktól; metyet megfontolván, bizonyára kiki mondhatja Jeremiással Cap. I. v. 6 : *A, á, á, Uram Isten, ime nem tudok szólni, mert én gyermek vagyok.* Jeremiásnak ugyan mondotta az Isten: *Ne félj, mert én veled vagyok. Ime az én ígéimet a te szádban adtam.* 8 —10. v. Az apostoloknak is mondotta Krisztus (Math. 10—19. 20): *Ne gondolkodjatok, mint, vagy mit szóljatok, mert nem ti vagytok, akik szólotok, hanem a ti Atyátok lelke, aki tibennetek szól.* De minékünk, ámbár mivelünk is velünk van az Isten, mert az ő segítsége nélkül semmit nem tehetnénk, a szánkba nem teszi az Isten, amit kell tanítanunk, hanem azt nekünk nagy fáradsággal kelletik tanulnunk és pedig szünet nélkül tanulnunk; azért tartja a közmondás: A jó pap holtig tanul. És ez terhesíti a papoknak anélkül is terhes tanítói kötelességét.

Második kötelessége a papoknak a szentségek kiszolgáltatása és a makula nélkül való áldozatnak bemutatása, mely egy azon szentséges áldozattal, melyet Urunk véghez vitt a Kálvária hegyén, ahol szentséges oldalából származtak a hét szentségek folyami, a mi megszentelésünkre. Ezek az anyaszentegyháznak legdrá-

[91]

gább kincsei s oszlopi, melyekről Salamon által szólott a Szentlélek: *Abölcseiség házat épített magának, hét oszlopot vágott ki.* Proph. 9. 1. — Tartoznak a papok a szentségeket kiszolgáltatni, mert a mi megszentelésünkre rendeltetett szentségeknek kiszolgáltatását ő reájok bizta Krisztus. Azért mondja szent Pál: *Ugy állitson minket az ember, mint a Krisztus szolgáit és az Isten titkainak sáfárit.* I. Kor. 4. 1. Tartoznak a hivekért a makula nélkül való Bárányt az Istennek bemutatni, mert *minden pap* — így ír szent Pál (Heb. 5. 1.) — *aki az emberek közül választatott, az emberekért rendeltetik azokban, amik az Istenhez tartozók, hogy ajándékokat és áldozatokat mutasson be a bünökért.* És ismét (Cap. 8. 3.): *Minden pap az ajándékoknak és áldozatoknak bemutatására rendeltetik.* Innen az egyházi rendelések szerint minden lelkipásztor tartozik minden ünnep és vasárnap különösen a szent misét népéért felajánlani. Tartoznak a papok a szentségeket mindenkor, még akkor is kiszolgáltatni, mikor azoknak kiszolgáltatása nagy alkalmatlansággal történik, vagy talán életébe is kerül: *A jó pásztor az ő lelkét adja az ő juhaiért.* (Ján. 10. 11.) A háznak bűdössége, a betegségnek és sebeknek nehéz volta, ki nem menthetik a papot a szolgálatzul. Elhagyják néha a beteget cselédjei, gyermekei, nem maradhat ágya mellett hitvestársa: a lelkipásztornak, ha szükséges, órákat kell tölteni mellette; vajmi békességes türés, bátorság, maga elszánása szükséges ezekhez. Nem lehet mentsége a lelkipásztornak amaz evangéliumi emberrel, kitül éjjel kérvén jó barátja kenyeret, az éjszakával mentette magát. Azért éjjel vagy nappal, álmából vagy ételtől hivattasson, nem késhet a pap; el kell hagyni nyugodalmát, félbeszakasztani kedves falatját. A ragadozó nyavalya sem mentheti, a dögleletes

[92]

lehelet sem szabadítja fel kötelességétül; sőt mennél súlyosabb a nyavalya, annál nagyobb szorgalmatossággal köteles látni dolgához. Terhes és szoros kötelességek ezek, de nem kisebb ezeknél a jó példaadásnak kötelessége is.

A szép tanítás, mellyel ellenkezik a tanítónak élete, keveset, vagy éppen semmit nem használ; Krisztus szava (Math. 5. 3.): *Hogyha a só megízetlenül, semmire többé nem jó, hanem, hogy kivetessék és eltapodtassék az emberektül.* Ekképen megvettetik, eltapostatik, semmit nem használ az oly papnak tanítása, ki ellenkezően cselekszik mintsem tanit. Szóljon bár ő az angyalok nyelvén, a legszentebb igazságokat adja elő: de ha az ő élete nem egyez meg tanításával, *olyan lesz, mint zengő réz, vagy a pengő cimbalom.* Semmit nem használ. Mit használ, ha a pap a békességet, egyességet ajánlja, maga pedig a békességnek felbontója, a csendes életnek megzavarója? Ha ő a bőkezűségre, alamizsnálkodásra kötelezi hiveit, maga pedig zsugori, fősvény, és rakásra gyűjtött kincseinek mondja: *ti vagytok az én Istenem?* Ha ő mértékletességre int másokat, neki pedig a hasa az Istene? Ha a pap tanítását fogamatossá akarja tenni, azt nem annyira szavával, mint jó példaadása által nyomja bé hallgatóinak szívébe. A példának nagyobb ereje szokott lenni az embereknél a közmondás szerint. A tanítás jó példa nélkül keveset, rossz példa által éppen semmit sem használ, sőt sokat is árt a közmondás szerint: *A szavak felindítanak, a példák húznak.* Soha a szép szavak annyit nem használnak, mint amennyit ártanak a rossz példák; azért inti szent Gergely pápa (Reg. Past. Par. 2. Cap.) a lelkipásztorokat: *A lelkipásztorok jó erkölcsökkel fényeskedjenek, az életnek utjára alattvalóikat élteknek példájával*

[93]

vezessék. Krisztus az igaz pásztor és a pásztoroknak tüköre és példája, amit tanított, azt cselekedte is. Etc. A tökéletes életre életének szentségével vonta az embereket és akarta, hogy az ő tanítványi is ekképen cselekednének: *Példát adtam nektek, hogy amint én cselekedtem, ti is úgy cselekedjétek.* (Ján. 13.) Még világosabban szólott erre az apostoloknak. (Math. 5. 13—16): *Ti vattok a föld sava; hogyha a só megízetlenül, mivel sózzanak? Ti vattok a világ világossága, úgy világoskodjék a ti világosságtok az emberek előtt, hogy lássák a ti jószágos cselekedeteiteket és dicsőítsék az Atyátokat, aki mennyekben vagyon.* Mintha mondotta volna, azért választottalak a nép közül papságra, hogy azt nemcsak az Isten igéjével, nemcsak a szentségekkel, hanem jó példaadással is legeltessétek. Krisztusnak e parancsolatja után inti az apostolok fejedelme az egyházi szolgákat I. Petr. 5. 2: *Legeltessétek az Istennek közöttetek legelő nyáját, gondot viselvén Isten szerint, példája lévén a nyájnak szivbül.* És az apostol ad Tit. 2. 8 : *Mindenekben magadat adjad például a jó cselekedetekben, a tudományban, a tökéletességben, a megért erkölcsben.* Erre, avégre szükséges, hogy a pap nemcsak minden vétket elkerüljön, hanem a vétkeknek még árnyékát is; gyanuságot magától eltávoztasson, a Jézus Krisztus életét maga életében ábrázolja, hogy mondhassa az apostollal I. Kor. 11. 16: *Kérlek azért titeket, legyetek én követőim, amint én is a Krisztusé. Légyen mindeneknek minden, hogy mindeneket üdvözítsen.* I. Kor. 9. 22. Jaj nekünk, papoknak, ha mi másokat megbotránkoztatunk, és akik másokat az erkölcsök útjain az üdvösségre vezetni tartozunk, rossz példák által a kárhozatra vezetünk. Reánk céloz Krisztus ama fenyegetése: *Jaj nektek képmutatók, irástudók és farizeusok, mert be-*

[94]

teszitek Mennyeknek országát az emberek előtt, mert ti be nem mentek és a bemenőket sem hagyjátok bemenni. Math. 23. 13. Jobb lett volna nekünk inkább nem születni, vagy inkább akkor meghalni, mikor pappá lettünk.

Itt a kötelességek és terhek, melyek alá vetetted vállaidat, midőn pappá felszenteltté: oly terhek ezek, amelyeknek súlya miatt a papságot a szent atyák még az angyali vállakra nézve is rettentőknek állítják. Mindazonáltal el ne rémülj ezeknek hallására! Aki hívott és választott a papi hivatalra, meg is segít a papi terheknek elviselésére. És hogy szt. Leo pápával szóljak (Serm. I-o assump. suae Cap. 21.) Aki szerzője a tiszteletnek, az lesz segítője a tehernek; fog adni erőt, aki adta a méltóságot. Az aki mondotta: *az én igám kellemetes és az én terhem könnyü,* a te papi hivatalodnak terheit könnyüvé és kellemetessé teszi. Szolgáljon vigasztalásul és papi kötelességed beteljesítésére ösztönül az is, hogyha nagyok a papoknak terheik, de nagy is az ő jutalmok, ha a papi kötelességeknek igazán megfelelnek. Errül a

2-ik Részben.

A jól forgolódó egyházi szolgák kettős tisztelettel becsültessenek, főképen akik az igében és tanításban munkálkodnak. I. Tim. 5. 17. Azon kettős tisztelet alatt, melyről szól szt. Pál, lehet érteni azon kettős jutalmat, mely ez és a jövő életben ígértetik és adatik a kötelességeknek igazán megfelelő egyházi szolgáknak.

Midőn a papi fáradozások ez életben való megjutalmazását emlitem, nem értem én a nagy jövedelmeket, földi gazdagságokat s fényes méltóságokat, tiszteleteket, melyeket sokan nagyon hibásan a papi szolgálat egyedül való megjutalmazásának tartanak, ámbár némünemüké-

[95]

pen ezek is lehetnek itt a földön a papok jutalmi. Krisztus ugyan sehol földi jayakat, az emberektől való nagyra becsültetést nem ígér tanítványinak, sőt azt kívánta, hogy Ő érette hagyják el mindeneket; azt jövendölte nekik előre, hogy érette üldözéseket fognak szenvedni, és a midőn a világ örül, ők sirni fognak. A papnak tehát jutalmát ezen a világon nem kell nagy jövedelmekben s méltóságokban keresni; hiába valók, hiuk és mulandó javak ezek és gyakran ugyanannyi török, melyekkel nem kevés papok megfogatnak és szerencsétlenül elvesznek. Azért az igaz alázatosság fél ezektől, a kívánságoktól megtisztított szív megveti ezeket és a szeretet csak akkor fogadja el, mikor azokat másokra nézve hasznosnak látja. Megfosztotta, egészen kiüresítette ezektől magát szt. Pál és semminek tartotta: *A mik nékem nyereségek voltak, azokat a Krisztusért károknak állítottam, sőt mindeneket kárnak állítok lenni az én Uram Jézus Krisztusnak méltóságos ismeretiért, kiért mindeneket kárnak állítottam és úgy állítottam mint a ganéjt, hogy a Krisztust megnyerjem.* Philip. 3. 7. 8.

Nékünk papoknak valamint kötelességünk a lelkeknek üdvösségét fáradhatatlanul keresni, ugy ezen fáradozásban van a mi földi jutalmazásunk. Mi örömet, mi lelki vigasztalást érez magában egy lelkipásztor, midőn látja, hogy tanítási után megszűnnek a botránykoztatások, kiirtatnak az erkölcstelenségek, megtérnek és jobbulnak a bünösök, a bosszút állani kívánók megbékülnek ellenségekkel, a ragadozók a másokét visszatérítik. Oly öröm s lelki vigasztalás van ezekben, amelyet ugyan a világ nem ösmér és nem is adhat, de amelyet ti szerencsésen érezték, kik az Ur szöllőjében viselitek a napnak és hőségnek terhét. Tapasztaljátok, hogy csak egy lelket meg

[96]

nyerni nagyobb örömet okoz, mint országokat meghódítani. Méltán is, mert nagyobb becs- egy lélek, mint a világnak minden kincse, minden dicsősége. A bünösöknek megtérítése mi örömet és lelki vigasztalást okozzon a lelkiatyának, hogy átallattasson, olvassátok szent Pálnak a korinthusiakhoz irt 2-ik levelének 7-ik részét. Több szavakkal írja le azon nagy örömet, melyet onnat vett, hogy a korinthusok az ő első levelében tett dorgálására megtértek: *Nagy bizodalمام van tihozzátok, nagy dicsekedésem ti bennetek, betöltetem, vigasztalással, fölötte bővelkedem örömmel, minden háboruságimban.* 4. v. *Mivelhogy penitenciára szomorodtatok meg.* Ily örömmel és lelki vigasztalással áldatik meg az Istentől minden szorgalmatosan munkálkodó lelkipásztor, amelynél semmi néki kedvesebb nem történhetik, amint kijelenti azt a jó pásztorok képén Krisztus kedves tanítványa 3. 1. 4. v. : *Ezeknél kedvesebb dolgom nincs, mint hogy hallom a fiaimat igazságban jární.* De méltán is, mert azon lelkek, kik a papnak munkálkodása által a büntül és ördög rabságátul megszabadíttatnak és igazságban járnak, mindannyi virágszálak, melyekből készül a papnak elhervadhatatlan koronája. Azokáért szól, azért hívja szent Pál a philippibelieket koronájának: *Szerelmes és kívánatos atyámfiai, én örömem és koronám, így álljátok az Úrban.* Phil. 4. v. 1.

Oh de mely sokszor megtörténik, hogy a szegénypapnak minden igyekezeti haszontalanná tétetnek, a papnak minden törekedési után a bünösök megmaradnak megszeretett vétkeikben. Megfosztatik-é a pap lelkivigasztalásátul? Ekkor sincs a jó pap vigasztalás nélkül. Igaz ugyan, hogy fáj, nem is lehet, hogy ne fájjon a lelkek üdvösségét szomjuhozó papnak, a midőn látja, hogy

[97]

hiveit a kárhozat utjárul el nem hozhatja, de akkor is megmarad az ő szívének csendessége, mely onnan származik, hogy lelkiösmerete bizonyosságot teszen arrul, hogy pásztori kötelességének tökéletesen megfelelt: *A mi dicsőségünk ez: a mi lelkiünk ismeretének bizonyágtétele.* II. Kor. 1 c. 12 v. Ez a lelki csendesség pedig szent Pál tanítása szerint Phil. 4. 7. *az Istennek békessége, mely felülhalad minden értelmet.*

Hát azon örömet, vigasztalást s dicsőséget ki tudja leírni, mellyel jutalmaztatnak meg a jó papok utolsó ítélet napján? Az utolsó ítéletet úgy adja elő szent Gergely pápa Horn. 17. mint a jó, buzgó lelkipásztoroknak legdicsőségesebbet, melyben kiki az ítélő Bírónak, a Krisztus Jézusnak, be fogja mutatni azon lelkeket, melyeket buzgósága által vagy a kegyelemnek állapotjában megtartott, vagy a bűnöknek undokságából kihúzott. *Ott — ugymond — az utolsó ítéleten megjelen Péter a megtért Judeával, melyet maga után húzott; ott jelen meg Pál az egész világot úgy szólván magával vezetvén; ott András Achaját, János ázsiát, Tamás Indiát az ítélő Bírónak eleibe fogják vezetni; ott az Ur nyájának minden vezéri a lelkeknek nyeresível fognak megjelenni.* Az ítéletre, amelytül mások rettegnek, félelem nélkül, sőt örömmel fog menni a kötelességének mindenkor megfelelt pap, magával vivén az ő buzgósága után üdvözülendő lelkeket; bizodalommal szólítja meg az ítélő Bírót: Uram Jézus Krisztus, amely lelkeket az én gondviselésemre bízál, azok közül az én gondatlanságom által egy sem veszett el. Itt vannak ezek, a te szent véred által váltattak meg ezek, azon szentséges vérnek érdemiért add meg, amit ígértél. Mit mond erre az ítélő Bíró? Azt, ami írva van Math. 25. 21: *Örülj jó és hiv szolgálóm, mert hogy kevés-*

[98]

ben hiv voltál, sokat bizok reád, menj bé az Urad örömébe. Akkor bé fog teljesedni, amit ígért Krisztus Ján. 12. 26: *Ahol én vagyok, ott leszen az én szolgálóm is.* És Máténál (c. 19) az apostoloknak: *Bizony mondom nektek, hogy ti, kik engem követtetek az új születésben, mikor az ember fia az ő felséginek székeiben ül, ti is 12 széken ültök, itílvén Izraelnek 12 nemzetségit. És minden, aki elhagyja házát, vagy atyafiait, vagy szántóföldjeit az én nevéért, százannyit vészen és az örök életet bírja.* 28. 29. v. Akkor fog beteljesedni, amit szent Péter mond II. Pet. 5. 4. v: *Mikor megjelenik a pásztorok fejedelme, elveszitek a dicsőségnek hervadhatatlan koronáját.*

A mennyei dicsőséggel jutalmaztatnak tehát meg az ő kötelességeknek eleget tevő lelkipásztorok. Ugy vagyon, és pedig mennyországban is a több dicsőült szentek felett megdicsőítetnek a buzgó lelkipásztorok. Mennyeeknek országában ugyan minden odajutóknak boldogsága tökéletes, de mégis az érdemeknek különbségére nézve a dicsőítés különböző: nagyobb vagy kisebb. Maga Krisztus mondja Ján. 14. 2: *Az én Atyám házában sok lakóhelyek vannak, azaz mennyországban a megdicsőítésnek különféle grádusai vannak.* Szent Pál ezt írja I. Kor. 15. 41. 42. v: *Más a nap fényessége, más a hold fényessége és más a csillagok fényessége. Mert a csillag különböz a csillagtul fényességben; így a holtak feltámadása is.* Ha a szentek dicsőítése az ő érdemekhez és véghez vitt munkájoknak nagyságához lesz mérve, nincs kétség, hogy a papok jutalma és dicsősége az ő különös munkáikra nézve, melyeket ez életben az Isten dicsőségére és felebarátjuk lelki hasznára viseltek és véghez vittek, különböztető fog lenni. Ezt maga az Isten ígéri nekik Dániel próféta által Cap. 12. 3: *Akik*

[99]

az igazságra oktatnak sokakat, tündökölni fognak mint a csillagok örökkön örökké. Urunk pedig azt mondja Math. 5. 19: Aki megcselekszi és tanítja a parancsolatokat, az nagyak hívattatik mennyeknek országában.

Ime jó papok, mely bővséges a ti jutalmatok menynekben ! Nem érdemli-e meg az egek hervadhatatlan koronája, mely a ti megdicsőítésekre készített, hogy minden fáradságokat és terheket jó szívvvel és örömmel viseljete? Az emberek tengereken utaznak, messze lévő tartományokba fáradoznak, ezer meg ezer veszedelmekre adják magokat, éjjeli nappali nyughatatlanságokat szenvednek, izzadást kisajtoló munkákat végeznek, hogy mulandó kincseket szerezzenek: ti az Isten dicsőségére, a lelkek üdvösségére, az örök boldogságért féljete a veszedelmektől, kerüljete a munkát, fáradozni ne akarjate? És hogy szent Pállal szóljak I. Kor. 9. 45: Fáradoznak az emberek pályát futnak, *hogy megrohadandó koronát vegyenek, ti pedig, hogy rothatatlant, ezekről elmélkedjete. Ismét szent Pállal szólok I. Tim. 4. 15. 16. v: Ezekben legyete, hogy a ti előmeneteletek nyilván legyen mindeneknél, mert ezt cselekedvén, ti magatokat is üdvözítete, azokat is, akik titeket hallgatnak.*

Előszámláltam nagyjából a papoknak mind kötelességét, mind jutalmát, ha kötelességeknek eleget tesznek. Engedd meg t. új papunk, hogy szólhassak hozzád, mint szent Pál irt kedves tanítványának, Timotheusnak: *Te pedig vigyázz, mindenekben munkálkodjál, az evangélistának munkáját cselekedjed, szolgálatodat beteljesítsed. II. Tim. 4. 5. v. Munkálkodjál, mint a Krisztusnak jó vitéze. II. Tim. 2. 3. v. Minden utaidban gondoljad Őtet és Ő igazgatja a te lépéseidet Pro. 3. 6. és Ő lesz a te oltalmad, igen nagy jutalmad. Gen. 15. 1. v. De hogy*

[100]

e mai pompának célját, mely nem annyira intéseket adni, mint örömeket parancsol hirdetni, el ne mellőzzem, beszédem befejezésével e mai napnak örömét kell emlegetnem. Tudom pedig, hogyha ünnepünknek édes öröme valakit érdekel, érdekl valóban t. vőlegényünknek érdemes szüleit, testvérít és rokonságít. Szerencsés szülők, boldog atyafiság, melynek kebeléből ily kedves ajándék mutattatik ma bé az egek Urának! Oh hogy nem érezheted itt vélünk az közörömet t. új papunknak édes atyja, kit az örök Gondviselés előbb zárt bé a sirba, mintsem ez ünnepnek édes örömeit megérthetted volna: áldassál itt az egész ünneplő községtől, legyenek még poraid is áldottak földi koporsódban! Ha itt a testben meg nem láthattad fiadnak angyali mennyegzőjét, lásd a feltámasztásnak örömeiben dicsőségét! Vedd által te az egész örömet tiszteletes özvegy anya, engedj bátor folyást a te könnyeidnek; tudom nem keserük, hanem édesek most ezek. Ez az a kívánatos nap, amelyen tetszett az Istennek a te izzadásodat örömkönnnyekké változtatni. Te a te fiadat földi kenyérral tápláltad, ő ma az angyalok kenyérét a mennyei mannát, az örök életnek kenyérét adja tenéked a te lelked táplálására; ő ma a kenyérszine alatt megjelenő Isten előtt fogja megköszönni mellette tett anyai gondoskodásodat, de amelyet én is köszönök az ő és az anyaszentegyház nevében. A mennyei Atyának, az özvegyek Atyjának áldása, szentséges malasztja legyen rajtad, ne láss siralmat özvegységedben, legyen az Ur szivednek vigasztalója, teljesedjen be rajtad, ami a 131. zsoltárban, 15. versben írva vagyon: *Az ő özvegyét megáldván megáldom.* Örvendj te is érdemes atyafiság és egész tisztos vérség és rokonság, belőled jött ki egy ág, mely mint az Áron vesszeje illatozik az Ur ol

[101]

aránál. Örülj szerencsés egész atyafiság, ma méltóztatott az Ur a ti házatokat meglátogatni.

Látom már, hogy mint a szarvas a vizek forrásához, úgy kívánkozik lelked az Urnak oltárához. Ujítsd meg vér nélkül azon áldozatot, melyet Melchisedek rendje szerint való Főpapunk véresen egyszer a keresznek oltárán a vétkes emberi nemzetért bemutatott mennyei Atyjának. Adj hálát először is az Istennek hozzád mutatott minden jótéteményiért, különösen e napnak öröméért! Kérjed a minden jóknak adóját, hogy szent kegyelmei által jöjjön felvállalt papi kötelességednek beteljesítésére! E végre ajánljad fel különösen mai első áldozatodat! Ajánld fel azután Istenben boldogult atyáért és más atyádfiaiért, kik az Urban elnyugodtak; talán e napra várakoztak a tisztító tűzben, hogy fizesd le érettek az utolsó fillért, mellyel tartoztak az Isten igazságának; ajánld fel tovább a te anyáért, testvéredért, jóakaróidért és e várasnak lakossaiért; emlékezz meg rúlam, papi társadru, kérjed a te oltárodra magát lealázó Jézus Krisztust, hogy nékem, méltatlan szolgájának nyújtsa szent malasztját, hogy a papi hivatalnak, melyet érdemetlenül viselek, ne legyek gyalázatjára, hanem éljek szent nevének dicsőítésére! Én pedig neked kívánom, hogy ezen ékes koszoru, mellyel te ma ékesítettél, valamint jele a te rangodnak és a világon való győzedelmednek, úgy ábrázolója legyen azon dicső elhervadhatatlan koronának, melyet papi kötelességednek betöltése által szerzendő érdemeidért elveendesz a pásztorok Fejedelmétül, midőn eljön az ő dicsőségében, Amen!

[102]

II. Szent beszédek töredékei.

Mindenszentek ünnepére.

Sermo Sacer Pro Festo ommium Sanctorum

Anno 1812. aliquibus mutatis dictus in Ostoros.

Kevés változtatással ostorosan is elmoudatot 1812-ben.

*Örüljetek és vigadjatok,
mert a ti jutalmatok bővséges
mennyeekben. Math. 5. v. 12.*

A szentírás gyakran és nyíltan tanítja, hogy a mi jeleni életünk a jövővel szoros egybekapcsolatban legyen; hogy a mi jövő életünk olyan lesz, amilyent a jelenvalóban megérdemlünk. A mi mostani életünk a vetésnek ideje, a jövő életünk az aratásnak. Amint itt vetünk, úgy fogunk ott aratni. Azért mondja szent Pál: Aki szűken vet, szűken fog aratni; aki pedig gazdagon vet, gazdagon is fog aratni. A mennyei szentek, kiknek mai ünnepét szenteljük, földi életükben gaz-

[103]

dagon vetettek; azért ott gazdagon is arattak. Most birtokában vannak az örök boldogságnak, melyre magokat itt a szivnek tisztasága, a léleknek ájtatossága, az életnek szentsége, a keresztényi erkölcsök, a jószágos cselekedetek által érdemesítették. Most az örök örömeiket birva vigadnak az égben, minthogy a világ viszontagságait, a szenvedéseket az Isten akaratján megnyugodva, békességesen viselték a földön.

Minthogy a mai ünnep szentelésével azon jámbor lelkekre, azon szentekre emlékeztetünk, kik keresztényi jámborságoknak jutalmát elvették s birják az égben, vessük szemünket a jutalom helyére és a dicsőült szentekre, hogy ez által az ő példájok után buzdíttassunk földi életünket jóra fordítani, a földön szent életet élni, hogy ennek a boldog élet legyen örök jutalma az égben.

Igaz ugyan, K. K., hogy mi még most meg nem foghatjuk, által nem láthatjuk határozott értelmünkkel a szentek mennyei boldogságának nagyságát, annyit mindazonáltal mégis állathatunk, amennyi elegendő az erkölcsi viaskodásban belénk kedvet s erőt önteni, a szent élet követésére felbuzdítani. Amit tehát a szentírás a szentek boldogságáru előnkbe ad, ezt fogom az 1-ső részben; ezen boldogságnak megnyerésére mit kellessen részünkrül tenni, ezt a második részben előtökben adni. Figyelmezzetek!

A szentírás azt tanítja, hogy boldogok a holtak, akik az Urban haltak meg, mert az ő cselekedeteik követik őket. Első öröm, mely ott reánk vár, örömteljes tudata és emlékezete mindazon jónak, melyet életünkben tettünk. Minden jó gondolatunk, ájtatos kívánatunk, istenes beszédünk, erkölcsös cselekedetjük előttünk fognak ott lebegni és belőlünk boldog érzéseket venni. Itt a

[104]

földön is a jótetteknek emléke, a jó lelkiismeret nem a legnagyobb öröm s boldogság-e? Minden földi örömeiket s gyönyörüségeiket vizsgáljatok meg: mik azok jó lelkiismeret nélkül? Üresek, hiuk, elmulók; bennünk belső nyughatatlanságot, békétlenséget, elégedetlenséget szülnek, nem hagynak hátra egyebet a szivben ürességnél, bánat és gyötrelmennél. De tekintsétek az örömet, melyet ad a jó lelkiismeret; mi tiszta, mi szivet emelő, mi minden világi örömet felülmuló, mi állhatatos kielégítő az?! A jó lelkiismeret öröméhez nem fér keserűség, nem szégyen, nem bánat; nem zavarja ezt meg az Isten és örökkévalósággruli gondolat; megédesíti ez az életnek minden örömit; kedvessé tesz az Isten és emberek előtt; vigasztal, megnyugtat a szenvedésekben, és biztos reménységet nyújt a boldog örökkévalóságra. Ha az egész világtul elhagyattatunk is, nem vagyunk elhagyatva, ha el nem hagyott a jó lelkiismeret. Vessenek meg minden emberek, becstelenítsenek mindenek, érjenek sok szerencsétlen esetek: mindezek közöt megnyugtat a jó lelkiismeret, megvigasztal ama gondolat, hogy mindezek nem a mi vétkes tetteinknek következési, hanem a mi jó Istenünk bölcs rendelési és atyai látogatási. Már itt is, ahol még minden hibáktul s gyarlóságoktul mentek nem vagyunk, ily nagy vigasztalás s boldogság a jó lelkiismeret: mi örömet nem fog nekünk a jó lelkiismeret ott adni, ahol a gyarlóságnak hibázhatása már megszűnt; mi kimagyarázhatatlan öröm a jól eltöltött életre visszaemlékezhetni és mondhatni: te a te napjaidat jól bevégezted, te a te Istenednek az erkölcsök útján hiven szolgáltál, jól munkálkodtál, némely embertársaidnak jól tettél, némely szenvedőknek könnyeit letörülted, fájdalmit enyhítetted, hivatali kötelességeidet lelkiismeretesen teljesí

[105]

tetted, szavad s példád által másokat jóra vezettél; mindazon, jó, melyet elvetettél, megfoganz, nyóí most is és gyarapodik. Oh mi boldogok a holtak, kik az Urban megholtak, az ő jótetteik követik őket.

Ottan minden visszontagságok, minden szenvedések, melyek az életet keserítik, eltávoznak. A szentírás modja, hogy az Isten minden könnyeket letörül az ő szemeikről; semmi szenvedés, semmi fájdalom, halál se lesz ott többé. A szentek az Isten kezében vannak és a békesség birtokában. A szentírás mondja, hogy az asszonytul született ember kevés ideig él és eltelik nyomorusággal. Ki nem érzi e mondásnak igazságát? Ki mondhatja magát oly boldognak, hogy egy keserű napra sem virradt fel? Hát azok mit mondhatnak, kiknek élete nyomoruságokkal van eltelve! De az igazaknak ez élettel minden szenvedéseik elmúlnak. Ott, akik az Urban meghalnak, az életnek terheit letették, örökre letették. A munkás, ki sorsa szerint a napnak terhét és hevét viseli, ki homlokának izzadásával keresi mindennapi kenyerét, kit még e mellett más gondok s keserőségek is lenyomnak, mi örvend, ha eljön a nyugadalomnak napja, melyen magát kinyugodhatja, ámbár ugyanazon teher vár reá a más következő napon! Mi örömmel kell lenni, azt tudni: te terhedet, szenvedésedet letetted, aggasztó gondjaidat elvetetted, munkáidat elvégezted, most nyugodalomba és békességbe élsz és örökre ekképen élsz.

Ha a testi fájdalmak, hosszas betegségek az ágyhoz szegeznek, álmatlan éjszakák epestenek; ha még emellett a szükségesek is hiányoznak: mi örömmel nézve a felgyógyulás napja! Mi mint ujonnan születtek, úgy érezzük magunkat a kiállott betegség után; érezzük az egészségnek, az életnek becsét, boldognak érezzük

[106]

magunkat, ámbár nem tudjuk, ha más betegség nem ver-e le minket! Mi boldognak kell tehát érezni magát annak, aki tudja, hogy gyarló testét minden fájdalommal letette, minden betegségetől örökre mentté lett ?

Ha minket a rossz emberek kinoznak, igazságtalanul becstelenítenek, javainkban károsítanak, bosszuállással rongálnak, életünket annyira keserítik, hogy a halált jótevő angyalként vennők: ó mi szívesen adunk hálákat az Istennek, ha ezen emberek tőlünk eltávoznak, vagy vélünk igazán kibékélnek! Mi szívből örvendünk, ha jó embereket találunk, kik rajtunk megkönyörülnek, szenvedéseinkben szeretettel segítenek, ámbár nem tudjuk, ha vajjon új ellenségink nem támadnak-e vagy pártfogóink meg nem szűnnek-e oltalmazni? — Mi nagy boldogság tudni, hogy a gonoszak társa. (Egy rész hiányzik.)

Ne is mondd, hogy a szenteknek könnyebb volt az erkölcsök útján járni, szentekké lenni, mint minékünk! Miképen volt könnyebb a szenteknek szentekké lenni? Mondjátok meg, mely szenteknek történt könnyebben megszentelése, mint nekünk történhet? Talán az apostoloknak, kik a világot összejárni, az evangéliumot annyi veszedelmek között mindenütt hirdetni voltak kötelesek? Talán a mártyroknak, kik a keresztény hitért üldöztettek, kardokra hányattak, fenevadaknak vettek, akasztófára húztak, megégettettek, ezernyi meg ezernyi módon kioztattak és ölettek meg? Talán azon penitenciát tartóknak, kik hogy bűneiknek minden zsoldját e világon egészen lefizessék, az ő testeket sokféleképen önként sanyargatták? Vagy talán azon ártatlan gyenge szüzeknek, kik hogy a szüzességeknek tiszta liliumát sérelem nélkül megőrizték, a világot minden ő gyönyörűségivel együtt megvetették, az ő érzékenységeiket szoros zabolában tartván, önmagukat is

[107]

megtagadták? Kiknek tehát és miképen volt könnyebb a szent élet? És mi teszi nekünk nehezebbé a szent életet? Talán a mi indulatinknak hatalmassága? De az indulatoknak kegyetlenkedését a szentek is érezték, melyeknek megzabolázása nem kevés munkába és erőszaktételbe került nekik. Szent Pál, ama választott edény, keservesen panaszkodik az ő rossz vágyódásainak ösztöne ellen és az egész eget segítségül hívja. Szent Hieronymus ama sanyaru életirül igen ösmeretes szentatya, szüntelen panaszkodik, hogy a rossz képzeleteknek elméjében való forgásaitul nem védelmezheti magát elegendőképen. Vagy talán a kísérteteknek ostromlási? De a szentek is ezek által próbáltattak meg. Igaz ugyan, hogy a szentek amely dicsíretes dolgokat véghezvittek, nem magok erejébül, hanem az Isten segítségével, mely őket erősítette, vitték véghez: de vajjon szükölködünk-e mi ebbéli segítség nélkül? Ha mi a mi vallásunkat ösmérjük, nem lehet nem tudnunk, hogy valamint a szenteknek, ugy nekünk is mindenfelől nyujtatnak az Isten kegyelmei, hogy az Isten soha az embert ereje felett kísértetni nem engedi, hogy az Isten mindenkor nyujtja és pedig szüksegeink sokaságához és nagyságához képest nyujtja az ő segítő kegyelmeit. Ha pedig ezek ugy vannak, valamint valóban ugy vannak, miképen mondhatod K. Atyámfia: én azt nem tehetem, amit a szentek tettek, én szent nem lehetek? Szent Ágoston doktor is valaha éppen ugy gondolkozott, mint most te; ő is lehetetlennek tartotta, hogy szent lehessen. Én - így beszél vala ő magamagával — én, aki oly heves indulatu vagyok, aki oly sok veszedelmek között forgok, akiben a régi ros szokás már második természetté vált, én az evangélium tanításához alkalmaztassam magamat, a Jézus Krisztus nyomdokit

[108]

kövessem? Oh ez nem lehet túlem, ez lehetetlen, oh ezt teljességgel nem tehetem. De továbbra midőn vizsgálatra vette, hogy éppen azt, amit ő lehetetlennek tart, az Isten segítségével sok nemes ifiak, sok erőtlen asszonyok, sok gyenge szüzek, sok számtalan minden rangbul és korbul való emberek véghez vitték, akkor megismerte az ő hibáját és megszólította magát: *Amit ezek, meg ezek tehettek, miért ne tehetnéd te is meg, Ágoston?* Változtassuk meg mi is hibás vélekedésünket Agostonnal es éppen azt mondjuk magunk ellen, amit ő mondott maga ellen. Ezek a szentek olyan emberek voltak, ami csodás ember én magam vagyok, miért ne lehessen én is szent, amint ők lettek? Nincs, szerettem, nincs ez ellen semmi igaz kifogásunk! Valljuk meg igazán, szentek lehetünk, ha akarunk lenni; a hiba nem erőnkben, hanem akaratunkban vagyon; lehetünk, de nem akarunk lenni; az Isten segítése részünkre mindenkor készen áll, de nem akarunk véle élni, magunk megtagadása nem tetszik, kívánságaink megzabolázása kedvünk ellen van. Akarjuk azon boldog véget, melyre a szentek már szerencsésen eljutottak, mivel az felette gyönyörüséges, de nem akarunk azon az uton járni, melyen a szentek oda eljutottak, mivel tövises és darabos ez. Pedig magatok itljétek meg, eljutott e valaha, vagy eljuthat e valaki a végre, ha az utat nem akarja, mely oda vezérel? És ha szerencsétlenül oda el nem jutunk, ahova a szentek elértek, ah, mi szivbeli fájdalmat fog azon gyötrő gondolat okozni: én is a szentek közé juthattam volna, de nem akartam.

(Befejezése nincs.)

A búcsukról.

De indulgentiis.

Németből fordítva magyarra Csupik művéből.

Ex Germanico in H. ex Csupik.

*Quodcunque solveris super
terram, erit solutum et in
coelis. Math. 18. 19.
Valamit megoldasz a föl-
dön, meg leszzen oldva a
mennyben is.*

Azon egyházi hatalom, melyet Krisztus Péternek, az apostolok fejedelmének, az egész anyaszentegyházra adott, felülhalad minden egyéb hatalmakat, melyek az új törvény papjainak adattak. Mondá ugyan Jézus Jánosnál a 20 r. az apostoloknak és az ő személyekben minden következő papoknak: Kiknek megbocsátjátok vétkeiket, meg lesznek bocsájtva; ezáltal adott nekik hatalmat a bűnöket megbocsátani, de nem a bűnöknek büntetésit is elengedni. Azért ha a bűnös a pap által feloldoztatik is

[110]

bűneitül, felmarad még az ideigtartó büntetés, amelytül a pap fel nem oldozhatja. De midőn Péternek és az ő törvényes következőinek, a r. pápának mondotta: Quodcunque solveris, nemcsak a bűnnek, hanem a büntetésének elengedésére is hatalmat adott.

Azért a kalholikus anyaszentegyház mindenkor megösmérte, hogy a r. pápa a bűnöknek ideigtartó büntetését is elengedheti. E hatalmat mutatták a r. pápák a búcsuknak engedése által; ezek által ad módot a R. Szék azon büntetéséidül megszabadulhatni, amelyek még a bűnök megbocsátatása után is felmaradnak. De ez csak akkor történik meg, ha ezen kegyelmekkel, melyekre Péternek Krisztustul hatalom adatott, üdvösségesen élünk. De hányan vannak a kereszténységben, akik a búcsuknak ezen drága nagy hasznában nem részesülnek? És honnan történik ez? Onnan, hogy sokan nem tudják, micsodák a búcsuk; sokan a búcsukkal semmit nem gondolnak; sokan azzal élni nem tudnak. Mindezek tudatlanságát mai beszédemmel igyekezem eloszlatni. Az elsőknek megmondom, micsodák a búcsuk és honnan erednek; a másodiknak, mely hasznosak; a harmadik rendbelieknek, mit kellessék cselekedni a búcsuknak megnyeréseért. Figyelmezzetek!

A búcsuk eredeteket veszik az anyaszentegyháznak tárházából, melyre Péternek engedelmet adott édes Üdvözítőnk, hogy abbul a hiveknek ideigtartó büntetéseknek eltörlésére búcsukat osztogathasson. De vajjon micsoda és miből állott fel az anyaszentegyháznak ezen drága tárháza? Minekelőtte ezt megvilágosítsam, egy közönséges jegyzést, mely a bölcs tanítóknak közönséges tanítása, kell előre bocsájtanom. Minden jóságos cselekedet kétféle tulajdonságot foglal magában: először az ér-

[111]

demek, másodszor az elégtételnek tulajdonságát. Minden imádság, bőjtölés, alamizsnálkodás által érdemet szerzek magamnak, mely egy garádicsal feljebb emel és közelgettet mennyeknek országához és egyszersmind eleget is teszek b-neimért, azaz ezek által valamit el is törölök az ideig tartó büntetések közül, melyeket b-neim által érdemltem. Aztat is szükség tudni, hogy az érdem senki másnak nem használhat, hanem egyedül a jóságos cselekedetet művelőnek, de az elégtételnek haszna másra is kiterjed, más felebarátunk büntetését is eltörölheti, ha mi magunk már a büntetésből egészen mentek vagyunk.

Innen kitetszik, micsoda szent tárháza az az anyaszentegyháznak, amelyből a búcsuk osztogattnak a hiveknek. Sok számtalan szentek t. i. életekben testeknek sanyargatása és más jóságos cselekedetek által sokkal többet cselekedtek, mintsem az ő ideigtartó büntetéseknek eltörlésére volt szükséges. Sok számtalan szent mártýrok az ő üldözésekben több fájdalokat szenvedtek, mint életekben vétkeztek. Keresztelő szent János még az ő anyja méhében megszenteltetett, éltében legkisebben sem mocskolta meg ártatlanságát és mégis a sanyaru penitenciának cselekedetét cselekedte. Mária, az üdvözítő Istennek anyja, soha legkisebbet sem vétkezett, mégis belsőképen annyit szenvedett, hogy a mártýroknak királynéjának méltán neveztetne. Hová lesznek tehát ezen elégtételek, melyekre a szenteknek semmi szükségek? Haláluk után az anyaszentegyház, az ő fiainak igen kegyes szent anyja, az örökségül reája maradott, megholt fiainak felmaradott elégtételét még élő fiainak osztogatja, kiknek azokra nagyon szükségek.

[112]

Ezen tárházhoz tartozik még amaz megbecsülhetetlen véghetetlen méltóságú nagy kincs is, mely a Krisztus Jézusnak véghetetlen érdemeiből áll fel. A megtestesült Istenfiának csak egyetlen egy csepp vére is elegendő lett volna nem az egész világnak, hanem ezer világoknak is a pokol rabságából való kiszabadítására. Krisztus egész utolsó cseppig kiontotta az ő vérit: véghetetlenül többet szenvedett, mint a megváltásra kívántatott.

[113]

A gyónás szükséges és hasznos.

Exordium totum novum formatum ex succincta prioris concionis recapitulatione.

Partitio.

1 .-a Pars.

A gyónás az Isten rendeléséből szükséges a bűnök megbocsájtására.

Pro transitione ad alteram. Partem serviat solutio obiectionis, quod confessio sit admodum ardua et difficilis. Rp: Keveset kíván az Isten a bűnöstől, midőn a gyónást parancsolja. Ex Frid. De ha mi nehéz volna is a gyónásban, bőven kipótolják ezt a gyónásnak nagy hasznai.

Vizsgáljuk meg és lássuk, mi szükséges, mi hasznos a gyónás, és milyennek kell lenni a gyónásnak? E kérdésekre úgy szándékozok felelni, hogy a gyónásnak isteni eredetét, szükségét, hasznát és tulajdonságát megérthessétek, csak figyelmezzetek!

Mikor édes Üdvözítőnk a penitenciatartást, mely annakelőtte mint erkölcs tekintetű és a bűnök bocsánatjára szükségképpen gyakoroltatott, az új törvényben

[114]

szentség méltóságára felemelte, aztat rendelte, hogy a bűnös töredelmes megbánása mellett alázatos szívvel megvallja az Ő általa rendelt és az Ő helyét tartó egyházi személyek előtt az ő vétkeit, avégre, hogy azokbul az Ő tüle vett hatalom által feloldoztasson. Az Isten rendelésébül tehát elmulthatatlanul szükséges a gyónás a bűnök megbocsátására; de valjon honnan bizonyítjuk azt még, hogy ez az Isten rendelése? Mindazon hiteles bizonyító kutforrásokbul, amelyekbul csak lehet meríteni a hitbéli cikkelyeknek megbizonyítását. Bizonytságot ad a szentírás, a hagyomány, a csalhatatlan anyaszentegyház mindenkori tanítása.

Nyissuk fel a szentírást.

1.-o Ex Joan. Cap. 20. et Math. 18. — Argumetum ex Joannis 20. deducatur. Ex Dobmajer Tom. 6. Pag. 380. et Tom. 7. Pag. 334. Confer. Turnelium Tom. 4. Pag. 72. etc. In adiumentum Szepessy in Con. Quad. Pag. 202.

2-um argum. formari potest ex textibus Jac. 5. — I. Jo. 1. — 2. Cor. 5. — Act. 19. — Formari autem sic potest: Így értették a Krisztus szavait az apostolok, így is kellett érteni is, mert minden környülállások a szavaknak ezen értelmét bizonyították; ezt a szavak, amelyek magokban igen világosak, minden homályosság nélkül levők; ezt a halottaiból feltámadó Mesternek megjelenése, reájok lehelése és azon hatalommal való küldése, mellyel ő vala küldve. Tudták pedig és tapasztalták, hogy Ő bűnöket bocsájtott. Math. 9. 2. 7. — Luk. 7. 47. v. Tudták, hogy gyakran szólott a bűnök bocsánatjárul és mindenkor a bűnök igaz megbocsánatját értette. Math. 6. 12. 14. 15. v. — Márk. 11. v. 25. — Math. 12. v. 31. — Luc. 23. v. 34. — Nem kételkedtek tehát, hogy né-

[115]

kik is e szavakkal a vétkek megbocsájtására, vagy tartására hatalmat adott és ehhez képest a bűnösöknek kötelességül tette, ha büneiknek bocsánatját akarják nyerni, hogy azokat meggyónják; azért írja szent Jac. etc. Szep. Pag. 203.

Ex traditione: (a hagyománybul).

Ha a szentatyákat, kik a hagyományoknak hiv megőrzői és az anyaszentegyháznak tanításának hiteles bizonyítói, századrul századra mindet elő akarnám számlálni és mondásaikat csak részben is előterjeszteni, valóban békességes türeستeket kifárasztanám; elég légyen csak némely jelesebbeket a régi, sőt első századokbul említeni.

Római szent Kelemen pápa, ki az apostolok idejében élt, sőt az apostoloknak tanítványa volt, az korinthusokhoz így ír 2-ik levelében: „Meddig ezen a világon vagyunk, a rosszakrul, amelyeket testünkben elkövettünk, tartsunk teljes szívünkbul igaz megtérést, mert ha e világbul egyszer kimegyünk, ott többé meg nem gyónhatunk, penitenciát nem tarthatunk.

Ide járulnak:

Sz. Cypr.		Tert. Ambr.
Sz. Athanasius	} Szep. 5.	Orig. „gost.
Nazianzi sz. Gergely	} Pag. 200.	Basilius. S. Leo.
Sz. Chrysos.		Hier. Sz. Gergely.

Ex constanti Ecclesiae doctrina: (Az egyház állandó tanításábul.)

A gyónásnak szükségét tanította mindenkor a Krisztus anyaszentegyháza, ezt gyakorlottak mindenkor és mindenütt a keresztyenyek, amirül bizonytságot tesznek mind a napkeleti, mind a napnyugati anyaszentegyháznak írói, egyházi könyvei, melyekben a szentségek ki-

[116]

szolgáltatásának módja, rendszabási feljegyeztettek, a penitenciahagyásokról szóló régi kánonok, a szentatyáknak írási.

Ide járul: Nem is lehet megmutatni, hol és mikor rendeltetett volna az anyaszentegyház által a gyónás, hanem csak az tudatik, hogy a Krisztus anyaszentegyházában mindenkor és mindenütt gyakoroltatott és gyakoroltatik. Ami pedig az anyaszentegyházban mindig gyakoroltatott és nem tudatik, hogy valamely közönséges szent gyülekezet által rendeltetett volna, azt szent Ágoston tanítása szerint minden kétség nélkül olyannak lehet és kell tartanunk, melyet az apostolok bocsájtottak által, ők pedig magától Krisztustul és az Ő rendeléséből vettek. Mondják ugyan némelyek, hogy a gyónást a XIII. században a lateráni szent gyülekezet III. Innocentius pápa alatt rendelte volna; és azért ezt Innocentius igájának (Tormentum Tyrannicum Innocentianum) nevezik. De bár ezek jól megvizsgálják ez lateráni gyülekezetnek törvényit, meggyőződve állallátnák, hogy nem a gyónás rendeltetik itt először, hanem csak a ker. kötelesség teljesítésének ideje határoztatik meg. Azoknak a tunya és rest keresztényeknek, akik lelkek állapotjával és üdvösségivel keveset gondolván, a gyónást, melyet a buzgó jó keresztények esztendő által többször gyakoroltak, ők pedig esztendőre elhalasztanak, kötelességül teszi, hogy legalább egyszer egy esztendőben meggyónjanak és az oltári szentséget husvét táján magokhoz vegyék. Mi kevésbé lehet innen kihozni, hogy az oltári szentség itt szerzettetett! Éppen úgy nem lehet a gyónás akkori rendelésre is innen következtetést húzni.

Nem új rendelés tehát, hanem mindenkori gyakorlás az anyaszentegyházban a bűnöknek gyónása

[117]

Erre a mindenkori szokásra, a Krisztus világos rendelésre, az apostolok tanítására, a szentatyák egyenlő értelmére nézett az egész tridentinomi szent gyülekezet, midőn a XIV. ülésben, a 6. 7. és 8-ik kánonokban átok alá veti azokat, akik tagadják, hogy a gyónás az Istentől rendeltetett és szükséges az üdvösségre, vagy azt állítják, hogy titokban gyónni a papnak a Krisztus parancsolatjának és rendelésének ellenére vagyon, és a gyónás csak emberi találmány.

2-a Pars. (A gyónás hasznai.)

1.-ör: A gyónás a bűnöst megaláztatván, megrontja a kevélységit, mely eredete és gyökére minden bűnnek. 2.-or: Töredelmességre indítván a bűnöst, megrontja a véték gonoszságát. 3.-or: Eltörülvén a bünt, megszerzi a bűnösnek lelkének nyugodalmát és vigasztalását. 1. et. 2. Ind, 3-um ex Alex. Tom. 4. Pag. 18.

3. Pars.

A gyónásnak tulajdonsága ösmerttetik a gyónásnak hibáiból.

Epilógus.

Befejezem beszédemet szent Ágoston soraival, ki a 95. zsoltár ama szavai felett: „megvallás, és szépség az ő színe előtt,” ekkép elmélkedik: „Jegyezd meg keresztény, hogy e kettő, a bűnnek megvallása és a lélek szépsége az Isten színe előtt el nem válhatnak. Hallod és értheted ebből, kinek és mi által tetszhetel? Az Isten az, akinek tetszhetel; a gyónás az, ami által tetszhetel. Azért szeressed és gyakorold a gyónást, ha kívánod lelkednek szépségét! De oly gyónást gyakorolj, mely megalázza kevélységedet, mely töredelmességre indítsa szivedet, mely megnyugtassa lelkedet, mely meg-

[118]

nyerje bocsánatját b-nödnek! Ha a te szived töredelmesen megbánja, szád igazán megvallja a b-nöket, reménylheted az Isten irgalmát a papi feloldozás által. Eltörli büneidet, mert ha megvalljuk büneinket, hív és igaz, hogy megbocsássa büneinket és megtisztítson minden hamisságtul. I. Jo. 1. 9. v.

Szent és irgalmas Isten, ki irgalmas vagy rendelésidben, szentül hív ígéretidnek beteljesítésében, irgalmazz a Tehozzád folyamodóknak, hogy rossz tetteinknek megvallása által a Te jószágodnak kegyelmét, büneink bocsánatját megnyerhessük, a mi Urunk Jézus Krisztus által. Amen

Oratio Ecdesiae Feria 4.-a post Dominicam 4-am Quad

Ur Isten, ki a bőjtölés által mind az igazaknak érdemeit megjutalmazod, mind vétkeiknek megbocsájtasz: irgalmazz a Tehozzád folyamodóknak, hogy rossz tetteinknek megvallása büneinknek bocsánatját megnyerhesse, a mi Urunk Jézus Krisztus által. Amen.

[119]

Bevezetés

egy szent beszédhez, mely a következő jelmondat fölött tartatott: „Ha akarsz az életre bemenni.”

*Ha akarsz az életre bemenni,
tartsd meg a parancsolatokat!
Math. 19. 18.*

Az üdvösség keresése az embereknek legnagyobb, legfontosabb dolga, az embereknek egyetlen egy dolga. Ha ezt megnyerte, mindent megnyert; ha ezt elvesztette, mindent elvesztett. Mindent megnyert, vagy elvesztett, és pedig örökre megnyert, vagy örökre elvesztett. Ugy nyert, vagy vesztett el örökre mindent, hogy azt soha, de soha meg nem változtathatja. Mindenekfelett, mindennek előtte kell tehát az embernek üdvösségit keresni, hogy ezt megnyerje. Erre inti, erre ébreszti őtet az ő teremtésének célja, az ő isteni elrendeltetése. Erre hathatósan emlékezteti, ébreszti, sürgeti az ő halálának bizonyága, halála órájának bizonytalansága, a bünösnek rettenetes vége, az igaznak vigasztalással teljes halála. Nincs tehát kétség benne, hogy gondoskodnunk kell üdvösségünkrül; igyekezetünket, szintén tehetségünket oda kell fordítanunk, hogy üdvösségünket megszerezhessük,

[120]

megnyerhessük. A most a kérdés, mit kell evégre tennünk? Megmondja édes Üdvözítőnk: „*Ha beakarsz az életre menni, tarsd meg a parancsolatokat.* Math., 19. 17. v. Ne is kérdezd amaz evangéliumi ifjuval, melyek légyenek ezek, mert ezeket néked, mint kereszténynek tudnod kell. Azok a Krisztus tanításában, az evangéliumban foglaltatnak. Ha most általánosan értesíttetni kívánsz, azok tőled röviden kettőt kívánnak. *Ezeket tartsd meg és élsz.* Luc. 10. 28. E felett elmélkedjünk ma! Az üdvösség megnyerésére megkivántatik: 1.-ör az igaz hit, 2.-or a szent élet. Figyelmezzetek!

Consulatur autem Schlör. T. I. Pag.
445. super verbis: adveniat Regnum tuum.
Ex Concione pro Pentecosle cum applica-
tione et additamentis.
Exempla duo pro Conversione Haereticorum,
quomodo valeat devotio Jubilatis, itemque
quod una sit fides salvifica, adducta ex Herbst
Exemplbuch. Tom. I. Pag. 219.

[121]

Bevezetés

pünkösöd utáni VI. vasárnapon mondott szentbeszédhez.

Pro Dominica VI. a post Pentecosten.

*Szánom a sereget, mert ime
már harmadnapja, hogy ve-
lem vagyok és nincs mit en-
niök. Marc. 8. 2.*

Az elolvasott evangéliumból hallottunk egy csudát, melyet tett édes Üdvözítőnk akkor, midőn a pusztában 4000 embert két kenyérrel és kevés hallal kielégített és a megmaradott hulladékból hét kosarat szedetett fel. Máskor is tett Üdvözítőnk ily csudát, midőn 5000 férfiakat öt árpakenyérrel és két hallal megvendégelt és jól tartott és a megmaradott morzsákból tizenkét kosarakat töltetett meg. Jo. 6. Ezekről és más hasonló csudákról azt tanítja szent Ágoston doktor, hogy a csudák az Istennek hozzánk való szavai. Valahányszor az Isten csudát tesz, mindannyiszor hozzánk szól, minket oktat, valami tetemes s üdvösséges igazságra tanít; ugyanazért a csudák nemcsak azért jegyeztettek fel az evangélium-

[122]

ban, hogy mi azokat csudáljuk, hanem azért is, hogy azokból tanúságot vegyünk.

Micsoda igazságot, micsoda oktatást ad tehát előnkbe Jézus a most említett csuda által? Ha ezen csudatételnek körülállását egy kevéssé megvizsgáljuk, könnyen megérthetjük, mire akart ezzel tanítani Üdvözítőnk. Nem látjuk itt, hogy egy nagy sereg magát egészen a Krisztus gondviselésére s igazgatására bízta? Látjuk, hogy néhány ezer ember szorgalmasan, készület és uti éledelem nélkül elhagyják honokat és követik Jézust a pusztába. Látjuk, hogy tapasztalván az isteni Üdvözítő az ő szükségeket, megszanja őket: „*Szánom a sereget.*” Mindenható hatalmával csudálatosképen éledelem szerez nekik és a pusztában bőségesen kielégíti őket. Nemde pedig mindezek arra vezetnek, arra mutatnak, hogy az Istennek hozzánk való kegyes gondviselését megismerjük, abba bizzunk, abban megnyugodjunk. Ez célja tehát a mai csudatételnek. Ezt az oktatást akarta Üdvözítőnk előnkbe adni; ehhez képest a beszéd is alkalmazatosan határozódik az Istennek hozzánk való gondviselésiről való tanításra, mely hogy messze ne terjedjen, csak kettőre határozom ezt. 1.-ör: Micsoda igazságokat ad elő a Krisztus csudatétele az Istennek irántunk való gondviselésiről? 2.-ör: Mire tanít és kötelez minket a buzgó seregnek példája? Figyelmezzetek!

[123]

Bevezetés

mindenszentek ünnepén taatott szentbeszédhez.

Pro Festo Omnium Sanctorum.

*Örüljete és örvendezzete,
mert bővséges a ti jutalmatok
mennységben. Math. 5. v. 12.*

Ma a mindenszentek ünnepét üljük. — Az anyaszentegyház ez ünnepet avégre rendelte, hogy mi az Isten választottairól s megemlékezzünk, az ő erényeiket magunknak mustrául tegyük, az Istennek azon kegyelmiért hálákat adjunk, melyek segedelmével minden kísérteteket, a vétkeknek minden veszedelmeit meggyőzték, a világon, az ördögön és önmagokon győzedelmeskedtek. Megnyerték győzedelmeknek jutalmát, most mennyországban élnek és örök boldogságoknak örvendnek; élvezik most azon örömet, mellyel biztatta az övét, az Üdvözítő: „*Örüljete etc.*”

Ki nem kívánczik ezen boldog szenteknek társaságába eljutni? Ki nem kívánczik ezen rövid s veszélyteljes élet után az Istenhez, az Üdvözítő Jézushoz

[124]

eljutni, ahol az ember minden szenvedéstül, minden veszedelemtül, minden nyomoruságtul menten az Istenben örökre örvend s minden boldogságot élvez? De nem elég csak ezt kívánni. Nem mindenki mondja-é: én óhajtok mennyországnak birtokosa lenni? De megmarad a puszta kívánságnál. Ennek megnyerésére keveset, vagy semmit nem akar tenni. A szántóvető, ha jó aratást kíván, nem dolgozza-é meg szorgalmasan a földit, nem tisztítja-é ki a dudvátul, nem veti-é be jó maggal, hogy annak idejében gazdagon arathasson? Ugy van ez mennyországgal is. Ha mennyországnak boldogító gyümölcseiben résztvenni akartok, ezért munkálkodnotok kell, mint munkálkodtak a szentek; úgy kell élnetek, mint éltek a dicsőült szentek. Szentül kell élni, amint Üdvözítőnk így élni mind szavával, mind példájával tanított, és amint ezt szent Pál kifejezi: „*Földi életünkben társalkodásunknak az égben kell lenni.*” Phil. 3. 20. Ugy a földi élet után beteljesedik kívánságunk, eljutunk a szentek társaságába.

De miképpen lehet az embernek társalkodása az égben, midőn még e földön van? E kérdésre felel meg a mai beszéd, mely megmutatja az első részben, miképpen kell az embernek még földi életében, mint az égben társalkodni; a másodikban azt is felvilágosítja, hogy ezt az ember minden állapotban, minden helyen teljesítheti. Figyeljete! Leonhard Tom. 4. P. 421.

[125]

Bevezetés

évvégi hálaadó ájtatosságon tartott szentbeszédhez.

*Adjatok, hálát az Urnak,
mert igen jó és az ő irgal
massága örökké megmarad.
Ps. 106. v. 1.*

Sokszor és hathatósan int, ébreszt bennünket a szentírás az Isten iránt való hálaadatosságra. Emlékeztet bennünket az Ő kegyes gondviselésére és atyai szeretetére és azonnal hozzá is teszi a hálaadatosságra ébresztő intését: *Adjatok hálát az Urnak, mert igen jó és az Ő jósága örökké megmarad.* Így kiált hozzánk a királyi próféta Ps. 106. Szent Pál apostol pedig inti a keresztényeket, hogy minden elvett jókért hálát adjanak az Istennek: „*Mindenért hálát adjatok az Istennek, mert ez az Isten akarhatja.* I. Thess. 5. 18.

Ezt tenni a józan ész nemcsak helyesnek, illendőnek, de szükségesnek is találja; azért nemcsak javasolja, de sőt parancsolja is. Mert nemde illő, sőt szükséges a jótévő iránt hálaadatosnak lenni, a jótéteményt megköszönni? És vajon

[126]

nem az Isten-é a mi legfőbb jótévőnk? Vajjon életünk és mindenünk, amink vagyon, nem Őtüle vagyon-é? Vajjon mindenek, amikkel birunk, nem az Ő nagy jóságának ajándéki-é? Mindezek felett az Isten iránt való hálaadatosságnak reánk nézve nagy hasznai vagynak. Ez szerzi meg nekünk az állapotunkkal való megelégedést; ez önt szivünkbe az Isten iránt bizodalmat; e könnyíti meg mindennemű kötelességeinknek teljesítését. Lehet-é egy oly ember megelégedetlen, ki hálaadatosan megösméri, mi sokat tett néki az Isten? Nem helyeztetheti-é minden bizodalját az ő Jótévőjében? Nem tesz-é meg örömmel mindent, amit az ő Jótévője tőle kíván? Oh azért a hálaadatosságnak szent indulatját élesszük föl szivünkben főképp most, midőn ismét egy esztendőnek végére jutván, az Istentől vett sok jótétemények túlünk méltán hálaadatosságot kívánnak.

De vajjon miképp lehet s kell minékünk magunkban a hálaadatosságnak érzését felserkenteni? Hogy ezt felindijjuk, gondoljuk el 1-ször azon jókat, melyekben részesültünk; fontoljuk meg 2-or, hogy ezeknek valamint szerzője, ugy adója is csak maga egyedül az Isten; és 3-or vegyük még azt is fontolóra, hogy a rosszak, melyeket netalán szenvedtünk, a jóhoz képest kevesek és azok is nekünk hasznosak és üdvösségesek.

Mivel avégre gyúltunk ez estén össze az Isten házában, hogy az elvett jókért az Istennek hálát adjunk, hálaadatosságunk buzdítására célarányosnak vélem, a felvett tárgy felett egy kevésse elmélkedni. Figyelmezzetek!

Haec concio verti coepit ex Gehrig, pro solemni conclusione Anni. Tom. 10. Pag. 292. — Habetur alia concio pro simili occasione applicabilis in Tomo mihi sub No. 10. Pag. 1.

[127]

III. Nagyböjti szent beszédek vázlatai.

Egy nagyböjti szent beszéd vázlata. 1841. évből

Jézus vádoltatása és ekkor kitünt ártatlansága és béketüérése.

*A sereg azért és a hadnagy
és a zsidók szolgálói megfogák
Jézust és megkötözik Őtet és
vivék Őtet először Annáshoz.
Annás küldé megkötözve Őtet
Kaifás főpaphoz. Jo. 18.*

Tárgy: 1.) Jézus ártatlansága.
2.) Csudabéketüérése.

Az áruló Júdás tanácsára és az ő vezérlése alatt megjelentek a Getszemani kertben a papi fejedelmektől egybe gyűjtött, fegyverekkel, dorongokkal ellátott, kötelekkel, láncokkal elkészült és feltüzelt vitézek; megjelentek mint dühös farkasok az ártatlan báránynak, a szelid

[128]

Jézusnak elfogására. Mind e nagy előkészületek mellett Jézusnak ezen egy szavára: „Én vagyok”-ők mindnyájan hátravonulva tehetetlenül a földre leestek. Evvel Jézus az ő mindenható erejét, isteni hatalmát nyilván megmutatta. Kimutatta, hogy Ő magát túlek, ha akarja, megmentheti; őket semmivé teheti. De mivel Jézus szenvedni akart, engedte magát megfogattatni. Avval a hatalommal, mellyel a földre leverte, ismét talpra is állította őket és mondá nekik: „Ha engemet kerestek, eresszétek el ezeket; én itt vagyok általadom magam nektek, ez a ti órátok és a setétség hatalma; *a sereg azért és a zsidók szolgálói megfogák Jézust és megkötözik Őtet.*

Immár az égnek és földnek Ura, kit az egek egei meg nem foghatnak, meg hagyja magát fogatni ami bűneinkért. .Azok a szent kezek, melyek az eget és földet alkották, már keményen hátra kötöttettek; az ártatlan bárány, a szelid s mindennel jóttévő kegyes Jézus, mint valami lator kötözve és bilincsezve vitetik a Getszemani kertből bé Jeruzsálem városába, legelőször Annás házába, ki apja vala Kaifásnak, ez pedig megkötözve szintén Kaifás, főpapnak házába küldi, hol mind a papok és írástudók és népnek vénei egybegyűltek vala. Ide vitetik Jézus. De mit mondok: vitetik? Sőt inkább mint valami cégéres lator, mint valami gyilkos szörnyü kegyetlenséggel hurcoltatik. Jaj, ki tudná megmagyarázni, mely kínos, mely gyalázatos ez az ő megfogattatása és a városba való behurcoltatása? Ki tudná rendszerint elszámlálni, mennyi csufolásokat, taszigálásokat. méltatlan szorongatásokat, káromlásokat, veréseket szenvedett Jézus az egész uton? Ha olyan kimélve bántak volna is véle a poroszlók, mint szokás bánni más főnemes, de vétkes emberekkel, a huzás-vonás nélkül csak csendesen kísértették volna őtet a

[129]

fogházba, mégis nagy szivefájdalmára, nagy kisebbségére és gyalázatjára eshetett volna néki e megfogattatása, mert az Ur Jézus már nagy hirt s nevet szerzett magának Jeruzsálemben és az egész Zsidó országban; az ő csudatégeit mindenütt álmélkodva emlegették az emberek; látták, hogy a szeleknek parancsolt és engedtek neki; látták, hogy az ördögöknek parancsolt és futottak előtte; látták, hogy a halálnak parancsolt és a holtak felelevenedtek. Sokakul azért Isten Fiának tartatott lenni, de most hallván azt, hogy a főpapok parancsolatjából megfogattatott, mind jóakaróinak, mind ellenségeinek kétségkivül az ütközhetett elméjébe, vajjon ezen hires s nevezetes férfiú nem egy képmutató és néphitegető csalfa ember-e, ki az ördöggel titkos szövetséget tartván, csak szemfényvesztő csudákkal kijátszotta az emberek szeméit és az együgyü községnek szívet valamely gonosz végre kívánta magához csatolni? Ámbár tehát csak tisztességes őrizet alá vettetett volna Jézus a papi fejedelmektől, mégis igen keservesen eshetett volna néki ezen balítélet, de a zsidó papok semmit nem ügyeltek az illendőségre, mikor Jézust megfogatták. Oly készülékekkel küldöttek reá a poroszlókat, oly kegyetlenül kötötték meg, oly lármával hurcoltatták be a városba, mintha nem egy becsületes emberrel, hanem gyilkos haramiával lett volna dolguk. Kezeit keményen hátra kötötték, a nyakára láncot vetettek és a Cedron patakán által nagy zajjal, lármával, kiabálással, mint akik győztesek, nyereséges prédára találtak, lámpások és szövétnekek világítási között, az egész felvert nép csudájára behurcolták a városba, vitték a főpapok és írástudók eleibe. Jézusnak annál nagyobb szégyenére és szive fájdalmára eshetett ezen gyalázatos megfogattatás, mennél frissebb emlékezetben volt

[130]

mindeneknél azon tisztelet, mellyel őtet egy néhány napok előtt Jeruzsálemben elfogadták.

Midőn ezt halljátok, vegyétek észre Keresztények, mely változó a világ, mely változó és állhatatlan az emberek kedvezése! Ime Jézust csak három nap előtt nagy örömmel s vig tapsolással kísérték be a zsidók Jeruzsálem városába, éppen azon az uton, amelyen most kötözve és bilincselve hurcolják! Csak három nappal ezelőtt úgy fogadták, mint királyokat; dicsőítették s áldották: most pedig mint valami gyilkost verések, csufolások és szidalmazások között ráncigálják. Akkor pálma és olajfa ágakat hánytak eleibe, sőt előtte ruháikat is leterítették; most húzzák-vonják, még a legalábbvaló legények is káromolják. Ki hitte volna, hogy ily hamar megmásolják ítéletjeket? Oh mely nagy és világos példája ez a világ állhatatlanságának? Így bánik velünk a világ! Ily változó szokott lenni az emberek tetszése és barátkozása! Aki ma jóbarátod, holnap megváltozhat, ellenséged lehet. Aki édes szókkal biztat, jóakaróját ajánlja, holnap hátat fordíthat. Aki ma dicsír és égis magasztal, az holnap legyaláz, vesztedet óhajtja. Aki most azon örül, hogy a főemberek kegyeibe jutottál, holnap alattomosan azon dolgozik, ellened áskálódik, hogy a kegyelemből kiessél. De bármint kedvezzen is a világ, hizelkedjenek az emberek, ha eszed van, ne örülj, vagy legalább el ne bizd magadat! Változik a világ, változnak az emberek is. Ha most szerencséd kereke felemelt is, még estelig megfordulva nyakadtörésével földre teríthet. Legboldogabb ember az, aki Veled tart, én Istenem! Mert Te soha nem változol, hanem mi változunk, mi szakadunk el Tüled.

De mivel az ártatlan Jézus a főpapok eleibe vitetik a megítélésre és egyik itilő székről a másikra vezetetik,

[131]

menjünk el mi is, ájtatos lelkek, elmélkedésünkben kisírjuk Őtet. Tekintsük meg 1-ör, mint bánnak Jézussal, és 2-or, mint viseli magát Jézus. Azokbul, amik Jézussal a főpap, Kaifás udvarában történtek, meglátjuk Jézus ártatlanságát és csudabéketürését; innen tanuságot vehetünk. Jézust hamissan vádolják és ebbül kitetszik az Ő ártatlansága; Jézus a hamis vádlást és igazságtalan bánást csendesesen elszenvedi, innen következtetünk az Ő nagy szelidségére és békességes türésére. Mind a kettőből szép tanuság és ösztön nyujtatik. Figyelmezzetek!

I. Pars.

Oly világos, oly nyilvánvaló a Jézus ártatlansága, oly szent és feddhetetlen az O élete etc. B-a Pag. 32. A főpapok és egész gyülekezet Jézus ellen bizonyoságot keresnek.

Jézus főképen vádoltatik, hogy a Mojzes törvényét megvetette s becstelenítette, a népet a császár ellen fellázította, az Istent káromlotta. Hujus deductio summatur ex Deanjuan Tom. 8. Pag. 168—172

Postea continuetur. Vizsgáljuk most meg magunkat ex D. i. S. Pag. 35.

II.Pars.

Lássuk már a Jézus szelidséget, béketürését! Kaifás házánál.

1. Az arculcsapás.

B. Pag. 36 — usque. A Jézus gyalázatos arculcsapásának sulyát. nehezítik a környülállások, ha megfontoljuk, ki, hol és ki által csapatott arcul? Jézus egy alávaló szolgátul csapatik arcul. Rémüljetez ezen Egek etc. Hevenessy Pag. 103.

[132]

Dein continuetur altera major injuria. — Még ezen arculcsapáson kívül többek és nagyobbak történtek Jézuson a főpap udvarában, mert minekutánna Jézust az élő Istenre kényszerítette, kimondotta, hogy Ő az Isten fia. etc. vide B. Pag. 37.

Epilogus.

Oh világ büneit viselő ártatlan Bárány, szelid Jézus! Most igazán mondhatod: „*Én pedig féreg vagyok és nem ember, az emberek gyalázatja és a népek megvetése*, mert Te mindenektul gyaláztatol, az egész néptul megvetettel, kicsufoltatol verettettel És Te mindezeket mozdulatlanul eltüröd, békével elszenveded. Hol a Te erőd? Hol a Te hatalmad? Miért szenveded így mindezeket? Ah Te tudod az okát; ah érettem, az én vétkeimért szenveded ezeket; az én vétkeim kötelei kötöttek meg Téged, hogy én azoktul feloldoztassam. Te rab, fogoly lettél, hogy én az ördög rabságátul megszabaditassam és az Isten fiainak szabadságába általvitessem. Te meg ífletni, meggyaláztatni akartál, hogy én a rettentő íflet-tul, az örök gyalázzattul megszabaduljak. Te mint ártatlan szenvedtél, hogy én bünös a szenvedéstul meg menekedjek. Oh édes Jézus, a Te ártatlanságodban keserves szenvedésedet, szenvedésedben csudabéketürésedet rejtssd mélyen az én bünös szivembe és adjad szent malasztodat, hogy ebben is Téged kövessék. Kövessék tiszta életedet, kövessék nagy béketürésedet s és mivel Te érettem annyi becstelenséget szenvedtél, kész vagyok én is éretted mindent szenvedni. Nem is kívánok egyebet, csak azt, amiért esedezett a királyi próféta; az ő szavaival könyörgök Néked: „*Mutasd meg a Te orcádat és megszabadulok.*” Ps. 79. Amen.

[133]

Jézus vádoltatása.

*Azok megfogván Jézust, vi
vék Kaifáshoz, a papi feje
delemhez, ahol az írástudók
és a vének egybegyültek vala.
Math. 26. v. 57. Kezdek őtet
vádolni.*

Exordium.

A megfogás után elvoncoltatása és vádolása. — Milyen gyalázatos, milyen megkisebbitő, mily érzékenyen keserítő lehetett ez! V. B.

Partitio.

Lássuk 1-ör, mint vádoltatott Jézus? 2-or a vádolás alatt mint viselte magát Jézus?

1.) Nyilvános lesz: a) a vádlás igazságtalansága, b) a Jézus ártatlansága.

A vádlás három pontokra szorittatik: hogy Jézus a Mojzes törvényét megvetette, megszegte, a népet a császár ellen lázította, az Istent káromlotta. J. et. B.

2.) Jézus a vádlásra felel és hallgat; mind feleletében, mind hallgatásában szelidségének és békességes türésének bizonyosságát adja. J. et B.

[134]

A .Krisztus arculcsapásának szörnyüése és békességes elszenvedése. V. Stanislurtius P. 139.

Krisztus szelid szólása az arculcsapó szolgálhoz. V. P. 145.

Jézus hallgat a vádolásra. V. Stanislurtius P. 155. Hallgass te is, midőn ártatlanul rágalmaztatol; az ártatlanságnak legfőbb dicsősége a jó lelkiismeretnek bizonyágtétele. Hadd beszéljenek ellened mások, te ha bűnben nem érzed magadat, békességesen hallgass, alattomban szivedben dicsekedjél szent Pál ama szavaival: „A mi dicsőségünk ez: a mi lelkiismeretünknek bizonyágtétele” 2. Kor. 1. — Nincs hatalmasabb fegyver a gonoszakarók minden törekedési, és bátrabb oltalom az átkozók minden szidalmi ellen a hallgató nyelvnél és a jó lelkiismeretnél. Ez az, amit mond szent Ambrus, szólván a szótalan Krisztusnál: „Kérdeztetvén hallgat vala, ezzel megmutatván, hogy nem a sok csevegésben, sem a törvénytáblánál való védelmezésben, hanem a makula nélkül való lelkiismeretben áll az ártatlanságnak oltalmazása.

[135]

Öt nagybőjti szentbeszéd vázlata 1844.-ből.

Generalis meditatio super Passione Christi.

*Krisztus szenvedett érettünk,
néktek példát hagyván, hogy
az Ő nyomdokit kövessétek.
I. Petr. 2. 4.*

Elmultak immár a mulatságoknak idei; elérkeztek s jelen vannak, Istennek hála, a szent bőjti napok, az Ur Jézus, szent Megváltónk szenvedésének és halálának emléknapi, az üdvösség napjai, melyek az anyaszentegyházul az üdvösség megszerzésére különösbben vannak rendelve. Az anyaszentegyház, e kegyes és gondos anya, kezdettől fogva hiveit, mint kedvelt gyermekeit arra serkentette, intette és hozzá is szoktatta, hogy a negyvennap nagy bőjtben magokat a büntül szorgalmasabban őrizni, a jó cselekedetekben serényebben gyakorolni és mennél nagyobb ájtatossággal lehet, ezen szent napokat eltölteni igyekezzenek.

[136]

Hogy pedig ezekre az istenes foglalatosságokra hathatósabban ösztönözné és fogatosabban felgerjesztené fiait, negyvennapit böjtöt parancsol, és a Krisztus szenvedésének emlékezetét és abban foglalt különbféle jószágos cselekedetinek követését előnkbe adja, mely két dolog igen alkalmas és hasznos eszköz mind a bűnnek eltávoztatására, mind a jó cselekedetek gyarapítására.

Alkalmas és hasznos a böjt, mert ez a vétkeket eltörli, a gonosz kívánságokat kiirtja, azoknak hevét eloltja, az elmét a földiektől elvonja, az értelmet megvilágosítja és a mennyekre felemeli, a testet a léleknek szolgálatja alá hajtja, a szívet az igaz töredelmességre felindítja és nemcsak az elmúlt bűnöknek bocsánatját megnyeri, hanem ennek felette e földön az Istennek malasztját, mennyekben pedig a dicsőségnek jutalmát öregbíti, midőn hogy az anyaszentegyház szavával szóljak: „A vétkeket elnyomja, az elmét felemeli, a jószágos cselekedeteket elősegíti és azoknak bérét megszerzi.”

Alkalmas és hasznos eszköz az említett végre a Krisztus kinszenvedésének gyakor emlékezete is, mivelhogy ez értelmünket mennyei igazságokkal megtölti, szívéket bánatra, a véték megutálására, igaz penitenciára indítja, lelkünket az isteni szeretetnek tűzével felgyulasztja, a Jézus szenvedésében kitűnő sok jószágoknak követésére buzdítja, valamint int is arra az apostolok fejedelme a felvett igék által: *Krisztus szenvedett érettünk, néktek példát hagyván, hogy az ő nyomdokit kövessétek.*

Az tehát az anyaszentegyháznak célja a negyven napi böjtnek rendelésében, hogy magunkat a bűntől oltalmazzuk és a jószágos cselekedetekben különösbben gyakoroljuk és evégre a Jézus szenvedése felett ájtatosan elmélkedjünk. Ezen elmélkedést nemcsak az anya-

[137]

szentegyház szándéka, de a háládatosság kötelessége is, ön lelki hasznunk is túlünk megkivánja. A háládatosság kötelességinkké teszi, hogy jótévínkül és az ő jótémenyeikül hálásan megemlékezzünk; nem méltán fájna é egy jó atyának, ha az ő gyermekei etc. . .

A)
Krisztus szenvedett érettünk, néktek példát hagyván,
hogy az Ő nyomdokit kövessétek. I. Petr. 2. 21.

*Ő megsebesített a mi ha
misságunkért, megrontatott a
mi vétkeinkért . . . az Ő
kétségivel gyógyultunk meg.
Iz. 53. v. 5.*

Elérkeztek, jelen vannak ismét a mi Üdvözítőnk szenvedésének emléknapijai; gyakran ugyan esztendő által, különösen midőn az Ur asztalához járulunk, megkell emlékeznünk a Jézus szenvedéséről, mivel azonban ezt sokan nem teszik, az anyaszentegyház, ez a mi kegyes anyánk bölcsen az esztendőben egy különös időt, úgymint a szent böjtnek idejét különösen avégre rendelte, hogy a mi szent Megváltónk szenvedése felett ájtatosan elmélkedjünk. E napok a legnagyobb szeretetre emlékeztetnek, és nekünk szent kötelességünk a Jézus szenvedéséről hálásan elmélkednünk.

Oh, mi igen fájni kell egy atyának, ha az ő gyermekei, kiknek javokért ő sokat tett, sokat szenvedett, róla még csak nem is emlékeznek; arról, amit érettek tett, szenvedett, gondolni sem akarnak! Hol van az az atya, volt-é valaha az ég alatt oly atya, ki gyermekeiért annyit tett, szenvedett volna, mint Jézus érettünk, emberekért tett és szenvedett? Ő a mi bűneinkért, melyeket

[138]

magára vállalt, megsebesített és megöletett. Ő reá szállottak, sulyosultak a mi vétkeinknek büntetési, melyekért engesztelő áldozattá lett. Ő megsebesített, hogy a vétkeink sebei meggyógyítsanak. Az Ő halála által kiengeszteltünk, bűneink megbocsájtásául biztosítottunk, szívünk nyugodalmát, lelkünk üdvösségét visszanyertük. Mi megbecsülhetetlen tehát azon jótét, melyet Jézus szenvedése s halála által nekünk megszerzett! Mi nehezen esne tehát az Ő atyai szívének, ha mi az Ő szenvedéséről meg nem emlékeznénk? Nem a legundokabb háláadatlansággal bélyegeznénk-e magunkat? Oh, de távol legyen ez tőlünk; nem akarunk mi ily rút háláadatlanok lenni; mi kívánjuk a mi anyáknak, az anyaszentegyháznak akaratját teljesíteni és e bőjti napokban a mi Jézusunk szenvedése felett elmélkedni, annál is inkább, mivel ezt, valamint egyrészt a háláadatosság tőlünk megkívánja, ugy másrészt a mi hasznunk is javallja. Nem lehet semmi, ami a szívet érzékenyebben meghassa, a lelket a bűnnek megutálására, az igaz penitenciatartásra, a keresztényi erények követésére hathatósbban megindíthassa, mint a Jézus szenvedésének komoly megfontolása; ugyanazért e bőjti szent napokban az anyaszentegyház szándékát követve és önnön lelki hasznunkat tekintve, elmélkedjünk különösbben a Jézus szenvedéséről. Én e végből ezt tettem e bőjti beszédek tárgyául. Többször is szólottam ugyan már e tárgyul, de mivel ez oly tárgy, melyről soha nem lehet eleget szólni; a tanítónak oly bővséges kútforrása, melyet soha ki nem lehet meríteni; oly tárgy, melyet a jó kereszténynek mindenkor szemei előtt kell tartani: ismét a Jézus szenvedéséről fogom e bőjti beszédeket tartani és ennek csak némely részeit fogom felvenni, oly szándékkal, hogy

[139]

életetek kormányzására lelki tanuságokat vehesetek. Az ékesszólásnak se mesterségét, se kedvezését ne várjátok, mert evvel ha bírnék is (ami nélkül valóban szükölködök), mégis tenni nem kívánám, mert csak. együgyűen és világosan és avégre szólni óhajtok, hogy könnyen megértsetek és a tanuságokat felfoghassátok. Minekelőtte azonban a Jézus szenvedésének némely részeit felvegyük, tegyünk ma egy általános elmélkedést a Jézus szenvedéséről, elmélkedjünk e két kérdés felett: 1-ör ki az, aki szenvedett? és 2-ör miért szenvedett?

Ajtatos buzgóságtokul reményleni bátor vagyok, hogy Azért, akiről szólok, a nem mulattató beszédeket is béketűréssel kihallgassátok. De hogy üdvösen is hallgassátok, azt csak Tőled, édes Jézusom, ki nélkül semmi üdvöst nem tehetünk, várom és alázatossan kérem, add kegyelmedet, hogy mind az én szólásom, mind az ő hallgatások a Te szenvedésid céljának megfeleljen és mindnyájunknak üdvös légyen. Figyeljete!

I. Pars.

Midőn a Krisztus szenvedéséről általánoson elmélkedni akarunk, fontoljuk meg 1-ör is, ki az, aki szenved?

Az ártatlan Jézus, az emberi testbe öltözött Isten Fia. Mind a két tekintet elegendő okot ad a szánakodásra, a tanuságra.

a) Természetünkben van szánakodni a szenvedőn. Még azon is szánakodunk, kit rossznak tudunk, kit cselekedeteihez méltókat szenvedni tudunk; hogy ne indulnánk meg azon, kit ártatlannak ösmerünk, kit bűn nélkül szenvedni tudunk? Ártatlan volt Jézus nemcsak azokban, a mikről vádoltatott, de minden más büntül is tiszta, egészen ártatlan, maga az ártatlanság és szentség.

Deductio ex Hermann cum quibusdam modificationibus. Pag 3—6.

[140]

b) Az emberi testben öltözött Isten Fia szenved. Jézust az Isten Fiának bizonyítják, amik születésekor és halálakor történtek, a jövendölések beteljesedési, számtalan csodatételei, az Atya Istennek az égből hallatott ama szavai: „Ez az én szerelmes fiam,” etc. Sőt ellenséginek, szenvedése és halála nézőinek elösmerési, mert látván a szenvedésben az Ő szelidséget, csudabékétürését, halálában nagylelkűségét, halála után az egész természet megzavarodását, megtörődve mondák: „ *Ez az ember az Isten fia volt.*”

1) De ha Isten Fia volt, valóságos Isten volt Jézus, mikép szenvedhetett? V. Szepešy P. 357.

2) Hogy szenvedhetett mint ember is? V. P. 361.

2-a Pars.

Nincs annál bizonyosabb, hogy az Isten Fia, a Jézus Krisztus csupa szentség volt és ártatlanság, ki soha nem vétkezett, nem is vétkezhetett; maga vétkeért tehát nem szenvedett. Mi lehetett tehát oka, hogy ezen Istennek ártatlan Báránya szenvedjen? V. Szepešy P. 363.

Epilogus.

Minekutánna megfontoltuk, ki legyen az, aki szenved és miért szenved; és láttuk, hogy az, aki szenved, az ártatlan Jézus, az Istenszenved; láttuk, hogy az ártatlan a bünösért, az Isten az emberért szenved; szenved, hogy az Isten igazságának eleget tegyen, az Istennek a dicsőséget megadja, az embernek elvesztett üdvösségét visszaszerezze: ösmérd meg ezekbül oh ember, a te lelkednek becsét, a bünnek gonoszságát, az Isten igazságának keménységét, az Isten fiának, a Jézusnak irántadi nagy kegyességét; ösmérd meg lelked becsét, kiért az Isten Fia az égből leszállott; tanuld te is becsülni a vétek gonoszságát, melyért az Isten Fiának annyit kellett szenvedni, és ne mocskold be lelkedet

[141]

ujjonnan a vétekkal, melytül az Isten Fia azt vérével tisztította meg. Ösmérd meg az Isten keményen büntető igazságát, mely még az Ő ártatlan és kedves Fiának se kegyelmezett meg, csak azért, hogy b-nünk adósságát magára vette, és rettegj az Isten büntető kezébe esni! Ösmérd meg az Isten Fia nagy irgalmát, ki éretted oly sokat szenvedett, és légy háláadatos érette és gyakor emlékezz meg az Ő szenvedéséről és arról, ki és miért szenvedett? És midőn errül megemlékezel, vagy kereszte látása által emlékeztetel, törődött szivvel így fohászokdj hozzá: Oh édes Jézusom, érettem megfeszített Krisztusom, ne tekintsd régi vétkeimet, hanem inkább mostani töredelmességemet és alázatos könyörgésemet, és légy irgalmas nékem, szegény bünösnek. Amen.

Legi potest de themate hujus concionis Grechs Fasten-Predigten Pag. 5.

B)

Jézus a Gecemáni kertben agonizál és mennyei Atyjához imádkozik.

Jesus in horto Gecemani agonizat et ad Patrem coelestem orat.

*„Midőn ezeket mondotta
volna Jézus, kiment az ő tanit-
ványival a Cedron patakán
által, holott egy kert vala,
melybe bemene Ő és az Ő
tanitványi. Jo. 18. v. 1.*

*Dicsíretet mondván, mené-
nek az Olajfák hegyére és jö-
vének a majorba, melynek Gece-
mánineve. Marc. 14.V.26.32.”*

Minekeltte Jézus, sz. Megváltónk, váltságunknak nagy munkáját szenvedése és halála által bevégezné, szen-

[142]

védeése előtt mint jó atya tanítványit, mint kedves fiait el akart búcsuzni, vélek búcsuzó utolsó vocsorát akart tartani. Feljövén Jeruzsálembe a törvény és szokás szerint a húsvétet megünnepelni, az ünnep előtt tartotta e búcsuzó vocsorát. Mit érzett e búcsuzása alkalmával Jézus, mit az apostolok, lehet ugyan képzelni, de voltaképen alig lehet elgondolni. Némiképen is csak az képzelheti, aki vagy ily esetben volt, vagy súlyos és oly betegségben, melyből kiszabadulását nem remélhette, levén, búcsuzott kedveseitől, vagy legalább ily végbúcsuzásnak szemlélője volt. Képzeltetek egy jó atyát halálos ágyában, gyermekeitől búcsuzni. Describatur!

Jézus is így búcsuzik... Vigasztalja tanítványit, a következőkrül szeretettel előre tudósítja, szeretetének zálogát hagyja. — (Deducitur breviter ex Vajda v. Scriptura.) Bevégzi a végső vocsorát és dicsíretet mondván, kimenének az Olajfák hegyére. A tanítványokkal kisíriuk mi is lélekben, elmékedésünkben az Üdvözítőt az Olajfák hegyére és lássuk 1-ször: mik történnek ott véle; 2-ször: vegyünk tanúságot. Figyeljete! — (Pro deductione ser-viunt potissimum Hermann P. 12, Hevenessy, Szepessy, Vajda.)

1-a Pars.

Midőn ezeket mondotta volna, kimene etc. a kertbe. A Gecemáni kertben kezd szenvedni az Isten-ember, mert kertben, a paradicsom kertében kezdett vétkezni az első pár ember. Az elkövetett vétekért a földi paradicsombul kiverettetik az első ember: a vétekért szenvedett az Istenember, hogy az Ő szenvedése érdeme által a mennyei paradicsomba visszavezettessen a bűnös ember.

A nyolc tanítványt az első megállásnak helyén hagyja. Ti itt üljete, én tovább megyek imádkozni, de ti is

[143]

imádkoztatek, hogy kísírtetbe ne essete! Hármát magával viszi: Pétert, Jakabot és Jánost. (Causa ex Vajda.)

Ezektől is elvál, intve, hogy reá is, magokra is vigyázzanatek, mert „szomorú az én lelkem mindhalálíg” ; halálos szomorúság környezi szívetem. És eltávozik mintegy kőhajtásnyíra.

Azonnal kezd félni, unatkozni, szomorkodni, bánkódni. Fél. — — Heveness P. 12.

Szomorkodik, bánkódik. V. P. 17.

Szorongattatásiban mit tesz? Térdre esik, imádkozik. Tanítványihoz tér és őket aludva találja. A kísírtisek ellen, mint leghathatósabb fegyvert, a vigyázást és imádságot ajánlja. Ismét imádkozik, félelme, szorongattatása nevededik; visszatér tanítványihoz, mélyebben az álomba elmerülve leli őket. Az emberi gyarlóság: a lélek kész, de gyarló a test... Harmadszor is. A halállal tusakodván, hosszasan imádkozik.

Vérrel verejtékezik.

Az angyaltul vigasztaltatek és megerősítetek, harmadszor is aludva találja tanítványait. „Aludjatek már és nyugodjatek” etc.

Alig mondja ezeket, zörgés hallatik; jönnek, kik megfogására küldetve valának. Félbe szakadt tanítványihoz beszéde; szakasszatek most mi is félbe e történeteknek fonalát és a mondottakon kívül vegyünk még némely tanúságot.

(Praedicta cum reflexionibus enarrantur.)

2-a Pars.

Jézus szorongatásiban az Istenhez, az imádsághoz folyamodik. Példájával tanít:

1-ször, hogy minden dolgainkban, szükséginkben s szenvedésinkben mi is az imádsághoz folyamodjunk. Hermann P. 19. Hevenessy P. 24.

[144]

2-szor. Miképpen kellessen foganatosan imádkoznunk. A Jézus imádságában az imádságnak négy fő tulajdonságát találom: az alázatosságot, fiui bizodalmat, az Isten akaratjával tökéletes megegyezést és állhatatosságot. Térdeire esik: ime az alázatosság! „*Atyám, ha lehetséges*” ima a fiui bizodalom! „*Mindazonáltal nem amint én akarom*” etc: ime a megegyezés! Nem egyszer etc: ime az állhatatosság.

- a) alázatosság. Hevenessy P. 28. Szepessy,
- b) fiui bizodalom. Szepessy,
- c) az Isten akaratján megnyugvás. Szepessy,
- d) állhatatosság. Hevenessy. P. 81.

Epilogus.

Felkisértük elmélkedésünkben Üdvöztönket az Olajfák hegyére; láttuk egy részét azoknak, amik ott Véle történtek, tanuságokat is vettünk. Különösen példájából megtanultuk, hogy minden dolgainkban, inségünkben az imádsághoz kell folyamodnunk; megtanultuk azt is, miképpen kellessen foganatosan imádkoznunk.

Oh, ha imádságinkat az Jézus imádságival egybehasonlitjuk, mi hibásak, mi tökéletlenek a mi imádságink! Ő imádkozik nagy alázatossággal, mi gyakran szívünk igaz alázatossága nélkül. Oh, szent Üdvöztőnk, taníts minket a te példád szerint jól imádkozni; öntsd belénk az alázatosságnak, fiui bizodalomnak, az Isten akaratjával teljes megegyezésnek és állhatatosságnak lelkét, hogy a mi imádságaink, melyeket ennekutánna a Te-szent nevedben teendünk, kedves áldozatnak illatja gyanánt a Te és mi menyei Atyánk színe eleibe emelkedjenek, hogy a szenvedésednek érdeme által elvehessük imádságaink gyümölcsseit. Amen.

[145]

C)

Jézus az egyházi hatóság előtt gonoszul vádoltatik
és igazságtalanul halálra ítéltetik.

Jesus coram Ecclesiastico foro iniq̄ue judicatur et injuste ad mortem condemnatur

*„A sereg azért és a hadnagy
és a zsidók szolgái megfogák
Jézust és megkötözik Őtet és
vivék Őtet 1-ször Annáshoz . . .
és ez küldi Őtet Kaifás fő-
paphoz, ahol mind a papok
és az irástudók és a vének
egybegyültek vala.” Jo. 18. v.
12. 24. Márk. 14. v. 53.*

Minekutánna a hivtelen tanítvány, az áruló Judás jelt adott a zsidóknak az ő isteni Mesterének, a mi szent Megváltónk megfogására: „akit megcsókolok, ő az, fogjátok meg őtet és vigyázza vigyétek”; minekutánna ő maga is nyilván kimondotta: „ha a názáreti Jézust kerseitek, én vagyok”; és csak azt kérte ki, hogy tanítványit elbocsájják; véle pedig megengedte, hogy tetszések, vagy parancsolatjok szerint bánjanak: a sereg és zsidók szolgái megfogák és megkötözik Jézust. Meg van immár fogva az égnek és földnek .Ura, mivel megengedte; az engedte meg az emberektől magát megfogatni, akit az égnek égi meg nem foghatnak, hogy ő nem sok idő múlva fogva vigye a fogságot és ajándékot adjon az embereknek. Megvannak kötözve, hátra vannak kötözve azon áldott kezek, melyek annyi sokakkal és oly sok jót tettek. Vitetik immár megkötözve, láncokkal terhelve a Gecemáni kertből be Jeruzsálembe Jézus; vitetik nem egyenes utakon az, aki az

[146]

igaz ut; itilőszékek eleibe vitetik, hogy kérdésre vonasson, aki igazság; hogy halálra ítéltesen, aki élet; vitetik be a városba, a templomhoz legközelebb eső Arany Kapun, mely másként Betszaidának is nevezetik, azon a kapun, a melynél csak hat nap előtt nagy pompával fogadtatott. Vitetik éktelen lármával, üvödelésekkel, lándzsák és fegyverek iszonyu csörgetésekkel, amelyre az csendesen alvó polgárok felzavartattak; ajtók, ablakok, kapuk nyitattak, tódulnak az emberek annak, ami történik, megtudására, és látják Jézust megkötözve, mint gonosztévőt vitetni. Mi gondolatok, mi beszédek támadtak erre közöttük? Gondolák, egymásnak mondák: Mi igen csalatkoztunk az emberben; mi őtet nagy prófétának, Isten Fiának, igaz Messiásnak tartottuk; most látjuk, hogy ennek rossz embernek, csábítóknak, szemfényvesztőnek, ördögösnek kell lenni, mert előljáróink, akik a dolgot jobban megtudják ítélni, őtet elfogatták, mint gonosztévőt megkötözve, az itilőszék eleibe állittatják. Majd elveszi most szemfényvesztésinek érdemlett büntetésit!

Oh, édes Jézusom! Mi igen különbözik a te mostani, Jeruzsálemben bemeneteled attul, mikor egy néhány napok előtt Jeruzsálemben mentél és nagy pompával fogadtattál. Akkor etc. Hevenessy.

Most hurcolják inkább, mint vezetik Jézust Jeruzsálemben, hogy a törvényszékek eleibe állítsák és mentül hamarabb halálra sentenciáztassák. Beviszik 1-ször Annáshoz, azután Kaifás főpaphoz. Lássuk, mik történtek Jézussal 1-ször Annásnál, 2-szor Kaifásnál és a történetekből tanúságot vegyünk. Figyeljete!

1-a Pars.

Akik Jézus szenvedésének történetét leírják, némelyek nem említik, hogy Annás házában valami nevezetesek

[147]

történetek volna, de mások némely nevezetes dolgokat itt is történetnek jegyeznek. És ezek megjegyzését sz. János evangéliuma 18. része igazolja. Mik történetek tehát Annás házában, ahová betértek Jézussal, mert tudták, hogy néki kedves dolgot tesznek? — Causa exponatur.

Annás kevélyen székibe ül és Jézust maga eleibe állítja. És ámbár ő most a főpapi hivatalt nem viselte, mégis Jézust kérdésre vonatja.

Kérdi tanítványirul és tudományarul; nem azért, hogy tanuljon — mert egy volt az istentelenek közül, kik mondák: távozz tőlünk, a te utaidnak tudományát nem akarjuk, — hanem hogy feleletéből valami okot vehessen vádolására.

Jézus tanítványirul hallgat: Quare ?

Tanításarul szól egész bátorsággal, nagy okossággal, illő alázatossággal. Vajda.

Ezen feleletért egy a szolgák közül arcul csapja. E csapás nagy meggyaláztatás, melyet a körülállások igen súlyosítottak. Vajda. — Jézus békességesen elturte. Mit tettél volna te? Hevenessy.

Szeliden, mindazonáltal megfedte. Nem ellenkezik-e ez ama békességes türes parancsolatjával: ha valaki megüti egyik orcádat etc. Vajda.

Annás bármint kívánt a Jézus feleletéből okot a vádra találni, nem találhatott; küldé azért kötözve Kaifáshoz, ama gonosz reménnyel, hogy majd másképp üt ki ott az Ő ügye.

2-a Pars.

Ki volt Kaifás? Hermann. Előre halált mondott Jézusra, azután:

a) Hamis tanukat kerestet.

[148]

Találtattak is sok hazug tanuk, de nem voltak illendők az ő tanubizonyosságik. Hevennesy.

b) Más két hamis tanuk jöttek. V. Hevennesy. Mindezekre hallgat Jézus.

c) Ezekkel se boldogulhatván, Kaifás maga tesz fortélyos kérdéseket: „*Kénszeritelek az élő Istenre*” etc. Vajda.

d) Mit keresünk bizonyságokat, magatok hallottátok, mit gondoltok? Mindnyájan azt mondák: „*Méltó a halálra.*” Boldog Isten! Egy se találkozott a sok jelenlévők közül, ki Jézus mellett, az ártatlan mellett szót emelt volna, pedig sokan ezek közül hallották isteni bölcseséggel teljes tanításit, látták számtalan csudatételeit, melyeket ember nem vihet véghez; részesültek nagy jótéteményeiben. Mindnyájan kiálták: Méltó a halálra. Méltó, mert Isten Fia!! Méltó az ártatlan! Méltó, igen is méltó, de nem maga büneiért, melyeket nem cselekedett, hanem a mi vétkeinkért, melyeket magára vállalt. Méltó, mert a mennyei Atya ily méltó áldozatot kívánt elégtételül; méltó, mert ő méltóztatott érettünk a halált elvállalni; kíván érettünk meghalni, hogy halála által nekünk életet, pedig örök boldog életet szerezzen.

e) Ezután reá köpdöstek etc. V.

Jézus mindezeket békével szenvedti.

Epilogus.

Láttuk K! mik történtek Jézussal Annásnál, mik Kaifásnál? A történetekből tanuságokat vehetünk. Különösen észrevehettük, hogy van ideje a szólásnak, van a hallgatásnak; és hogy mikép kellessék a sérelmeket szenvednünk. Jézus, amint a környülállások kívánták, már hallgatott, már szólott. De akár szólott, akár hallgatott, a békességes türésben mindenkor megmaradott. Okosan

[149]

hallgatott, szeliden szólott, békésen szenvedett. Nekünk az okos hallgatásra, szelid szólásra, a béket-résre példát és tanítást adott. Mi mindnyájan keresztényeknek, Krisztus tanítványainak, Krisztus követőinek nevezzük magunkat is. Legyünk ezek ne csak névvel, de valósággal s cselekedettel. Legyünk Krisztus hiv tanítványi, példájának buzgó követői; követői az okos hallgatásban, szelid szólásban és csendes béketüresben. Oh szent Jézusunk! Hogy magunkat tanítványidnak nevezhetjük, ebben van minden örömünk, dicsőségünk és boldogságunk. Nemcsak neveztetni, de igazán lenni is kívánunk igaz tanítványid és követőid. Oh Jézus, adj erre most kegyelmet és légy egykor kegyes szentséges orcádat nekünk megmutatni és boldogok leszünk. Amen.

Ugyanezen praedicatiohoz való jegyzetek a következők:

Mi gonosz örömmel fogadta Kaifás Jézust? Vajda Pag. 395.

Krisztus kérdeztetvén tanítványirul és tudományárul, tanítványirul hallgat. Miért? Vajda Pag. 395.

Tudományárul, másokra hivatkozik. Miért? Okait lásd Vajda P. 397. — Hevennesy P. 101.

A főpap szolgálja arcul csapja. Vajda P. 398. Hevennesy P. 103.

Miért más orcáját nem fordítja, hanem megfeddi. Vajda P. 400.

Ellene hamis bizonyságokat keresnek. Vajda P. 401. Krisztus a vádolásokra hallgat. Okai cum accomodis et applicabilibus reflexionibus. Vajda 403—406. Krisztus az élő Isten nevére kénszerítették megmondani, ki légyen. Ekkor felel és nyilván felel. Kaifás fortélyja, a Jézus igazmondása hasznos tanuságul szolgál. Vajda P. 406. Hev. P.

[150]

Kaifás halálos sentenciát mond, Krisztus hallgat. Példa az igazságtalanság béketűrésére. Vajda Pag. 408.

Krisztus Kaifásnál:

- a) hamisan vádoltatik,
- b) törvénytelenül ítítetik,
- c) szentségtelenül halálra kárhoztatik, Stanihurstus P. 150.
- d) a papi fejedelmek hamis tanukat keresnek. Vajda Pag. 152.

Krisztus hallgat a vádakra P. 156.

Krisztus szól, midőn az élő Istenre kényszerítette, hogy mondaná meg: Ő volna-e a Krisztus? V. P. 160.

Akkor a papi fejedelem megszaggatá ruháját. Vajda P. 163.

D)

Jézus a világi törvényszék előtt.

*„Reggel lévén pedig, taná
csot tartának mindnyájan a
papi fejedelmek és a népnek
vénei Jézus ellen, hogy Őtet
halálra adnák; és kötve vivék
Őtet és adák Pontius Pilátus
tisztartónak. Math. 27. v. 1.2.*

A legközelebbi elmélkedésünkben elmélkedtünk azok felett, amik Jézusunkkal az egyházi törvényszék előtt, különösen Kaifás főpap házában történtek. Szánakodva láttuk s hallottuk, mint vádolták hamisan, mint tanuskodtak ellene hazugan, mi méltatlanul kiáltották halálra méltónak, mi igazságtalanul mondták ki fejére a halálnak sentenciáját, mi gonosz örömmel vitték a siralom-

[151]

házba, megőrizendők a halálra. De még be nem fejeztetett azért a Jézus ügye, mert a zsidók már régóta országokkal együtt elvesztették a vérbiróságot, az élet és halál feletti bíráskodási jogot; nekik a római helytartótul kellett kieszközölni, hogy a halálos ítélet, vagy általok a zsidó törvény és szokás szerint véghez vitetni engedtesen, vagy az ő szolgálai által római módon végrehajtatni rendeltessen. Ők most ez utóbbit választották, mind azért, hogy a Jézus elvesztési ügyében a felelet terhe a római tisztartóra háritassék, mind pedig azért is, hogy Jézus nagyobb gyalázzal és kinnzással végeztessen ki, amit az ő törvények és szokások nem engedett volna meg.

Azon fordult tehát meg a dolog, ha vajjon Pilátus, a római tisztartó, az ő ítéleteket helye hagyja-é és végrehajtatja-é?

Azon törték tehát a fejeket, ha lehet-é és mikép lehet a római tisztartót erre reá birni; azért gyűltek tehát mindjárt reggel öszve, hogy Jézus ellen tanácskozzanak; tanácskozzanak azon, mint hajthassák, amint akarják, kimondott ítéleteket végre. Magok eleibe állittatják ismét Jézust és kérdik ismét: Mondd meg nekünk, te vagy a Krisztus, az Isten fia? Felelt nekik: Ha megmondom is, nekem nem hisztek; és ha kérdezlek, meg nem feleltek, se el nem bocsájtotok. Ennek utánna meglátjátok az ember Fiát az Isten erejének jobbján ülni etc. Mire ellene felzúdultak, mindenféle sértésekkel és gunnyal illeték: Ha te Isten Fia vagy, te ács fia, te bünösök barátja, mit aggódunk, magunk hallottuk az ő szájából?! Méltó a halálra! Ne is késsünk, adjuk állal Pilátusnak, hogy amint megérdemli, feszíttesse fel! Vivék azért kötve és adák P. Pilátus, római tisztartónak. Kisírjuk mi is elmélkedésünkben oda Jézusunkat és lássuk, mik történnek vala

[152]

Pilátusnál, mint végződik be pere?! De ugy kisírjuk figyélssel, hogy tanuságot is vegyünk. Figyeljetek!

1-a Pars.

Első megjelenés Pilátus előtt.

Mindnyájan mennek Pilátushoz, de palotájába bé nem mennek babonaságbul. Hermann. Vajda. Hasonlók e babonás zsidókhöz azon keresztények, kik kis dolgokat nagyra vesznek és nagyokkal keveset, vagy semmit nem gondolnak.

Pilátus kérdésre, vizsgálatra veszi a dolgot. V. Szepessy Pag. 146.

A zsidók vádjai: fellázította nemzetünket, megtiltotta a császárnak az adót adni, magát királynak tette, megcáfoltatnak. Pilátus csak az utolsórul kérdi: Miért? Vajda. Feleletével megalégszik. Vajda.

A te nemzetséged árult el, mi gonoszt cselekedtél? Én arra születtem etc.

Kérdi, mi az igazság? És feleletet nem vár; evvel a kegyelem idejét nem használva, azt többé meg nem nyeri. Veszedelmes azt elmulasztani. V.

Nem csuda, hogy Pilátus mint pogány, az igazságtul elfordult, de csudálatosabb, hogy a keresztények is hátat fordítanak az igazságnak. Vajda.

Pilátus okot nem talál a vádoltatottban, a zsidók zajosan vádolják: Fellázította a népet, veszedelmes tanításával eltöltötte az egész országot, elkezdve Galileától egész eddig. Innen alkalmat vesz Pilátus a bíróságot Heródesre általtenni.

[153]

2-a Pars.

Jézus Heródes előtt.

Okai Pilátusnak, miért küldötte oda. Vajda. — Heródes örül a Jézus látására. Vajda.

Pilátus és Heródes megbarátkoznak a Jézus ügyében. Illó, mert Jézus a békesség fejedelme. Hát mi a Jézust tekintve meg ne béküljünk ellenségünkkel? Vajda.

Heródes furcsa kérdéseket tesz, csudákat vár; Jézus hallgat. Miért? Vajda.

Heródes megutálja, megveti Jézust és visszaküldi. Vajda.

3-a Pars.

Második megjelenése Pilátus előtt.

Pilátus törvénytelen, kegyetlen s istentelen tervet terjeszt a zsidók eleibe a Jézus megostoroztatásául. Vajda.

Észrevéven, hogy ez a zsidóknak nem tetszik, már gondol a Jézus megszabadítására. Barabbás gonosztévővel egybehasonlitja. V.

A zsidók Barabbást választják. V.

Pilátus Jézust megostoroztatja. V.

Szolgái tövissel megkoronázzák és kicsufolják. V.

Ime az ember! V.

Igy sem sz-nnek halálát sürgetni. V.

Pilátus reájok akarja bizni. V.

Ők mondják: Törvényünk van ; neki meg kell halni, mert magát Isten fiának mondotta. V.

Ezen Pilátus megijed; fél, hogy az istenek megmegebüntetik; hajlik elbocsájtani.

[154]

(Cum moralibus reflexionibus.)

A zsidók reá támadnak: Ha ezt bocsájtod, nem vagy barátja a császárnak etc. V.

Az emberi tekintet és a kegyelembüli kiesésnek félelme, mily veszedelmes. V.

Félj ne az emberektől, hanem az Istentől. Pilátus megmossa kezét. Az ártatlannak véréből tisztának akarja magát mosni, de a te igazságtalanságod mocskát a Jordánnak minden vize se mossa le.

A zsidók az ő véérének átkát magokra és fiaikra veszik.

Pilátus kimondja a halálnak sentenciáját; Jézust akaratjukra hagyja, hogy felfeszítsék.

Igy lett vége a Jézus perének. Az irigység és gyűlölség vádolta, a hazugság elnyomta, a dühösség kinozta, az emberi tekintet ellene a halálnak sentenciáját kimondta.

Epilogus.

Lásd, oh ember! Mennyibe került a Megváltónak a te megváltásod! Lásd, oh bűnös! Mennyit kellett szenvedni a bűnért az ártatlan Jézusnak! Mégis te meg nem szünsz vétkezni és a vétkeket vétkekre halmozni. Ah, ha megfontolnád, mi nagy gonosz a vétek? Ha gondolnád, mit szenvedett Jézus a vétekért, mit kell várnod néked a vétek után, bizonyára a vétektől eliszonyodnál, vétkezni megszűnnél. Most te nevetve vétkezel: meglásd, hogy néked azért sirva kell lakolnod. Igenis a vétek után sirni kell, vagy itt, vagy a másvilágon. Vagy itt penitenciát tartva a töredelmesség üdvös könnyeivel, vagy a más világon kétségbe esve iszonyu fájdalmak, fogcsikorgatások között, szörnyü jajgatással. Az itteni hasznos és vigasztalással teljes, mert a bűnnek bocsánatját nyeri, az üdvös-

[155]

séget megszerzi : amaz hasztalan, csak gyötrő és örökre kinzó. Válassz a kettő közül, mert elkerülhetetlen! Válaszd, ha okosan s hasznosan akarsz választani: sirasd meg itt bűnödet, jobbitsd meg életedet! Ragaszkodj, aki éretted szenvedett, a te Jézusodhoz! Ne mondd a zsidókkal, hogy nem királyod, hanem mondd inkább: Oh Jézusom, Te vagy az én szivem Istene, Te vagy az én királyom; a Te kormányod alatt akarok a vétek ellen harcolni; ha a sátán kisírt, ha a világ csábit, ha a test ingerel a vétekre, ellene állok és erősen azt mondom mindenkor: Az én királyomat feszítsem-é meg? Az én Jézusomat bántsam-é meg? Oh ezt nem teszem, távul tőlem, ezt soha nem teszem. De hogy szivem e buzgósága meg ne lankadjon, a Te segítségedre van szükségem. Jöjj segítségemre én Jézusom! Ne engedd, hogy a gonosz kívánságok rajtam uralkodjanak és engemet ismét a vétkek jármába hajtsanak. Csak te egyedül Jézusom, légy az én királyom; Te egyedül uralkodj az én szivemen! Tégedet Pilátus ellenségid akaratára adott; én a Te akaratodra adom magamat, egészen adom magamat; ne légyen lelkem egy tehetsége is, ne legyen testemnek egy részecskéje is, mely Néked, akaratodnak ne hóduljon ; ne légyen, hogy valaha gondolatom, szavam, cselekedetem akaratoddal ne egyezzen! Ezt akarom, ezt kívánom, ezt óhajtom; ezért mindennap imádkozom és mondom: Jézusom! Jöjjön a Te országod, legyen a Te akaratod. Amen!

E prédikációhoz a következő jegyzetek vannak fűzve:

Jesus coram Pilato.

Sokat kellett a zsidóknak fáradni, aggódni, hogy Jézus elleni gyűlölségeket kielégíthessék és őtet megölhessék. Így jársz te is, ha a haragnak szivedben helyet

[156]

engedsz; sokat fáradsz és csak magadnak ártasz. Vajda P. 434.

A haragnak és gyűlölségnek milyenek a munkái és következései? V. Pag. 438.

Hamisan vádoltatik. Krouss P. 173.

A Jézus Pilátus előtti vádoltatása mutatja, hogy az Isten engedi ugyan az ártatlanokat vádoltatni, gyaláztatni etc, de az ő ártatlanságokat védelmezni is. Vajda P. 453.

Regnum meum non est de hoc mundo, breviter et explicabiliter exponit, Krouss P. 176.

A zsidók babonasága és hibás lelkiismerete: kik nagy b-nnek tartották volna a pogány Pilátus házába bemenni, de egy ártatlant megölni semmibe vették. Vizsgálj meg magadat, nem ily lelkiismeretű vagy-e? Vajda Pag. 455. Deperditio et hypokrisis Iudaeorum. Krouss P. 172.

Micsoda az igazság? — kérdi Pilátus és feleletet nem vár. Vannak sok ily emberek, kik hátat fordítanak az igazságnak. Vajda P. 461. Krouss P. 177.

Krisztus a zsidók vádolásokra hallgat még akkor is, mikor Pilátustól felszólittatik; innen tanuság etc. Vajda Pag. 462.

A vádlásokra rövid felelet. Stanihurstus P. 252.

Miért küldötte Pilátus Jézust Heródeshez. V. P. 462.

Jézus Heródestől visszahozattatván, másodszor állittatik Pilátus itflőszéke eleibe. Mint bánik most véle? Ártatlannak kimondja, de hogy a zsidókat se bántsa meg, különféle módokat próbál. De nagy igazságtalanságot követ el. Mi volt ennek oka? Eleintén kellett volna lelkesen a zsidók igazságtalanságának ellentállani. Így jár minden, ki az ő rossz kívánságait csirájában el nem fojtja. Vajda P. 471—74.

[157]

Tanuságok abbul, hogy Pilátus Jézust Barabbással egybevetette. V. Pag. 484.

Tanuságok abbul, hogy Pilátus kezét megmosván, monda: Ti lássátok. Vajda P. 485. 489.

Tanuság a zsidók ama szavábul: „Az ő vére mi rajtunk.” Vajda P. 489--491.

Tanuság a Jézus ostoroztatásábul. V. P. 497—99.

Tanuság a tövisseli koronáztatásábul. V. P. 505.

Mi vitte Pilátust arra, hogy Jézust halálra adta? Kettő: 1-ör, mert azt mondták a zsidók, hogy az ő törvények szerint neki meg kell halni; 2-or, mert fenyegették, hogy nem lesz a császár barátja. Alkalmatos tanuságok. V. P. 511—518.

Hevenessy Pag. 265. Akaratjokra hagyá őket.

Hev. P. 296. Applicabiliter. Jézust hagyá akaratjokra, hogy megfeszítették. V. P. 273. Applicabiliter. Pilátus ítült, hogy az ő kérések meglenne, Jézust pedig az ő akaratjokra hagyá, hogy megfeszítették. Luk. 22. Stanihurstus P. 415.

E)

Jesus Crucem bajulat.

Jézus a keresztet hordozza.

„Vevék azért Jézust és kivivék, és a keresztet hordozván magának, kiméne arra a helyre, mely Agykopya helyének mondatik.” Ján. 19. v. 16.

Pilátus, midőn többé semmi oltalomhelyet nem látna, hanem már olyan szorongatásokba látná lenni magát,

[158]

hogy szükség volna, vagy a császár kedvéből és a nép barátságából kiesni, vagy az igazság ellen vétkezni és az ártatlan halálra ítélni, amattul félvén, ezt megvetvén, minden törvény ellen igazságtalan sentenciát hozott. Az ártatlan Jézus feje fölött eltörte a pálcát; az élet alkotóját halálra kárhoztatta, mert — mond az evangelista — „*Pilátus ítélte, hogy az ő (a zsidók) kérések meglenne, Jézust pedig az ő akaratjokra hagyta, hogy megfeszítették.*” (Luk. 23.) Beteljesedett oh Jézus, az te jövőmondásod: „*Im felmegyünk Jeruzsálembe és beteljesednek mindenek, melyek megirattak a próféták által az ember Fiáról, mert a pogányok kezébe adatik ... és minekutánna megostorozzák, megölik őtet.*” (Luk. 18.) Győzött a papifejedelmek irigysége, a háládatlan zsidók gyűlölsége; engedett az igazságtalanságnak Pilátus félnksége. Az ártatlan Jézust az ő akaratjokra hagyta: az ártatlan Bárányt az éhező farkasokra, hogy megemésztessek; a vad oroslányokra, hogy elszaggattassék; Jézust a zsidók akaratjára, hogy a leggyalázatosabb, legkinosabb halállal megöltessék, keresztre feszítettessék. Alig hogy kimondá Pilátus az ítéletet és Jézust a zsidóknak kezébe adá. hogy *megfeszítették*, (Math. 27.) azonnal előhozattatnak mindenek, készülnek a kísítő vitézek, kész az ormótlan kereszt, nincs egyéb hátra, hanem hogy azt annyi hurcolásokkal kifárasztott, annyi sebekkel megszagattatott, annyi kinokkal meglankasztott vállaira vegye az ártatlan Jézus.

Lágyul szívünk csak emlékezetére is azon történetnek, midőn Izsák vállain vitte azon fát, melyen őtet Ábrahám, az ő atyja felakarta áldozni az Istennek. Hát meg ne induljunk-é, midőn az ártatlan Jézus, midőn az Isten Fia vállain viszi azon keresztet, melyen magát véres áldozatul az egész viláért bemutatja mennyei Atyjának?

[159]

Annyival inkább, hogy Izsáknak halála egy kosnak megölésével felváltatott, Jézusnak pedig meg kell halni. Hol vagy Adám? Vedd fel a keresztfát, aki a tiltott fának gyümölcsét megkóstoltad! De magára vette a második Adám, a Krisztus Jézus, a te vétkeket és minden maradékidnak vétkeit: *ki a mi bűneinket hordozta az ő testében a fán, hogy a bűnöknek meghalván, az igazságnak éljünk, akinek sebeivel meggyógyultunk.* (I. Thess. 2. 24.) Szerencsés vagy Adám; öleli helyetted Jézus a keresztet: *és a keresztet hordozván magának, kiméne arra a helyre, mely Agykoponya helyének mondatik. A keresztet hordozván magának:* amint a rómaiaknál kényszerítették a gonosztévők magok kivinni a keresztet, kiméne az Agykoponya, azaz a Kálvária hegyére, hogy ott a gonosztévők módjára kivégeztetne.

Eddig édes Üdvözítőnket kisírtuk léleekben, valamint a Gecemáni kertben, úgy az itélőszékek előtt is és szenvedésének történeteiből némely üdvös tanúságokat szedegettünk. Kisírjuk most is az ő szomoru és végső utazásában, midőn a Kálvária hegyére mégyen. Nincs kétség benne, hogy valamint mindenütt, úgy itt is valami olyakat láthatunk és hallhatunk, amik épületünkre s tanulságunkra szolgálnak. E mai és utolsó bőjti elmélkedésünk tárgya tehát a szenvedő Jézus, *ki érettiünk keresztet hordozott.* Figyeljete! (Hermann.)

1. Nem ritkán történik, hogy az emberek, ha az isteni Gondviselés keresztet tesz vállaikra, zúgolódnak az Isten ellen, hogy ők ártatlanul szenvednek; panaszra fakadnak. Álljatok elő békételen szenvedők, tekintsétek a ti Üdvözítőtöket és lássátok, mi szívesen fogadja ő a keresztet, melyet az ő mennyei Atyja vállaira tett s mi

[160]

állhatatosan, az ő mennyei Atyja akaratján egészen megnyugodva hordozza azt ?

Tudjátok, mi igazságtalanul, mi kegyetlenül bántak Jézussal az ítélőszékek előtt: mi irgalmatlanul megostoroztatott, mi sok gunyolódások, éles fájdalmak között tövissel megkoronáztatott, — mikép ezek által elgyengített, minden erejéből kivérelt, egészen ellankasztatott. Most a megdühödött nép sokszori kiáltási után: „Feszítsd meg őtet,” — hallja feje fölött kimondatva a halálnak ítéletét. És mikép hallja? Hallgatva, csendes szívvvel, nyugodt lélekkel; magában titkon azt, amit egész életében mindenkor, különösen a Gecemáni kertben szenvedése kezdetén mondott, megújítva: *Atyám, légyen a Te akaratod*. Csendességben magát Atyja akaratjára bizva várja a kimondott halálos ítéletnek végrehajtását. Oh Jézus, oh ártatlan Jézus, tehát néked meg kell halni? Tehát te megakarsz halni? Igenis, alig mondatott ki a sentencia, azonnal előhozott a sulyos keresztfa. Oh minden emberek legszentebbike, látod immár a gyalázatnak fáját, melyen néked, mint egy gonosztévőnek, életedet végezni kell. Jézus egy pillantást vet a keresztre, és ez a szeretetnek pillantása; óhajtva várja, hogy a keresztet felvehesse. Még a rongyos veres bársonyruha nyakában függött; a töviskoronát fején, a nádpálcát kezében tartotta. A kereszt, ah, a kereszt lesz a te királyi trónod! — Reá rohannak az embertelenek, megsebesített testéről az ahhoz ragadott bársony palástot, sebeit megújítva, kegyetlenül leszakasztják; előbbeni ruhájába, hogy mindenkül könnyen megösmérettessen, felöltöztetik; két latrok előállítatnak, kik véle az elvesztésre kivitetnek. (Krouss cum moral, reflex. P. 240.) A sulyos nagy keresztet sebes vállaira teszik. E sulyos keresztet kell neki a Kálvária hegyére

[161]

maga után vonni. Ő ezt szívesen felveszi és állhatatosan viseli. Felveszi és viseli minden büne nélkül, minden bűn nélkül ő, kiben a mennyei Atyának mindenkor kedve tölt, kiben soha hamisság nem találtatott, ki oly tiszta volt minden büntül, hogy ellenségei sem tudtak benne bünt találni és megmutatni. Pilátus sem talált semmi büntetésre méltót ő benne, de nem is találhatott, mert ő csupa ártatlanság, maga a szentség volt. Ily sokat, ily ártatlanul szenved Jézus! Es mégis egy békétetlen tekintet nem lehet rajta észrevenni, egy panasz szót nem lehet szájából hallani. Tökéletesen beteljesedett Izaiás próféta jövendőlése: „*Meg nem nyitotta a száját, mint a juh vitetek a halálra és megnémult, mint a bárány az őtet nyíró előtt.*” Iz. 53. v. 7.

Tanuljatok tüle szenvedő atyámfiak, miképpen kellesen a keresztet fogadni és viselni! Ti se oly sokat, se oly ártatlanul nem szenvedtek, mint az Üdvözítő; azért ne panaszkodjatok, hogy az Isten oly nagyon és ártatlanul sujtogat titeket. A kéz, mely a keresztet reátok teszi, a ti mennyei Atyátoknak keze, melyből már ti számtalan jótéteményt vettetek. Ő a ti legjobb atyátok, ki titeket mint fiait kedvel és titeket erőtök felett nem látogat; a kereszt, melyet reátok bocsájt, vállaitokhoz van mérve, erőtökhöz alkalmazva. Vagy talán minden szenvedéstül mentek akartok lenni? Gondoljátok meg, mit kívántok. A ti isteni Mesteretek a jászolytul egész a keresztig tövisekkel megrakott utakon járt: és ti az ő tanítványi csupa virágokkal, rózsalevelekkel behintett uton akartok járni? Tehát ti tanítványok többek akartok lenni a ti Mestereteknél? „*Nem nagyobb a tanítvány az ő mesterénél.*” Ján. 16. v. 20.

Ő a maga sulyos és meg nem érdemlett keresztjét

[162]

béketüréssel hordozza és felszólít minket: „*Aki én tanítványom akar lenni, tagadja meg magát, vegye fel az ő keresztyét és kövessen engem.*” (Math. 16. v. 24.) És ti, akik midőn bűn nélkül nem vagytok, kik büntetést érdemltek, a ti sokkal könnyebb kereszteteket kedvetlenül elvetni, a nagy szenvedőnek, a szenvedésben előttetek menőnek kegyes meghívását megvetni, őtet az ő keresztyével, melyet érettetek visel, magányosan menni, elhagyni akarjátok? Ugy le kell mondanotok az ő tanítványinak szép nevéül, de le a mennyországnál is. De ti ezt — szívesen hiszem — bizonytalannal tenni nem akarjátok. Oh azért kövessétek szívesen a ti Üdvözítőket a keresztnek hordozásában. A békételenség súlyosítja a keresztet; a béketürés könnyíti és érdemessé teszi azt, az elkényeztetett tag nem illik a tövissel koronázott főhöz: „Ha itt résztvesztek a Jézus szenvedésében, úgy majd részetek lesz az ő dicsőségében is. (Rom. 18. v. 17.)

2. Cyreai Simon a kereszt vitelére kényszerítetik. Vajda.

(A 2. pontnak kidolgozása hiányzik.)

3. Jézus a felette kesergő asszonyokat megszólítja. Szepessy et Vajda.

(A 3-ik pont szintén nincs kidolgozva.)

Epilogus.

K. L.! E bőjti napokban elméledésünk tárgya volt a Jézus szenvedése. A szenvedő Jézust lélekben kísértük az ő szenvedésének főhelyein. Szemléltük a Gecemáni kertben, mint tusakodott a halállal és mennyei Atyjához imádkozott; jelen voltunk elfogattatásán, megítéltetésén, mint a Kaifás főpap, mint Pilátus római tisztartó házában. Láttuk, mi hamisan vádoltatott és kivántatott, mi törvénytelenül ítéltetett a kereszt halálára. Kísértük ma

[163]

végző utazásában a Kálvária hegyére. Szendésének minden történetében találtunk és vettünk üdvös tanuságokat; főleg mindenütt kitűnt az ő irántunk szerete. Szeretéből származott bűneinkért sok szenvedése, szenvedésében nagy béketürése; mindezek hathatósan ösztönöznek, hogy viszont szeressék, bűneinket, melyekért szenvedett, megsirassuk, a béketürésben kövessük. Ezt tenni feltesszük, de segítség nélkül óh Jézus, nem teljesíthetjük, mert aki mondád: „aki tanítványom akar lenni, tagadja meg magát, vegye fel keresztyét és kövessen engem,” azt is mondtad: „nálam nélkül semmit sem tehettek.” Kérünk azért, kik tanítványid lenni, keresztet viselni, utánad menni akarunk, segíts kegyelmeddel; légy velünk minden igyekezetünkben, de légy különösen velünk a mi végző küzdésünkben, utolsó szenvedésünkben, akkor midőn szent keresztet merevedésre indult kezünkben tartva, a halállal tusakodunk! Oh ekkor légy velünk halálra vált édes Jézusunk, hogy szerencsésen kivihassuk az elválásnak utolsó küszködését és vigy által a keresztnek utjárul, a szenvedésnek ágyárul, az enyhülésnek helyére, a nyugodalomnak boldogságába, a te boldog országodba, Amen!

(Ezen beszédhez csatolva van a következő vázlat.)

Jézus a keresztet hordozza.

Jézus a keresztet békességesen hordozza: nekünk is keresztünket békességesen kell hordozni. Vajda P. 517. Szepessy P. 74—79. Krouss P. 237. applicabiliter. Kiviszi a keresztet, mint Izsák; feláldozandó viszi a fát; viszi ő is, meg nem szabadulandó, a fát, a nehéz fát, a gyalázatos fát, a legnagyobb gonoszságnak büntető fáját. Két latrokat is visznek véle etc. Krouss P. 240. appl. Cyreai Simon kényszerítetik a Krisztus keresztét vinni.

[164]

Vajda P. 524. Simon hasznát veszi a keresztet hordozásnak; neked is hasznos lesz ez. Vajda P. 525 — 527. Krouss P. 243. Jézus megszólítja az őtet követő és sirató sz. asszonyokat: Jeruzsálem leányai etc. Vajda P. 528. Szepessy P. 79—83. Ne sirjatok rajtam, hanem magatokon. Applicatur ad nos. Ugy tetszik nékem, mintha hozzánk ekképen szólna. Szepessy Pag. 99.

[165]

Öt nagybőjti szent beszéd vázlata.

1852

A)

(Haec concio multum modificata.)

In exordio breviter historia incoatae passionis v. potius habitae ante passionem orationis praemissa.

In descensu exordii brevius et accomodatius exponebatur, quanta sit hominum incuria et somnolentia in quaerenda animae salute. Et concio bipartita sic formabatur :

Oh emberek, miért nem vigyáztok lelketekre, miért alusztok, mit restelkedtek a legnagyobb veszedelemben? Ah, ébredjete fel! Vigyázzatok és imádkozzatok, hogy veszedelemben ne essetek, örökre el ne vesszete. És ez az, amire a mai beszéd int, oktat, ösztönöz benneteket. Mivégre lássuk először, mi vétkes, mi veszedelmes az Istenrül elfelejtkezni, az üdvösség keresésében szunnyadozni ; lássuk másodsor, mit kellessen e dologban a

[166]

Krisztus tanítása és példája szerint cselekednünk. Figyeljete!

In subsidium vocatum opus Hevenessy de passione Christi, ubi de Christi oratione in horto agit. Aliqua ommissa, aliqua addita; in aliquibus ordo modificatus.

Epilogus praesertim circa finem aliter modificatus.

B.)

Mi történik Jézussal ujonnan reggel a zsidó papok ítélő széke előtt?

„Hogy megvirrada, egybegyülének a népnek vénei, a papi fejedelmek és az írástudók Jézus ellen, hogy őtet halálra adnák. Ha azért gyültek volna össze a sinedriomban, a templomban, hogy a Jézus ügyét meghallgassák, tanítását s cselekedeteit megvizsgálják és igaz ítéletet tegyenek: de a gonosz emberek nem akartak törvényes igazságot tenni, hanem csak embert ölni. Egybegyülének Jézus ellen, hogy halálra adnák őtet. Nem azért tartották tehát korán reggel az egyházi gyülekezetet, hogy Jézust meghallgatnák, hanem hogy a törvényes ítéletnek színe alatt kárhoztatnák; aminthogy Üdvözítőnk is ezt szemekre vetette, amidőn kérdeztetvén, ha ő volna e a Krisztus, azt felelte: „ha néktek megmondok, nem hisztek nékem, ha pedig kérdlek, meg nem feleltek nékem, sem el nem bocsájtotok. Mintha mondotta volna: „Mit képmutatóskodtok? Miért kértek feleletet tőlem? Tudom, hogy megakartok ölni; ha én szóval meggyőzlek benneteket és megbizonyítom, hogy én vagyok Krisztus, ti úgy nékem meg nem felelhetek, de mindazonáltal el se bocsájtotok, hanem a ti gyilkos szándéktokban általkodva megmaradtok.

[167]

Mondának pedig mindnyájan: „Tehát te az Isten Fia vagy?” Ebből újra észreveheted, minő emberek lehettek azon zsidó zsinatban. V. Vajda Pag. 437.

Jézus általadatik a zsidóktul a pogányoknak, hogy annál gyalázatosabb és kinosabb halált szenvedjen. Jézus szenvedni akar mind a zsidóktul, mind a pogányoktul, mert nemcsak a zsidókat, hanem a pogányokat is jött halálával üdvözíteni. Krouss P. 172.

Felkelvén azoknak minden sokasága, megkötozván Jézust, elvivék és általadák Pilátusnak. Miért adták által Pilátusnak? P. 452. Miként sértik? Két tanuságot végy. 1-ör: Kövesd a Krisztus béketűrését. 2-or: Imádjad az Isten gondviselésit a Krisztus becsületének oltalmazásában V. P. 453.

Mi Pilátus előtt?

A főpapok sokakban vádolák őtet; nem hogy az igazságot követnék, hanem hogy irigységeknél eleget tennének és gonoszságokat bevégeznék. Krouss P. 172.

Pilátus reájok bizza az elítélését. Vajda P. 432. De ők el nem vállalják, mert Krisztust kegyetlenebbül, gyalázatosabban akarák kivégeztetni, mint entulajdon törvények szerint tehatték.

De nem menének a házba, hogy meg ne fertőztesse, hanem hogy megennék a husvétet. Lelkiismeretet csinálnak abbul. hogy egy pogány házába ne közelitenének, ahol itélet tétetik, de abbul nem, hogy ott egy ártatlant halálra ítélteni kívántak s törekedtek. Vizsgáld meg magadat, nem ily babonás lelkiismeretű vagy-e te is? V. Vajda P. 456.

Kimenvén kérdi őket Pilátus: Micsoda vádolást hoztak ez ember ellen? Felelének és mondának neki: „Ha ez gonosztevő nem volna, nem adtuk volna őtet

[168]

kezedbe.” Ők mondják, tehát bünös; hinni kell nekik, mert ők mondják, hogy gonosz. De kérlek, hol, mikor, mikép cselekedett gonoszságot? Gonosz az: „ki mindeneket jól tett, aki betegeket gyógyított, aki siketeket hallókká, a vakokat láttókká, némákat szóllókká tett, aki merre járt, ahol megfordult, nyomait hagyta jötevő jóságának? V. Krouss P. 173.

Látván, hogy Pilátus csupán a mondásra nem hajt, hanem okait kívánja a vádaknak, melyekért a halált megérdemlé, kezdek őtet vádolni. V. P. 457.

Vádolják: Nemzetünket felforgatja, melyet tanításával, példájával, csudatételével javít, helyreállít, melyet a bün szolgálatjából az Isten fiainak szabadságába visszaállít. Eltiltja a császárnak az adót megadni, magát királynak teszi, — aki midőn a nép annak akarja kikiáltani, elfut a hegyre és magát elrejti.

Hallván Pilátus a vádlás között, hogy Jézus Galileából való, az elítélést magátul elhárítja és Heródeshez utasítja, V. P. 463. Pilátus kérdi: „Te vagy a zsidók királya?” Most megnyitja száját az örök bölcsesség, hogy a bírót ne látszasson megvetni. Szól alázatosan, nem a maga védelmére, hanem az igazság megösmertetésére; szól hasznosan Pilátus megtérésére, ha hallani akarta volna: „Magadtul mondod-é azt, vagy mások mondották néked? Azért, hogy Pilátus vizsgálja meg és ösmérje meg az igazságot. Pilátus ezt elmulasztotta; azért az igazságot és üdvösséget fel nem találta. Lásd innen, mit tesz az alkalmatosságot elmulasztani; és te mennyit mulasztottál el.

Folytatja Jézus: Az én országom nem a világból való. V. P. 178.

[169]

Mi történik Heródesnél?

Heródes örül. Jézus hallgat. V. Vajda P. 465. Miért nem szól Jézus mentségére? Heródes kedvéért? Mert érettünk halált akart szenvedni, mert nem jó szándékbul kívánt Heródes szólást és csudát. V. P. 466. Tanuság V.

Heródes kicsufolá Jézust és Pilátushoz visszaküldé V. 467. Kicsufolá, megveté, — miért? Mert nem akarta a kevély király bünkivánságát teljesíteni, dicsvágybul csudát tenni. Heródes Krisztus hatalmának csudáját akarta látni, Krisztus pedig azon feneketlen mélységü alázatoságának csudáját láttatta vele. Tanuljunk az alázatos Jézus példájából: 1-ör alázatosságot, 2-or az emberi dicséret kerülését, 3-or hallgatást az oly dolgokban, melyeknek kinyilatkoztatásával se az Isten dicsőségét nem neveljük, sem felebarátunk üdvösségét elő nem mozdítjuk. Vajda P. 488.

Jézus Heródesnek sok kérdésére nem felelt, mert Heródes nem jó szándékbul teszi azokat; hiúságbul és hiúságos magagyönyörködtetésére kívánja őt hallani. Haszontalan kérdésekre te se felej; hiu beszédeket és tetteket gondosan kikerülj!

Kedvéért csudákat nem tesz, mert az Istent kísírta, aki szükséges ok nélkül csudákat kíván.

Nem felel azért is, mert Heródes méltó nem volt; nem a vérfertőztető király, ki atyjafia elrabolt feleségét tartotta; a gyilkos király, ki a táncoló leány kedvéért keresztelő Jánost lenyakasztatta. Krouss P. 185.

C.)

Jézus a világi törvényszék előtt.

„Jézus szenvedett érettünk.

I. Petr. 2. v. 21.

Jézus az ő nemzetének főtvényszéke előtt Istenkáromlónak kijelentetett, és a halálos ítélet az ártatlan fejére

[170]

kimondatott. Azonban ezen vértszomjuhozó ellenségei céljokat el nem érhatték; nem, mert a kimondott halálos ítéletet önmagok véghez nem vitetethették; nem, mert már nálok nem volt a hatalom az élet és halál felett ítéletet mondani, hanem kintelenek voltak vagy a római helytartóiu engedelmet nyerni a halálos ítéletet a zsidó törvény szerint véghez vitetni, vagy az egész ítéletet a római tisztartóra és annak végrehajtását a római katonákra bízni. Ők ez utóbbit választották, mindazért hogy magokat a nép előtt szépithessék, mind hogy titkos gonosz szándékjokat a halál kegyetlenebb nemével végrehajthassák. Hermán n P. 74. Consulatur Vajda P. 451.

Azon fordult tehát most meg a dolog, ha vajjon a római tisztartó, ki a fővérbiróságot gyakorolta, az ő ítéleteket helyben hagyja-é, és mikép lehessen őtet arra birni, hogy ezen Jézus felett kimondott ítéletet, melynek igazságtalanságát általlátták, jóváhagyja és a bevádoltatottat a római szokás szerint kivégeztesse.

Pénteken jókor reggel összevegyülnek a főpapok, irástudók és nép vénei; tanácskoznak, mi legalkalmasabb módon fogjanak a dologhoz, hogy helytelen vádolásokat a római tisztartó előtt kívánatosan általvihessék és a halálnak kimondott ítéletet általa megerősithessék.

És amidőn tanácskozásikban már magokat elég ravaszan elkészültnek lenni vélték, újra megkötöztetik Jézust, újra láncot vetettek nyakára és derekára, hogy első tekintettel is országháborító gyilkosnak tartaná őtet Pilátus. Vajda P. 452.

Kövessük mi is elmélkedésünkben szerelmes Megváltónkat a Pilátus ítélőszéke eleibe és lássuk, mik tör

[171]

ténnek az első vallatása alkalmával, és vegyünk üdvös tanúságot. Itt is példát ad nekünk a szenvedő Jézus. Figyeljétek!

1-ör.

Historica deductio in Hermann P. 75—80 conferenda cum Vajda P. 455.

2-or.

a.) Figyelemre méltó, hogy a papok és farizeusok a Pilátus, mint pogány házába bemenni nem akartak, félvén, nehogy megfertőztessenek és tisztátalanok legyenek. De attól nem féltek, magoknak lelkiismeretet nem csináltak, hogy egy ártatlan ellen hamis bizonyosságot tesznek és egy egészen ártatlannak csupa gyűlöléstől halálát eszközlik. Ah, utálatos képmutatás! Atkozottgonoszság! Hermann P. 83. Vajda 455.

b.) Hallottátok, hogy Jézust a zsidók több kihágásoknál és éppen még a lázításról is vádolták ?

Nem volna érzékeny és meg nem romlott szívetek, amilyent bennetek felteszek, ha az ily gonosz, hamis vádolásokra és méltatlan bánásmódra, melyet itt az Üdvözítőnek szenvedni kellett, meg nem indulnátok.

Már az elég szeretetlenség volna, ha valaki hibázó felebarátját anélkül, hogy négy szem között megintené, vagy más szelid módokat megjavítására használt volna, bevádolná. Hát mi éktelen alávalóság, mi ördögi gonoszság a legtisztább, legszentebb ártatlanságot rágalmozni, szántsándékkal bünrül vádolni. Hermann. P. 82. Jézus hallgatott. V. 83. Vajda P. 461.

c.) Heródes és Pilátus között az előbbeni gyűlölések megszűntek. V. Hermann. P. 84. Vajda P. 462.

d.) Heródes látván Jézust, igen örült. Jézus előtte

[172]

semmit se nem szól, se nem tesz. Heródes megutálá őtet hadával, megcsufolá. fehér ruhába öltöztetvén, visszaküldé. Vajda P. 467.

D.)

A Krisztus megostoroztatása.

„Krisztus szenvedett éret-
tünk etc. I. Petr. 2. v. 21.

1.) Mily nagy gyalázatot,

2.) mily nagy fájdalmat szenvedett.

Visszahozatott ismét Jézus Pilátushoz, hogy ő elítélje őtet. Ha Pilátusnak jellemét, tettét tekintjük elfogulatlanul, benne még az igazságosság némi maradványára találunk és egy komoly szándékra, mellyel az ártatlanságot megmenteni igyekezett. Ezt észrevehettük az első vallatásnál is, melyet Jézus felett tartott. Valószínűleg Heródeshez is más okokon kívül, abbul is küldötte őtet, hogy ezen vádoltatottat, mint alattvalóját, a zsidók hatalmaskodása ellen védelmezze. Ezt azonban Heródes nem tette, de Jézust nem is kárhoztatta, hanem Pilátushoz visszaküldötte azon biztosítással, hogy ő az elvádoltatottban semmi halálra méltót nem talál. Ennek is megörvendhetett Pilátus, mivel ezáltal a Jézus ártatlanságáruki ítéletet megerősítette. Amibül azt reménylhette, hogy a zsidók tapasztalván a Jézus ártatlanságáruki a Heródes ítéletet az övével megegyezőnek lenni, el fognak állani azon gonosz kívánságoktól, mellyel ez ártatlant halálra kárhoztatni kívánták. Azért tehát amint Jézus hozzá visszakísírtetett, öszvehivatta a főtanácsot a néppel együtt az ő ítélőszéke eleibe. Itt nem kevesebbé mint az első vallatáskor, igyekezett az ártatlan Jézust a haláltul megmenteni. És mivel a főpapokban és a zsidók főbjeikben

[173]

tapasztalta a Jézus elleni gyűlöletet és a megátalkodott rossz akaratot, a népet akarta részére megnyerni és arra két módot gondolt ki. Először is mivel a husvét ünnepe a zsidók iránti kedvezésből a rómaiak megengedték a foglyok közül egyet a nép választása szerint elbocsájtani, kettőt tett ki a választásra, az ártatlan Jézust és a gonosz Barabbást, ki cégéres gonosztevő, lázasztó, gyilkos és a nép előtt gyűlöletes volt, azon reménységgel, hogy a nép inkább az ártatlan Jézus, mint a vérengző Barabbást elbocsátását fogja kívánni. Azonban a Jézus vérét s halálát szomjuhozó zsidó főpapok és nép vénei már pénzosztogatással, már lázasztó beszédekkel oda vezették a népet, hogy az ő kiáltásikat követve, hangosan kiabálnák: „Barabbást bocsájd el nekünk!” Ez első gondolatja nem sikerülvén, azt gondolta ki, megverettetem ezen ártatlan elvándoroltat, majd így lecsillapítom őket és legalább így életét megmentem; megparancsolá azért római vitézinek, hogy nyilván Jézust mindenek láttára megostoroznák. E volt még hátra kegyes Megváltóm, édes Jézus, hogy még a bíró is, aki ártatlanságodat megösmérte, megkinoztasson és az emberi kegyetlenségnek súlyát véled teljes mértékben éreztesse. Oh mennynek, földnek Ura! Mint adtad magadat érettünk! De így kellett ennek lenni, hogy az írás beteljesedjen, mely mondja: „A pogányoknak adják őtet a megcsufolásra és megostorozásra.” Viszik tehát a parancsolat szerint Jézust az ostromozásra. Kövessük itt is elmélkedésünkben Jézusunkat; lássuk és fontoljuk meg: 1-ör mely nagy gyalázatot, 2-ör mely isszonyu fájdalmat szenvedett Jézus, és mivel mindenben példánk, vegyünk a szenvedésének részéből is üdvös tanuságot! Figyeljete! V.Szepessy P. 43. Hermann V. 88

[174]

E.)

A kereszt hordozása a Kálvária hegyén.

„Krisztus szenvedett etc. I.

P. 2. v. 21.

Nagy volt a Jézus gyalázatja, nagy fájdalma az ostromozáskor, de még evvel nincs vége kinszenvedésének. (Hic describitur, qualiter illusus et spinis coronatus.)

Keresztények sirjatok, mélyen szomorkodjatok: Jézus, a ti Üdvözítőök halálra van kárhoztatva. Győzött a gonoszság, el van nyomva, el van vesztve az ártatlanság. A főpapok és nép vénei bosszuvágya diadalmaskodott. Pilátus a Jézus feje felett eltörte a pálczát, kimondta a halálos sentenciát; a szelid az ártatlan Jézust általadja a dühös zsidóknak akaratjokra, hogy keresztre feszítsék őtet. Az a legtisztább, az a legártatlanabb lélek, kiből még a földön a nap ártatlanabb-, szentebbet nem látott, most a gonoszok közé számláltatott, a latrokkal mint azok vezére vitetik a vesztőhelyre. Mint hajdan Izsák vállain vitte a fát a Mória hegyére, hogy atyja által feláldoztasson és az általa vitt fán megégettesen: úgy viszi most Jézus vállán önként a keresztnak gyalázatos fáját csendesen, nyugodtan az Agykoponya hegyére, hogy ott a gonosztevők kínos halálával meghaljon.

Eddig édes Üdvözítőnket elmélkedésünkkel a Gecemáni kertbe, a papi és világi törvényszékek eleibe követtük és üdvös tanuságokat szedegettünk. Kövessük e gyászos útjában is a Golgota hegyére. Nincs kétség benne, hogy itt is például szolgál nekünk a mi Üdvözítő Jézusunk; látunk és hallunk olyakat, amik üdvös tanuságo

[175]

kat adnak. A keresztet hordozó Jézus már elmélkedésünk tárgya. Figyeljete!

a) Jézus béketűréssel hordozza a keresztet, nekünk is úgy kell hordozni a keresztet, melyeket az Isten atyai keze vállainkra tesz. Hermann P. 104—106. Szepessy Pag. 75—79.

b) Hogy nagyobbítsa a kereszt hordozásában a Jézus gyalázatja, véle két latrok is a vesztésre kísértetnek; és Jézus elől megy, mintha vezérő lett volna a latorságban. És Jézus mint veszi ezt? Szelidséggel; vezeti most őket a keresztuton az üdvösségre. És az egyik a Jézus példás szelidsége által és ami egyebeket ekkor látott és tapasztalt, a Jézus híve, Istensége megösmérője lett és paradicsomot nyere. Tanuld innen a bünösöket meg nem vetni, hanem inkább példád által az üdvösségre vezetni; és ha bünös vagy, kétségbe nem esni, hanem Jézushoz folyamodni, mert ő a bünösöket elfogadja. Ne mondjuk már Péterrel: „menj ki tőlem, Uram, mert bünös vagyok,” hanem inkább, vonj magadhoz, mert bünös vagyok.

c) Cyrenei Simon segíti Jézust a kereszt hordásában. Nekünk is segítségére kell lenni azoknak, kik keresztet hordoznak. Hermann P. 106—109. Simon bár kénszerítve vette vállaira a keresztet és kedvetlenül vinni kezdte, mégis a kereszt hordozás őtet a Krisztus hívívé tette és az üdvösségre segítette; nemcsak őtet pedig, hanem két fiait is: Sándort és Rufinust. Nem ok nélkül nevezi ezeket az evangélium, akik már az anyaszentegyházban jeles két püspökök voltak

d.) Jézus szép intést ad a felette szánakozó, siránkozó asszonyoknak. Hermann P. 109—111. Szep. P. 79—83.

[176]

Gyakor emlékezzünk meg a Jézus szenvedésirül! Legalább mikor a Krisztus keresztfája mellett elmegyünk, ekkép fohászodjunk: Oh édes Jézusom, érettem felfeszített Krisztusom, ne tekintsd régi vétkeimet, tekintsd inkább mostani alázatos könyörgésemet, légy nekem irgalmas, szegény bünösnek! Amen.

[177]

Négy nagybőjti szentbeszéd vázlatja.

A.)

Jézus elfogattatik.

A Jézus elfogattatása a Gecemáni kertben.

*„Jézus szenvedett érettiünk,
néktek példát hagyván, hogy
az Ő nyomdokit kövessétek.
I. Pét. 2. 21.*

Mit tett Jézus: 1.-ör elfogattatása előtt? 2.-or mit elfogattatásakor tanuságunkra?

Elmult immár az óra, melyben Jézus magát az ő végső szenvedésére elkészítette. Felfegyverkezve van már a szükséges erővel, hogy kiállja az előtte levő küzdelmet és bevégezze a nagy munkát, melyet az ő mennyei Atyja reá bizott. A nagy fájdalom, mely őtet földre leverte, eltávozott; a véres izzadás, melyet a rettenetes jövendőnek előérzete tagjaibul kipréselt, már elszáradt. Hogy mennyei Atyjának akaratja teljesebben, mely szerint ki kell üríteni a szenvedésnek keserü poharát: csak ez

[178]

a gondolat forog elméjében, ez emeli fel őtet a földről, ez lelkesíti, ez bátorítja, ezzel jön tanítványihoz. Egész elszántsággal s jó kedvel szólítja most őket: „Jelen van az óra, melyben az ember fia a bűnösök kezébe adatik; keljete fel, menjünk: ime közelit az én elárulóm. Alig mondá ezt ki, ime jelen van az ő elfogatására kiküldött sereg, melynek vezére Judás. Mi történt az elfogatása alkalmával, ez lesz mai elmélkedésünk tárgya. Ugy vizsgáljuk, vagy tekintsük azt meg, hogy az Apostol intése szerint: „Krisztus szenvedett etc.” 1. Pet. 2. tanuságot vegyünk, és itt is a Jézus nyomdokit a szenvedésben követni tanuljuk. Jézus példánk nekünk az ő elfogattatásában.

Mennyei Atya, ki a te egyszülött Fiadat hozzánk küldötted, hogy általa hozzád vezetessünk, áldd meg a mai elmélkedésünket, hogy az ő példájából megtanuljunk, miképen kellessen szenvednünk és a szenvedésben kötelességünket teljesítenünk.

a.) Jézus az Olajfák hegyén magát a szenvedésre elkészítvén, mely erőt vett, azt mindjárt kimutatta az ő elfogatásakor azon nagylelkű bánásmód, által, melyet Judás iránt mutatott. Amint a főpapoktól és nép véneitől kiküldetett sereg fegyverekkel és dorongokkal ellátva, éjjeli órában, a magányhelyen Jézushoz, kivel csak kevés tanítványi valának, közelített, Jézus magát nagylelkűen elszánva, kiderült jókedvvel megy eleikbe és kérdi: „Kit kerestek?” Előáll Judás Iskariótes és eláruló csókjával üdvözölvén őtet, mondá: „Üdvözlégy Mester!” Jézus teljes azon nemes érzéssel, mely másnak csak javára, szabadítására törekszik, veszedelmét elhárítani igyekszik. Szánakodva az elvetemedett tanítványnak kárhozatán, szeliden megszólítja őtet: „Barátom, mi végre jöttél? Csókkal árulod el az ember fiát? Jézus, a kegyes

[179]

Jézus, nem gondol, se tulajdon fájdalmával, sem szomorú jövődjével, mely e szerencsétlen pillanatban elfogatásával kezdődik, csak azon veszedelemre tekint résztvevő szeretettel, melybe ejti magát szeretett tanítványa hivtelensége által. E szeretetből már előre az utolsó vocsorán figyelmeztette őtet gonosz szándékára. Most önmagára elfelejtkezve, nem figyelve tulajdon veszedelmére és szenvedésére, csak e szerencsétlen megátalkodottat akarja megszabadítani. Az ő kegyes tekintete, résztvevő szeretete, kímélő szava, szavakiejtése, minden, minden oda vala irányozva, hogy a bűnnek fia belsejében érdekeltessen, megindíttasson, töredelmes bánatra indíttasson, veszedelméből kiszabadíttasson. De ez érzéketlen marad, a haszonkereset minden emberi érzést benne eltompított, elnyomott. A bosszuálló lelkiismeret gyötrelmi között kétségbe eshetett, de szívbéli bánat által igaz penitenciára nem térhetett. K! Ki tekintheti itt Jézus nagylelkű bánásmódját Judás iránt, hogy meg ne illetődjön? És Judás megromlottságát, hogy vissza ne borzadjon? Jézus itt is példánk nekünk, mit kellessen éreznünk, mit tennünk bűnös atyánkfiai iránt. Követjük e példát? Mit mond szívünk? Mit mutat a tapasztalás? V. P. 19—21.

Vessünk még egy pillanatot Júdás életére! Óvakodó tanuságul szolgálhat ez nekünk. Ő több ideig tanítványa volt az Urnak, véle barátságosan társalkodott, látta kegyelmeinek csudáját mások iránt, tapasztalta maga iránt. Ki nem hitte volna, hogy ő is Jézus iránt tiszta, szeretettel viseltetik? Mégis a nyereségnek, a pénznek ingere győzött rajta, Mesterének elárulására, végre kétségbeesésre vitte s bírta őtet. Azért K, vigyázzunk és imádkozzunk, félelemmel és rettegéssel munkáljuk üdvösségünket. Pag. 22

[180]

b.) A Jézus elfogásánál kitűnik az ő különös gondoskodása, mely szerint nem a maga, hanem tanítványi megszabadításánál gondoskodik. Pag. 23—25.

c.) De abban is példánk nekünk a szenvedő Jézus az ő elfogatásánál, hogy ő jótevő felebaráti szeretetet mutatott ellenségi ellen. Pag. 25—28.

d.) Kitűnik még a Jézus elfogattatásakor az ő kész magamegadása; ezen önmegadása azon fiui bizodalomban áll, mely szerint az ő mennyei Atyja akaratjának tartja azt, hogy ő e szenvedés útján fizesse le a megesett emberi nemzet adósságát. És ez erős meggyőződés öntötte belé azon bátorságot és elhatározottságot, hogy maga önként menne az ellenséges csoport elejébe és magamagát adná által. Ez isteni akarat iránti tisztelet, engedelmesség, bizodalom és megadás birta őtet arra, hogy az ő védelmére felhevült tanítványt védelmétül eltiltaná. E nemes önmegtagadás okozta, hogy magát megfogadni, megkötöztetni engedné és engedelmes készséggel az ellenséges csoportot követné. Egy mennyei nyugalommal tekinté a nagy szenvedő mindazt, ami véle történik, mint olyat, mely az ő mennyel Atyjának akaratjából, vagy megengedéséből történik, kit dicsőíteni jelent meg a földön. Mindent szívesen elfogad, amit az isteni akarat túle kíván, vagy reá bocsájt. Mindezt küldetéséhez tartozónak tekintí. Azon gondolat: amit az Isten akar, amint az Isten akar, e gondolat vezérli őtet minden lépteiben egész a halálig.

E példának kell szeméink előtt lenni éltünk minden viszontagságaiban. Pag. 29. 30.

A Jézus példája a szenvedésben, különösen amit elfogattatásakor a mai elmékedésünkben szemléltünk, légyen szent előttünk és sarkaljon életünk kormányzására,

[181]

ha földi vándorlásunkban a sorsnak csapási lesujtanak. Ha látjuk felebarátunkat lelki veszedelemben forogni, önszenvedésünkkel nem gondolva, Jézusunk példája szerint szívbeli szánakodással gondoskodjunk azoknak megszabadítására!, lelki üdvösségek megszerzésérül. Legyünk készek mindenkor segítségekre lenni, de gondoljuk meg azt is, mi könnyen, mi nagyon eleshet az ember, még az is, aki magát bátorságban lenni véli; azért vigyázzunk és imádkozzunk, hogy kísírtetbe ne essünk, meg ne győzettesünk. Jótevő szeretettel viseltessünk felebarátink iránt, még ellenségink iránt is. Erre tanít szenvedő Jézusunk nem csak szavával, de példájával is, elfogattatásakor is. Viseljük az életnek minden terheit, visszontagságait, szenvedéseit, az Isten akaratjára magunkat bizva és abba megnyugodva. Tekintsük a mi mennyei Atyánk akaratját, ki a szenvedések reánk bocsájtásával javunkat akarja ; tekintsünk az égre, melybe legegyszerűsebb vezet a szenvedés útja; tekintsünk szenvedő Jézusunkra, ki szenvedett érettünk, nekünk példát hagyván, hogy az ő nyomnokait kövessük. Amen.

B.)

Hogy tanítványi az ő szenvedésében meg ne botránkozzanak, előre elkészíti őket.

a) Többször megemlítette előttök az ő szenvedését, különösen Luk. 18: „Ime felmegyünk Jeruzsálembe és beteljesednek mindenek, melyek megirattak a próféták által az ember fiáru, mert a pogányok kezébe adatik és megcsufoltatik és megpökdöstitik és minekutánna megostorozzák, megölik őtet.

Math. 26. monda tanítványainak: Tudjátok, hogy két nap múlva husvét leszén és az ember fia elárultatik, hogy megfeszíttessék.

[182]

b) Szenvedése előtt búcsuzó vocsorát tart vélek és mondá nékik: Kivánva kivántam a húsvétet veletek megenni, minekelőtte szenvedjek, mert mondom néktek, ettül fogva nem eszem azt, mignem beteljesedik az Isten országában. Luk. 22. v. 14.

c) Az ő és a mi erősítésünkre az oltári szentséget szerzé az ő szeretetének örökös emlékezetére.

d) Vigasztalja őket: „Meg ne háborodjék a ti szivetek . . . mert helyet készíteni megyek néktek.” Ján. 14.

e) Imádkozik érettek: „Kérem az Atyát és más Vigasztalót ad néktek, hogy örökké veletek maradjon, az igazságnak Lelkét. J. 14, v. 15.

f) Előre megmondja az ő jövődő sorsokat: „Ezeket szólottam nektek, hogy meg ne botránkozzatok; a zsinagógáktul megfosztanak titeket ... és aki megöl titeket, azt állítja, hogy az Istennek szolgálatot téssen Ezeket szólottam néktek, hogy midőn eljön az óra, azokrul megemlékezzetek, hogy én mondtam néktek.” Ján. 16. v. 3.

g) Végre az égre emelvén szemeit, mondá: „Atyám, eljött az óra, dicsőítsd meg a te fiadat! . . . Megjelentettem a te nevedet az embereknek, kiket nékem adtál. . . . Most . . . érettek könyörgök . . . szent Atyám, tartsd meg őket a te nevedben, . . . hogy egyek legyenek, amint mi is . . . Szenteld meg őket az igazságban! . . . Nem csak őérettek könyörgök pedig, de azokért is, akik hinni fognak az ő igéjek által énbennem, hogy mindnyájan egyek legyenek, amint te, Atyám, énbennem és én tebenned, hogy ők is mibennünk egyé legyenek.” Ján. 1. 17. v. 1—18. Így imádkozott Jézus, hogy az ő tanítványi és akik általok őbenne hisznek, az egységben megmaradjanak, a hitnek és szeretetnek egy-

[183]

ségében. Ezen egység fellartására az egység középpontjának Pétert és ennek következőit rendelte, kire mint kőszálra az ő anyaszentegyházát építette. Akik ezen anyaszentegyházatul elszakadnak, eltávoznak, elszakadnak azon egységtül, el az üdvösségtül. Egy az Ur, egy a hit, egy az anyaszentegyház, egy a Krisztus, egy az üdvösség, mely ez egységen kívül fel nem található. Jézus az egység feltartásáért oly buzgón imádkozott, imádkozunk mi is azokért, kik az egységtül, a Krisztus igaz anyaszentegyházatul elszakadtak, hogy ez egyességhez és így az üdvösségre visszatérjenek.

Midőn ezeket mondotta volna Jézus, kiméne tanítványival a Cedron patakán által ... az Olajfák hegyére ... és méne vélek a majorba, mely Gecemáninak mondatik, holott egy kert vala, melybe bemene ő és tanítványi. Ján. 18. v. 1. Luk. 22. v. 39. Math. 26. v. 36.

Itt kezdődött Jézus keserves kinszenvedése, itt lett elfogatása. Állapodjunk itt meg mai elmélkedésünkben és lássuk, mit tett Jézus tanúságunkra, mily példát adott a követésre: 1 ör elfogatása előtt, 2-or elfogatásakor. FigyeljeteK !

1. Pars.

1. Jézus bár tudta, mi fog véle történni, hogy ő ott el fog fogatni, sok kinokra és halálra fog hurcoltatni: mégis önként, szabad akaratbul ment a Gecemáni kertbe. Judásnak és a zsidóknak minden tervét semmivé tehette volna, e kertbe ekkor nem mévén, ahol elfogatása vala tervezve. De ő szántszándékkal oda ment, mivel az ő szenvedését és halálát az Isten dicsősége nek helyreállítása és az emberek üdvössége nek megszerzése megkivánta. Így kell néked is cselekedned K, ha az Isten dicsősége, vagy lelked, vagy mások üdvössége valami szenvedést

[184]

kiván tőled. Nemcsak nem kell magadat abbul elvonni, de sőt inkább magadnak kell keresni az alkalmatosságot, amelyben valamit szenvedhess az Istenért és lelked üdvösségeért V. Vajda T. 3. P. 346.

2) Melléje vévén Pétert, Jakabot és Jánost, kezdte félni, unatkozni és szomorkodni, és mondá nekik: Szomoru az én lelkem mindhalálíg, és oly nagy belső gyötrelem foga el szivét, hogy a halállal tusakodna és vérrel veritékezne, és lőn az ő veritéke, mint a földre folyó vérnek cseppjei. Mi okozta Jézusnak e nagy szomoruságát és véres izzadását? a) A most reá következő iszonyatos szenvedéseknek elgondolása, b) A vétkeknek, melyeket magára vállalt, elviselhetetlen nagy sulya, c) És főképen, hogy sokakra nézve haszontalan lesz az ő szenvedése.

Lásd óh bünös! Jézus a te büneid felett bánkódik, és gondatlanul vétkezel; Jézus a te veszedelmeden, azon szomorkodik, hogy az ő szenvedése reád nézve hasztonalans legyen, és te önvésztedelmeddel nem gondolsz, nevetve szaporítod vétkeidet. Ah, majd sirsz te egykor, ha meg nem térsz, de hasztonalans. Ah térj most inkább magadba és vétkeidet sirasd meg: e sirás fog valaha örömmé válni. V. Vajda T. 3 P.,338 etc.

3) Érezvén Jézus szive szorongatását s fájdalmát, mindjárt az imádsághoz fogott, mondván: „Atyám, ha akarod, vedd el e poharat tőlem!” Nem szorult Jézus ez imádságra, mert valamint szabad akaratból vállalta magára a szenvedést, úgy abban vigasztalást, segítséget, vagy attul megszabadulást is szerezhetett volna. Mindazonáltal imádkozni akart, hogy minket tanítana, mitévők legyünk, ha szomoruságok, bajok és szenvedések érnek, mert az igaz vigasztalást és segítséget csak az Istentől

[185]

várhatjuk; azért csak őtűle kérjük. „Szomorkodik valaki közületek? — mond szent Jakab — imádkozzék!” Jak. 5. v. 13. Nincs annyi tehetségünk, hogy magunk erejével belső háboruságunkat lecsendesíthessük, bajainkban magunkon segíthessünk; ahhoz kell tehát folyamodnunk, akinek mind hatalma, mind kész hajlandósága van segítségünkre, Legtanácsosabban cselekszünk tehát, ha az Isten, előtt térdre esünk és megalázott szívvvel kiáltjuk Krisztussal: „Atyám, mindenek lehetségesek neked vedd el tőlem e pohárt!”

Példájával megtanítván Jézus, hogy szorongatásinkban imádkoznunk szükséges, módját is megmutatta, miként kellessék imádkoznunk. Imádkozott Krisztus: 1-ör mély alázatossággal, mert „térdére esvén, imádkozik vala és orcájával a földre borula.” Nékünk is, mikor imádkozunk, meg kell alázni magunkat, mert szent Ágoston mondja: Mikor imádkozunk, az Isten koldusai vagyunk, mindeneket az ő kezéből kell várnunk.”

2-ör Krisztus Urunk imádkozván, nemcsak egy-két fohászkodást bocsájtott. az Istenhez, hanem hosszabban imádkozott és alkalmatos ideig megmaradott az imádságban, és noha néha félbeszakította imádságát, hogy tanítványainak gondját viselné, de tüstént visszatért az imádságra; és noha szívének szorongatása nevedne, elanyyira, hogy a halálraválthoz hasonlítana, de aztán meg nem szünt imádkozni és: „a halállal tusakodván, hosszabban imádkozék, . . . el-elhagyván őket ismét, . . . és imádkozék harmadszor azon beszédet mondván.” Így cselekedjünk mi is! Mennél nagyobb a szükség és szorongatás, annál hosszabbra nyujtsuk, állandóbban maradjunk az imádságban, kérésünk ismétlésében.

Láttuk, mit tesz Jézus tanúságunkra megfogatásakor.

Imádsága után előbbi bádgyadtságából erőre jövén, letörli orcájáról a véres izzadást, egész kiderültséggel s bátorsággal megy ellenségeinek eleibe, gyarló s félékeny tanítványit maga biztatja, mondván: „Keljetek fel, menjünk; ime, aki engem elárul, közel vagyok.” Mi dolog, hogy Jézus, meddig távol voltak ellenségi, félt, reszketett a halál félelme miatt, majd megrepedett szive, majd véget nem ért élete: most, midőn megérkeztek vad és dühös ellenségi, hogy elfognák, nem látszik félni, nem fut előttök, inkább bátran szembeszáll vélek? Itt tűnik ki az imádságnak ereje; így cselekedettel mutatta meg, amit előbb szóval mondott, hogy: „a lélek ugyan kész, de a test erőtlen.” Mikor reszketett, akkor ismertette meg, hogy az ő teste erőtlen és oly érzékeny és idegen a szenvedésektől, mint más halandó embereknek teste. Mikor pedig önként eleikbe ment a poroszlóknak, akkor azt mutatta, hogy az imádság által megerősítette kész az ő lelke minden kinoknak elszenvetésére (Vajda P. 369.), és hogy az ő testének erőtlensége meg nem gátolhatja az ő lelkének buzgóságát, és hogy ő az Istennek akaratját az erőtlen testtel is kész teljesíteni. Ily kész lelked legyen neked is K, midőn valamely jót véghez vinni, valamely nehéz dolgot az Isten dicsőségére és a lelkek üdvösségére fel kell vállalnod. Ha tapasztalod, hogy testi érzékenységed iszonyodik, szived fél, idegenkedel a nagy munkától, irtózol a szenvedéstől: kérj erőt az Istentől és benne helyeztetvén bizodalmodat, kezdj bátran a munkához, szállj szembe az ellenségekkel és kísértetekkel, és követvén a Krisztus példáját, tűrj mindeneket erős lélekkel, amik az Isten szolgálatjában érnek!

[187]

Jézus, bár tudja, hogy azoktól, kik Judás vezérlete alatt nagy számmal és felfegyverkezve jönnek, elfogattatik, mégis eleikbe áll. És mit tesz? Az áruló Judással kegyesen bán, a poroszlók előtt csudákat művel és vélek jót tesz, tanítványairól gondoskodik.

a) Judás elpártolván Krisztustól és az apostolok társaságából kiválván, sereget vesz, a főpapoktól és farizeusoktól szolgálkat, fegyverekkel és dorongokkal, lámpásokkal, szövétnekekkel fel készítetteket, s előttük megy, mint ezek vezére. Jelt ad nekik: „Valakit megcsókolok, ő az, fogjátok őtet.” Ki hitte volna, hogy egy választott apostol ily szent hivatalból ily gonoszságra vetemedjen? De így szokott ez lenni, és az Istennek rettenetes ítlete szerint ily gonoszságra rohan alá, valaki az ő szent hivatalát, melyre az az Istentől hivatott, hivatlenül elhagyja. Minden szökött pap és kámzsáját únó barát Judást követi, midőn hivatalját falbarugja. És többnyire, akihez hasonlít az elpártolásban, ahhoz hasonló szokott lenni egyéb gonoszságban is.

Judás mindjárt Jézushoz járulván, mondá: „Üdvözlégy rabbi, és megcsókolá őtet.” Judás az ő elárultatott Mesterének megismertetésére jelül ad egy gyilkos csókot; a szives köszöntés, szeretet, ölelés és csókolás által viszi véghez az ő kegyetlen vérárulását. Mit nem érdemlett Judás ez ördögi gonoszságáért? A szelid Jézus pedig vajjon mit mivel, avagy mit felel Judásnak? Szánakodva tekint reá, orcáját annak áruló csókjától el nem fordítja, jóakarattal fogadja, édesdeden felel néki, hogy ha még kegyes tekintetével és fogadásával, kímélő szavaival gonosz szándékaival elvonhatná, megtéríthetné őtet. Tudja, hogy árulója, és barátjának nevezi: „Barátom! — ugymond — mire jöttél?” Tudja, hogy a csók arra való, hogy

[188]

Őtet megösmérjék, az ölelés pedig, hogy pórázt vessenek a nyakába, mindazáltal a csókot elveszi, az ölelést eltüri. És noha tudtára adja gonosz szándékát, de ezt szeretettel és bárányi szelidséggel teszi: „Judás— ugymond — csókkal árulod el az ember fiát?” Gonosz cselekedetét szemére veti ugyan, de kegyességét meg nem vonja tőle. Megfeddi az árulásért, de bosszút nem áll; békével türi árulóját. Micsoda példából tanulhatunk mi türehtetlen emberek szelidek lenni ellenségeink iránt, ha ezen példából nem tanulnánk?

b) Most Jézus a kitódult fegyveres sereghez fordul és mondá nekik: „Kit kerestek?” És isteni erejének, mindenhatóságának bebizonyítására három csudát mivel előttök.

Az első volt, hogy őtet meg nem ösmérték, holott Judás szemek láttára megcsókolta Krisztust és őket előre megtanította, hogy akit ő megcsókol, azt fogják meg Miért késnek tehát? Miért nem fogják, nem kötik meg őtet? Ez volt t. i. Krisztusnak első csudatétele a kertben, mellyel ő a maga isteni mindenhatóságát és a zsidóknak tehetetlenségét akarta megmutatni, hogy szemek előtt állván, nem engedte magát azoktól megösmértetni.

C.)

Jézus a papi törvénszék előtt.

„Krisztus szenvedett éret
tünk stb.” 1. Pét. 2. 21. v.

Megilletődött szívvel szemléltük eddigi elmélkedésünkben Jézust az ő szenvedése kezdetén, mint készült szenvedésihez, mint tusakodott a halállal egész a vérizzadásig, mint fogattatott el a Gecemáni kertben, és

[189]

üdvös tanúságot vettünk példájából. Mert azért szenvedett Krisztus érettünk, nekünk példát adván, hogy az ő nyomdokait kövessük.

Megfogattatott immár Jézus; meg, mert hagyá magát fogatni Jézus, az, égnek és földnek Ura. Azok a karok, melyek az eget és földet alkották ... Vide in Sz. Pag. 29.

Kövessük mi is e nagy szenvedőnket és lássuk, mi történik véle. Lássuk őtet az ő vádolói, ellenségei s birái előtt, ezek miként mindent elkövetnek, hogy őtet valamely bűnről vádolhassák: hamis tanukat keresnek, vásárolnak, hogy őtet halálra ítélhessék. Ő pedig mint védelmezi ártatlanságát, mi szelidséggel és béketüréssel veszi s viseli a hamis vádolásokat, a méltatlan bántalmakat, és szenvedésében is atyai szeretettel ügyel az övéi javára.

Mai elmélkedésünkben tehát a szenvedő Jézust mint példánkat tekintjük a főpapok ítélőszéke előtt. Figyeljete!

1.) Áll tehát az ítélőszék, az elfogatott rab eleibe állítatik. Ki áll az ítélőszék előtt? És kik a birák, akik ítélnek? Az ítélőszék előtt áll Jézus, az ártatlan Jézus. Biráskodnak a zsidó főpapok és farizeusok, a bűnös, a képmutató papok és farizeusok, a Jézus esküdt ellenségei.

Az a Jézus, az ártatlan Jézus áll az ítélőszék előtt, kinek oly nyilvánvaló volt ártatlansága, oly szent s feddhetetlen élete, hogy még ellenségei sem találhattak okot vádolására. V. Sz. P. 32.

Biráskodnak a főpapok és farizeusok, azok a képmutatók, kik az ájtatosság, jámborság, igazságosság, szentség színe alatt a legnagyobb, gonoszságokat takarták el, kiknek Jézus gonoszságikat, képmutatásikat gyakor szemekre hányta. Mi egy oka volt, hogy Jézusnak esküdt ellenségei voltak, halálba gyűlöltek és megölni elhatározták.

[190]

ták; csak színt keresnek, hogy igazságosnak látszattassanak; a törvényszék eleibe állítják. V. M. P. 34— 3.6.

Lássátok itt az álarcszkodásnak bűnét, mely ellen Jézus oly gyakran kikelt és a melytől az övéit oly gondosan megőrizni törekedett. M. P. 36.

2.) Jézus mi szelidséggel szenvedte a hamis vádolásokat és méltatlan, igazságtalan bántalmakat? V. M. P. 38. Sz. P. 36.

3.) E nagy szenvedőnek itt is kitűnik azon mindenkori atyai gondoskodása, mellyel az övéi iránt viseltetett az ő szerencsétlenségekben. Valamint az őtet eláruló Judást megtéríteni igyekezett, ugy most itt az őtet háromszor megtagadó Pétert megtéríti. V. M. P. 44.

Epilogus.

Tanuljunk tehát mi is, mint legyünk Jézusunknak igaz követői. V. M. 47. Sz. P. 39.

D.)

Hallottuk Jézusnak a papi ítélőszék előtt elítélését; láttuk, mint ítéltetett az ártatlan a gonoszoktól, az élet Ura kárhozottatott halálra a halál fiaitól. Itt is tanulhatunk édes Üdvözítőnkül: tanulhatunk csendesen hallgatni, okosan szólani, békésen tűrni. Hallgatott, midőn a szólás szükségtelen volt, vagy ártalmas lett volna, midőn az ártatlansága, feddhetetlen élete eléggé szólott mellette. Szólt, midőn az Isten dicsősége és az emberek üdvössége a szólást szükségelte. Mindenütt és mindent békességesen eltűrt. Jézus szenvedett érettünk, néktek példát hagyván etc. Szünetelt érettünk: megköztetett érettünk, hogy mi vétkeink köteleitől feloldoztassunk; elítéltetett érettünk, hogy mi a rettentő ítéllettől megszabadulhassunk; halálra kárhozottatott, hogy mi halála által életet nyer-

[191]

jünk. Jézus szenvedésiben nekünk példát is adott; példát feddhetetlen életével, csudabéketürésével. Akarjuk oh édes Jézus, példát követni. Vésd mélyen elménkbe szent életednek, szenvedésednek, béketürésednek emlékét és add szent malasztodat, hogy szent életedet és béketürésedet kövessük és az életet melyet haláloddal nekünk érdemlettél elérjük.

A főpap kérde Jézust az ő tanítványiról és tanításáról. Ján. 18. v. 19. A főpap nagy rátartással teszi a kérdést. Nem azért, hogy az igazságot meglássa, hanem hogy az ártatlanságot aláássa.

Jézus alázatossággal áll s hallgat.

Hallgat tanítványiról, mert most jót felölök nem szólhat, mint akik csufosan megszöktek; mert akiket az igazmondóság meg nem dicsírhetett, a nagy jószág a távol levőket meggyalázni nem akarta.

Tanulj felebarátodról akkor hallgatni, mikor hibáját kellene ártalmára az igazság, vagy szeretet ellen felfedezni és őtet meggyalázni.

Tanításáról szólott néki Jézus: „Én nyilván szólottam a világnak és titokban semmit nem mondtam. Miért kérdezel engem? Kérdezd azokat, akik engem hallottak!” Ján. 18. Krouss P. 139.

Ezt midőn mondá, egy az ottan álló szolgálak közül arculcsapá őtet, mondván: Igy felelsz a főpapnak?” Ján. 18. v. 22.

Ily nagy méltatlanságot, gyalázatot, fájdalmat, igazságtalanságot szenvedett ebben Jézus. Egy alávaló szolga — Aranyszájú szent János észrevétele szerint — Malchus az a szolga, kinek elvágott fülét meggyógyította Jézus, csapja arcul a mennyei felségnek királyát, nem pusztá, hanem vasas kesztyűbe foglalt tenyérrel. Azon orcát csapja meg, melyre kívánva és imádván néznek az an-

[192]

gyalok. Annyi előkelő embereknek és nép sepredékjének láttára és kacajára csapja meg, jog, hatalom és parancsolat nélkül; anélkül, hogy ezen jogtalan, méltatlan és igazságtalan s kegyetlen tettéért a főpaptul megfeddette; ki még amellet Jézust vádolá, mintha megsértette volna a főpapot illető tekintetet: „Igy felelsz a főpapnak?” Erre védelmezi, igazolja és szeliden emeli szavát Jézus: „Ha rosszul szólottam, tégy bizonytságot a rosszrul, ha pedig jól, miért versz engem?”

A főpapok és az egész gyülekezet hamis bizonytságot keresnek Jézus ellen, hogy őtet halálra adnák (Math. 26. v. 29. K. P. 144.), és nem találtak. Márk. 14. v. 55. Nem vala illendő az ő bizonytságotok. V. 59.

„Semmit nem felelsz azokra, amiket ezek ellened bizonyitanak?” ... Jézus pedig hallgat vala. Nagy ebben a hallgatásban a titok, nagy a büntetés, nagy a példa. Krouss P. 146.

A nyelv kicsiny tag ugyan, de nagy dolgokat indit. Ime minemü tűz mely nagy erdőt megéget! A nyelv is tűz, minden hamisságnak gyülekezete.

A papi fejedelem mondá neki: „Kénszeritelek téged az élő Istenre, hogy mondjad nekünk, hogy te vagy-e a Krisztus, .az Isten Fia? Mennyire megy a fortély a gonoszságnak! Hogy nem sikerült az emberi bizonyítás, az Isten tekintetét veszi elő gonoszsága elfedezésére. Jézus az ő isteni bölcsesége szerint az ő fortélyos kérdéseit és vakmerőségét visszautthette, megsemmisithette volna, de azon tisztelet, mellyel az isteni név iránt viseltetett; azon szeretet, mellyel az igazságot megvallani, az emberek üdvösségét eszközölni kívánta, arra birta, hogy önvészedelemével is az igazságot kimondja, — kimondja, hogy: igenis; amint te mondád, én vagyok a Krisztus, az Isten Fia.

[193]

A töredelemről és erős fogadásról.

Concio haec de contritione cum multis mutalionibus dicta est, divisiones tamen principales retentae.

A töredelmességnek *először*: belsőnek kell lenni. Innen mondja az Isten: „Vessétek el tőletek minden gonoszságotok és szerezzetek magatoknak új szívet és új lelket, és miért haltok meg, Izrael háza?” Eccl. 18. v. 31. Joel próféta által pedig cap. 2. v. 12.:” Térjetez hozzám teljes szívetekből és szaggassátok szíveteket, nem a ti ruhátokat.”

Másodszor: Természet fölött valónak kell lenni, mert az Isten szerint való szomorúság penitenciát szerez az állhatatos üdvösségre. II. Kor. 7. v. 1.6. Természet felett való legyen eredetére és indító okára nézve. Eredetére, hogy az Isten megelőző kegyelmének erejébül származzon, mert az Isten kegyelme nélkül senki, ugy amint szükséges, az ő bűneirül bánatot nem tehet, amint ezt tanította és tanítja a pelágusok ellen az anyaszentegyház: *Térits meg engemet és megtérek, mert minekutánna megtéritettél en-*

[194]

gem, penitenciát tartottam. Jer, 31. v. 18. 19. Indító okára nézve, hogy ne földi, ne világi, hanem egyedül az Istenre néző okból indítottunk a bűnnek utalására és megbánására. Innen semmit nem ért Anliochusnak bűnén való sirása, mivel nem azt siratta, hogy Istenét megbántotta, hanem hogy e miatt súlyos betegséget szenvedne; szintén haszontalan volt Ézsaunak bánatja és sirása, mert csak ideigtartó örökségének elvesztését siratta.

Harmadszor: Mindenek felett valónak kell lenni, azaz Isten kegyelmének elvesztésén inkább bánkódjunk, mint akármilyen másnak elvesztésén; erről szól az irás: „Aki inkább szereti atyját, vagy anyját inkább, mint engem, nem méltó hozzám.” Math. 10. v. 37.

Negyedszer: Minden vétkekre ki kell terjedni. Innen Ezechielnél igéri az Isten: Ha az istentelen penitenciát tart minden bűneiről, melyeket cselekedett, minden hamisságiról, melyeket cselekedett, meg nem emlékezem. Ezech. 18. v. 21. Térjete meg és tartsatok penitenciát minden hamisságtokról és nem léssen romlásatokra a hamisság, v. 30.

Ötödször: A bocsánatot reményével kell öszvekapcsolva lenni, másként a bánat kétségbeesésre vezet. Így történt Káinnal, ki mondá: Nagyobb az én hamisságom, hogysem mint bocsánatot érdemeljek.” Gen. 4. 13.

Hatodszor: Szeretettel öszvekapcsoltnak kell lenni. A szeretet a törvénynek teljes volta; aki nem szeret, az a törvényt meg nem tartja. Ján. 14. v. 24. Aki nem szeret, halálban marad. I. Ján. 3. Szeretet nélkül semmit nem érünk, ha testünket tűzre adjuk is, hogy égjen; ha mártýromságot szenvedünk is, semmit nem használ nekünk I. Kor. 3. Akiben nincs szeretet, átok alatt, a bűnnek átka alatt marad. II. Kor. Cap. v. 22. Azért hacsak

[195]

a büntetésnek félelmiből bánod a vétked, nincs igaz töredelmességed, mert szent Ágoston szerint nem vétkezni, hanem égni félsz. Nem az igazságot szereted, hanem a büntetést féled. Szolgai és testi a te félelmed, ezért testedet meg nem feszited; él benned a vétkek akarata, amely cselekedne mindent, ha a büntetlenség reméltetne. Most pedig, midőn a büntetés következőnek tartatik, alattomosan tápláltatik: él alattomosan, de még is él, mert inkább akarná, hogy szabad lenne, ami nem szabad, és fájjalja, hogy nem szabad, amit a törvény eltiltott.

Az erős feltétel.

Először: Közönséges, azaz minden vétkeknek elkerülésére kiterjesztett legyen. *Mosódjatok meg, tiszták legyetek, vegyétek el gondolatitoknak gonoszságát szemeim elől. Szünjete meg gonoszat cselekedni, tanuljatok jól cselekedni.* Iz. 1. v. 16. 17. Meg kell a bűnösnek előbbeni gonosz életét egészen változtatni és jobbitani és új életet élni; másként nem él az Isten előtt: „Ha az istentelen penitenciát tart minden bűneiről, melyeket cselekedett, és megőrzi minden parancsolatimat . . . étellel él és meg nem hal.” Ezech. 18. v. 21. Szükséges tehát, hogy minekutánna a bűnös életének napjait és esztendeit lelkének keserűségében elgondolta, új, az előbbinél jobb és egészen szent életet kezdjen, a királyi prófétának azon szavai szerint: „Mondák, most kezdetem, ez a Fölséges jobb kezének megváltoztatása. Ps. 76. v. II. Ezen élet megváltoztatásául így szól szent Pál: „Néktek le kell tennetek az előbbeni élet szerint való embert, aki megromlott a vétkező kívánságok szerint; ujuljatok pedig meg a ti elméteknek lelkében és öltözzetek új emberbe, aki Isten szerint teremtett az igazságban és az igazságnak

[196]

szentségében. Eph. 4. 22—24. Ezechiél próféta pedig: „Vessétek el tőletek minden gonoszságukat és szerezzetek magatoknak új szívet és új lelket.” Ezech. 18. v. 31. Ki kell annak terjesztettnnek lenni a vétkek alkalmatosságainak elkerülésére is, mert nem kerüli elegendően az a bűnt, aki nem kerüli a bűnnek alkalmatosságát. Az Isten szava: „Aki szereti a veszedelmet, elvesz abban” Édes Üdvözítőnk minden bűnre vivő alkalmatosságot, akármily kedves legyen is, elkerülni parancsol: „Ha a te szemed megbotránkoztat téged, vájd ki és vesd el magadtól.”

[197]

A káromkodásról.

A káromkodás a legszentebb, legfelségesebb isteni méltóságnak kisebbítése. A káromkodás sokszor eretnkséggel van összekötve, akkor tudniillik, mikor az egyszersmind valamely hitbéli tanítással is ellenkezik; így eretneki káromkodást követ el: 1-ör, aki az Istennek tulajdonítja azt, ami Istent nem illeti, vagy azt, ami az Istent illeti, tagadja; mikor olyast mond, ami az Istennek végzetlen tulajdonságával ellenkezik, p. o.: ha valaki azt mondaná: nincs igazság mennyben, nincs gondviselés az Istennek az emberre, az Isten elfelejtkezett rúlam; ha kenyérevőket adott, miért nem ád kenyeret is stb. 2-or. Eretneki káromkodást követ el, aki azt, ami egyedül az Istent illeti, valami teremtett állatnak tulajdonítja. Ilyen káromkodást tesznek, akik a teremtést ebnek, ördögnek, disznónak etc. tulajdonítják, vagyis mikor valaki adtateremtettével káromkodik.

A káromkodás, ha meggondolom, annyival inkább, ha gonosz szokásbul mondatik, nemcsak mindenkor halálos véték, de minden halálos vétkek között legszörnyebb,

[198]

leghalálosabb véték is, mert jóllehet minden halálos véték által megbántatik az Isten, de egyéb bűnökkel nem a maga tulajdon személyében, hanem csak a teremtett állatokban bántjuk meg őtet. A tolvaj megbántja az Istent mások jószágában, melyet orozva eltulajdonít; a bujálkodó megbántja őtet a maga és más testében, melyet megundokít; a gyilkos a maga vagy más életében; a rágalmazó felebarátjának becsületében: de a káromkodó egyenesen a maga jószágában és felségében sérti meg az Istent. Az esküvés csak némely körülállásokban kisebbti meg az Isten becsületét, gyakran pedig tiszteletére is válik az Istennek, de a káromkodást semmi körülállások, semmi szükség és soha semminemű mentség meg nem igazíthatja, hanem szükségképen mindenkor kisebbségére szolgál az Istennek. Sőt még a bálványimádás sem éri fel a káromkodásnak gonoszságát, mert a bálványozó többnyire azt az Istent bántja meg, akit nem ismer, vagy ismerni nem igyekszik: a káromló pedig azt az Istent mocskolja, akit jól ismer és akirül tudja, hogy néki alkotója, gondviselője, legjobb, leghatalmasabb Ura. Szent Antoninus püspök három okkal bizonyítja a káromkodás szörnyűségét. 1-ör. Mert az istenfélő emberek még nevezni is irtóztak a káromlást. Job. 2. v. 3. A zsidók, mikor káromkodó szót hallottak, az iszonyodásnak jeléül mindjárt megszagatták ruhájokat, mivelhogy a káromlás alig származhat másbul, mint az Isten gyűlölésébül vagy megvetésébül, amit iszonyodás nélkül hallani se lehet. 2-or. Mert minden törvények kemény büntetéseket rendeltek a káromkodóknak. A Mojzes törvényében maga parancsolta az Isten, hogy a káromló ember megölettessen: „Vidd ki a káromlót a táborbul, és mindnyájan, akik hallották, tegyék kezeket annak fejére és

[199]

kövezze meg őtet az egész nép.” Lev. 24. v. 4. 3-or. Mert a káromlás az elkárhozottaknak foglalatossága, kiknek nem egyéb szavokjárása lészen a pokolban, hanem az Istent átkozni és káromolni. Ap. 16. v. 10. Valaki azért káromláshoz szoktatja nyelvét, előre megmutatja, hogy a kárhozandóknak tartozandó, kiknek nyelvén szólni, kiknek mesterségét már a földön elkezdette űzni.

De sőt a káromkodásban megrögzött ember az elkárhozott lelkekhez nemcsak hasonló, hanem hálaadatlansággal még azokat felül is haladja, mert azok a fájdalmak miatt káromolják a mennyek Istenét, ezek pedig akkor, mikor az Istennek áldomásit veszik.

Okai az elhatalmazott káromkodásnak.

1-ör: A rossz példaadás. Azért rosszak, káromkodók az ifiak, mert az öregektől nem tanulnak jót, káromkodást hallanak. Akiknek szoros kötelességük szerint jó példát kellene adni, példátlan életekkel rontják az ifjúságot. A szülők az isteni félelem helyett az Isten szent nevének gyalázására szoktatják gyermekeiket, midőn előttük minden tartózkodás nélkül szórják az adtateremtettét; innen vagy, hogy a szegény gyermek hamarabb megtanulja — — adtát-teremtettét, mintsem hogy ki teremtette a világot, etc. A cselédes gazdák, urak, tisztek és ezeknek segédjei még parancsolni sem tudnak káromkodás nélkül. Az ilyen átkozott példaadások által azután nem csuda, ha a tudatlan cselédek, szolgák, jobbágyok megvesztegetődnek, vagy megerősödnek a rosszban. És innen nem csuda, ha szaporodik száma a káromkodóknak.

A 2-ik oka, hogy az káromkodók nem büntettetnek érdemek szerint. Más vétkek, kivált amelyek ember ellen vágnak, nem hagyatnak egykönnyen büntetés nélkül. Üldözi

[200]

kiki a gyilkosokat, gyujtogatókat, tolvajokat, kártévőket; ha valaki becsületében megsértetik, legottan kész azért kardra is kelni. Magok becsületét igenis szeretik az emberek, az Isten becsületével keveset gondolnak; magok ellen tett legkisebb illetlen szócskát bosszuállás nélkül el nem nyögnek, mikor pedig az isteni Felség fertelmes nyelveskedéssel kisebbítettik, annyira meg nem indulnak, hogy néha még inkább kacagnak is rajta.

Hasztalan mentségei a káromkodóknak.

1-ör. Akik barmokkal bánnak, kintelenek, másképp nem boldogulnak. Vajjon, akik barmokkal bánnak, mind káromkodók-e? Nem találkoznak-e ezek között is, akik nem káromkodnak? Vajjon széllyelfutkosó barmaidat egybeszeded-e adtateremtettével? Sokszor nem jobban elszé-lyezted-e inkább? Nohát mi hasznodra van a káromlás? Magadat véle nem segítetted, lelken pedig nagy sebet ejtettél. De ha használtál volna is magadnak, szabad volt azért az Istent káromolni? Aki az oktalan állatokat veti okul káromkodásának, igen kimutatja a maga oktalan-ságát. Azt akarja az ilyen, hogy az ő barma mindenkben az ő akaratját fogadja; ő pedig, okossággal bíró ember, az Isten akaratján kívül jár. Ide járul a megcáfolásra azon a köztapasztalás is, hogy barmok is szelid bánással inkább megszelidülnek, mint a lármás adtateremtettével; a szilaj tinókat, a vad csődöröket az okos béresek nem kiáltásokkal, nem adtateremtettével, hanem gyakori simogatással, csendes és mintegy hizelkedő szókkal szokták megszelidíteni.

2-or. Én oka nem vagyok, hogy rosszat mondok, a sok nyomoruság kisajtolja belőlem; a rossz szomszédok, a nyelves asszonyok, engedetlen gyermekeim, szófoga-

[201]

datlan cselédeim-kintelenitenek a káromkodásra. Micsoda beszéd ez? Azt akarja az ilyen, hogy a káromkodásnak vétke ne néki, hanem más valakinek tulajdoníttasson? Aki felebarátjának marháját elorozná, ámbár egyebek biztatásából cselekedné, ugy-e mégis azilyent mindenki tolvajnak tartaná? Tehát az olyast sem lehet a káromkodás vétkéből kimenteni, aki másoktól bosszúsággal illetetvén, káromkodik. Magunkban vagyunk rosszaságunk, ne kenjük másra! A türelmetlenség, mely semmit el nem akar szenvedni; a kevélység, mely mindeneket felül akar mulni; a bosszúálló akarat, az irigy, kaján szív, mely mint a puszkapor a legkisebb szikrára felrobban: ezek a mi káromkodásunk okai. Minékünk embereknek azért ajándékozott okosságot a kegyes Isten, hogy belső indulatunkat zabolán tartjuk; ne legyünk, mint az okatlan állatok, kik mihelyt megháborodnak, ottan öklelnek, rugnak, harapnak: hanem fojtsuk meg magunkban a haragot; öltözködjünk szelidségbe, Istenünket féljük, felebarátinkkal jót tegyünk, senkivel ne háborodjunk. Ezeknél életünk boldogítására jobbat nem tehetünk. Urunk is azt mondja: „Boldogok a szelidek, mert ők birják a földet”. Math. 5. v. 4.

3.-or-: Minden mentségek között legesztelenebb az, mikor valaki azzal menti magát, hogy kellett néki káromkodnia, kéntelen volt vele. Nemde bizonyos, hogy szabad akaratot adott az Isten mindnyájunknak? Szabad akaratból teszünk mind jót, mind rosszat.

4.-er-: Se erkölcstelen gyermekeivel, se szófogadatlan cselédjeivel nem mentheti magát a káromkodó. Minden cselédes gazda vétek alatt köteles gyermekeit és egyéb alattvalóit józan életre, isteni félelemre szoktatni, és ha azok engedetlenek, kirigók, érdemek szerint büntetni,

[202]

ugy mindazonáltal, hogy a fenyegetés az Isten káromlása nélkül történjen; mivelhogy ő maga a gonoszban inkább megrögzik, amazok pedig előbb fogják követni a rossz példát, mintsem, magokat megjobbítsák.

5.-ör-: Én az én káromkodó szavaimmal nem akarom az Isten Ő szent Felségét kisebbíteni-nem veszem olyan értelemben, mintha az Isten eb, ördög, mennykő stb. vagy más ilyen volna; nem mondom hetykeségből, hanem hogy szófogadatlan gyermekeimet, kártevő cselédeimet rettentsem, emberségre, engedelmisségre tanítsam, mert másképp, ha gyengén szólok, szavamat nem fogadják. Ez annyit tesz, hogy midőn te káromkodik, nem káromkodik: ami általában lehetetlen, Ha nem akarsz az isteni felséget gyalázni, hát miért gyalázod? Ha nem akarsz ebnek, ördögnek stb. tulajdonítani a teremtést, hát miért tulajdonítod? Ugy-e egy becsületes embert, annál is inkább egy földi fejedelmet akármi, környülállásokban nem mernél fülehallatára szidalmazni; vagy ha szidalmaznád, itíld meg magad, menthetnéd-e magad azzal, hogy a szidalmazást nem vetted oly értelemben, mint mondtad? Már ha az ember emberrel így bánni nem merészelsz, mi égbekiáltó gonoszság, mikor a mennynek és földnek Urát, ki előtt reszketnek az egek oszlopi, fülehallatára szemtül-szembe egy hitvány földi féreg undok káromlásával kisebbíti.

A káromkodók mentségi folytatása.

6-or. Egynémely avval menti magát, hogy észre se veszi, mit mond, mert ő szokásból káromkodik. Aki szokásból káromkodik és maga megjobbításán nem. iparkodik, azt nemcsak nem menti gonosz szokása, hanem inkább súlyosítja káromkodása gonoszságát. Ha a tolvaj

[203]

avval menti magát, hogy azt merő szokásbul teszi, mer még gyermekkorában hozzászokott a tolvajsághoz: vajjon kimenti-e a büntül és a büntetéstül? Nemde annál nagyobb büntetésre méltónak ítíltetik.

(Ehhez csatolva van egy vázlat)

A káromkodásrul.

Mi a káromkodás? Alexovits Tom. 3. Pag. 242.

Nagy gonoszság a káromkodás: Akár tekintsük, ki sértetik meg a káromkodás által, akár ki sért a káromkodás által, akár mi okbul történik a megsértés. Mely három környülállásokra nézve oly irtóztató a káromkodás, hogy szt. Hieronymus bizonyítása szerint minden egyéb véték, ha egybevettetik a káromkodással, kisebb nálánál.

Az 1-ső Pag. 243. et 244.

A 2-ik Pag. 246, 247.

A 3-ik Pag. 248.

Nagy a káromkodásnak büntetése. Ideigtartó büntetése: Pag. 253. 54. 55.

Örök büntetése: Pag. 259. 260.

[204]

IV. Nagyböjti szentbeszédek tételei:

Első sorozat. 1814.

1. A Krisztus keresztjének súlyai nyilván mutatják a bűnnek nagy gonoszságát; hirdeti ezt ennek természetes tulajdonsága is.

2. Az Isten bünteti a vétket. Már eddig is egyrészlül tapasztalta a bűnös világ az Isten igazságának rettenetes büntetéseit; vagynak másrészlül a vétkeknek oly káros következsései, melyek nyomba érik a bűnöst, amint vétkeznek.

3. A vétkek, melyekbe a penitenciatartás után esünk, sokkal súlyosabbak az elsőknél. Nagy és Judáshoz hasonló hitszegést követ el, aki a penitenciatartásban az Istennel kötött barátságot felbontja: ez első; az örök halál veszedelmében vagyon az, aki a penitenciatartásban nyert lelki egészséget elrontja: a második része a beszédnek.

4. A bocsánandó bűnökrül. Akik a bocsánandó vétkekkel keveset gondolnak, veszedelmes állapotban vannak, mert 1-ör végre is halálos bűnbe esnek; mert 2-or utoljára is az Isten büntetésit magokra vonják.

[205]

5. A lelkiismeretnek vádolása legnagyobb kegyelme az Istennek; ezt nem hallgatni legnagyobb oka a b-nös elkárhozásának.

6. A Krisztus kinszenvedéséről és haláláról való elmélkedés minket az üdvösség útján megerősít, hogy a nehézségeket meggyőzzük: ez első; legerősebb ösztönt ad a jócselekedetek gyakorlására: ez második része a beszédnek.

Második sorozat 1816.

1. Szoros kötelességünk a szenvedő Jézus nyomdokit követni, a): Krisztus szenvedett értünk, példát adván, hogy az ő nyomdokit kövessük, b): De ha mi az ő nyomdokit nem követjük, az ő szenvedésének gyümölcsiben nem részesülhetünk.

1832-ben: *Obligatio Christum sequendi. Videatur de hoc Alexand. in Conc. Fest. P. 300.*

2. a) Az Istenről való elfelejtkezés, az üdvösség dolgában való álmos tunyaság igen nagy véték, b) Honnan lehet, hogy mi az Istenről és üdvösségünkről oly könnyen elfelejtkezünk? c) Mit kellessen ebben a dologban Krisztus példája szerint cselekednünk?

1832-ben: *Vigilantia et oratio.*

3. a) Miben áll a keresztényi alázatosság? b) Micsoda okokkal indítatik szívünk az alázatosságra?

1832-ben: *Humilitas. Az alázatosság természete és haszna. Török Tom. 3. Pag. 273. Partitio fit: vannak fontos okok az alázatosságra; nincs semmi okunk a kevélységre, embertársaink megvetésére.*

4. Miért szenved az Isten a gonoszokat? a) Azért, mert a gonoszokból is nevedik az Isten dicsősége, és nekünk is üdvösségünkre szolgálnak a gonoszok, b) Mert

[206]

az ő megtéréseket várja, és nekünk is igyekeznünk kell az ő megtériséteken.

1832-ben: *Nostra erga peccatores obligatio. Concio fit de amore inimicorum. Krisztus ellenségét belsőképen szerette és szeretetét irántunk külsőképen is bizonyította: haec est 1-ma pars; nekünk is ellenséginket igazán, szívből kell szeretnünk s szeretetünket mind szóval, mind cselekedettel bizonyítanunk: haec est 2-a pars orationis. Az Isten szeretetének jelei. Török Damas. Tom. I. Pag. 192.*

5. A keresztiek, a csapások az Istennek mind jótéteményei, mind büntetései, a) Azokat mint kegyelmeket vegyük hálaadással, b) Mint büntetéseket viseljük alázatossággal.

1832-ben: *A keresztiket az Istentől hálaadó szívvél kell fogadnunk: 1-a pars; békeességes türessel viselnünk 2-a pars.*

6. A Krisztus meghalván a kereszten, a) áldozatja lett bűneinkért az Isten igazságának, b) áldozatja lett irántunk való irgalmasságának, c) hogy tehát mi meg háláljuk irgalmasságát, áldozzuk fel magunkat testünk sanyargatása által az Isten igazságának.

Anno 1832.

Haec concio in Ecclesia Szatmár dicta, sed multum reformata; — aliqua exmissa, aliqua addita, aliqua modificata.

Praeter alia et praecipue in subsidium sumpta est concio P. Alexovics, quae in hac materia in Festo Ascensionis habita est in Con. Fest. Pag. 302.

[207]

Harmadik sorozat. 1817.

1. A penitenciatartásra legelső hathatós ok az Isten jósága. Az Isten oly irgalmas a bűnösökhöz, hogy az ő rosszaságokat békességgel türi: ez az első rész; maga keresi és kívánja megtéréseket: ez a második rész; ha megtérnek, kegyelmébe fogadja: ez a harmadik rész.

2. Az Isten igazsága, mely bünteti a bűnösöket, mutatja, mily szükséges a penitenciatartás. Az Isten ígérete, mely jutalmazza a megtérő bűnösöket, mutatja, mily hasznos a penitenciatartás.

3. Nem kell a megtérést napról-napra halogatni, mert a) a Szentlélek bizonyítása szerint hirtelen eljön az Ur haragja — ez mondása a Szentléleknek — és elrontja a bűnösnek ama reménységét, hogy akármikor lesz ideje a penitenciatartásra; b) a bosszúállásnak idején elveszti a bűnöst és elrontja a bűnösnek ama bizakodását, hogy ő valaha az Istentől bocsánatot nyer.

4. A penitencia részeiről. A töredelmességről. A töredelmesség kettőt foglal magában: a bűnnek igaz szívből származott bánatját és az élet megjobbításának feltételét. A töredelmességnek e két részei ugyanannyi részei a beszédnek.

5. A gyóónásról. A gyóónásnak természeti tulajdonságiból ösmérjük: a) mily nagy isteni kegyelem, mely csodálatos orvosság avégre, hogy lelki nyavalyáinkból kigyógyuljunk; b) tanuljuk meg, milyennek kell lenni a gyóónásnak, hogy azáltal bűneinkből kitisztuljunk.

6. Az elégtételről. Eleget kell tennünk bűneinkért, mert ezt kívánja az Isten igazsága, mely első; ezt kívánja a bűnösnek vétkes állapotja, mely második része a beszédnek.

[208]

(Más töredék.)

Te a te erődben, állhatatosságodban, okosságodban bizakodol. Erősebb vagy-e Sámsonnál, állhatatosabb-e Dávidnál, bölcsőbb-e Salomonnál? És mindezek elestek; vétkebe estek a vétkek önkéntes alkalmatosságában. De a Szentlélek Is nyilván bizonyítja, hogy a legerősebbeket is meggyőzi a vétkek alkalmatossága. Olvasd csak, mint írja le a vétkes alkalmatosságnak veszedelmét Prov. 7., mely származik az asszonyállat társalkodásából, mint hálótzatik be a szerencsétlen férfi annak beszédi által, mint vonatztatik bűnre annak hízkelkedési által; milyen intéseket ad annak szorgalmatos elkerülése felől, intéseit is ekkép fejezvéen be: „*Most azért fiam, hallgass engem és figyelmezz a szám ígéire; ne hajoljon annak utaira a te elméd, se meg nem csalattassál annak ösvényi által, mert . . . még az igen erősek is megölettettek őtülle.*” Prov. 7. v. 24—26.

4. Negyedik sorozat.

Declina a malo: fac bonum.

Fordulj el a rossztul és tégy jót.

„*Mily szerencsétlen, ki a vétkek által az Isten barátságát elveszti.* Fehér Tom. I. P. 261.

1. A vétkeknek gonoszságát hirdeti: a) a Krisztus szomorusága, b) a vétkeknek természetes tulajdonsága.

2. A vétkek gonoszságát bizonyítják, annak büntetési: a) némely írásbéli példák, melyekkel büntette Isten a vétket; b) azok a testi és lelki károk, melyek nyomban követik a vétket.

3. a) Nagy és a Judáséhoz hasonló hitszegést követ el, aki a penitenciatartásban nyert lelki egészségét elrontja.

[209]

De relapsu. Alexovics Fest. Pag. 263. Az ilyennek valaha igazán megtérni majdnem lehetetlen, mert: a) a megtérés eszközei rajta nem fognak, b) az Isten kegyelmeit megvonja, c) az ő természete elgyengül s elégtelen lesz a megtérésre.

Boudoni Tom. 3. Pag. 164. A visszaesőnek félni kell: a) elkövetett vétkeiktől, melyek a penitenciatartásban sem bocsájtattak meg; b) önnönmagától, kiben a vétekbe visszaesés által az indulatok, a vétekre való hajlandóság erősebb, ő pedig az ellenállásra erőtlenebb lett; c) az Istentől, kit maga ellen felbosszantott. Billoth. Tom. 2. P. 411. A visszaesés a) jobban megbántja az Istent, b) gonoszabbá teszi a bűnösnek állapotját. Fehér Tom. 2. Pag. 172.

4. Hogy a vétekbe vissza ne ess, kerülj a vétekre visszavezető alkalmatosságot. Erre utasít: a) Péter megesése, b) önnöngyarlóságod érzése. Alexovics Tom. 1. Pag. 146. A bűnre vezető alkalmatosságban: a) nem lehet az embernek erejéhez bizni, b) nem lehet az Istentől malasztot reményleni. Szepessy Tom. 4. Pag. 160. Krouss Tom. 2. Pag. 427. Punct. 2-o: Occasio fortiter impellit, pondus infirmitatis humanae trahit, Deus merito deserit. Boudoni Tom. 9. Pag. 414. In peccandi occasionibus a) tentationes si vehementiores, b) nostrae vires debiliores, c) gratiae divinae pauciores. Fehér Tom. 2. P. 172.

5. Jó cselekedetek kezdete: a rossz cselekedetek elhagyása. Erre bírjon bennünket a vádoló lelkiismeretnek szava, mely az Istennek legdrágább kegyelme. Billot Tom.

3. Pag. 287: a) Mi szükségesek a jóságos cselekedetek? b) Mi jóságos cselekedeteket kíván az Isten?

A hithez a jóságos cselekedetek szükségesek. Alexovics Tom. 3. Pag. 76.

[210]

a) Nem elég csak a bűnt eltávoztatni, de jót is kell cselekedni, b) De sőt nem elég jót cselekedni, hanem a jóban állhatatosan meg kell maradni, a) Nem elég, ha az ember 1-ör a törvényt tekinti, 2-or, ha a törvény célját, 3-or a jutalom végét tekinti. Boudoni Tom. 8. P. 271.

Argumentum eiusdem tenoris summi potest ex Boudoni Tom. 10. Pag. 225,

b) Török Tom. 3. Pag. 199. Hevenessy Pag. 343.

6. Hogy a keresztényi igazság kötelességeinek teljesítésében előmenjünk, szükséges: a Krisztus szenvedéséről gyakor megemlékeznünk. Ezen emlékezet: a) megerősít minket, hogy az itt előadandó nehézségeket meggyőzzük, b) ösztönt ad nekünk a jóságos cselekedetek gyakorlására.

5. Ötödik sorozat 1839.

Aliquae partes passionis Domini cum reflexionibus moralibus. (Krisztus szenvedésének némely részei erkölcsi vonatkozásokkal.)

Jézus a mi példánk a szenvedésben és halálban; a szenvedésben és pedig különösen:

- a) az Olajfák hegyén,
- b) az elfogattatásban,
- c) a főpap előtt,
- d) Pilátus és Heródes előtt,
- e) az ő kivitetésében a vesztőhelyre,
- f) a kereszten, végre
- g) az ő halálában.

Sermones Quadragesimales Müling Anno 1839.

1. A Gecemáni kertben: a) Judás Jézust csókkal elárulja, b) Jézus két csudát tesz. c) A zsidók Jézust

[211]

megkötözik, d) A tanítványok elfutnak, Jézust elhagyják. Etzinger P. 33—43.

2. Jézus Annásnál: a) arcucsapatik, b) Pétertül háromszor megtagadtatik, c) halálra ítéltetik. Vide Pag. 47—68.

3. Jézus Barabbás latorral egybehasonlítottatik és nálánál kevesebbre becsültetik. V. Pag. 111—122.

4. Pilátus Jézust: a) megostoroztatja, b) igya népnek mutatja, c) utoljára mégis halálra adja. V. Pag. 130-223.

5. A Jézus a keresztet hordozza, a) Háromszor a földre esik. b) Cyrenei Simon segíti a keresztt hordozásában, c) Veronika kendőt nyújt a vér és izzadás letörlésére, d) Némely asszonyok siránkoznak felette. V. Pag. 253—352.

6. Jézus: a) a keresztre feszítettik, b) a keresztt a földre ázott gödörbe bocsájtatik és megerősítettik. V. P. 397—407.

[212]

V. Gondolatok. Jegyzetek.

Az oltáriszentségről és a szent miséről.

Luther a zsolotárók magyarázatjában így ír: „Mi a kenyér és bor, mely Ábrahámért áldoztatott? Krisztusnak papságát jelenti a mi időnkben egész a végső napig, midőn a titkos oltáriszentséget, az ő szent testének és drágalátos vérének szentségét, a kereszténységben áldozza.” Máshol pedig ekképen ír: „Hogy tehát Krisztus magának kedves népet készítene, Mojszesnek egész törvényét felbontotta, és hogy e miatt szakadásokra és elválásokra okot ne adna, csak egyféle módot és törvényt szabott népének, t. i. a szent misét. Noha a keresztség is külsőképen való mód, de csak egyszer megyen végbe és nem egész életre terjedő gyakorlás, miképen a mise . . . És hol az gyakoroltatik, ott vagyon az isteni tisztelet.” Ha azonban ez iránt magával ellenkezik más szavaiban,

[213]

ezen nincs miért felakadnunk, midőn tudjuk, hogy őtet nem okok vezették, hanem indulati ragadozták oda, hova talán maga sem akarta. Saját vallomása, hogy az ostyának felmutatását a pápának bosszúságára törölte el. De még Carolostad boszantására sokáig megtartotta. „Ha — ugymond — mint istentelen dolgot megvetik, meg kell tartani; ha pedig, mint szükségest parancsolják, meg kell vetni.” Sőt az ágostai vallás is nagy tisztelettel szól a miséről. Vida: Anyaszentegyház elleni vád. Pag. 104.

A zwingliánusokról és minden sacramentáriusokról, kik tagadják, hogy az oltáriszentségben Krisztus teste és vére testi szájjal fogadtatik, erősen hisszük, hogy eretnekek és az Isten egyházátul elválasztott tagok. Luther: Briefe an die Frankfurter. Vida: Anyaszentegyház elleni vádak. Pag. 107.

Különösen említésre méltók Luthernek élete utolsó esztendejében mondott szavai (1546) a lövéniai theologus cikkje ellen: „Az oltáriszentségben — ugymond — melyet imádnunk kell, Krisztus Urunknak igaz és valóságos teste is vére nyujtatik és vétetik.” V, P. 108.

A bérmálás hatásairól.

Szent Melkiades pápa és mártyr, midőn a keresztség és bérmálás között való különbséget magyarázza, egyszersmind feljegyzi a bérmálás csudálatos erejét a megkereszteltetett ember lelkében. (In actis concil. Tom. I. decr. ad Episcopos Hispan. Pag. 245 edit. Paris.1775) „A keresztség által az ember a keresztény vitézek közé számláltatik és a bérmálásban fegyverbe öltöztetik, melylyel ellenségén győzedelmet vegyen. A keresztségben a Szentlélek önti malasztját, hogy ártatlanságunkat vissza-

[214]

nyerjük: a bérálásban malasztal felékesít, hogy tökéletességét a keresztényi igazságnak megőrizsük. A kereszttségben ujonnan születünk az új életre: a kereszttség után szükséges erőt veszünk az ellenséginkkel való bajvivásra. A kereszttségben megmosatunk és megtisztittatunk: a kereszttség után pedig megerősítettünk. Az ujonnan való születés maga boldogítja a békességnek idején azokat, kik a kereszttségét felveszik: a bérálás fegyvert ad kezekbe és a viadalra kiszólítja. Ez a malaszt, — így szól tovább — melyet a bérálásban veszünk, tökéletessé tészen bennünket és egészen lelkiekké változtat a földiekből, amicsodások azelőtt voltunk. Ez az, ami vélünk megutáltatja a világnak hamis javait és a testi gyönyörőségeknek hizelkedésit meggyölölteti; ez, ami bennünk meggyújtja az isteni szeretetnek tüzét, ami kívánságunkat és minden gondolatunkat mennyekbe emeli. (Vida: Hohennai hercegnak megtérítése Tom. 2. Pag. 136.)

A szentírásnak csalhatatlan magyarázója csak az
igazanyaszentegyház.

Minden eretnekök a szentírást vonják magok pártjokra és abból akarják tévelygésüket állítani: mert a szentírás olyan, mintha valakinek viaszok órra volna és azt hová akarná, oda huzhatná; így a szentírást mindenfelé hajtogathatják az emberek; tehát csak az anyaszentegyház biztos magyarázója a szentírásnak. Azért ezt annak értelmében kell vennünk, midőn azt olvassuk. Religió. Egyházi lap. A. 1845. P. 86. Post Bornemisza Petrum Protestantem.

[215]

Az anyaszentegyház csalhatatlanságáról.

Krisztus a túle fundált anyaszentegyházat csalhatatlanná tette, tenni akarta és kellett tennie. Thezarovics. Pag. 23.

Hogy az egyesség feltartasson az anyaszentegyházban, szükséges az anyaszentegyház csalhatatlansága. Pag. 26. etc. Vide huc Jegyzetek Pag. 57—77.

a.) Az anyaszentegyház csalhatatlanságának vigasztaló dicsíreti:

„Te vagy a kereszténység igaz gyámola. Te az isteni jelentést a maga tisztaságában fenntartod. Te adod az én hitemnek meg amaz mozdulhatatlan tartósságot, mely általánfogva megkívántatik, hogy az isteni legyen. Te veszed el tüllem minden aggódtató kételkedésimet az én religiómban. Te teszel engem biztonságba afelül, hogy a felséges valóságot, az Istent, úgy imádom és tisztelem, amint ő maga akar az ő teremtményitül imádatni és tiszteltetni. Te teszel engem abban bizonyossá, hogy igaz uton járok az én következő és örökké tartandó boldogságomhoz: és így tökéletesen megnyugtatód szívemet és betöltöd azt legídeőbb vigasztalásokkal.” Thezarovics. P. 48.

b.) Apta et applicanda adhortatio ad protestantes, ut ad sinum Romanae Catholicae Ecclesiae revertantur, quam occasione suae conversionis ad suos subditos habuit Princeps Antonius (Brunsavigai Antal Ulrich ő hercegsége): „Már hozzátok fordulok kik eddig hitsorsosim valátok, most pedig még igen kedves atyámfiái, barátim és jobbágyim vagytok; az Ur Jézus Krisztus öt sebeire, az ő drága vérére, a mi váltságunk árára és lelketek

[216]

örök üdvösségére kérlek benneteket, válasszátok mennyországnak inkább bizonyos, mint bizonytalan utját.” etc. Vide. Pag. 63.

A téritésről.

Soha sincs a tévelygésnek jussa ahhoz, hogy magának követőket szerezzen, de az igazságnak van mindenkor. Vide Thezarovics. A katolikussá tétel védelme. Pag. 14.

A téritő katolikusok *békesség háborítóinak, a megvilágosodás ellenségének, a lelkiismeret szabadsága megsértőinek* kiáltanak. Ezen vádak igazságtalansága pontosan megcáfoltalak ugyanott. A Pag, 43. usque finem.

Lehet-é ártatlanul tévelyegni? Vannak-e és lehetnek-é sokan a köztünk lakó kálvinisták között ártatlanul tévelygők? V. Pag. 52.

Tériteni nemcsak szabad, de kötelesség is. Guzmits Pag. 48.

Ne légyen gondod másra, bizz kit-kit az Istenre; néked kötelességed, hogy téritésseddel másnak világi boldogságát fel ne zavard. V. Guzmits. Pag. 55.

A megtérés akadályai.

1-ör: A szülők iránt való tisztelet. Nehezíti a megtérést az, hogy minden lelkiismeretet csinál magának abbul, hogy eleinek, atyáinak vallását elhagyja. Lásd erre a feleleteit Guzmits ötödik levelének c) betűje alatt Pag. 37.

2-or: Második akadály a szégyen. Vide ibid. Pag. 42.

3-or: Az Isten nem akarja, hogy az elszakadtak visszatérjenek. Vide ibid P. 43.

[217]

4-er : A státus java.

A státus részére jobb, ba különbözők a vallások, mert ahol a státus tagjai a vallásra nézve egy értelemben vágnak, félni lehet a pártütéstül.

Ezen állítás mocskolja : 1-ör a kormányzó fejedelmeket és kormány alatt lévő nemzeteket, 2-or a keresztény religiót, 3-or a históriát. V. Pag. 86.

Szükséges az anyaszentegyház hibázhatlansága.

Szükséges az anyaszentegyház hibázhatatlansága. Először a hivekre nézve, kik magok a hit igazságait ki nem kereshetik, magoknak biztosítást nem szerezhetnek. Másodsor a tanítókra és mesterekre nézve, kiknek belátásaik mindenkor fogyatkozottak és soha a bizonyosságnak azon fokára nem juthatnak, mely a hit dolgaiban szükséges. Harmadsor magára a religióra nézve, mely magában több oly igazságokat foglal, melyek magokban nem világosak, melyeket csak egy csalhatatlan tekintetű tanítói kar határozhat el, Pag. 349—358.

Subjectam infallibilitatis. Pro Festo Pentecostes. Infallibilitatis praerogativam Christus suis discipulis promisit et dedit.

Discipuli sibi exclusive datam intellexerunt et affirmarunt.

Et in successores in officio transmissa est. Tom. 6. a Pag. 361 – 380.

Lehet-é akármelyik hitben üdvözülni?

Az igaz és üdvözítő hit csak egy (ez már másutt megmutattatott) és az hit semmi meghasonlást, semmi ellenkező felekezeteket nem foglalhat magában, mert

[218]

1-ör: Az Isten nem *visszavonásé* és ellenkezeteké, hanem *békességé és egyességé*. 1. Kor. 14. v. 33. Aki helybehagyja az ellenkezeteket, az vagy tudatlan, vagy nem igaz, vagy változó, mely tökéletlenségek nem férnek az Istenre. Tehát az igaz hit is oly keveset szenvedheti el a meghasonlásokat, oly keveset foglalhat magában ellenkező felekezeteket, mely keveset férhet meg az igazság a hamissággal, a világosság a setétséggel. „Micsoda részesülése vagyon az igazságnak a hamissággal? Vagy micsoda társasága a világosságnak a setétséggel? II. Kor. 6. v. 14. Minden maga ellen meghasonlott ország elpusztul . . . Minden plántálás, melyeket az én mennyei Atyám nem plántált, tövébül kiszaggattatik.” Math. 12. v. 25. — 15. v. 13.

2-or: Ha az igaz hit meghasonlást, vagy ellenkező felekezeteket magában foglalhat, és az ember minden hitben üdvözülhet, akkor minek jött Krisztus e világra? Minek tanított új hitet? Minek erősítette csodákkal, pecsételte saját vérével? Minek prédikáltatta az egész világon? Minek állította fel annak híj őrzésére az anyaszentegyházat? Minek van azzal egész világ végéig? Minek van segítségére a Szentlélek? Minek parancsolja szent Pál, hogy azon egyet mondjuk mindnyájan, és ne legyenek közöttünk szakadások? Micsoda érdek van az apostoloknak, a martyroknak, hogy a hitért meghaltak? Véték nélkül marad a pogány az ő bálványozásában, a zsidó az ő megátalkodottságában, az eretnek az ő pártoskodásában.

3-or: Nincs az Üdvözítő Jézuson kívül más valakiben üdvösség. Act. 4. v. 12.

4-er: Ádám, első atyánk esete után az Isten irgalmassága szerint a megváltás és megszentelés általlyában

[219]

a Krisztus religiói intézete által minket végcélunkra, üdvösségünkre képesíteni méltóztatott. Innen valamint van az Istennek jussa megkivánni, hogy az ember nyomozza, melyik a sokak közül a Krisztus üdvözítő hite, úgy az embernek kötelessége ezt megtenni. Ugyanazért azt mondani: élj akármelyik hitben, csak becsületes ember légy, mindegy, annyi mintha mondaná: „Ne gondolj az Istennel sem az ő tiszteletével; ne nyomozd, ne vizsgálj az ő akaratját; higgy és élj, amint akarsz.” Mondhatja-e ezt a jó lelkiismeretű ember? Lehet-e az Isten előtt kedves azon tisztelet, mely nem az ő akaratja szerint van? Elérhetem-e üdvösségemet azon az uton, melyet nem ő jelelt ki, hanem én magam, vagy valamely indulatoskodó emberek gondoltak ki?

5-ör: Ha a hamis hit s religió oly dolgokban helyhezteszi az isteni szolgálatot, melyek az Isten szentségével, felségével, az isteni törvényekkel, Krisztus intézetével meg nem férnek, akkor is az Istennek kedves, az embernek üdvösséges lesz ez a hit?

6-or: Ha az ember minden hitben élhet és üdvözülhet, akkor az eretnokség, hitetlenség, bálványozás, babonaság hiábavaló és üres szavak. Vide. Rátz. Kath. 101. Tom. 3. P. 163.

(Objectio) *Ellenvetés*: A protestánsok is az egy igaz Istent imádják, azon egy mennyei boldogságot reménylik, ők is becsületes, igazságszerető s jóakaratu emberek. V. Pesti Kalászok. Pag. 37.

(Responsum) *Felelet*: Mindezeket nem akarom kétségbe vonni, noha Luther ekkép tanította követőit: „Légy vétkes! Vétkezz erősen, de erősebben higgy és örvendezz Krisztusban, ki legyőzője a bűnnek. Vétkeznünk kell, még itt vagyunk ez életben. Elég, hogy az Isten dicső-

[220]

ségének gazdagsága által megösmértük a Barányt, ki elveszi a világ bűneit; ettől el nem szakaszthat minket a bűn, habár napjában ezernyi ezerszer paráználkodunk is. Epla Mart. Luth. Noha Luther ezeket tanította is etc, de az igazság iránt hideg, egykedvű nem lehetek, nem szabad lennem. Vagy ha elég az csupán, hogy becsületes, igazságos, jóakaratu emberek legyünk, miért jött e világra Jézus? Nem voltak-e a zsidók és pogányok között sok becsületes emberek, kiknek jeles tetteit máig is csudálja s magasztalja a k. világ?

Miért akarta hát Jézus mégis ezeket ősi vallásokból kiemelni és keresztényekké tenni? Nemde ezen tett eléggé tanúsítja azt, hogy midőn a religiórul és üdvösségrül van a szó, nem elég csak az, hogy becsületes ember legyen valaki a szónak tágas értelmében.

Felelet némely ellenvetésre a keresztény hitrül szóló tanítás körébül.

Az üdvösség keresése legfőbb kötelesség minden embernek. Az üdvösség feltalálására elmulthatatlanul szükséges az igaz hit. Vide: Az ajánló levél. Fridrik fejedelem megtérése.

I. Minden keresztényi gyülekezetben üdvözülhet az ember. Felelet: 1. Szent Pál keményen megdorgálta a galatabelieket, hogy attul, ki őket híta a Krisztus malasztjára, más evangéliumra vitettek. Vajjon miért feddette őket az Apostol, ha senkit sem lehet kárhozatni a hitért? Miért mondotta: „Ha szinte mi, vagy az angyal mennybül hirdet is néktek azon kívül, amit néktek hirdettünk, átok legyen.” V. Pag. 126.

[221]

2.) A mi szent Üdvözítőnk, a Krisztus Jézus csak egy aklyot ismer és egy nyáját. Ján. 10. 16. Az apostol csak egy Urat prédikál, egy hitet és csak egy keresztiséget: Egy az Ur, egy a hit, egy a keresztiség.” Eph. 4. v. 5. V. Pag. 127.

3.) Aki minden religiót jóvá és üdvösségesse hágy és nem tart egyebet szükségesnek, hanem hogy az ember valamely keresztény gyülekezetben legyen és abban becsületes ember módjára éljen, indifferentistának nevezetik. Az indifferentista valósággal semmi keresztény hivek gyülekezetében nem lehet. Aki magában el nem tőkéli, hogy bizonyos vallást kövessen, az csak magánvaló, az csak az ide s tova csavargó lelket, a maga képzelését követi. Találtatik-e valahol csak egy keresztény gyülekezet is, amelyben e szabad legyen? Ugyan mikép lehetne ezeknek valami állandó gyülekezetet megállapítani, ha minden szabad mindennek: a hit, az istenitisztele, az erkölcsi regulák stb.? Nálók az becsületes ember is nem egyéb lesz, mint árnyéka a tisztességes embernek, aki becsületben lesz ugyan talán némely világfiainál, nem pedig az Istennél. „A hit nélkül lehetetlen kedvesnek lenni az Istennél.” Haeb. 17. 6. Micsoda hitrül van itt a szó? Bizonyára nem emberi költeményrül, szüntelen ingadozó, változó hitrül, amely után aki indul, midőn minden hitet közönségesen jóváhagy, valósággal semmit nem hiszen.

4.) Ezen állítás a zabolátlanságra való vágyódástul veszi eredetét és arra vezetett, hogy minden utálatosságot kintelen legyen helybehagyni. „V. Pag. 135.

II. Üdvözülhet-e a pogány? Vide jegyz. Pag. 37.

Magoknak a protestánsoknak is ez tanítása, „hogy az anyaszentegyházon kívül nincs üdvösség; a látható

[222]

anyaszentegyház mindazokból áll a világon, akik az igaz religiót vallják, amelyen kívül, közönségesen szólva, nincs lehetőség üdvözülni.” Ita Westminster Confession. Anno 1649, a Parlamento ratificata. Episcopus Pearson dicit: „Krisztus soha két utat nem mutatott mennyországba, csak egy anyaszentegyházat alapított. Mint a vizözön idejekor, akik a Noé bárkájában voltak, megszabadultak: úgy senki azok közül, kik az Isten anyaszentegyházához nem tartoznak, az Isten örök haragjátul meg nem szabadulnak. V. Wanderungen eines irländischen Edelmannes zur Entdeckung einer Religion. Tom. 2. Pag. 161.

III. Megmagyarázását azon hitünk ágazatjának: Religio una salvifica; és annak: Ha üdvözülhetnek-é, akik más vallásokat követnek? lásd in Examine Schediazmatism etc. Pag. 25—34.

Solutionem obiectionis ex testibus: nolite iudicare et non iudicabimini Luc. 6. v. 36. Nolite ante tempus iudicare I. Kor. 4. contra unam salvificam. Vida in Exam. Schediaz. Pag. 74.

IV. Durum et crudele est, tot hominum millia damnare. Solutionem vide ibid. Pag. 77.

An pugnet cum Charitate solam salvificam fidem docere. Vide ibid. Pag. 142.

Az anyaszentegyházban való sok visszaélés nem elegendő
ok az elszakadásra.

Krisztus Urunk hiveinek gyülekezetét tiz részszerint okos, részszerint kába szüzekhez, jó és rossz halakat

[223]

betakarító gyalomhoz, konkolyt és jó buzát foglaló szántóföldhöz hasonlította, és az emberek gonoszságára nézve a botránkozásokat teljesen ki nem irthatóknak mondotta. Már a keresztény anyaszentegyház zsengejében így irt szent Pál a korinthusbeliekhez : „Hallom, hogy visszavonások vannak közöttetek etc.” I. Kor. 11. Ugyanezen apostol Titust így oktatja: „Vágynak sok engedetlenek etc. Tit. I. v. 10. etc. Sőt szent János Apocap. 2. et 3. több püspököknek rendtelenségeit szivrehatóan dorgálja. Voltak és lesznek is a keresztény anyaszentegyházban, mivel ez vétkekre hajló emberekből áll, hol több, hol kevesebb visszaélések, vétkek, fogyatkozások, hibás vélekedések. De valamint semmi hitbéli tévelygést, úgy semmi vétkes visszaélést a keresztény anyaszentegyház soha helybe nem hagyott, hanem az apostolok példája szerint azoknak orvoslására törekedik. Vide. Jegyz. P. 22.

Tettek-é javításokat a reformátorok?

Resp: Nem. Nem a hitbéli cikkelyekre, nem az erkölcsökre nézve, nem az egyházi fenytékre nézve. Vide. Jegyzet Pag. 29.

Tettek-é hasznat a reformatió a katholika anyaszentegyháznak? Nem. Vide. Jegyz. Pag. 46. A hit dolgaiban való előmenetel megállhat-é azon értelemben, mint a protestánsok vitatják? Vide. Jegyz. Pag. 113.

A reformátoroknak nem volt jussok javításokat tenni; nem volt se rendkívüli, sem rendes küldetések. Vide Válasz. Pag. 42.

Luther caractere Erasmusbul. Vide. Válasz. Pag. 47.

Kálvin türelmetlensége. Vide. Pag. 56.

[224]

Luther és Kálvin előtt nem volt oly nagy tudatlanság és setétség, mint a reformátusok állítják. Vide. Pag. 58.

A reformáció nemcsak nem használt a tudományokra nézve, sőt inkább a tudományoknak fénylő egét uj fekete felhőkkel beborította. Vide. Pag. 65.

Különös megtérések és terjedése a katliolika anyaszentegyháznak.

1. Az anhalt-kötheni herceg és hercegasszony, kik lutheránusok valának, párizsi utazásokban, Párizsban megtértek. A herceg elhunytával a lutheránusok üldözése miatt a mizerikordiánusoknak, kiknek templomot és klostromot építettett, Ausztriába vissza kellett térniük, de magának a hercegnének is jezsuita gyóntató atyjával éjszakán, titkon, hogy életüket megtarthassák, megszöknök. A hercegné Bécsbe keresett menedékhelyet, ahol most is tartózkodik. Ez, a most meghalt burkus királynak testvére, igen ájtatos és buzgó katliolika.

2. Afrika, a hajdankori anyaszentegyháznak ezen drága gyöngye, mely annyi századokig hódolt a félholdnak, most újra emel kereszteteket, épít katliolikus templomokat, kér és kap Rómából püspököket. Chinában két királyi herceg megkeresztelkedett, nem tekintvén Tartariába rabszolgák gyanánti száműzetéseket. Kalh. Blätter. 1839. jan. Vide: Anyaszentegyház ellenségi. P. 26.

3. Több évek előtt egy észak-amerikai protestáns dáma Flórenzből tartózkodók, midőn éppen az urnapi kath. ünnepély is napirendre jött. Egy fiatal uraccsal — földije volt — nézte a hullámozó sokasságot, midőn emez hozzá e szavakkal fordul: „*Itt jönnek szelencébe zárt Istenökkel.*” — „*Sajnáljuk őket,* — vala a válasz —

[225]

ha hibáznak; de nagy Isten, ha igazok van!” — E szavaknál térdre esett a dáma és felvilágosítást kért az Urtul. És ezen dáma az, ki az anyaszentegyház ölébe és szülőföldjére visszatérve az irgalmas nénéket Észak-Amerikába behozta, hol azok most ezrek és ezrek kinjait enyhítik. Blätter 1838. Vide: Anyaszentegyház ellenségi. Pag. 43.

Kilenczede a kereszténységnek katliolikus. V. P. 60.

4. Lett dolog, hogy Németországban, de még Angliában is, mint tudományra, mint erényre tisztelt férfiak ismét a kath. anyaszentegyház ölébe visszatértek. Ki nem emlékezik egy tiszteletreméltó gróf Stollbergre, egy Hallerre, Arndtra, Herbstre, Beckendorfra, Philipsre, egy lord Spencerre, Freudenfeldre, Gosslerre etc, kik közül sokan nagy üldözéseket szenvedtek, P. o, gróf Stollberg sok jószágait elvesztette, Haller a nagy tanácsból kivettetett, Freudenfeld Bonnba letéttett, Philips és Jorke Berlinben tanítói fizetésektől megfosztattak. V. Anyaszent. P. 73.

5. Fenelon mondása: „*Oh szent kath. egyház, minden hiveknek anyja! Te vagy a nagy törzsök, melyet Jézus saját kezével plántált; minden ág, mely tőled elválk, szükségképen elfonnyad, elszárad. Oh anyaszentegyház, melyből Péter még mindig erősíti testvéreit, előbb felejtse el jobbom bal kezemet, mint én én tégedet; nyelvem meredjen meg és ragadjon szám padlásához, ha te megszüksz dicsíretem és énekem tárgya lenni.*” V. P. 77.

6. Fertur Principissam Russicam Zeneide Volkonszky ad Catholica Sacra transivisse. Imperator Nicolaus rei certam notitiam captus aulae familiarem ad eam misit, denique quum rem ita se habere comperisset, Popam Graecum conversionis gratia misit ad Principissam. Conatus huius irritus mansit ac Principissa in claustrum redire debuit. Intercessione Imperatricis demum effectum, ut

[226]

liber ad exterar oras abitus ei concederetur, bona sua brevi post abitum sequestro subiecta sunt. Principissa Volkonszky Romae refugium quaerere intendit. Eventus hic occasionem dedisse videtur edicto imperiali, quo transitus e Graeco-Russica religione ad aliam quamcunque severe interdictus est. V. Sion 11/840.

Az egyházi beszédek hasznáról.

(Ex Mózer.)

A hit igazságairul egyházi beszédek tartani és hallgatni igen hasznos. Hasznos a katolikusoknak, sőt némelyeknek éppen szükséges; hasznos és éppen nem terhes azoknak is, kik a katolika anyaszentegyházról eltértek.

1-ör, Hasznos a katolikusoknak: a) hogy hiteket alaposan ismerjék és ezen ösméretnél fogva méltóképen becsüljék;

b) hogy hitökben erősödjenek;

c) és azt a megtámadók ellen védelmezni tudják;

d) hogy előforduló alkalmatosságokban a jóakaratu tévelygőket felvilágosithassák és megtéréseket eszközölhessék.

2-or. Nincs okok a nem katolikusoknak is az ily egyházi beszédek hallgatásául idegenkedni vagy félni, mert ez a) jogszerűleg, b) jószándékból és c) illő módon, szeretettel történik. Tom. 5. P. 102.

Vitás kérdések felül igen hasznos hallgatni egyházi beszédek.

I. Hasznosak a katolikusoknak és II. a nem kath-likusok részére.

[227]

a) Ez volt szokása mindenkor az anyaszentegyháznak, valamikor ellenkező tanítók és tanítások támadtak. Így történt az ariánusok, donatisták, macedoniánusok etc. tanítása keletkezésével, hogy a hívek az igaz hitben megtartassanak. P. 103.

b) Minden katolikusnak ösmérni és becsülni kell a maga hitét; ösmérni azt alaposan; tudni, kinek, mit és miért hisz? Ide mutatnak az Üdvözítőnek szavai (Ján. 10. v. 37. etc). Ha nem cselekszem az Atyának cselekedeteit, nékem ne higgyetek etc. Menjetek az egész világra, prédikáljátok az evangéliumot minden népeknek. Math. 28. Márk. 16. P. 105.

Kötelessége tehát minden kereszténynek az ő hitét kitanulni. Ezt kívánja túle az Üdvözítő célja, az igazság méltányossága, a hit tulajdonsága. Hol tanulhatja azt biztosabban, mint a nyilvános tanításokban? Pag. 107. Vanae excusationes P. 107—111.

Az egyházi hatalom nincs alávetve a világi fejedelmeknek

(Mózer Tom. 7. Con. 40. Pag. 81.)

Posteaquam assumptam propositionem solide demonstrasset, facit hanc ad Protestantes allocutionem.

Mondjátok magatok, mit kellessen a ti egyházi szerkesztetésekrül tartani? Nincsen-é ez egészen a világi hatalom alá vetve? Nem a világi hatalom védelme alatt áll-é az fel? Kitül vett Luther hatalmat tanítását hirdetni? O, aki az anabaptistáktul csudát kívánt isteni küldetések hitelesítésére, kitül vette ő magáét? Nem a világi hatalmasságotul-é, kiknek ő hizelkedett, és akik őtet ezért pártfogások alá vették? Mikép terjesztette tudományát? Nem a világi fejedelmek hatalmaskodása által-é? Az

[228]

apostolok prédikálták az üdvösség evangéliumát; csudák és szent élet szerettek annak hitelességet. Ők a bálványok templomait, oltárait erőhatalommal le nem rontották, ők a hitetlen városokra az égből tüzet le nem vontak, ők csak prédikáltak, hirdették az igazságot, megtérésre intették a népeket, imádkoztak: az igazság és az ő imádságok ereje megtérite a világot. Egészen másképp vala Luther lelkesülve; egészen másképp cselekedett s viselte magát a ti Luthertek. Ő prédikála és az ő feltűzésére — azt írja Erazmus — a fellázított nép dühösen rohant a templomokra azokat kirabolni, elpusztítani; haramia módon a papok és megmaradt katolikusok házáit feldulta; a papok száműzettek, vagy megölettek; az állhatatos polgárok elnyomattak, jószágaiktul megfosztattak, az ájtatos alapítványok jószágai, jövedelmei a fejedelmek által minden jog nélkül elfoglaltattak; a városok elöljárói az egyház felett nagyobb jogot tulajdonítottak; az esküszegő rossz papok a testi vétkek útjára eltértek, és hogy ebben a világi hatalom által védelmeztessenek, minden hatalmat erre általruháztak. Ilyen vala a reformációnak terjedése. Pag. 97.

c) Az hit alapos ösmérete által a keresztény hitében erősödik, az erkölcsös életre sokféle ösztönt vesz. P. 112.

II. Nincs okok a nem katolikusoknak magokat elvonni. Ha volna, talán ez onnan származna, hogy nekünk nincs jogunk ezt tenni, ezt rossz szándékból tesszük és megsértő módon tesszük. P. 114.

a) Van jogunk ezt tenni. Mindenkinek természetes joga magát védelmezni. Mi nyugalmas birtokában voltunk hitünknek; az ürügy alatt, hogy a tiszta tanítás megvesztegettetett s jobbitásra van szükség, megzavartattunk. P. 114. 115.

[229]

A reformáció elve hozza magával, hogy kiki meggyőződést szerezzen magának; ami csak a két ellenkező tanításnak egybevetése által történhetik.

Az igazság szeretete és a felebaráti szeretet is jogot ad erre.

b) Mi célunk ebben? Mit kívánunk? A ti javatokat-e? Dicsőséget-e? Semmit, csak a ti üdvösségeket. Szent tehát a mi szándékunk.

c) Az igazság és szeretet az én két vezéreim az előadásban.

Igaz-e az, hogy a kath. egyház és annak papsága szeretetlen? Vide: Religió és nevelés 15/842. sz. P. 233.

A keresztény emberről.

Csak az a keresztény, aki viselésében Krisztushoz hasonló — ugymond szt. Cyprianus pápa és martyr.

Mi a keresztény? Ha e kérdésre igazán felelni akarunk, a keresztkuthoz járuljunk, mert itt a szent kereszttség által leszünk keresztényekké. Mivé teszi tehát az embert a kereszttség?

1. Királlyá és pappá. Szent Péter, az apostolok fejedelme, királyi papságnak nevezi első levelében a keresztény híveket (I. Pet. 2.), azaz királyoknak is, papoknak is mondja őket. Szent János a Titkos Látásokban nyilván bizonyítja, hogy Krisztus bennünket országlókká és papokká tett az Istennek és az ő Atyjának. (Ap. 1. v. 6.) Mi tehát keresztények arra rendeltettünk, hogy országot birjunk és pedig mennyországot. A kereszttségben arra rendeltettünk, hogy papi hivatalt tegyünk, azaz Istennek szüntelen való áldozatokat bemutassunk: lelkünk áldozatját a hit által, testünk áldozatját a penitenciatartás

[230]

által, javaink áldozatját az alamizsnálkodás által, haragunk áldozatját a szeretet által, a nagyravágyás áldozatját az alázatosság által. Ezek által — szent Pál szerint — nyer az ember az Istentől magának kegyelmet. Haeb. 13. v. 16.

2. Isten templomává, Isten fiává, Isten örökösévé, Krisztus tagjává és barátjává. Mi a keresztség előtt az eredendő véték miatt, melyben születettünk, Isten ellenségi, harag fiai, pokol örökös, ördög rabjai voltunk. És minekutánna megkereszteltettünk, azt mondja szent Pál, hogy az Isten templomi lettünk. „*Lássátok, minemü szeretetet adott nekünk az Atya, hogy Isten fiainak nevezettünk is, legyünk is.*” (I. Ján. 3. v. 1.) Valamennyin befogadták őket, hatalmat adott nekik, hogy Isten fiaivá lennének.

Szent Pál azt mondja felőlünk, „*hogy Isten örökös lettünk; Isten örökös ugyan, Krisztusnak pedig örökös társai.*” Rom. 8. v. 17.

Ugyane nagy apostol másutt azt mondja, hogy Krisztus tagjaivá lettünk: „*Nem tudjátok-é, hogy a titeketek Krisztus tagjai. (I. Kor. 6. v. 15.) Ti a Krisztus teste vagytok és tagbul való tagok.*” (1. Kor. 12. v. 27.)

Maga az Isten Fia azt mondja felőlünk, hogy az ő baráti lettünk: „*Mert nem mondlak titeket szolgálknak, barátimnak mondlak titeket.*” Ján. 15. v. 15.

Lehet-é a világban szentül élni?

„*Örülj jó szolgálom, mivel
hogy a kevésben hív voltál,
hatalmad léssen tiz varason.*”
Luk. 19. v. 17.

Hibás vélekedése a világnak, hogy a világban élni és szentül élni egymással öszve nem egyeztethető; hogy

[231]

világi méltóságokat és hivatalokat viselni és mégis szent életet élni, a világi dolgokban foglalatoskodni és mégis az Isten törvényének eleget tenni, a keresztyeni jámborságban tökéletesnek lenni, majdnem lehetetlen. Nemcsak nem lehetetlen, szeretett hivek, de nem is oly nehéz, mint a világ fiai gondolják, a világi étellel a szent életet, a világi foglalatosságokkal a keresztyeni tökéletességet egybekapcsolni. Nem lehetetlen: Édes Üdvözítőnk nem parancsolta az evangéliumban, hogy a keresztyeni tökéletességnek megszerzése végett az emberek világi hivataljaikat hagyják el, klastromokban, vagy üregekben zárkózzanak el a világtul, hanem inkább arra intette hogy világi hivataljaiknak kötelességeit hiven teljesítsék.

A hazafiságrul.

A hazának különösb szeretetét 1. ajánlja Krisztus maga példájával: „*Látván a várost sira azon.* (Luk. 19. v. 41.) Megadá az adót és egyszersmind e törvényt szabá: „*Adjátok meg a császárnak, ami a császáré.*” (Math. 22. v. 21.) 2. Erre kötelez a társasági egyesülésnek alapos törvénye s természeté. 3. A haza iránt való háládatosság, u. m. kik a hazának sok javaiban részesülünk. Valamint a test jó állapotban nem maradhat, ha a tagok annak javára és fenntartására egybe nem munkálódnak (I. Kor. 12. v. 12.), ugy a haza sem. 4. Aki szereti a hazát és annak jót tesz, magának tesz jót, tulajdon boldogságát eszközli.

A jó polgárnak képe.

1. Választ magának egy oly életnevet, melyben maga testi és lelki tehetségeit tekintve, leghasznosabban szolgálhat.

[232]

2. Ezen élet nemére szorgalmasan előre elkészíti magát, hogy avval járó kötelességeknek tökéletesen megfelelhessen.

3. A felvett hivatal minden részeinek hiven és szorgalmasan eleget tenni igyekszik.

4. Senkit polgártársai közül meg nem sért; kinek-kinek jussait tiszteletben tartja és megőrzi.

5. A fejedelmet, mint a haza atyját szereti és tiszteli; szeretvén, annak minden jókat kíván, hosszas életeért, s boldogulásáért imádkozik: „*Kérlek azért, hogy mindeneknek előtte könyörgések legyenek, imádságok, kérések, hálaadások... a királyokért és mindenekért, akik méltóságban vannak, hogy nyugodalmas és csendes életünk legyen mert ez jó és kellemes a mi üdvözítő Istenünk előtt.*” (I. Tim. 2. v. 1 --3.) Imádkozunk az uralkodókért, kívánván nékik hosszas életet, bátorságos országlást, csendes házi életet, erős hadi sereget, hív és jámbor népet és békességes világot. Pent in Apol. Cap. 30. . . .

Adjátok meg mindeneknek, amivel tartoztok: akinek tisztelettel, tiszteletet. (Rom. 13. v. 7.) „*Az Istent féljétek, a királyt tiszteljétek.*” (I. Pet. 2. v. 17.) Tiszteljük a királyt, úgy mint az Isten után valót. Colimus Imperatorem, ut hominem Deo secundum. Ter. ad scapul. Cap. 2.

6. Engedelmeskedik a felsőbb hatalomnak mindenkor egész készséggel, minden zugolódás nélkül. „*Minden lélek alája vettessék a felső hatalmasságoknak, mert nincs hatalmasság, hanem az Istentől; amelyek pedig vannak, az Istentől rendeltettek. Azokáért, aki ellentáll a hatalmasságnak, az Isten rendelésének áll ellene; akik pedig ellene állanak, azok magoknak szereznek kárhozatot.* (Rom. 13.v. 1—3.) *Azokáért szükséges, hogy engedjétek nemcsak a büntetésért, hanem a lelkiismeretért is.*” 5. v. „*Engedel-*

[233]

mesek legyetek azért minden emberi teremtett állatnak az Istenért, akár a királynak, mint legfeljebbvalónak, akár a hadnagyoknak, mint őtüle küldetteknek . . . mert így vagy az Isten akarata.” (I. Petr. 2. v. 13. 14.) „*Intsd őket, hogy engedelmesek legyenek a fejedelmeknek, hogy szót fogadjanak, minden jó cselekedetre készek legyenek.*” Tit. 2. v. 1.

7. Pontosán megfizeti az adót: „*Adjátok meg a császárnak, ami a császáré.*” (Math. 22. v. 21.) Adjátok meg, akinek mivel tartoztok; akinek adóval, adót. (Róm. 13. v. 7.) Az első keresztények oly hiven fizették az adót, hogy Tertullianus irván a keresztények védelmére, bátran felszólítja magát a császárt, hogy vizsgálta meg a levéltárat és megfogja találni, hogy a keresztények hitebben fizetik az adót, mind egyéb jobbágyinál.

8. A szükség esetében kész élete veszedelmével is védelmezni hazáját, amint ezt a polgári összeállásnak célja és kötelezése hozza magával. „*De édes Üdvözítőnk is jóvá-hagyá ezt, mert midőn a katonák hozzá jövének és kérdek etc.*” Math. 8. v. 5. — Luk. 3. v. 14. — Act. 10. v. 1. — I. Kor. 7. v. 17—24. — Haeb. 11. v. 32—34.

9. A religiót tiszteletben tartja; azt úgyis, mint a polgári társaság legerősebb talpkövét megőrzi és megtartja; semmit azokból el nem mulaszt, amiket annak javára alkalmasnak vél. Azért mondotta az Apostol is: *Előbb az Istent féljétek, azután a királyt tiszteljétek!*

10. Lelkiismeretesen elkerüli azon bűnöket, amelyek a haza szeretetével ellenkeznek. Ezek közül legsúlyosabbak : a hazaárulás és a lázadás. Ezeketől irtózik maga a józan okosság, kárhoztatja ezt különösen a Krisztus reliigiója, mely még a feslett erkölcsű uraknak is engedel-

[234]

meskedni parancsol. (I. Thess. 2. v. 18) Példájukkal bizonyították ezt az első keresztények, akik Tertullian bizonyítása szerint, ámbár elegendő számmal és erővel bírtak, hogy a pogány császároknak ellentálljanak, inkább meghalni, mint fellázadni akartak.

11. A jó polgár akármit szenved inkább, akármi elnyomtatást el-t inkább, mint fellázadjon, jól megfontolván, hogy a lázadással járó rosszak sokkal nagyobbak, mint akármi egyéb szenvedések. Oly sebeket ejtenek mind az egészen, mind a különös tagokon, melyeket vagy éppen nem, vagy igen nehezen és sok időnk folytával lehet meggyógyítani. Nincs ekkor a polgároknak se javok, se életek bátorságban. A szabadságnak kecségető neve csak hiu hang, mely az igaz szabadságot egészen letiporja. Mi szabadság lehet ott, ahol senki a maga keresettjeivel s jussaival szabadon nem élhet, sőt élete felől nincs bátorságban? De azt is jól tudván, hogy az ily esetben a keresztény hit fellázadást nem enged, hanem békességes türelmet parancsol, és azokat mondja boldogoknak, kik az igazságért büntetlenül szenvednek. Így is tettek az első keresztények, kikről mondja szent Pál: „Átkoztatunk és mi áldunk, üldözést szenvedünk és el-türjük.” (I. Kor. 4. v. 12.) És Tertullian bizonyítása szerint e vala az ő közmondások és szentül megőrzött regulájok: senkit nem sérteni, minden sértést békességesen szenvedni a keresztény kötelessége.

A nyomoruságokról.

Minden embernek van része a nyomoruságban. Hermann Tom. 6. P. 159.

[235]

Aki nyomoruságok alatt békételenkedik, az a maga baját nagyítja; aki megnyugszik az Isten akaratján, az a maga baját könnyebbíti. Alex. Tom. 2. P. 22.

Mikor az Isten a jámborokat a világon sujtogatja, hozzájuk jóságát mutatja. Alex. Tom. 2. P. 274. Item Pag. 529. Török Tom. 1. Pag. 189.

Tartozunk keresztünknek békével viselni, mert ha fonnyasztják is testünket, de elevenítik lelkünket. Nováky P. 370.

A szenvedéseknek hasznai értelmünkre és szívünkre: Fehér Tom. 2. Pag. 189.

Tartozunk Krisztust követni és ezt az Isten kegyelmével meg is tehetjük. Nováky Pag. 386.

Az Isten akaratjára való hagyatkozás által leszünk: 1. legtökéletesebb keresztények, 2. legboldogabb emberek. Szalay Tom. 3. P. 43.

Az élet keserőségei ellen méltatlanok panaszaink, mert mi vagyunk okai, hogy súlyosabban érezzük azokat, mint kellene. Szalay Tom. 3. P. 59.

Miképen hoz ki jót a rosszból az Isten. Szalay Tom. 5. Pag. 31.

A hit enyhíti a betegség terhét. Szalay Tom. 5. P. 215.

A magunk megtagadása miben áll és mily méltó? Szalay Tom. 5. P. 239.

A keresztényi élet a Jézus követését szükségessé, a Jézus követése amant könnyüvé teszi. Szalay T. 6. P. 147.

A puha élet ellenkezik a Jézus tanításával és példájával. Szalay T. 6. P. 170.

A jó keresztény a nyomoruságban. Szalay T. 3. P. 100.

Szükséges a szenvedés a religióban; szükséges a religió a szenvedésben. Szalay T. 3. P. 109.

[236]

Mit tesz Jézust követni? Honnan van, hogy a Jézus követésében oly állhatatlanok vagyunk?

Hermann Tom. 2. Pag. 513.

Sparsamkeit. Hermann Tom. 6. P. 50.

Motiva consolationis pro infirmo. Hermann Tom. 6. Pag. 143.

Az emberi nyomoruságokról.

1. A nyomoruság közönséges voltárul. a) Van minden embernek keresztje, b) Sokszor aki boldogabbnak látszik, annak van nagyobb keresztje.

2. A nyomoruságok forrási és különféle nemei, a) Minden tulajdon keresztünk az Istentől vagon, b) Mi azokat hibáinkkal nemcsak megnehezítjük, hanem számos idegenekkel meg is sokasítjuk.

3. A nyomoruságok elkerülésének mestersége. Sokféle módokkal kívánják az emberek elkerülni a nyomoruságot, b) Csak az Üdvözítő követése az egy mód, melylyel el lehet kerülni.

Csak a cselekedettel teljesített k. hitvallás adhat nekünk igaz békességet. Sombory Tom. 1. P. 155.

A szegények megnyugovásának utja. Sombory Tom. 2, Pag. 10.

4. A nyomoruság elviselésének mestersége. Eljutunk e mesterségre: a) magunkat megtagadva, b) keresztünket felvéve, c) Krisztust követve.

A békességes türés megszerzésének módja. Sombory Tom. 2. Pag. 300.

A békességes türés dicsőséges kötelessége a kereszténynek. Sombory Tom. 2. Pag. 321—333.

[237]

A türehetlenség a kereszténynek igen káros. Sombory Tom. 2. Pag. 315.

Szükséges magunk akaratját megzabolázni és mindenekben az Isten akaratját teljesíteni. Talab nro 25.

5. A nyomoruságok haszna az életre nézve, a) Megvilágosítja az elmét és józan gondolatokra vezérli, b) Megjavítja az akaratot és tökéletes erkölcsökkel betölti. Fehér Tom. 2. Pag. 189.

Hogyan lehet kiki elméjének és szívének boldogítója? Sombory T. 1. P. 95. Idem T. 2. P. 23.

A nyomoruságok az Isten szeretetének jelei és jótétemnyei, mert megtanítanak minket: Istenünk, felebarátunk és önmagunk iránti kötelességinkre. Talab. Nro 7.

6. A nyomoruság haszna az örök életre.

a) A nyomoruság leghatalmasabb eszköz mireánk nézve.

b) A nyomoruság legszerelmesebb eszköz az Istenre nézve.

7. A nyomoruságot szenvedők különbsége, a) Azoknak, akik Krisztussal szenvednek, paradicsom a kereszt.

b) Azoknak, kik tüle elfordulnak, pokol a világ.

NB. Sermones Quadragesimales, di miseriis humanis, ex hic adnotatis operibus aliquantum modificati, dicti sunt Anno 1839.

[238]

VI. Idézetek gyűjteménye.

Felebarátunk megjavításául.

Atyámfiak! Ha az ember hirtelen valami bűnben találtatik is, ti, akik lelkiek vagytok, az olyant oktassátok a szelidségnek lelkével. Gal. 6. v. 1.

Kérünk pedig titeket, Atyámfiak. Feddjétek meg a nyughatatlanokat, vigasztaljátok a kised szivüeket. I. Thes. 5. v. 14.

Ti pedig, Atyámfiak, meg ne szünjétek jót cselekedvén . . . Ne állítsátok, mint ellenségteknek, hanem megfeddjétek, mint atyátokfiát. II. Thes. 3. v. 13.

Atyámfiak, ha ki eltévelyedik közületek az igazságnál, és megtéríti valaki őtet, tudni kell, hogy aki megtéríti a bűnöst az ő tévelygő utjárul, megszabadítja annak lelkét a haláltul és elfödözi a bűnöknek sokaságát. Ján. 5. v. 19. 20.

Parancsolatot ada kinek-kinek az ő felebarátja felől. Eccl. 17. v. 12.

Math. 18. v. 15. Maximus classicus locus: Ha pedig vétkezik ellened a te atyádfia, menj el és fedd meg őtet etc. Fedd meg barátodat . . . hogy többé ne cselekedje. Eccl. 19. v. 13.

[239]

A keresztyény vigyázatrul.

Meglássátok, hogy valaki titeket el ne tévelyítsen. Márk 13. v. 5.

Lássátok, vigyázzatok, imádkozzatok, mert nem tudjátok, mikor légyen az idő . . . v. 33. Vigyázzatok, mert nem tudjátok, mikor jön el a háznak Ura . . . hogy midőn eljövend hirtelen, ne találjon titeket alúva; amit pedig néktek mondok, mindnyájoknak mondom: vigyázzatok! v. 36. 37.

Mikor aludnának az emberek, eljőve az ő ellensége és felül konkolyt vete a búza közibe. Math, 13. v. 25.

Vigyázzatok, mert nem tudjátok, mely órában jön el a ti Uratok. Math. 24. v. 42. Vigyázzatok, mert nem tudjátok a napot, sem az órát. Math. 25. v. 13. Őrizkedjétek, hogy valamiképen meg ne nehezedjenek a ti szivetek dobozóással és részegséggel és az életnek gondjaival, és reátok jöjjön ama hirtelen nap . . . Vigyázzatok azért minden időben imádkozván, hogy méltók lehessetek mindezeket eltávoztatni és az ember fia előtt állani. Luk. 21. v. 34. 36. Józanok legyetek és vigyázzatok , mert a ti ellenségtek az ördög, mint az ordító oroszslány körüljár, keresvén akit elnyeljen. I. Petr. 5. v. 8.

Kik reggel vigyáznak reám, megtalálnak engem. Prov. 8. v. 17. Aki érette (a bölcseségért) vigyáz, „hamar bátorságos leszén.” Sap. 6. v. 169.

A mennyei bölcseséget a találja meg, aki szorgalmasan vigyáz és gondosan keresi; ez szerzi meg a törvénynek megőrzését és a feddhetetlenségnek tökéletességét; ez térszen pedig közelvalóvá az Istenhez; ez viszen az örökkévaló országba. Juxta sap. cap. 6. v. 16—22.

[240]

Aki az Urat féli, az ő tudományát beveszi; és akik reá vigyáznak, áldomást találnak. Eccl. 32. 14.

Vigyázzatok magatokra és az egész nyájra; vigyázzatok, megemlékezvén, hogy . . . éjjel és nappal meg nem szüntem . . . intvén mindeniteket. Act. 20. v. 28—31.

Vigyázzatok, maradjatok meg a hitben; emberkedjete és erősödjete meg. I. Kor. 16. v. 13. Erősödjete meg az Urban és az ő erejének hatalmasságában.

Öltözzete fel az Isten fegyverébe, hogy az ördög leselkedésinek ellene állhassatok; . . . vegyéte fel az Isten fegyverét, hogy ellentállhassatok a gonosz napon és mindenekben tökéletesen megmaradjatok.

Minden imádsággal és könyörgéssel imádkozván minden időben lélekben és ő benne vigyázzván minden állhatatossággal. Eph. 6. v. 10—11. 13. 18.

Azokéért ne aludjunk, mint egyebek is, hanem vigyázzunk és józanok legyünk, mert nem rendelt az Isten minket haragra, hanem az üdvösségnek elvételére a Jézus Krisztus által. I. Thess. 5. v. 6.

Vigyázz . . . mert ha nem vigyázol, hozzád jövök, mint a lopó. Ap. 3. v. 2. 3.

Boldog, aki vigyáz és őrzi az ő ruháit, hogy meztelen ne járjon és ne lássák az ő rutságát. Ap. 16. v. 15.

A halálról.

Oh halál, jó a te ítleted! Eccl. 41. v. 3. Oh halál, mely keserves a te emlékezeted az ő javaiban békességben lévő embernek. Eccl. 41. v. 1.

Ne félj a halálnak ítletétül. Emlékezzél meg azokról, akik előtted voltak és amik reád jövendők; ez az Urnak ítlete minden testrül. Eccl. 41. v. 5.

[241]

Valamik a földből valók, a földbe térnek: úgy az istentelenek átokrül veszedelemre. Eccl. v. 13.

Semmit nem használnak az istentelenségnek kincsei. Prov. 10. v. 2.

Nem használ a gazdagság a bosszuállás napján.

Ne félj, midőn gazdaggá léssen az ember és mikor megsokasodik az ő házának dicsősége, mert mikor elvész, semmit el nem viszen, sem alá nem száll véle az ő dicsősége. Prov. 48. v. 18. Elmulik a világ ábrázatja. I. Kor. 7. v. 31. A nevelés is fájdalommal egyelítettik, és az öröm végét fájdalom foglalja el. Prov. 14. v. 13.

Kiálts! Mit kiáltsak? Minden test széna és minden ő dicsősége, mint a mezei virág . . . Megszáradott a széna és elhullott a virág. Iz. 40. v. 6—8. Annak virága lehullott és színének ékessége elveszett: úgy a gazdag is az ő utaiban elhervad. Jak. I. v. 11.

Elhagytak engem rokonim, ... az én házam zselléri, szolgálóim mint idegent úgy tartottak engem, lehetetlenül isszonyodott a feleségem; . . . megutáltak, akik valaha barátim voltak; akik legjobban szerettek, meggyülöltek engem. Job. 19. v. 13—19.

Láttam az istentelent, hogy felmagasztaltatott és felemeltetett, mint a Libanus cédrusa — és elől menék és ime nem vala, és keresem őtet és nem találtatok az ő helye. Ps. 36. v. 35.

Jób mondja magáról: „Nem vétkeztem. Jób. 17. v. 2. — Miért? Mert a koporsóru gondolkozott: „Csak a koporsóm van hátra. v. 1. A rothadásnak mondám: Atyám vagy te, és a férgeknek, anyám és néném.” v. 14.

Azért fogta el őket a kevélység . . . mert nincs tekintet az ő halálokra. Ps. 72. v. 4—6.

Dies mei velocius transierunt, quam a texente tela

[242]

succiditur, et consumpti sunt absque ulla spe. Job. 7. v. 6. Ecce enim breves anni transeunt. Job. 16. v. 23. Suis spatiis transeunt universa. Eccl. 3. v. 1. Transibit vita nostra, tamquam vestigium nubis, et sicut nebula dissolvens, quae fugata est a radiis solis. Sap. 2. v. 3. Breves dies hominis. Job. 14. v. 15.

Az imádságrul.
Christus docuit: *a) verbo.*

Tanítja az imádságnak módját. Math. 6.

Lássátok, vigyázzatok és imádkozzatok, mert nem tudjátok, mikor légyen az idő. Márk. 13. v. 33.

Szükség mindenkor imádkozni és meg nem szünni. Luk. 18. v. 1.

Vigyázzatok minden időben imádkozván, hogy méltók lehessetek mindezeket eltávoztatni és az ember fia előtt állani. Luk. 21. v. 36.

Imádkozzatok, hogy kísértetbe ne essetek. Luk. 22. v. 46.

Ostendit: *b.) exemplo.*

Midőn tanítványi közül tizenkettőt választana, kiket apostoloknak is nevezze: „kiméne a hegyre imádkozni és egész éjszaka az isteni imádságban marada. Luk. 6. v. 12.

Szenvedése előtt „elszakada tőlük egy kőhajításnyira és térdre esvén, imádkozik vala. Luk. 22. v. 45.

Midőn az ötezer emberből álló sereget öt kenyérral és két hallal megvendégetni akarná, kezébe véve az öt kenyeret és két halat, az égbe tekintvén, megáldá és megszegé etc . . . Elbocsájtván a sereget, felméne a hegyre egyedül imádkozni. Math. 14. v. 19—23.

[243]

Kimenvén a puszta helyre, és ott imádkozik vala. Márk. 1. v. 35.
Jézus megkereszteltetvén és imádkozván, megnyílék az ég. Luk. 3. v. 21.

A hamis esküvésről.

„Ugymond a seregek Ura: Az átok bemégyen a lopónak házába és az én nevemre hamis esküvőnek házába . . . és megemésztí azt, és annak fáit és köveit. Zach. 5. v. 4.

A sokat esküvő férfiú hamissággal rakodik meg és el nem távozik annak házául a csapás. Eccl. 23. v. 21.

Ha hiába esküszik . . . megtelik büntetéssel az ő háza. Eccl. 23. v. 13.

A gyűlöletről.

„Hogy megvirrada, egybegyülének a népnek vénei és a papi fejedelmek és az írástudók Jézus ellen, hogy őtet halálra adnák. Math. 27. v. 1.

In exordio historia passionis continetur: Reggel ismét összevgyültek. Kik gyültek össze? Mire gyültek össze? Hogy őtet halálra adnák. V. Vajda. Tom. 3. P. 433. V. Stanihurtius P. 150.

Mert tudja vala (t. i. Pilátus), hogy irigységből árulták el őtet. Math. 27. v. 18.

A papi fejedelmek pedig és a vének eláltatták a népet, hogy Barabbást kérnék, Jézust pedig elvesztenék. Math. 27. v. 20.

[244]

Tekintsd meg ellenségimet, mert megsokasodtak és hamis gyűlöléssel gyűlöltek engem. Ps. 24. v. 19.

Hogy beteljesedjen a beszéd, mely az ő törvényekben megiratott, hogy ok nélkül gyűlöltek engem. Ján. 15. v. 25.

Egyházibeszédek befejező szavai a Szentírásból.

A mi Urunk Jézus Krisztusnak malasztja legyen mindnyájatokkal. Amen R. 16. v. 24.

Annak pedig, aki titeket megerősít az evangélium szerint, az egyedül bölcs Istennek, a Jézus Krisztus által tisztelet és dicsőség örökkön örökké. Amen. Rom. 16. v. 25—27.

Vigyázzatok, maradjatok meg a hitben, emberkedjétek és erősödjétek meg. Minden dolgaitok szeretettel legyen. I. Kor. 16. v. 22.

A mi Urunk Jézus Krisztus malasztja véletek. Az én szeretetem mindnyájatokkal a Krisztus Jézusban. Amen. I. Kor. 16. v. 23.

Magatokat kísírtétek meg, ha a hitben vattok-é? Ti próbáljátok meg magatokat. II. Kor. 13. v. 5.

Kérjük az Istent, hogy semmi gonoszt ne cselekedjétek . . . hanem hogy ti, ami jó, azt cselekedjétek. II. Kor. 13. v. 7.

Végezetre Atyámfiak! Örüljétek, tökéletesek legyetek, egymást intsetek, azontértsetek, békességben legyetek és a békességnek és szeretetnek Istene lészen veletek. II. Kor. 13. v. 11.

A mi Urunk Jézus Krisztusnak malasztja és az Istennek szeretete és a Szentléleknek részesülése legyen mindnyájatokkal. Amen. II. Kor. 13. v. 13.

[245]

Valakik a regulát követik, békesség azokon és irgalmasság ... A mi Urunk Jézus Krisztusnak malasztja a ti lelkeitekkel, Atyámfiak. Amen. Gal. 6. v. 16—18.

Végezetre Atyámfiak! Erősödjétek meg az Urban és az ő erejének hatalmasságában, öltözzetek fel az Isten fegyverébe: ... az igazság páncéljába, . . . mindenekben felvén a hitnek pajzsát, . . . minden imádsággal és könyörgéssel imádkozván minden időben, lélekben. Eph. 6. v. 10—18.

Békesség az atyafiaknak és szeretet a hittel az Atya-Istentől és az Ur Jézus Krisztustól; kegyelem mindenekkel, akik tökéletesen szeretik a mi Urunk Jézus Krisztust. Amen. Eph. 6. v. 24.

Az Istennek és a mi Atyánknak dicsőség örökkön örökké. Amen. Phil. 4. v. 20. Kérünk pedig titeket, Atyámfiak, hogy ismerjétek azokat, akik tiközöttetek munkálkodnak és előttetek járnak az Urban és intenek titeket, hogy bővségben tartsátok azokat a szeretetben az ő munkájukért; békességek legyen óvélek. A békességnek Istene pedig ő maga szenteljen meg titeket mindenképpen, hogy a ti egész elmétek és lelketek és testetek panasz nélkül a mi Urunk Jézus Krisztusnak eljövételére tartassék. A mi urunk Jézus Krisztusnak kegyelme tiveletek. I. Thess. 5. v. 14—28.

A Krisztus Jézus erősítse a ti sziveiteket minden cselekedetben és jó beszédben. II. Thess. 2. v. 16.

Imádkozzatok érettünk, mert reményjük, hogy jó lelkiismeretünk vagyon, mindenekben jól akarván forgolódni . . . A békességnek Istene, aki a halálból kihozta a juhoknak nagy Pásztorát, az örök szövetségnek vére által, a mi Urunk Jézus Krisztus igazgasson titeket minden jóra, hogy az akaratját cselekedjétek, azt cselekedvén,

[246]

ami kellemetes legyen őelőtte, Jézus Krisztus által, kinek dicsőség mind örökkön örökké. Amen. Haeb. 13. v. 18. 20. 21.

A minden kegyelemnek Istene, aki minket az örökkévaló dicsőségre hívott a Krisztus Jézusban, titeket, akik egy kevéssé szenvedtek, tökéletessé téssen, megerősít és megvastagit. Őneki dicsőség és bizodalom örökkön örökké. Amen. I. Pet. 5. v. 10. Kegyelem mindnyájatoknak, akik a Krisztus Jézusban vagytok. Amen. v. 14.

Ti azért Atyámfiai . . . őrizkedjétek, hogy az esztelenek tévelygésétől elvonattatván, ki ne essetek a ti saját erősségetekből. Nevekedjétek pedig a malasztban, a mi Urunknak és Üdvözítő Jézus Krisztusnak ösmeretiben. Őneki dicsőség mind mostan s mind az örökké való napon. Amen. II. Pet. 3. v. 18.

Azokáért szerelmes Atyámfiai! Állhatatosak legyetek és kimozdithatatlanok, bővelkedvén mindenkor az Ur dolgában, tudván, hogy a ti munkátok nem hiába való az Urban. I. Kor. 15. v. 58.

Buzdító mondatok a szentírásbul.

Kérlek azért titeket . . . hogy méltán járjatok a hivatal szerint, mellyel hivattattatok, minden alázatossággal és szelidséggel, békességes türéssel, elszenvedvén egymást szeretettel; szorgalmatosak lévén, megtartani a léleknek egyességet a békességnek kötelében . . . Ne legyünk többé habozó kiseddek és ide s tova ne vitessünk a tudománynak minden szelétől az emberek gonoszása által, a tévelygésbe ejtő álnokság által. Igazságot cselekedvén pedig a szeretetben, mindenestül fogva nevekedjünk abban a Krisztusban, aki a fő. Ne járjatok többé, mint a pogányok is járnak az ő elméjeknek

[247]

hiuságában! Ujoljatok meg a ti elméteknek lelkében, öltözzetek uj emberbe, aki Isten szerint teremtetett az igazságban és az igazságnak szentségében. Azokáért letévén a hazugságot, kiki igazságot szóljon felebarátjárul. . . . Ne adjatok helyet az ördögnek. Aki lop vala, már ne lopjon, hanem inkább munkálkodjék, kezeivel dolgozván, hogy legyen honnan adni a szükölködőnek. Semmi gonosz beszéd szájatokbul ne származzék, hanem amely hitnek épülésére jó, hogy hasznat adjon a hallgatóknak. Meg ne szomorítsátok az Istennek szent lelkét, mely által megpecsételtettek a váltság napjára. Minden keseredés és harag és boszankodás és kiáltás és káromkodás kivetessék közületek, minden gonosszággal együtt. Legyetek pedig egymáshoz kegyesek, irgalmasok, megengedvén egymásnak, amint az Isten is a Krisztusban megengedett néktek.

Legyetek azért az Isten követői, mint szerelmes fiak, és járjatok a szeretetben . . . Paráznaság pedig és minden tisztátalanság, vagy fősvénység ne is neveztessek közöttetek, mint szentekhez illik, vagy rutság, vagy bolond beszéd, vagy trágárság . . . hanem inkább hálaadás, mert ezt tudjátok meg, hogy paráznának is, vagy tisztátalannak, vagy fősvénynek . . . nincs öröksége a Krisztusnak és az Istennek országában ... Ne legyetek részesek a setétségnek gyümölcstelen cselekedeteiben. Meg ne részegedjétek borral, melyben bujaság vagyon, hanem teljesejétek be Szentlélekkel, szólván magatok között a zsoltárokkal és dicsíretekkel és lelki énekekkel énekelvén és dicsíretet mondván a ti szivetekben az Urnak, hálákat adván mindenkor mindenekért a mi Urunk Jézus Krisztusnak nevében. Eph. Cap. 4. v. 5.

[248]

Latin nyelvű iratok.

I. Sermo occasione suae installationis

in sedem Episcopalem ad clerum dioecesanum et
populum fidelem habitus.

Venerabiles Fratres, Filii Dilectissimi!

Dum inscrutabili Divinae Providentiae consilio, ad sublimem Episcopatus dignitatem vocatus, in hac destinata mihi Episcopali Cathedra hodie considerare incipio, respiciens in me, munusque susceptum, debeo cum Propheta exclamare: „Domine! audivi auditum tuum et timui.” Habac. 3. v. 1. Cum enim parte ex una exiguitatis meae tenuitatem variosque corporis et animi mei defectus considero, parte vero ex altera vocationis meae excellentiam, Ministerii Episcopalis sanctitatem, dispensandorum Mysteriorum sublimitatem, multiplicia muneris Pastoralis pericula ac gravissima onera perpendo, oh, quam merito timor et tremor veniunt super me, quibus conturbatus expavesco! Quid enim tam insolitum, tamque pavendum

[249]

quam labor fragili, sublimitas humili, dignitas non merenti? Eheu! quantum in ipso limine ministerii huius terreor gravitate, namque conscius et indignitatis et infirmitatis contremisco, ne dum aliorum causa si oneris subeo ministerium, ipse reprobus efficiar, et dum ad sublimia ascendo, in ima deiiciar profunda.

In hac copiosa iuste trepidationis materia, ad quem confugiam, nisi ad Te Deus, qui vocasti et custodisti me a iuventute mea? Tu vocasti me vocatione Tua sancta, non secundum opera mea, sed secundum propositum tuum et gratiam! Tu Domine! peculiaribus Tuis gratiis (quod cum devoto grati animi sensu profiteor) direxisti hucusque gressus meos; nunc quoque in Te sperant oculi mei, ad Te diriguntur gemitus cordis mei. Tu es spes mea, fortitudo mea, firmamentum et auxilium meum! Tu ad ostensionem potentiae Tuae infirma quandoque eligis ad fortia peragenda, ut non gloriatur omnis caro. Tu pro lubitu vocas ea, quae non sunt tamquam ea, quae sunt. Tu das et velle, et posse et perficere pro bona voluntate. Exurge Domine, in adiutorium meum et da pauperi tuo sedium tuarum assistricem, sapientiam, ut mecum sit et mecum laboret. A Te spero mihi dandam virtutem, qui nullis meis suffragantibus meritis contulisti dignitatem; eris mihi potens adiutor oneris, qui fuisti misericors auctor honoris.

Reposita est haec spes in sinu meo; haec erigit depressum animum meum, ut posito timore, laboriosum legationis Domini mei munus alacris aggrediar. Non desunt tamen post vocantem Dei voluntatem in eamque locatam coelestis operis fiduciam et alia, quae me reficiant cogantque quodammodo vei invitum de suscopto huius Dioecesis regimine gratulari.

[250]

Primum illud est, quod novellae huius Ecclesiae firma adeo posita sint fundamenta, ut non ullis adversitatum procellis, loco movenda metui possint. Posita utique per Primum, singulari Dei dono Ecclesiae huic datum Antistitem, quem praeter egregia, quibus in Ecclesia Dei fulsit, spectatae virtutis ac solidae eruditionis ornamenta, praecellentes gubernium non modo recte ducendi, sed et fundandí in aevum felici successu duraturum stabiliendique dotes, celebrem reddiderunt et venerandum. Nostis, quanta Is cura et sollicitudine, quam irremisso conatu, vineam hanc Domini electam plantaverit, rigaverit, acad producendos uberrimos omnigenarum virtutum fructus praepararit. Huius tanti tamque omnibus eximiis maioris Primi huius Ecclesiae Antistitis laudatissimis studiis et vestigiis insistentes, duo dignissimi, Eiusdem in munere successores, vigilantissimique Pastores, Eam continuatis laboribus suisque sudoribus sic excoluerunt sapientissimisque institutis munierunt ac perfecerunt, ut in Ea porro excolenda, non aliam a me industriam desiderari videam, quam ut ea, quae ab His providentissime coepta sancitaque sunt, curem quam diligentissime servari, illustriaque Eorum facta studeam strenue imitari.

Post horum exempla, praecipua spei meae anchora vos estis, Venerabiles Fratres, amplissimi, lectissimique Cathedralis huius Ecclesiae Canonici, quos Inclyto huic Collegio pro virtute et meritis insertos, tales mihi Coadiutores optigisse intueor, qui ea virtute, scientia ac rerum agendarum perítia polletis, ut et in rebus dubiis, sagacibus consiliis vestris, et in rebus arduis, adiutrice opera vestra, imbecillitatem meam sustinere valeatis. Id unum per eam, qua Christus nos dilexit, charitatem vos

[251]

oro, ut veram, sinceram ac talem, qua veri Divini Magistri nostri Discipuli noscamur, dilectionem habeamus invicem, per hanc uniantur corda et studia nostra! Non sint in nobis schismata. Unum corpus constituimus, ad eundem finem coadunamur; sit igitur ad exemplum primorum Ecclesiae ministrorum cor unum et anima una; iunctis viribus et concordibus studiis ad vineam Sabaoth excolendam manus admoveamus. Fiet hac rati-one, ut qui ad missionem meam cum Jeremia Propheta in timore accessi, eandem eum Isaia Propheta divino humanoque suffultus adiutorio, felici cum successu sim prosecuturus.

In spem hanc magis adhuc erigor, dum in vos oculos coniicio, Dilecti Filii, qui vigilantes super gregem Domini, pondus diei et aestus foris portatis. Vos estis gaudium et corona mea. Vos estis in opus ministerii, in aedificationem corporis Christi mihi Divinitus dati Coadiutores, muneris mei pastoralis Cooperatores! Multa mihi fiducia in vobis, repletus sum consolatione, superabundo gaudio; audivi enim iam ante opera vestra in curanda animarum salule indefessa. Eodem ardore pergite porro quoque, qui in vobis est, gregem Dei pascere, providentes non coacte, sed spontanee secundum Deum, neque ut mercenarii turpis lucri gratia, sed ut veri Pastores ex charitate, parati etiam animas ponere pro ovibus vestris.

Ante omnia ardeat cor vestrum Dei et proximi charitate; haec enim est caput, mater, complementum et corona virtutum omnium. Sine hac si vel linguis loquamur Angelorum, vei mirabilia patremus, facti sumus velut aes sonans et cymbalum tinniens, diligentibus vero Deum omnia cooperantur in bonum.

[252]

Charitatis vestrae individua comes sit mansuetudo, quam Dominus prae caeteris dilectam verbo, et exemplo suo voluit commendatam: „Discite a me, quia mitis sum et humilis corde.” Math. 11. v. 28. Hanc igitur semper praeferatis ore, hanc exhibeatis opere, hanc in vobis et is, qui praeoccupatus fuerit in aliquo delicto, suspiciat et revereatur; oportet enim, ut vos, qui spirituales estis, tales in spiritu lenitatis instruatis, ne asperitate vulnus peccati exulceretur. Suum tamen ut lenitati sit praetium, et desideratus respondeat effectus, eam iustus rigor et pia severitas comitetur ad conservandum disciplinae vigorem; nam cum alii mansuetudine vincantur, alii nonnisi formidine deiiciuntur et rigore: „Necesse est, ait sanctus Gregorius Magnus, ut Rectores a subditis timeantur, quando ab iis Deum minime timeri deprehendant, ut humana saltem formidine peccare metuant, qui divina iudicia non reformidant.” Itaque si virgam directionis nihil prodesse animadverteritis, gladium rigoris Apostolid arripite — monet sanctus Bernardus. Qui vobis ad feriendum creditus est, vulnerate ad salutem. Etiam Apostolus peccantem Corinthium satanae tradidit ad interitum carnis, ut spiritus salvus fieret in adventu Domini. Secus gravi reatu conscientiam vestram onerabitis et divinae ultioni vos obnoxios reddetis; facientis quippe culpam habet, qui quum potest et debet corrigere, negligit emendare; propterea Heli delinquentes filios ferire negligens, se ipsum cum illis crudeli damnatione percussit.

Ad haec habete zelum animarum, qui nihil aliud est, quam purissima flamma charitatis animum incendens desiderio Dei gloriae et salutem animarum promovendi. Hoc desiderio vult Dominus omnes ministros suos in-

[253]

flammari. Et ideo facit eos ignem urentem; ignem enim venit mittere et quid vult, nisi ut accendantur, Zelus est pastoris anima. Si pastor careat Zelo, est corpus sine anima, sine vita, sine actione; populo fideli, sibi credit haud profuturus ad salutem; suos suorumque salutem parvi pendet; sua aget officia remisse et negligenter, cum tamen maledictus sit, qui ministerium Dei facit negligenter. Vos, Dilectissimi, habete zelum et eum quidem ardentem, prudentem et perseverantem! Zelum vestrum, ut monet sanctus Bernardus, inflammet charitas, informet scientia, regat prudentia, foveat patientia, firmet constantia. Ad primas, quae se offerunt, difficultates, non deiiciamini animo, saepe enim, quod negat Deus ferventissimis desideriis, tribuit perseverantiae. De nullorum, quos statim corrigere ac ad viam salutis reducere non potestis, conversione et salute est desperandum. Non est vestrum nosse tempora et momenta, quae Pater posuit in sua potestate; estote igitur in vestro proposito firmi et constantes. Si malis, quae invalescunt, mederi penitus non possitis, ingemiscite, in coelum manus levate ac sub umbra alarum Dei vos recondite, donec transeat iniquitas.

Zelo vestro studia quoque humanarum divinarumque legum coniungite; perditio enim populi est ignorantia sacerdotis. Commiseratione dignus est ille populus, cui indoctus praeficitur sacerdos; nam si lumen, quod in te est, tenebrae sunt, tenebrae ipsae quantaerunt? Sedebit populus in tenebris et in regione umbrae mortis et in nocte pertransibunt omnes bestiae silvae, gregem dilacerantes. Et ideo merito Dominus sacerdoti ignorantia abiectionem minatur per Oseam Prophetam, merito sacr. Canones illiteratos a Clero excludunt. Haud ignoratis,

[254]

quam multiplicia, quamve gravia Sacerdoti, praesertim munus pastorale sustinenti incumbant officia; ut qui ex suo officio debet esse Doctor populi, Praeco Evangelii, Nuncius et Interpres Dominicae legis et voluntatis, Dux itineris in via salutis, Dispensator mysteriorum Dei, Medicus animarum, Judex conscientiarum. Quantam, quamve amplam vel haec deposcant scientiam, ipsi iudicate. Huius equidem non dubito, solida in scholis fundamenta posuistis, sed eam ad altiorem requisitae perfectionis gradum deinceps provehere oportebit, ut sitis perfecti, potentes exhortari in doctrina sana, et eos, qui contradicunt, arguere ac revincere.

Namque primum et praecipuum est officium vestrum, verbum Dei annunciare et populos docere: „Dabo vobis, inquit Dominus Jer. 3; v. 15. Pastores secundum cor meum, et pascent vos scientia, et doctrina. Qui Pastor i est, ait sanctus Hieronymus in cap. 4.-a Eplae ad Haeb. debet esse magister; nec in Ecclesia, quamvis Sanctus sit, Pastoris sibi debet nomen assumere, nisi possit docere, quos pascit. Nam, — ut arguit sanctus Chrysostomus Horn. X-a jn Math. — Pastoris boni sancta conversatio sine verbo continet quidem sanctos in Sanctitate, per suum exemplum adducere autem ignorantem ad scientiam salutis non potest. Quod tamen principale obiectum scopusque muneris pastoralis, ut nimirum homines veris credendi vivendique regulis imbuantur ac ad vitam secundum eas instituentem permoveantur. Ideo enim dedit Christus” Pastores et Doctores, ut non circum-ieramur omni vento doctrinae, sed ut veritatem facientes in charitate crescamus. Eph. 4. v. 11. Unde et Christus publicum Pastoris munus a docendo exorsus est; ut primum enip ex deserto prodiit, exinde coepit praedicare,

[255]

et vocatis discipulis circuibat totam Galilaeam, docens in Synagogis eorum, praedicans Evangelium Regni Dei; una illis, quos in consortium muneris assumpsit, praecepit, ut euntes docerent omnes gentes, docentes servare omnia, quae ipsis mandavit. Peccat igitur contra officium suum et in odium Dei incurrit Pastor, qui grave hoc negligit institutionis officium; ad Pastorem enim quemcunque pertinet hoc Dei praeceptum, terribilisque est comminatio: „Speculatorem dedi Te; audiens ergo sermonem ex me, annunciabis eis ex me . . . si non fueris locutus, ut custodiat se impius a via sua, ipse impius in iniquitate sua morietur, sanguinem autem eius de manu tua requiram. Ezech. 33. Haec audiant et contremiscant Pastores, qui populum sibi commissum verbi Dei praedicatione defraudant! Quare Dilectissimi, ut praecipit concilium Tridentinum sess. 5. cap 2. non sit dies festus, quo ad populum e suggestu non dicatis, non sit Dies Dominicus, quo plebes vobis commissas, doctrinis salutaribus non pascatis, docendo, quae scire necessarium est ad salutem, ac annunciando eis cum brevitate ac claritate sermonis vitia, quae declinare, et virtutes, quas sectari oportet; Cavete, ne seu inani timore deterriti, seu personarum acceptione abducti, aberrationes fidelium silentio dissimuletis, sed exaltate vocem vestram et annunciate populo scelera eorum, ut revertantur a viis suis pessimis et convertantur ad Dominum Deum suum.

Parvulos quoque, quos Princeps Pastor tantopere dilexit, sinite ad vos venire. Frangite eis panem, lacte eos nutrite, id est, flexilibus ipsorum animis amorem, timoremque Dei, Religionis et virtutis aestimationem instillate; his enim probe institutis, officium praedicationis

[256]

nis iam magna ex parte explevistis; quippe qui viae, quae ad coelestem patriam ducit, insistere doctus est puer, non facile a recto tramite deflectit senex, et qui in iuvenilibus annis sancte vivere didicit, raro admodum in pravum degenerat, dum adolescit; aut si hoc ipsi eontingat, per sensum Religionis, quo semel animum imbuit, brevi iterum ad puriorem vitae rectitudinem revocatur.

Praedicationi porro ita insistite, ut tamen propriae vitae morumque integritati primas detis, ut ea, quae docetis verbo, prius vestro fulciatis exemplo. Frustra verbum Dei, seu adultis, seu parvulis annunciabitis, nisi verba vestra bonis firmentur exemplis. Tritum et veris-simum adagium est: „Verba movent, exempla trahunt.” Nulla dicendi dexteritate, nulla arte rhetorica, homines curae vestrae creditos ad amplectendas sectandasque virtutes impelletis, si quae verbis, etsi exquisitis asseritis, factis vestris negetis. Admirabuntur forte fideles facundiam praedicantis, in opere tamen sequentur exempla errantis. Tunc verba vestra cum fructu insonabunt, si verbis opera praeluxerunt: „Tunc — ait sanctus Gregorius Magnus Horn. 17-a in cap 10-um Luc — vere aliis praedicamus, cum dicta rebus et exemplis demonstramus. Inde ait Con. Trid. Ses. 23. cap. 2: Nihil est, quod alios magis ad pietatem et Dei cultum assidue informat, quam eorum vita et exemplum, qui se Divino Ministerio dedicarunt. Ita proin vitam moresque vestros componite, ut quod in aliis redarguitis, propriis factis non probetis, verum facti forma gregis, ex amino praebete vosmetipsos in omnibus exemplum bonorum operum. Vitae in verbis, in actionibus, in conversatione omnia, quae offendere et scandalizare possunt populum fidelem.

[257]

Studete castitati, pietati, modestiae, sobrietati et caeteris virtutibus, quas Salvator noster omnibus verbo mandavit, exemplo monstravit. Estote in omni agendi ratione tam domi, quam foris tales, ut vita vestra sit verum Evangelium, conversatio vestra sit schola honestatis et assidua eruditio pro omnibus, qui vos observant. Sit sermo vester castigatus, modestus, et sive habitu, sive gestu, sive incessu, sive studiis, nihil nisi grave, moderatum et religione plenum praeferatis.

Sitis denique fideles et assidui Mysteriorum Dei dispensatores, pauperum ac miserabilium personarum parentes, viduarum ac pupillorum defensores, moerentium ac pusillorum consolatores; sitis omnibus omnia, ut omnes Christo lucrifaciat. Meum enim vos, qui praecipui muneris mei Coadiutores estis, in aestimio, honore, et amore tenere; cum et Apostolus praecipiat, ut „qui bene praesunt Presbyteri, duplici honore digni habeantur, maxime qui laborarit in verbo et doctrina” 1. Tim. 5. v. 17.

Magnam fiduciae meae partem colloco in vobis quoque optimi Lycei et Seminarii Moderatores, quos tanti facio, tamque diligo, quanti facere, quamque diligere par est Viros, qui de hac Ecclesia ac propterea etiam de me optime merentur. Vobis creditae sunt novellae Ecclesiae huius plantationes, baccus floresque, ut svavem olim odorem spargant, dulcesque fructus praebeant, ostentantes. Irrigare eas diligenter et excolere omni virium attentione studete, ut dent fructum in tempore suo. Vestrae fidei carissima spei nostrae pignora com-missa habentur; custodite ea solerter, sicque bonis moribus et litteris formate ac efformare adlaborate, ut olim digni altaris ministri ac utiles populorum pastores evadant.

[258]

Teneritudo amoris mei, vos etenim respicio Seminarii Alumni, qui in sortem Domini vocati suave Christi iugum ab adolescentia vestra portandum sponte elegistis. Vos estis chara soboles et laeta spes Ecclesiae huius Szathmariensis, quam hodie Pastoralis munere regendum suscipio. Ex vobis Ecclesia haec olim accipiet Pastores. Messis, quam in agro hoc Dominico multam video, vestram expectat operam, vestros praestolatur sudores. Implete spem, implete gaudium meum Filioli charissimi! Non alium vobis, non alium vitae vestrae clericali scopum praefigite, quam gloriam Dei et salutem animarum; in hunc oculos, mentem, conatus, huc omnia studia dirigite! Onera vitae clericalis nec parva aestimate, nec importabilia putate: sed diligenter librate et iisdem utiliter ferendis Dei opulante gratia, vos habiles reddere studete. Omne tempus, cuius in Seminario transigendi copiam, fortunam, nanciscimini, vobis formandis, animo ornando, et excolendo, scientiis compaiandis ac moribus perpoliendis impedit! Ac paternam, qua vos complector, charitatem, pietatis ac scientiae fructibus in dies uberius magis ac magis promereri studete! Praebete mihi illud solatium, ut vos in Seminario non modo actate, sed et gratia ac sapientia apud Deum et homines profecisse laetus experiri valeam.

Sed et Vester conspectus me consolatur, venerabiles scholarum piarum Alumni, qui Sancto Josepho Calasancio duce et auspice militantes eiusque charitatis et zeli haeredes, vos vestramque operam erudiendae studiosae iuventuti devovistis. Intelligitis ipsi, qualis quantusque sit vester in publicam privatamque felicitatem influxus; e manibus etenim vestris prodeunt ii, quibus tum Ecclesia, tum Civitas illa concredere debet munia, a quibus

[259]

vet maxime pendet publica salus. Parentes ea, quae in bonis terrenis charissima, curae vestrae tradunt sperantes fore, ut concredita vobis pignora preciosissima servetis in integritate et innocentia cordis; ut intellectum eorum utilibus et solidis ditetis scientiis, animum vero ad pietatem et omnem virtutem excolatis. Videte, ut fidei muneris in vos assumpti implemento iusto Reipublicae utriusque et parentum desiderio ac expectationi respondeatis. Docete litteras studio indefesso, sed docete etiam verbo et exemplo fidem et pietatem. Cum intellectus cultura morum puritatem coniungere studete; custodite iuvenes omni fere experientia destitutos tanto diligentius, quanto pluribus aberrationum seductionumque periculis expositi existunt. Praemunite eos adversus saeculi praedicia, perversa principia, mundi vitia et prava multorum exempla. Date nobis progeniem meliorem, litteris excultam ac morum innocentia ornatam et utramque Rempublicam vobis devincietis.

Vos quoque cum solatii sensu intueor Religiosi D. Francisci Assinatis Filii, qui sub praesidio Evangelicorum consiliorum Deo vivere professi, sic mundo nuncium misistis, ut tamen non modo assiduis precibus ac hostiis pro salute populi oblatis, sed et zetosa verbi Dei praedicatione ac subsidiaria in cura animarum opera vestra de mundo praeclare mereri non desinatis; hoc alit spem meam, quod in excolenda hac vineae Dominicae parte, prompta opera vestra, nobis adiutorio esse velitis.

Ordo iam deposcit ut paucis universam Dioecesis huius populum alloquar, quod priusquam agam: cupio Sanctissimi Domini nostri, Divina Providentia Papae Leonis XII-i Pastoralem monitionem ad populum directam, Eidem publicari.

[260]

Encyclicae Litterae

ad clerum dioecesanum anno 1828. 19-a Aprilis datae.

Joannes Hám miseratione divina Episcopus Szathmáriensis.

Venerabilii ac Honorabili Clero Dioecesis Szathmáriensis Salutem in Domino et Paternam Benedictionem.

Postquam ex inscrutabili Divinae Providentiae Consilio, post cleraentissimam Augustissimi Imperatoris Regis Apostolici nominationem hancque subsecutam sanctissimi Domini Nostri Leonis Papae XII. Apostolicam Confirmationem, per Excellentissimum Dominum Archiepiscopum Agriensem Metropolitanam meum gratiosissimum, Consecrationis gratiam consecutus sum, nulla interposita mora ad vos, Filii dilectissimi festinus adveni ac munus missionis Domini mei, non sine timore quidem, fiducia tamen in Deo locata erectus, alacri animo adgressus, creditae mihi Dioecesis regimen die 15-a mensis et anni currentis Ritu ab Ecclesia praescripto publice in Ecclesia Cathedrali Szathmáriensi in me recepi. — Canonico huic actui multos equidem e vobis pro ea, qua in sedem Episco-

[261]

palem estis, reverentia, cum manifesta filialis erga Episcopum observantiae contestatione interfuisse, ac verba, quibus quid in aditu muneris quam sublimis, tam onerosi, indignitatis ac infirmitatis meae conscius sentiam, quidve a vobis requiram, paucis aperui, attentis auribus et promptis ad obsequendum animis excepisse cum gaudii sensu consexi: quia tamen plures e vobis circumstantiae abesse voluerunt, ut omnes sensa animi mei cognoscatis, has Paternae meae in vos dilectionis et fiduciae testes dandas, mittendasque judicavi.

Possem vobis, filii dilectissimi! sensu magis, quam verbis indicare, quid anima mea passa sit, dum praeter omne, sicut meritum, ita desiderium et expectationem certa de mei in Episcopum designatione notitia ad me fuit perlata; seit Deus, quantopere tam sanctum, tamen oneris et periculi plenum reformidaverim munus Episcopale, constanter animo volvens, quae in Episcopo virtutes requirantur? quae ei onera incumbant supportanda? Quis enim ego sum? aut quae virtus mea? ac quod animi robur, ut oneri, quod ferre coelestes reformidant spiritus, impares supponam humeros:?

In hac tam ponderosa iustae trepidationis causa solatio mihi fuit, estque spes in Illum, qui me indignum, non secundum meritum, sed secundum propositum Suum et gratiam vocavit, vocatione sua sancta; qui ad ostensionem potentiae Suae quandoque infirma eligit ad fortia peragenda; qui pro lubitu vocat ea, quae non sunt, tamquam ea, quae sunt; quique de coelo dat spiritum bonum petentibus se. Sed et solatur me firma illa, quam de vobis concepi persuasio, fore: ut debiles vires meas, vestra adlaboratione strenue fulciatis, atque precibus vestris ad Deum adiuvetis.

[262]

Multa mihi certe fiducia et ad vos, Filii dilectissimi, repletus sum consolatione; audivi enim antea charitatem, patientiam, ministerium et opera vestra in curanda animarum salute indefessa. Eodem ardore pergite porro quoque, qui in vobis est, gregem Dei pascere, providentes secundum Deum, non ut mercenarii, ut videntes lupum venientem dimittatis oves, sed ut veri Pastores adversus inimicos fortiter defendatis, parati etiam animas ponere pro ovibus vestris.

Ante omnia ardeat cor vestrum Dei caritate, haec enim est caput, mater, complementum virtutum omnium; sine hac si veilinguis loquamur Angelorum, veimirabilia patremus, facti sumus velut aes sonans, et cymbalum tinniens; diligentibus vero Deum omnia cooperantur in bonum.

Ardeat charitas vestra in proximum, nec ea unquam in vobis evacuetur, ut veros vos Domini Magistri Nostri discipulos et ministros probetis, qui usque in finem dilexit nos et sanguinem Suum dedit pro nostra redemptione.

Charitatis vestrae individua comes sit mansuetudo, quam Dominus prae caeteris dilectam verbo, et exemplo voluit suo commendatam. Haec vobis perquam necessaria est filii dilectissimi; hac vobis homines, hac homines mites inter se, hac homines Deo conciliabuntur; hac freti Apostoli vasta mundi imperia Evangelio subiugarunt. Hanc proin semper praeferatis ore, hanc exhibeatis opere, hanc in vobis, et ii, qui foris sunt, suspiciant et reveantur. — Procul sit a mentibus vestris indignatio, procul odium, prout vindictae studium: neque eos, qui peregrinis doctrinis abducti ab Ecclesiae Catholicae piae Matris uberibus, quibus maiores eorum nutriebantur, abhorrent,

[263]

aspernemini, quoniam qui his agitur, non est charitas Patris in eo. Servum Domini, monente Apostolo, oportet esse mansuetum, Cum modestia corripientem eos, qui veritati resistunt. Levate proinde manus vestras sine ira ad Deum, qui solus errantibus, ut in viam possint redire iustitiae, veritatis suae lumen ostendit. Hanc denique a vobis et is experiatur, qui praeoccupatus fuerit in aliquo delicto; oportet enim, ut vos, qui spirituales estis, tales in spiritu teneatis, instruatis, ne asperitate vulnus peccati exulceretur. Suum tamen, ut lenitati non desit pretium, sed desideratus respondeat effectus, eam iustus rigor et piaseveritas comitetur, ad conservandum disciplinae vigorem; nam cum alii mansuetudine vincantur, alii nonnisi formidine deiiciantur et rigore; neque est malum, monente sancto Gregorio Magno, ut Rectores a subditis timeantur, quando ab iis Deum minime ti meri deprehendant, ut humana saltem formidine peccare metuant, qui iudicia non reformidant. Itaque si virgam directionis nihil prodesse animadverteritis, ut monet sanctus Bernardus, gladium rigoris Apostolici arripite, qui vobis ad feriendum creditus est; vulnerate ad salutem! Etiam Apostolus peccantem Corinthium satanae tradidit ad interitum carnis, ut spiritus salvus fieret in adventu Domini.

Ad haec habeto Zelum officii vestri! Omnem functionem Vestram agite non tepide, non perfunctorie, sed diligenter eo nisu et conatu, ut cuncti, vos qui vident, veiaudiunt, interne persuadeantur, quod vos sancta sanete tractetis; alioquin maledictus, qui opus Dei facit negligenter. Zelum vestrum, ut rursus monet sanctus Benardus, inflammet charitas, ut dictis et factis non vestra, sed quae sunt Jesu Christi, Dei gloriam et animae salutem quaeratis; informet scientia, ut eorum non augeatis

[264]

numerum, de quibus loquitur Apostolus: aemulationem habent, sed non secundum scientiam; regat prudentia, ne unquam de vobis illud Jacobi dicatur: Zelum animarum habetis; foveat invicta patientia ac firmet constantia, ut perseverantiae fructum referatis. — Ad primas quae se offerunt difficultates non deiiciamini animo, saepe enim quod negat Deus, ferventissimis desideriis, tribuit perseverantiae! De nullorum, quos statim corrigere ac ad vitam salutis reducere non potestis, conversione et salute est desperandum; non est vestrum nosse tempora et momenta, quae Pater posuit in sua potestate.

Estote igitur in sancto proposito vestro sicut ferventes, ita firmi et constantes — Si malis, quae invalescunt, mederi penitus non possitis, ingemiscite, sicut et Jesus videns civitatem, quae lumen veritatis et gratiam conversionis reiecit, flevit super illam; ac gemitus cordis in coelum dirigite et donec transeat iniquitas, sub umbra alarum Dei vos recondite. Zelo vestro studia quoque divinarum humanarumque legum coniungite: perditio enim populi est ignorantia sacerdotis. Commiseratione dignus est ille populus, cui indoctus praeficitur Sacerdos; nam si lumen, quod in te est, tenebrae sunt, tenebrae ipsae quantae erunt? Sedebit populus in tenebris et in regione umbrae mortis, et in nocte pertransibunt omnes bestiae silvae gregem dilacerantes. Propterea merito Deus per Oseam Prophetam abiectioem minatur Sacerdoti ignoranti: quia tu repulisti scientiam, et ego repellam te, ne sacerdotio fungaris mihi: non enim dignus est, ut locum doctoris obtineat, qui quod docere debet, ignorat. Haud ignoratis, quam multiplicia, quamve gravia Sacerdoti, praesertim munus pastorale sustinenti, incumbant officia; ut qui ex suo officia debet esse doctor populi, praeco

[265]

Evangelii, nuncius et interpres divinae legis, dux itineris in via salutis, dispensator mysteriorum Dei, medicus animarum, iudex conscientiarum: quantam, quamve fundatam et amplam vei haec deprecant scientiam, ipsi iudicate et pensate! Huius equidem non dubito solida in scholis fundamenta posuistis, sed eam ad maiorem requisitae perfectionis gradum assiduo et indesinenti studio provehere oportebit, ut sitis perfecti, potentes exhortari in doctrina sana et eos, qui contradicunt, redarguere.

Namque inter praecipuas muneris vestri pastoralis partes est: fideles salutaribus doctrinis imbuere ac qui veritati contradicunt aptis rationum momentis revincere. Dabo vobis — inquit Deus ore Jeremiae prophetae — pastores secundum cor meum et pascent vos scientia et doctrina. Qui pastor est — ait st. Hieronymus — debet esse magister; nec in Ecclesia quantumvis sanctus sit, pastoris sibi debet nomen assumere, nisi possit docere, quos pascit. Nam — ut arguit S. Chrysostomus — pastoris boni sancta conversatio sine verbis continet quidem sanctos in sanctitate per suum exemplum, adducere autem ignorantem ad scientiam salutis non potest. Cum tamen principale obiectum scopusque sit muneris pastoralis, ut homines veris credendi viyendique regulis imbuantur ac ad vitam secundum eas instituendam permoveantur: ideo enim dedit Christus Pastores et Doctores, ut non circum-feramur omni vento doctrinae, sed ut veritatem facientes in charitate crescamus. Unde et Christus pastoris munus a docendo exorsus est; ut primum enim ex deserto prodit, exinde coepit praedicare et vocatis discipulis circumibat totam Galilaeam docens in Synagogis eorum, una illis, quos in consortium muneris assumpsit, praecepit, ut euntes docerent omnes gentes, docentes servare ea omnia,

[266]

quae ipsis mandavit. Peccat igilur contra suum officium et in odium Dei incurrit Pastor, qui grave hoc negligit institutionis officium; ad pastorem enim quemcunque pertinet hoc Dei praeceptum terribilisque comminatio: Speculatorem dedi te, audiens ergo sermonem ex me annuntiabis eis ex me; si non fueris locutus, ut se custodiat impius a via sua, ipse impius in iniquitate sua morietur, sanguinem autem eius de manu tua requiram. Ezechielis 33.

Haec audiant et contremiscant Pastores, qui populum sibi commissum verbi Dei praedicatione defraudant.

Quare dilectissimi, ut praecipit consilium Tridentinum, non sit dies Dominicus, aut festus, quo ad populum publice, ex subgestu non dicatis plebesque vobis commissas doctrinis salutaribus non pascatis docendo, quae scire necessarium est ad salutem, ac annuntiando vitia, quae declinare, et virtutes, quas sectari oportet. Curate autem diligenter, ut populo christiano veritates divinae revelationis in ea puritate et integritate proponatis, qua in Ecclesiae Catholicae sinu conservantur. Cavete, ne in verbis, quibus populo verbum Dei annuntiatis, fucum quaeratis, sed potius plana dictione sanam Evangelii doctrinam non in sublimibus verbis, sed in viriute consistentem proponatis; verba phalerata, in quibus quandoque iuniores suam reponunt eloquentiam, ac se ipsos potius quam verbum Dei praedicant, aures quidem demulcent, sed cordis intima non penetrant. In tales Praedicatores quadrant verba sancti Augustini: Melius est, ut repraehendant vos Grammatici, quam non intelligant populi. Et quoniam, observante sancto Gregorio Magno, Pastor una eademque voce exhortationis non sufficiat cunctos admonere, studete etiam singulos, in quantum

[267]

valetis, privatis etiam locutionibus instruere, monere, corrigere, ac emendare.

Parvulos. quoque, quos Princeps Pastorum tantopere dilexit, sinite ad vos venire. Frangite eis panem, laete eos nutrite, i. e. teneris eorum mentibus amorem timoremque Dei, religionis ac virtutis aestimum instillate, parvulis rite instituendis ac ad oranem pietatem a teneris formandis, praecipuam, omnemque curam impendite; quippe qui puerilibus in annis recte sentire et sancte vivere didicit, raro admodum in pravum degenerat, dum adolescit. Aut si hoc etiam illi contingat, per sensum religionis, quo semel animam imbut, brevi et facile iterum ad puriorem vitae rectitudinem reducetur.

Praedicationi porro ita insistite, ut tamen propriae vitae morumque integritati primas detis; ut quae docetis verbo, prius vestro fulciatis exemplo. Frustra verbum Dei seu adultis, seu parvulis annuntiabitur, si doctrinac, quam traditis, vita, quam ducitis, contradicat. Nulla dicendi dexteritate, nulla arte rhetorica homines ad amplectendas servandasque virtutes impelluntur, si quae verbis exquisitis adseritis, factis vestris negatis; admirabuntur forte facundiam dicentis, sed in opere sequentur exemplum errantis. Tunc verba vestra cum fruclu insonabunt, si verbis opera praeluxerunt. Hinc ait sanctus Gregorius Magnus: Tunc vere aliis praedicamus, si dicta rebus et exemplis demonstramus. Inde docet Concilium Tridentinum; Nihil esse, quod alios magis ad pietatem, et Dei cultum assidue instruat, quam eorum vita et exemplum, qui se divino ministerio dedicarunt. Ita proinde vitam moresque vestros componite, ut quod in aliis redarguitis, propriis factis non probetis, verum facti forma gregis, ex animo praebete vosmet ipsos in omnibus exemplum bono-

[268]

rum operum, ut qui ex adverso est, vereatur, nihil habens mali dicere de vobis. Vitae in verbis et actionibus omnia, quae offendere aut scandalizare possunt; vitae ve speciem mali, ut non vituperetur Ministerium nostrum. Studete pietati, modestiae, castitati, caeterisque virtutibus, quas Salvator noster verbo mandavit, exemplo monstravit. Sit conversatio vestra sobria et pudica, sit sermo vester castigatus et modestus; et sive habitu, sive gestu, sive incessu, sive studiis, nihil nisi grave, moderatum et religione plenum praeferatis.

Sitis denique fideles et assidui Mysteriorum Dei dispensatores, pauperum et miserabilium personarum parentes, viduarum et pupillorum defensores, moerentium et pusillorum consolatores, verbo sitis omnibus omnia, ut omnes Christo lucrificati.

Sed inania sunt omnia studia nostra salutis nostrae, nisi virtute ex alto donemur et corda fidelium curae nostrae creditorum, gratia Dei in viam mandatorum Domini pertrahantur: „Neque qui plantat est aliquid, neque qui rigat, sed qui incrementum dat, Deus.” Quare ferventibus et assiduis precibus gratia Dei nobis est exoranda. Efflagitanda nobis in quovis Ministerii nostri sacri actu divina benedictio, ut ipse Pater luminum, a quo omne datum optimum et omne donum perfectum descendit, praeparet corda hominum verbis nostris, ne semen cadat secus ad viam, nec supra petram, nec inter spinas, sed in terram bonam, et ut rebelles quoque ad se compellet voluntates.

Haec animi mei sensa cum ingressu meo ad vos nota facio vobis filii dilectissimi, ac imbecillitatis meae conscius vos enixe oro et obtestor: adjuvate me prompta et assidua vestra opera in arduo munere meo, adjuvate me in orationibus vestris pro me ad Deum, excipite,

[269]

fovete me a thoro sancto! Ego vos, prouti digni estis, veluti divinitus mihi datos muneris mei Pastoralis coadiutores, semper in aestimio, honore et amore tenebo.

Quibus et nunc Pastoralem meam Benedictionem verbis Apostoli permanentiter impertior: Gratia Domini nostri Jesu Christi et Caritas Dei et Communicatio Sancti Spiritus sit cum omnibus vobis. Amen.

Datum die 19-a aprilis Szathmárini, in Anno 1828.

Joannes Eppus Szathmár.

Hám János szathmári püspök ő nagyságának pásztorális levele.

[270]

Responsum

clero ignota occasione gratulanti.

Ubi deficit materia laudis, necesse est, ut mens fatigetur et copia deficiat laudatoris, sed et vultus erubescat immeritis laudibus celebrati. In hoc situ constituimur airibo, Reverendissime Orator, dum mens Reverendissimae Dominationis Vestrae ingeniosis inventis clarescit, facundia verborum ornata splendescit, vercundia mea ad non meritos affatus pavescit et iuste erubescit. Non propensio erga eminentes virtutes, quae desunt, non verieratio erga conspicua merita, quorum nulla adsunt, sed nobilius: propriae virtutis et meriti motivum adduxit Venerabile Capitulum et Clerum, ut hoc reverentiae obsequium exhiberet; illud motivum, quo didicit, semper in more lenuit Ordinem et Jurisdictionem Episcopalem in honore habere, quovis cultus et obedientiae genere cum insigni propriae virtutis merito prosequi et venerari. Huius namque dignitas non deficit indigno etiam Apostolorum successore, et iuste deposcit Canonicam et obedientiam et venerationem. Hoc sub obtutu possum unice, hoc sub respectu debeo unice hoc indebitum mihi obsequii genus acceptare, ac suscipio etiam illud grato affectu, et pro depromptis faustis appreciationibus ac piis desideriis refero grates vicissim cordicitus apprecando

[271]

An Religio Christiana

integra credi debeat?

Integra. Integram promulgari iussit ratio et revelatio.

Ratio: Quid-quid a Deo revelatum est, omnium gentium causa, in omnium utilitatem revelatum esse constat; curandum igitur, sana ratione iudice, ut ad omnium perferantur notitiam.

Revelatio: In Scriptura, omnia revelata, sine exceptione, iubentur praedicari et doceri. Math. 28. v. 18, Marc. 16. v. 15. Hinc praedicatores, omnia, omnem veritatem edocti dicuntur Io. 14. et 16, et nihil subtraxisse utilium omne consilium Dei annuntiasse. Act. 20. v. 20. 24.

Christus eos duntaxat declaravit fore suos vere discipulos, qui manserint in sermone illius. Io. 8. v. 12; qui habent mandata eius et servant ea. Io. 14. v. 15. 21. Qui verba, quae dedit illi Pater, acceperunt et servaverunt. Io. 16. v. 6.

Iubet Apostolus declinare ab eis, qui dissensionem praeter doctrinam, quam didicistis, faciunt, huiusmodi non esse servos Dei. De iis loquitur Apostolus, qui retentis plerisque, in nonnullis secus, ac traditum est, sentie-

[272]

bant. Hos vitari iubet, et declarat Christi servos non esse; ad hoc igitur, ut quis Christi servus esse possit necesse est, ut omnia tradita ab Apostolis teneat.

Idem Apostolus inter veros Christi discipulos perfectam consensionem esse debere docet: „Non sint in vobis schismata, sitis autem perfecti in eodem sensu et eadem scientia.” I. Cor. 1. v. 10.

Anathema esse declarat omnem, etiam si Apostolus, aut Angelus de coelo sit, qui evangelizaverit praeter id, quod evangelizatum est. Ad. Gal. I.

Quod integra Christi doctrina in omnibus servari debeat, ostendunt:

a) Sollicitudo Apostolorum de inviolate custodiendo sermonis divini deposito. I. Tim. 6. v. 20. II. Tim. 1. v. 13. II. Tim. 2. v. 2. Tit. 1.

b) Copiosae adversus seductores, velut sermonis divini corruptores ad vigilantiam excitationes. Iudae v. 3. 4. 12. — 1. Io. 2. cap. 4. — 2. v. 7. Romanos 16. v. 17. II. Cor. 11. v. 13. Gal. 1. v. 6. Gal. 5. v. 2. 4. I. Tim. 4. II. Tim. 2. v. 16. Tit. 1. v. 10. 3. v. 10. Act. 20. v. 30. II. Pet. 2. v. 1.

c) Perpetuae eorumdem, ac semper in eodem sensu eademque sententia manendum, exhortationes.

Szent Pál dorgálván a galatabelieket, hogy környülmétkednek, minekutánna azt mondotta volna, hogy az Isten előtt a szeretettel munkálkodó hit kívántatik: azzal dorgálja őket, hogy az igazság engedelmességétől elszakadtak. És minthogy a galatabeliek magokat avval mentegethették, hogy csak egy kis dologban, t. i. a környülmétkelésben különböznének a többi keresztényektől, azt mondja nekik szent Pál, hogy a kicsiny kovász az egész tésztát megveszti, ezzel jelentvén, hogy egy kis tévelygés

[273]

mind ízít, mind szépségét elveszti a hitnek. V. Kalauz. P. 54.

Szent Athanasius azt mondja, hogy aki épen és sérelem nélkül nem követi a közönséges hitet, nem üdvözülni. In Symbolo.

Szent Pál azt írja Hymeneusról, hogy a hitben hajótörést szenvedett, azaz úgy elvesztette üdvösségét, mint a hajótörésben a kereskedő elveszti kincsét. I. Tim. I. v. 20. Magyarázván, honnan esett ezen veszedelemben, csak egyet említ, hogy a feltámadás már megtett. II. Tim. 2. v. 18. Tehát szent Pál tanítása szerint egy dologban való tévelygéssel elvesztheti ember a hitet. V. Kalauz P. 85.

[274]

Unio protestantium cum Ecclesia Catholica sit ne optabilis?

Motiva politica: maior inter cives animorum unio, fiducia, fortior adhaesio, felicior internorum finium eductio. Pag. 8. Friedenswort. Prcchtl.

Pro imperante: facilior regiminis administratio. Friedenswort Pag. 7.

Veritatis amor: veritas non nisi una est; apud utramque partem, sibi opposita tenentem haberi aequaliter non potest; ad vitandam oppositionem, quae in conversatione vix evitabilis est, atque sic ad pacificam conversationem et civium quietem an non optabile, ut diversitas cesset?

In tota natura nisus se monstrat ad unionem. Pag. 9. Huc tendere, intellectus est officium.

Scopus revelationis deponit unitatem doctrinae. Pag. 10—16 bene deductum.

Unio in negotio Religionis est necessaria, quia 1.) est voluntas Dei, 2.) necessarium postulatum rationis, 3.) postulat spiritus Religionis Christianae, Christi praeceptum, Pauli effatum, 4.) bonum humanitatis. Pag. 15.

[275]

Exortae inter ipsos protestantes diversitates in essentialibus religionis punctis unionem exposcunt. Pag. 15.

Exoptabilem reddit hanc unionem id, quod per hanc 1.) semen religionarii odii extingatur, 2.) soluta amicitiae vincula iterum coniungantur, 3.) amoris religio fidelius teneatur, 4.) bonum civium certius et firmiter stabiliatur. Pag. 42.

Anno 1530. 25-ta Julii, dum confessio Augustana Imperatori et Congressui porrecta est, in ea expressiones habentur pro desiderata unione et Congressus ipse eo fine fuit celebratus; unio igitur pro possibili et optanda iam tunc reputabatur. P. 47.

Notatu digna est declaratio Melanchtonis, quam Legato Pontificis Compegio 6-a Julii 1530 fecit, in qua se et suos socios ad faciendam unionem paratos offert, dummodo aliqua pauca, quae his temporibus revocare non possunt, sibi transpiciantur. P. 47.

Sentimenta pro unione ex protestantibus deprompserunt *Melanchton*. Pag. 83. *Erasmus* Pag. 85. De amicabili Ecclesiae concordia. *Vicalius*. Pag. 88. Via regia, sive de controversis Religionis capitibus controversia, item via pacis inter discordias Ecclesiae. *Georgius Cassander* Pag. 89. De articulis Religionis inter Catholicos et Protestantes controversis consultatio. *Hugo Grotius* Pag. 89. Votum pro pace Ecclesiastica. *Franciscus Junius* Pag. 90. *Adamus Konsten*. Pacificator Germaniae. *Henricus Marcell*: Sapientia pacifica filiorum Dei. *Godefridus Volusius*: Aurora pacis Religiosae. *Jacobus Masen*: Meditata concordia Protestantium cum Catholicis. *Augustinus Gibbon*: Lutherus Calvinismus, schismaticus quidem, sed reconciliabilis. *Roccus Spinola*: Concordia Christiana circa puncta principalia. *Dionysius Werl*: Via

[276]

pacis inter homines per Germaniam in fide dissidentes. *Mathaeus Praetorius: Tuba pacis. Bossuet cum Joanne Claude, Molano et Leibnitio.*

Potestne haec unio sperari?

a.) Dei voluntas est, ut omnes ad veritatis agnitionem, adeoque Religionis unitatem veniamus. P. 119. b.) Jesu scopus erat, omnes homines in unam familiam, in unam Religiosam societatem coadunare, ut sit unum ovile et unus Pastor. Ibid c.) Pluries turbata est in Ecclesia unitas, natae sunt scissiones, sed hae procellae dissipatae sunt, reventa pax et unitas, quia d.) huic conservandae et in perpetua tempora stabiliendae intendit religionis Christianae Fundator, et quem misit Spiritus Sanctus: an non liceat penes tam conspicuas divinas promissiones rursus unitatem, reversionem unionis sperare? Ibid.

Fuitne seculo XVI.-to reformatio necessaria?

Omnino fuit. Haec iam a multis saeculis optabatur, in Conciliis Basileensi, Constantiensi urgebatur. Multi, qui irrepserunt, abusus: nundinationes cum indulgentiis, Simoniacae beneficiorum collationes, clericorum et monachorum exerrationes, Curiae Romanae in iura Principum involationes, indiscreta anathematum vibrationes, excommunicationes etc. reformationem deposcebant. Pag. 129. Hanc Principes postularunt. P. 130. Adrianus VI. Papa recognovit. Pag. 132.

Sub quo obtutu fuit reformatio optabilis?

In omni re ultra sphaeram iri potest. In corpore infirmo, ut illud sanetur, pars sana sine necessitate non est absecanda. Si debilitas in corpore a capitis doloribus

[277]

proveniat, an illud sanabitur, si caput abscindatur? Reformatio corrigat abusus; si ultra progrediatur, dissolutionem et deformationem producet. P. 132.

Quis debet hanc optatam reformationem perficere ?

Si quis in civitate, in Ecclesia ius reformandi arroget et summat, quanta in civitate, in Ecclesia metuenda est confusio et rerum convulsio? Pag. 135. Quod ipse Lutherus recognovit in responso ad Episcopum Brandenburgensem Anno 1517.

Quales qualitates requiruntur in Religionis
reformatore ?

Necesse est, ut spiritum Religionis illius, quam reformare vult, in eminenti gradu possideat. Christianae Religionis spiritus in sui abnegatione, passionum refrenatione, humilitate, mansuetudine, proximi amore, inimicorum dilectione etc. consistit. Lutherus fuitne his insignitus ? Audiantur protestantium de eo sentimenta. Pag. 138.

Quomodo propagata est protestantica reformatio?

In spiritu illius aevi reconditum erat semen revolutionum. Abusus in Ecclesia grassantes inciderunt in oculos; inventa typographia, etiam hominibus de plebe suppeditabat scripta, quibus desideria meliorum temporum et libertatis excitabantur. Curiae Romanae exactiones, Episcoporum luxus, Principum bona Ecclesiarum apprehendendi nisus, scandalosa cleri vita, odium legis coelibatus in Clero parabant viam, ut dum unus vocem attolleret, qui valebat ingenio et eloquio atque temporis

[278]

adiuncta in rem suam vertendi dexteritate plebi libertatem, Principibus ab Ecclesia independentiam ac bona Ecclesiastica occupandi potestatem, clero coelibatus abrogationem annunciare: vox eius libenter fuerit audita et suscepta. P. 142 - 146. Passio reformationem inchoavit et continuavit.

Quae sunt consecutaria reformationis?

1.) In respectu religioso: rationalismus, cultus Divini simplificatio, hierarchiae sublatio, libera Bibliorum lectio et interpretatio, dissensio in punctis doctrinae inter ipsos reformatores, inconsequentia, defectio ab originaria reformatoris doctrina, omnis positivae Revelationis abiectio; quae res omnem, cui revelata religio cordi est, ad cogitandum de unione movere debet. P. 146—153.

2.) In respectu morali: moralitatis depravatio; ad quam multum contulit tum doctrina de sublato libero arbitrio et iustificatione sine operibus, tum exemplum reformatoris, palmaribus vitiis dediti, plebis tumultuatio, iuventutis exorbitantia. Qui possim persuaderi — scribebat Erasmus ad Melancthonem — quod hi homines Spiritu Christi ducantur, quorum mores tam procul abluunt a doctrina Christi. Pag. 153—158.

3.) In respectu politico: debiti ordinis convulsio, quietis turbatio, bellum rusticorum — Ferdinandus in suo testamento memorat una aestate 112 millia rusticorum interfecta fuisse — civium inter se religionaria odia, ex quibus caedes, seditiones etc. sequebantur.

4.) In respectu scientifico: illuminationem, litterarum culturam sibi vindicare vult reformatio, addito, ut eam in catholicismo nec fieri posse putes. An non ante re-

[279]

formationem ac ipso reformationis tempore litterae ac liberales artes in Italia ac Romae cumprimis, catholicismi centro, non floruerunt? An Erasmus, Lutherus ipse et Melancthon, quos tam cultos, tam litteratos celebrant, nori in catholicismo se pro talibus efformarunt?

Culturae et progressui litterarum reformatio non tam profuit, quam potius obicem posuit, dum religionarium bellum excitavit; animos hominum diffidentia, partium studio et felle amantudinis replevit. Erasmus non dubitat asserere, litteras, ubi Lutheranismus dominari coepit, concidisse. Perinde Melancthon suam anxietatem aperit super lapsu utilium cognitionum,

Tendentia moderni protestantismi est, ut inducatur et stabiliatur pura rationis religio, quae tamen nunquam existit, est tamen phantastica idea nonnullorum, relata ad plebem etiam impossibilis. Natura et indoles protestantismi ad has ideas ducit. Feneion hanc observationem fecit: „Quivis vei catholicus esse debet, vei Theista. Similem observationem fecerunt ex protestantibus Lessing et Reinhold. P. 188.

Religio rationis univarsalis populi religio nunquam esse potest. P. 199.

Religio rationis nec pro doctis perfectam potest tribuere animi quietem. Sola Christi religio potest esse universalis, pro omnibus et hominibus, et temporibus Divinitus stabilita.

Protestantes plerique catholicam religionem non noscunt, ei doctrinam, quam non tenet, tribuunt; his erroneae opiniones essent eximendae, et unio obtineretur.

Multi ex protestantibus tenent, inter catholicos et protestantes divergentiam non esse in essentialibus, solum in accidentalibus et adiaphoris. Quare ergo

[280]

debet unio esse difficilis, aut plane impossibilis? Pag. 195—197.

Praecipua puncta differentiarum versantur: 1.) circa Scripturam sacram, 2.) Ecclesiae infallibilitatem, 3.) Pontificis Primatum; quae fine obtinendae unio illustrantur. P. 198.

1. Protestantes Scripturam pro unico hauriendarum veritatum fonte habent. Ad captum demonstratur pluribus argumentis Scripturam pro tali haberi non posse. Pag. 200—205.

2. Protestans de populo, etsi Scripturam „in manu habeat,” non minus, ac catholicus, pendet a magisterio Pastoris. In religione sicut revelatio, ita auctoritas docens est necessaria; haec egentiae, nisi sit infallibilis, sufficienter non succurrit. Hanc Christus Ecclesiae suae appromisit, discipuli datam edixerunt, primi Ecclesiae Patres docuerunt, Ecclesia ad hanc omni tempore provocavit. Pag. 205—222.

Illustratio articulorum inter catholicos et protestantes controversorum, eo fine, et eum in modum facta, quod unio sperari possit: Pag. 222—290.

Unio haec physice impossibilis non est, quia:

- a) Error detegi et veritas ostendi potest.
- b) Revelata veritas est una; Christus et Apostoli fidei unitatem deposcunt; certe nec Christus, nec Apostoli id, quod foret impossibile, exigunt.
- c) Haec per mille et ultra annos habebatur.
- d) Si utraque pars appropinquet et quod apud aliam bonum videt, acceptet: unio obtinebitur.
- e) Separatio fuit possibilis; ergo et unio debet esse possibilis.

[281]

f) Protestantes dicunt, non in essentialibus esse discrimen, solum abusus esse eliminandos. Ut quid ergo non posset fieri unio. Pag. 290—296.

Quibus mediis est inter Catholicos et Protestantes unio exoperanda?

- a) Vis et violentia non est aptum medium. P. 298.
- b) Neque fervida Theologorum disputatio. Pag. 299.
- c) Neque Concilii Generalis celebratio. Pag. 301.
1. Generalia média unionis:
 - a) Fervidus Zelus religionis et studium Christianae moralitatis. Pag. 302—305.
 - b) Religiosa observantia mandati de dilectione proximi. Pag. 305.
2. Specialia unionis media:
 - a) Ministri religionis debent mutuam odium exstirpare et pacis studium commendare.
 - b) In perficiendo unionis negotio laborare. Ubi est verus Christianismi spiritus, ibi observabitur pacis, charitatis et unitatis spiritus.
 - c) Bene nosse dogmata et differentias inter catholicismum et protestantismum.
 - d) Invicem fiducialiter et familiariter conversari.
 - e) In essentialibus et principiis religionis Christianae convenire.
 - f) In modiflandis accidentalibus habeatur ratio temporum et indigentiarum.
 - g) Super accidentalibus disputationes non ducantur.
 - h) Unio inter protestantes et catholicos fiat ad normam unionis Graecorum cum Latinis.
 - i) Ingenerentur rectae ideae de ipsa separatione et differentiis.

[282]

k) Magna cum prudentia et attentione hoc negotium tractari debet, ut antiqua praeiudicia sensim tollantur.

- l) Iuventus in scholis ad futuram unionem praeparetur. Pag. 305—322.
- m) Pium addere potest Principum civilium cooperatio. Pag. 324.
- n) Unionis commissio. Pag. 325.

[283]

Quod Aatholici non convertantur,

id eorum pertinaciae adscribendum, qui Spiritui Sancto semper resistunt, sicut et patres eorum. Act. 7. v. 27.

In concione XXXII-da.

Tria sunt, quae acatholieorum conversionem morantur: praeiudicia, quae excaecant; errores, qui pervertunt; defeclus necessariarum cognitiotmm. ob quas veritas ipsis oblecta manet.

Praecipuum praeiudicium in eo positum, quod putetis Ecclesiam Catholicam a veritate defecisse, Evangelium pervertisse, et in locum verbi Divini humanas traditiones substituisse. Hoc refutatur a P. 299—302.

Doctrina fidei acatholicorum aberrationibus referta. Ipse reformator ostentat in se characterem seductoris, utpote qui est blasphemus in Deum, votorum suorum violator, desertor antiquae Ecclesiae, sibi ipsi perpetuo contrarius. A Pag. 302—308.

Iudaeos tria impedimenta retrahebant a recipienda Salvatoris doctrina: caeca fides in suam legem et propria additamenta, erga temporalia et terrena adhaesio et perversitas cordis. Forte haec eadem sunt apud modernos acatholicos. A Pag. 309—314.

[284]

Ecclesia protestantium

non est vera Christi Ecclesia;

nam vera Christi Ecclesia debet esse perfectior Synagoga Iudaeorum, Ecclesia vero protestantium nec eas dotes habet, quibus Iudaeorum insignita erat.

In concione XXXIII.

In Ecclesia antiqua perinde, ac nova quatuor puncta sunt praecipue consideranda: _ Institutor, Sacerdotium, Sacrificium et regula fidei. Omnia haec debent esse perfectiora in Ecclesia Christiana, ac Iudaica; vera igitur Christi Ecclesia has perfectionis proprietates in eminentiori gradu possidere debet, et in qua haec deficiunt, non potest esse vera Christi Ecclesia. Demonstratur hoc in Ecclesia protestantium non deprehendi a Pag. 321—336.

[285]

Spicilegium

ex operibus S. Augustini.

Cum gratissimum habeam fidele iudicium tuum de libellis meis, tantumque in Te momenti reponam, ut nec error in tuam prudentiam, nec in amicitiam simulatio cadere possit, illud magis peto, diligentius consideres, mihiq; rescribas, utrum approbes etc. E. I. Pag. 3. (Seribis hoc amantius forte, quam verius.)

Epistolae tuae erunt mihi et ad audiendum propter eloquentiam dulces, et ad legendum propter brevitatem faciles, et ad intelligendum propter sapientiam salubres E. 6. Pag. 6.

Te ad maturitatem meriti et honorem seniorum provexit iuvenem cana prudentia. Ep. 23. P. 28.

Utinam hoc quoque nobis munus annueret gratia Dei per Dominum nostrum Jesum Christum, ut etiam in carne faciem tuam videremus; non solum desideriiis nostris magnum conferretur gaudium, sed etiam mentibus

[286]

lumen aderesceret et ex tua copia locupietaretur inopia nostra. Ep. 30. P. 42.

Bonus Dominus, qui non tribuit saepe, quod volumus, ut quod malleus, attribuat. Ep. 31. P. 42.

Dilectionis tantum Tibi debeo, quantum Nobis imperat Ipse, qui nos dilexit usque ad Crucis opprobrium. Ep. 33. Pag. 47.

Mavult severa misericordia Iusti emendari, quam leni adulationis unctione laudari. P. 48.

Nulla vani fastus inanitate iaclatur. P. 48.

Quid modestius agere possumus, quam ut tam gravem causam, per Te tantum agam, virum tam clarissima dignitate praeditum et considerantissima voluntate tranquillum ?

Inter arctissimas occupationes meas suscepi isto me debito apud Te absolvere. Ep. 36. P. 52.

Non autem usque adeo mihi spatia temporum larga sunt, ut ea refellendis singulis sententiis eius impendam, quae aliis operibus magis urgentibus explicandis habeo necessaria.

Omnium Haeticorum perversa dogmata, qui rectitudinem Fidei Christianae vei impudentia, vei imperitia, vei pervicacia depravare conati sunt, si occupationes tuae sinunt, uno libello breviter digesta edas, in notitiam eorum, quibus aut non vacat ob alia negotia, aut non valent propter alienam lingvam tam multa legere, atque cognoscere. Epl. 4. P. 66. Diu te rogarem, nisi hoc soleret esse indicium minus praesumentis de caritate. Ep. 40. P. 66.

Commendo Tibi hunc fratrem nostrum, cuius in regionibus nostris existimationi bonum coram Deo testimonium perhibemur.

[287]

Impletum est os nostrum gaudio et iingva nostra exultatione, nunciantibus litteris tuis, sanctam cogitationem tuam adiuvante Domino, qui eam inspiravit, ad effectum esse perductam. Epl. 41. P. 66.

Deo gratias! Nam quid melius et animo geramus. et ore promamus, et calamo exprimamus, quam Deo gratias? Hoc nec dici brevius, nec audiri laetius, nec intelligi grandius, nec agi fructuosius potest. Epl. 41. P. 66.

Qui sententiam suam, quamvis falsam et perversam nulla pertinaci animositate defendunt, et praesertim, quam non audacia praesumptionis suae pepererunt, sed a seductis atque in errorem lapsis parentibus acceperunt, quaerunt autem eauta solitudine veritatem, corrigi parati, cum invenerint: nequaquam sunt inter haeticos deputandi. Epl. 43. P. 67.

Non in aliqua obscura quaestione versamur, non recondita secreta rimamur, quibus penetrandis vei nulla, vei rara humana corda sufficiant: res in aperto est. Epl. 46. Pag. 69.

Conferte nunc istam paucitatem cum illa multitudine Episcoporum, neque numerum numero, sed pondus ponderi comparate! Hinc modestiam, inde temeritatem; hinc vigilantiam, inde caecitatem. Hic nec mansuetudo integritatem corrumpit, nec integritas mansuetudini repugnavit; ibi autem et furore timor tegebatur, et timore furor incitabatur. Isti enim convenerant cognitione verorum criminum falsa respuere, illi falsorum damnatione vera celare. Pag. 72.

Pacis nomine populos salutant, quos a pace salutis exterminant. V. P. 74.

Ne nomen Christi per horribilia schismata blasphemetur.

[288]

metur, pro bono unitatis tolerant, quod pro bono aequilatis oderunt. V, P. 74.

De tolerantia. Tolerat Aron multitudinem, idolum exigentem et fabricantem et adorantem. Tolerat Moyses adversus Deum tot millia murmurantia et toties offendentia sanctum nomen Eius. Tolerat David Saulem persecutorem suum, sceleratis moribus coelestia deserentem, magicis artibus inferna quaerentem. Tolerat Samuel nefandos filios Heli perversosque filios suos, tolerat ipsum populum superbum, contemptorem Dei. Tolerat Isaias, in quos tam multa vera erimina iaculantur. Tolerat Jeremias, a quibus tanta perpetitur. Tolerat Zacharias Phariseos et Scribas, quales illos proprie fuisse scriptura testatur. Scio me multos praetermisisse. Legant, qui possunt, eloquia coelestia, invenient omnes sanctos Servos Dei et amicos semper habuisse, quos in suo populo tolerant, cum quibus tamen illius operis sacramenta communicantes, non solum non inquinabantur, sed etiam laudabiliter sustinebant „studentes, sicut ait Apostolus, servare unitatem spiritus in vinculo pacis.” Eph. 4. v. 3. Attendant etiam post Domini adventum, ubi multo plura huius tolerantiae per totum orbem inveniremus exempla, si omnia scribi et in auctoritatem redigi potuissent, tamen haec ipsa, quae habemus, advertite! Tolerat Ipse Dominus Iudam, diabolum, furem et venditorem suum: sinit accipere inter innocentes discipulos, quod fideles noverunt pretium nostrum. Tolerant apostoli pseudo-apostolos; et inter sua quaerentes, non quae Jesu Christi, Paulus non sua quaerens, sed quae Jesu Christi, cum gloriosissima tolerantia conversatur. Postremo . . . divina voce laudatur sub Angeli nomine Praepositus Ecclesiae, quod cum odisset malos, eos tamen tentatos et inventos pro nomine

[289]

Domini toleravit. etc. Non nobis displicent, quia tolerant malos, sed quia intolerabiliter mali sunt. etc. Epl. 43. P. 74.

Litteras Fraternitatis Tuae, etsi valde sero, etsi praeter quod speraveram, tamen laetus accepi, maximeque ampliori gaudio perfusus sum, cum cognovissem, hominem vestrum hac ipsa sola causa venisse Hipponem, ut ad me litteras Tuae Fraternitatis offerret. Epl. 52. P. 89.

Haec me interim scripsisse suffecerit, quae duris cordibus valde pauca sunt et prope nulla, animo autem Tuo, quam bene novi, valde multa sunt et valde magna. Non enim mea sunt, qui nihil sum, nisi quod exspecto misericordiam Dei, sed ipsius Dei omnipotentis, quem quisquis in hoc saeculo contempserit Patrem, inveniet in futuro Iudicem. Ibidem.

Nec disciplina ulla est in his melior gravi prudentique Christiano, quam ut eo modo agat, quo agere viderit Ecclesiam, ad quam forte devenerit: quod enim neque contra fidem, neque contra bonos mores esse convincitur, indifferenter est habendum, et propter eos, inter quos vivitur, observandum. Ep. 54. P. 94.

Incolumem Te Domini Dei nostri misericordia tutatur. P. 109.

Petimus et per charitatem Christi obsecramus prudentiam Tuam, ut. . . . rescriptis Tuis nos laetifices. Ep. 62. P. 113.

Ordinatus est Timotheus subdiaconus praeter meum consilium et voluntatem, cum quid de illo agendum esset, adhuc inter alternas nostras sententias deliberatio nutaret. Ep. 63. P. 114.

Hoc est, quod acute videt, qui dixit: „Utiliores esse

[290]

plerumque inimicos iurgantes, quani amicos obiurgare metuentes; illi enim dum rixantur, dicunt aliquando vera, quae corrigamus; illi autem minorem, quam oportet, exhibent iustitiae libertatem, dum amicitiae timent exasperare dulcedinem. Quapropter, etsi bos, ut Tibi videris lassus senectute forte corporis, non vigore animi tamen, in area Dominica fructuoso labore desudans: ecce sum, si quid perperam dixi, fortius fige pedem: non mihi molestum esse debet pondus aetatis Tuae, dummodo coneratur palea culpae meae. Ep. 73. P. 124.

Cum a Sancto Fratrem nostro, F. sollicite quaererem, quid ageres, sospitem Te laetus audivi. Rursum, cum litteras Tuas non dico sperarem, sed exigerem, nesciente Te, de Africa se profectum esse dixit. — — Sancti Fratres nostri, qui nobiscum Domino serviunt, affatim Te salutant. Ep. 81. P. 144.

Est laus iustae libertatis in Paulo, et sanctae humilitatis in Petro. P. 150.

Dent veniam quilibet, aliud opinantes; ego niagis credo tanto Apostolo in suis, et pro suis litteris iuranti, quam cuiquam doctissimo, de alienis litteris disputanti. P. 151.

Certe factus es etiam Tu, tamquam ego, non mentientis astu, sed compatiens affectu, cum cogitares, tam me non relinquendum iq ea culpa, in quam me prolapsus existimasti, quam nec Te velles, si eo modo prolapsus esses. Unde agens gratias benevolae menti erga me Tuae, simul posco, ut etiam mihi non succenseas, quod cum in opusculis Tuis aliqua me moverent, motum meum indicavi Tibi, hoc erga me ab omnibus servari volens, quod erga Te ipse servavi, ut quidquid improbandum putant in scriptis meis, nec laudent subdolo

[291]

pectore, nec ita reprehendant apud alios, ut taceant apud me, hinc potius existinans laedi amicitiam, et necessitatis iura violari. P. 152.

Credant Fratres nostri, familiares Tui me invito factum, nec mediocrem de hac re dolorem inesse cordi meo, quod litterae meae prius in multorum manus venerunt, quam ad Te, ad quam scriptae sunt, pervenire potuerunt. Quo autem modo id acciderit, et longum est narrare, et, ni fallor, superfluum; cum sufficiat, si quid mihi in hoc creditur, non eo factum animo, quo putatur, nec omnino meae fuisse voluntatis aut dispositionis, aut consensionis, aut saltem cogitationis, ut fteret. Hoc si non credunt, quod teste Deo loquor, quid amplius faciam, non habeo. Ego tamen absit, ut eos credam haec Tuae saricitati malevola mente suggerere ad excitandas inter i nos inimicitias, quas misericordia Domini Dei nostri a nobis avertat. Sed sine ullo nocendi animo, facile de nomine humana vitia suspicari; hoc enim aequum est me de illis eredere, si vasa sunt Christi, non in contumeliam, sed in honorem facta et disposita in domo magna a Deo in opus bonum. Quod si post hanc atte-stationem meam, si in notitiam eorum venerit, facere voluerint, quam non recte faciant, et Tu vides. P. 152.

Quamvis enim secundum honorum vocabula, quae iam Ecclesiae usus obtinuit, Episcopatus Presbyterio maior sit: tamen in multis rebus Augustinus Hieronymo minor est, licet etiam a minore quolibet non sit refugienda, vel dedignanda correctio. Epla 82. P. 153.

Dabo operam diligentiolem, quum me adiuvat Dominus, ut litterae, quas ad Te scribo, prius ad Te perveniant, quam ad quemquam, a quo latius dispergantur.

[292]

Fateor enim, nec mihi hoc fieri velle de Tuis ad me, quod de meis ad Te factum iustissime expostulas. Tamen placeat nobis invicem non tantum caritas, verum etiam libertas amicitiae, nec apud me taceas, vei ego apud Te, quod in nostris litteris vicissim nos movet, eo scilicet animo, qui in oculis Dei in fraterna dilectione non displicet. Quod si inter nos fieri posse sine ipsius dilectionis perniciose offensione non putas, non fiat. Illa enim caritas, quam Tecum habere vellem, profecto maior est: sed melius haec minor, quam nulla est. P. 154.

Ita... mitis moribus fuit et humilis corde, ut non immerito credatur, introisse in requiem Domini. P. 191.

Utrum exerceamur his, an potius plectamur, nescio; nisi quod non secundum peccata nostra facit nobis, neque secundum iniquitates nostras retribuit nobis, qui tanta solatia doloribus miscet agitque mirabili medicina, ne amemus mundum, ne deficiamus in mundo. Ep. 95. P. 197.

Fama ad nos pertulit, Te honorem adeptum esse celsiorem, quae utrum vera esset, nondum apud nos fuerat confirmatum, cum haec scribendi provenit occasio. Sed quoniam novimus Te a Domino didicisse, non alta sapere, sed humilibus consentire, quolibet culmine proventus esses, non aliter, ac soles, litteras nostras Te accepturum praesumimus. — — Temporalis vero felicitate ad aeterna. lucra Te prudenter usurum minime dubitamus, ut quo plus potes in hac terrena Republica, tanto plus impendas coelesti illi, quae Te in Christo peperit, Civitati; quod Tibi uberius rependatur in regione viventium et in vera pace Sanctorum et sine fine manentium gaudiorum. Ep. 96. P. 198.

Plus sane, quam dici potest, miratus sum, quod — — Epistola Tua de tantis tribulationibus vestris nihil in-

[293]

sinuaverit, quae utique per viscera caritatis et nostrae sunt, nisi forte faciendum non putasti, quod nihil prodesse duxisti, aut nos Tuis litteris moestificari noluisti. P. 203. Ep. 99.

Iniustum est, gaudere velle cum gaudentibus, et flere non velle cum flentibus.

[294]

Spicilegium ex operibus S.Hieronymi.

Precor per Domini caritatem, ut nobis vestros tribuatis aspectus, et per occasionem Sanctorum locorum tanto nos ditetis munere. Ep. 11. P. 29.

Vitetis eorum supercilium, qui iudicare tantum de aliis et ipsi facere nihil noverunt. Ep. 14. P. 37.

Superest, ut diligas diligentem Te et in scripturarum campo, iuvenis senem non provocas. Nos nostra habuimus tempora et cucurrimus, quomodo potuimus: nunc Te currente, et longa spatia transmeante, nobis debetur otium . . . memineris vulgaris proverbii: „quod bos lassus fortius figat pedem.” Ep. 18. P. 48.

Obsecro . . . ut baiulum litterarum habeas commendatum, et mihi scias germanissimum, et in quibuscunque necessitas postulaverit, foveas atque sustentas, non quod aliqua re, Christo tribuente, indigeat, sed quod bonorum amicitias avidissime expetas, et Te in iis coniungendis maximum putes beneficium executum. Ep. 22. P. 55.

Mihi credite, venenum sub melle latet: transfiguravit se Angelus Satanae in Angelum lucis. V. P. 64.

[295]

Importuna in Evangelio mulier tandem meruit audiri et clauso cum seris ostio, media licet nocte, ab amico panem amicus accepit. Deus ipse, qui nullis contra se viribus superari potuit, publicani precibus vincitur. Ninive civitas, quae peccato periit, fletibus stetit. Quorsum ista tam longo repetita principia? Videlicet, ut parvum magnus aspicias, ut dives pastor morbidam non contempnas ovem. Christus in Paradisum de cruce latronem intulit; et ne quis aliquando seram conversionem putaret, fecit homicidii poena martyrium. Christus prodigum filium revertentem laetus amplectitur et nonaginta novem pecudibus derelictis, una ovicula, quae remanserat, humeris boni Pastoris advehitur. Paulus ex persecutore fit praedicator, oculis carnalibus excaecatur, ut mente plus vidcat; et qui victos Christi famulos ducebat ad concilium Judaeorum, ipse postea etiam de vinculis Christi gloriatur. Ep. 26. P. 65.

Si quis cathedrae Petri iungitur, meus est. Ibidem. Pag. 66.

Obsecro per crucem Domini . . . per passionem Christi, ut qui Apostolos honore sequeris, sequaris et merito. Ibidem. Noli despiciere animam, pro qua Christus mortuus est.

Imbecillitas corporis, animae quoque vires post se trahit. Ep. 30. 75.

Senectus multa secum et bona affert, et mala. Bona. quia nos ab impudentissimis Dominis liberat voluptatibus: gulae imponit modum, libidinis frangit impetus, auget sapientiam, dat maturiora consilia, et frigescente corpore, dormit cum perpetua virgine Sunamitide. Quae autem senectutis mala putantur, ista sunt: crebrae infirmitates, pituita molestissima, caligantes oculi, acescentes cibi,

[296]

tremens interdum manus, nudi gingivis dentes et inter cibos cadentes. Ad haec torminibus et aculeis stomachi, podagraeque et chiragrae doloribus saepe torquetur, ita ut ne stylum quidem, aut calamum tenere queat; ut suis pedibus non possit incedere magnaue parte vitae videatur ei truncata, et multis membris praemortua. Ep. 30. Pag. 75.

Nihil tam facile est, quin difficile fiat, quod invitus facias. Ep. 33. P. 81.

Nullum est momentum, in quo non fratrum occurramus turbis et monasterii solitudinem hospitem frequentia commutemus. In tantum, ut claudendum sit nobis ostium, aut Scripturarum, per quas aperiendae sunt fores, studia relinquenda; itaque lucrativis, imo furtivis noctium horis, quae, hyeme appropinquante, longiores esse coeperunt, hoc ad lucernulam, qualiacunque sunt, dictare conamur et aestuantis animi taedium interpretatione digerere. Ep. 33. P. 81.

Nihil longum, quod finem habet. Et omnis retro temporum series transacta non prodest, nisi forte bonorum operum sibi viaticum praeparaverit Ep. 34. P. 83.

Vera sententia est: omnia orta occidunt et aucta senescunt. Et alibi: nihil est enim opere et manufactum, quod non conficiat et consummat vetustas. Ibidem.

Quibus quoniam opem ferre non possumus, condolemus et lacrimas lacrimis iungimus.

Sollicitius nobis providendum, ut solemnem diem non tam ciborum abundantia, quam spiritus exultatione celebremus, quia valde absurdum est, nimia saturitate velle honorare martyrem, quem scias Deo placuisse ieiuniis. Ita semper comedendum est, ut cibum et oratio sequatur, et lectio; quod si aliquibus displicet, Apostoli

[297]

verba cantabo: „Si adhuc hominibus placerem, Christi servus non essem. Ep. 35. P. 88.

Non debet charta dividere, quos amor mutuus copulavit; nec per singulos officia mei sunt partienda sermonis, cum sic invicem ametis, ut non minus tres charitas iungat, quam duos natura sociavit (Cum tribus unam Epistolam scriberet.) Ep. 37. P. 88.

De quibus hoc primum queror, cur tot interiacentibus spatiis maris et terrarum, tam parvam Epistolam miseritis, nisi quod ita merui, qui vobis, ut scribitis, ante non scripsi.

Chartam defuisse non pulo, Aegypto ministrante commercia . . . Quid igitur? Arbitrer baiulum festinasse? Quamvis longae Epistolae una nox sufficit. An vos aliqua occupatione detentos? Nulla necessitas est maior charitate. Restant duo, ut aut vos piguerit, aut ego non meruerim; e quibus malo vos incusare tarditatis, quam me condemnare non meritum; facilius enim negligentia emendari potest, quam amor nasci. Ibidem.

Scitis ipsi lubricum adolescentiae iter, in quo et ego lapsus sum, et vos non sine timore transitis. V. P. 92. Ibidem.

Epistolae brevitatis compellit tacere, desiderium vestri cogit loqui. Praeproperus sermo, confusa turbatur oratio; amor ordinem nescit. V. P. 94.

In amicis non res quaeritur, sed voluntas, quia alterum ab inimicis saepe praebetur, alterum sola caritas tribuit. Ep. 38. P. 94.

Magna ira est, quando peccantibus non irascitur Deus. . . quem enim diligit Dominus, corripit; et castigat omnem filium, quem recipit. Non corrigit magister discipulum, nisi eum, quem ardentioris cernit

[298]

ingenii. Medicus, si cessaverit curare, desperat. Ep. 38. P. 96.

Sol non occidat super iracundiam vestram! Quid agemus nos in die iudicii, super quorum irani non unius diei, sed tantorum annorum sol testis occubuit. Ep. 39. P. 99.

Si Tibi putem gratias a me referri posse, non sapiam. Potens est Deus, super persona mea sanctae animae Tuae restituere, quod meretur; ego enim indignus nec aestimare unquam potui, nec optare, ut mihi tantum in Christo largireris affectum, et licet me sceleratum quidam putent et omnibus flagitiis obrutum, et pro peccatis meis etenim haec parva sint, tamen Tu benefacis, quod ex Tua mente etiam malos bonos putas. Ep. 45. Pag. 121.

Osculabantur mihi manus quidam et ore vipereo detrahebant; et dolebant labiis, corde gaudebant. Ibidem.

Memento mei . . . fluctusque maris Tuis precibus mitiga. V. P. 126. Ibidem.

Si duri iudicis sententiam crebra mulieris inflexit petitio: „quanto magis paterna interpellatione sedula: molliantur. Ep. 47. P. 129.

Super nefaria haeresi, quod multam patientiam geris et putas Ecclesiae visceribus incubantes Tua posse corrigi lenitate, multis Sanctis displicet: ne dum paucorum poenitentiam praestolaris, nutrias audaciam perdilorum et factis robustior fiat. V. P. 130. Ibidem.

Libentius piam rusticitatem, quam doctam blasphemiam eligam. Ep. 54. P. 140.

Decreveram quidem utendum mihi Psalmistae voce, dicenlis: „Cum consisteret adversum me peccator, obmutui . . . et factus sum, ut homo non audiens: sed quia,

[299]

caritas omnia superat et propositum vincit affectus, non tam iniuriam facientibus reddo vicem, quam Tibi respondeo postulanti; apud Christianos enim, non qui patitur, sed qui facit contumeliam, miser est. Ep. 55. P. 141.

Haereticus vocor. Si ab Arianis, merito. Si ab Orthodoxis, qui huiusmodi arguunt fidem, Orthodoxi esse desierunt. V. P. 142. Ibidem.

Si rivus tenuiter fluit, non est alvei culpa, sed fontis. Ibidem,

Pudet dicere, de cavernis cellularum damnatum orbem. In sacco et cinere volutati, de Episcopis sententiam ferimus. Quid facit sub tunica poenitentis regius animus? Catenae, sordes et comae sunt diadematis signa, sed fletus. Permittant me, quaeso, nihil loqui. Cur eum lacerant, qui non meretur invidiam? Haereticus sum? Quid ad te? Quiesce, iam dictum est. — Nihil alicui praeripui, nihil otiosus accipio. Manu quotidie et proprio sudore quaerimus cibum, scientes, ab Apostolo scriptum esse, qui autem non operatur, nec manducet. Haec cum quali gemitu, cum quali dolore conscripserim, festis est Jesus. Tacui, numquid semper tacebo? . . . Non mihi conceditur unus angulus eremi: quotidie exposcor fidem, quasi sine fide renatus sim. Confiteor, ut volunt, non placet: subscribo, non credunt. Jam-iam cedo: abruperunt partem a me animae meae, carissimos Fratres, ecce discedere cupiunt, immo penitus discedunt, melius esse dicentes, inter feras habitare, quam cum talibus Christianis. Et ego ipse, nisi me, et corporis imbecillitas, et hiemis retineret asperitas, iam modo fugerem. V. P. 143. Ibidem.

Omni quidem tempore Te, eo, quo decet, honore veneratus sum, et habitantem in Te dilexi Dominum

[300]

Salvatorem et nunc, si fieri potest, cumulo aliquid addimus. Ep. 57. P. 147.

Catholici Te Conditorem antiquae rursus fidei venerantur et suscipiunt, et quod signum maioris gloriae est, omnes haeretici detestantur et me pari persecuntur odio, ut quos gladiis nequeunt, voto interficiant. P. 148.

Sebesium nostrum Tuis monitis profecisse tam epistola Tua, quam ipsius poenitudine didicimus; et mirum in modum plus correptus placuit, quam errans laeserat. Ep.1. P. 1.

Vera illa necessitudo est et Christi glutino copulata, quam non utilitas rei familiaris, non praesentia tantum corporis, non subdola et palpans adulatio, sed Dei timor et divinarum Scripturarum studia conciliant. Ep. 2. P. 11.

Horum nescio quid latentis energiae viva vox, et in aures discipuli de auctoris ore transfusa fortius sanat. V. P. 13. Ibidem.

Totum Deo dedit qui seipsum obtulit. Apostoli navem tantum et retia reliquerunt. Vidua duo aera misit in gazophylacium, et praefertur Croesi divitiis. Facile contemnit omnia, qui se semper cogitat esse moriturum. V. P. 31. Ibidem.

Samuel quondam lugebat Saulem, quia poenituerat Dominum, quod unxisset eum regem super Israel, et Paulus Corinthios . . . voce flebili commonebat, dicens: ne cum rursus venero, humiliet me Deus apud vos et lugeam multos ex iis, qui ante peccaverunt, et non egerunt poenitentiam super immunditiis. — Si hoc Propheta et Apostolus, nulla ipsi labe maculati, clementi in cunctos mente faciebant: quo magis ego ipse peccator in Te debeo facere peccatorem, qui non vis erigi post ruinam, nec oculos in coelum levare, sed perdita Patris substan-

[301]

tia, porcorum siliquis delectaris et superbiae praerupta conscendens praeceps laberis in profundum . . . gloriaris in carne et confusione Tua et quasi pingvis hostia in mortem propriam saginaris. Ep. 3. P. 32.

Post factum . . . iacenti manum porriga et conspersum sanguine suo, ut propriis fletibus lavetur, exhortor. V. P. 37. Ibidem.

Nihil ita repugnat Deo, quam cor inpoenitens; solum crimen est. quod veniam consequi non potest, V. P. 39. Ibidem.

Inimicus Tibi factus sum, vera dicens. Non doleo de maledictis; quis enim nesciat, nihil, nisi flagitiosum, Tuo ore laudari? Hoc plango, quod Te ipse non plangit, quod Te non sentis mortuum, quod. quasi gladiator . . . in proprium funus ornaris, V. R. 45. Ibidem.

Quid me, bene Tibi et sedulo consulentem, quasi phraeneticus morsu laceras? Esto, ego flagitiosus sim, ut vulgo iactitas: saltem mecum age poenitentiam; criminosis, ut insimulas: imitare lacrimas criminosis. Num mea peccata, virtutes Tuas sunt? An malorum Tuorum putes solatium, si multos Tui similes habeas? V. P. 46. Ibidem.

Solemus mala domus nostrae scire novissimi; ac liberorum et coniugum vitia, vicinis canentibus, ignorare. V. P. 49. Ibidem.

Christiani interdum pudoris est, etiam apud amicos tacere et humilitatem suam magis silentio consolari, quam retractando veteres amicitias, ambitionis crimen incurrere. Ep. 5. P. 60. Ibidem.

Nescit vox missa reverti. V. P. 61.

Quo amore et studio contenderim, ut pariter in eremo moraremur, conscius mutuae caritatis pectus

[302]

agnoscit. Quibus lamentis, quo dolore, quo gemitu Te abeuntem prosecutus sim, istae quoque litterae testes sunt, quas lacrimis cernis inteflitas: verum Tu, quasi parvulus delicatus, contentum rogantis per blandimenta fovisti, et ego incautus, quid tunc agerem, nesciebam. Tacerem? Sed quod ardentem volebam, moderate dissimulare non poteram. Impensius obsecrarem? Sed audire nolebas, quia similiter non amabas. Quod unum potuit, sprete caritas fecit. Quem praesentem retinere non valuit, quaerit absentem. Ep. 6. P. 64.

Affatim dives est, qui cum Christo pauper est. V. P. 65. Ibidem.

Debet amor laesus irasci. V. Ibidem.

Corpus asvetum tunicis loricae onus non fert; caput opertum lineo galeam recusat, mollem otio manum durus exasperat capulus. V. P. 66. Ibidem.

Facile rumpit haec vincula amor Dei et timor gehennae. V. Ibidem.

Alia monachorum est causa, alia clericorum. Clerici pascunt oves, ego pascor; illi de altanbus vivunt, mihi quasi infructuosae arbori securis ponitur ad radicem, si munus ad altare non defero. Nec possum obtendere paupertatem, cum in Evangelio anum viduam, duo, quae sola sibi supererant, aera mittentem in gazophylacium laudaverit Dominus. Mihi ante Presbyterum sedere non licet. V. P. 74. Ibidem.

Vae illi homini, qui vestem non habens nuptialem ingrediretur ad coenam. V. P. 75. Ibidem.

Non omnes Episcopi Episcopi sunt. Attendis Petrum, sed et Judam considera! Stephanum suspicis, sed et Nicolaum respice. V. P. 76. Ibidem.

[303]

Non est facile stare loco Pauli, tenere gradum Petri, jam cum Christo regnantium. Ne forte veniat Angelus, qui scindat velum templi Tui, qui candelabrum Tuum de loco moveat. V. P. 77.

Quid agis frater in saeculo, qui maior es mundo? Quamdiu Te tectorum umbrae premunt? Quamdiu fumosarum urbium carcer includit? V. . . . Paupertatem times? Sed beatos Christus pauperes appellat. Labore terreris? At nemo athleta sine sudore coronatur. De cibo cogitas? Sed fides famem non timet. Super nudam metuis humum exusta ieiuniis membra collidere? Sed Dominus Tecum iacet. Squallidi capitis horret inculta caesaries? Sed caput Tuum Christus est. Infinita eremi vastitas Te terret? Sed Tu Paradisum mente deambula! V. P. 78. Ibidem.

Delicatus es frater, si et hic vis gaudere cum saeculo et postea regnare cum Christo. V. P. 78.

Praetermitto prandia, quibus mens onerate premitur; pudet dicere frequentiam salutandi, qua aut ipsi quotidie ad alios pergimus, aut ad nos venientes caeteros expectamus. Deinceps itur ad verba, sermo teritur; lacerantur absentes; vita aliena describitur et mordentes invicem consummimur ab invicem. Ep. 76. P. 81.

Mater et filia, nomina pietatis, offerunt vocabula, vincula naturae secundaque post Deum faeratio. Non est laus, si vos diligitis; scelus est, quod odistis. Ep. 9. P. 107.

Si virgo es, quid times diligentem custodiam? Si corrupta, cur non palam nubis? Secunda post naufragium tabula est, quod male coeperis, sallem hoc remedio temperare. V. P. 108. Ibidem.

Quid tibi necesse est, in ea versari domo, in qua necesse habeas quotidie aut perire, aut vincere? Quis

[304]

unquam mortalium iuxta viperam securos somnos capit? Quae etsi non percutiat, certe sollicitat. Securius est perire non posse, quam iuxta periculum non perisse; in altero tranquillitas est, in altero gubernatio, ibi gaudemus, hic evadimus. Ibidem.

Quod si dixeris: et mihi sufficit conscientia mea; habeo Deum iudicem, qui meae vitae est testis; non curo, quid loquantur homines: audi Apostolum scribentem: „providentes bona non solum coram Deo, sed etiam coram omnibus hominibus.” Si quis Te carpit, quod sis Christiana, quod sis virgo, non cures; quod ideo dimiseris matrem, ut in monasterio inter virgines viveres, talis detractatio laus Tua est. Ubi non luxuria in puella Dei, sed duritia carpitur, crudelitas ista pietas est; illum enim praefers matri. quem praeferre iuberis et animae Tuae. V. P. 110. Ibidem.

Quid palles? Quid aestuas? Quid vultum rubore suffundis, et trementibus labiis impatientiam pectoris contestaris? V. P. Ibidem.

Palliolum interdum cadit, ut candidos nudet humeros, et quasi videri noluerit, celare festinat, quod volens detexerat. V. P. 114. Ibidem.

Querulum servorum genus est, et quodcunque dederis, semper eis minus est; non enim considerant de quanto, sed quid detur, doloremque suum solis, quibus possunt, obsecrationibus consolantur . . . facilius mala credunt homines. V. 115. Ibidem.

Samuel quondam plangebat Saulem, quia superbiae vulnera poenitentiae medicamine non curabat. Ep. 10, P. 121. Et Paulus lugebat Corinthios, quia fornicationis maculas lacrimis delere nolebant.

[305]

Nihil ita offendit Deum, quam desperatione meliorum haerere peioribus; licet et ipsa desperatio incredulitatis indicium sit. V. P. 122. Ibidem.

Quando conventus ingemueris, tunc salvus eris, et scies, ubi fueris. Ibidem.

Postquam faeditatem delictorum meorum, virtutum decore mutavi, infirmitatem meam tua gratia roborasti. V. P. 124. Ibidem.

Petrus trinam negationem amaritudine abluit lacrimarum implevitque illud propheticum: „exitus aquarum deduxerunt oculi mei.”

Mors et vita sibi contraria sunt et tantum poenitentia copulantur. V. P. 132. Ibidem.

Pharisaei iustitia perit superbia, publicani humilitas confessione salvatur V. P. 133. Ibidem.

Nimia vis maeroris, laeto superveniente nuntio, temperata est. Ep. 11. P. 142.

Amicitia, quae desinere potest vera nunquam fit. P. 145.

Omnes paene virtutes corporis mutantur in senibus, et crescente sola sapientia, decrescunt caetera. Ep. 12. P. 149.

Habens victum et vestitum, his contentus ero et nudam crucem nudus sequar. P. 154.

Clerici possident opes sub Christo paupere, quas sub locuplete et fallace diabolo non habuerant; ut suspiret eos Ecclesia divites, quos mundus antea tenuit mendicos. — Negotiatorem Clericum et ex inope divitem, ex ignobili gloriosum, quasi quandam pestem fuget V. P. 155. Ibidem.

Hospitiolum Tuum aut raro, aut nunquam mulierum pedes terant. Omnes puellas et virgines Christi aut

[306]

aequaliter ignora, aut aequaliter dilige, ne sub eodem tecto mansites, nec in praeterita castitate confidas. Nec sanctior David, nec Samsone fortior, nec Salomone potes esse sapientior. Memento semper, quod Paradisi colonum de possessione sua mulier eiecerit. V. Ibidem.

Periculosa tibi ministrat, cuius vultum frequenter attendis.

Si propter officium Clericatus aut vidua visitatur, aut virgo, nunquam domum solus introeas. Tales habeto socios, quod contubernio non infammeris. V. 156. Ibidem.

Solus cum sola, secreto, et absque arbitro, vel teste non sedeas. — — Caveto omnes suspiciones, et quidquid probabiliter fingi potest, ne fingatur, ante devita. Crebra munuscula — — blandasque et dulces litterulas sanctus amor non habet. P. 156.

Gloria Episcopi est pauperum inopiae providere. Ignominia Sacerdotis est, propriis studere divitiis. P. 158.

Quantis sudoribus haereditas casta expetitur!

Non confundant opera Tua sermonem Tuum: ne cum in Ecclesia loqueris, tacitus quilibet respondeat: cur ergo haec, quae dicis, ipse non facis? Delicatus magister est, qui pleno ventre de ieiuniis disputas. — Sacerdotis Christi mens, os manusque concordent. P. 159.

Episcopi, sacerdotes se esse meminerint, non Dominos; honorent Clericos, quasi Clericos, ut et ipsis a Clericis quasi Episcopis honor deferatur. P. 160.

Docente Te in Ecclesia, non clamor populi, sed gemitus suscitetur, lacrimae auditorum laudes Tuae sint. P. 161.

Melius est non habere, quid tribuam, quam impudenter petere, quod recondam. P. 163.

[307]

Multo melius est e duobus imperfectis, rusticitatem sanctam habere, quam eloquentiam peccatricem, Ibidem.

Cave, ne aut linguam, aut aures habeas prurientes, idest: ne aut ipse alia detrahas, aut alios audias detrahentes, P. 169.

Nunquam de formis mulierum disputes, nec quid agatur in alia, domus alia per Te noverit. P. 170.

Consolutores potius nos in suis maeroribus, quam convivas in prosperis noverint. Facile contemnitur Clericus, qui saepe vocatus ad prandium, non recusat. Nunquam petentes, raro accipiamus rogati V. P. 171. Ibidem.

Praedicator continentiae nuptias ne conciliet. V. Ibidem.

Optimus dispensator est, qui sibi nihil reservat. V. 172. ibidem.

Nihil Christiano felicius, cui promittitur regnum coelorum; nihil laboriosius, qui quotidie de vita periclitatur; nihil fortius, qui vincit diabolum; nihil imbecillius, qui a carne superatur. Ep. 13. P. 172.

Si negotiatores saeculi tanta sustinent, ut ad incertas periturasque divitias perveniant et servant cum artimae discrimine quae multis periculis quaesierunt: quid Christi negotiatori faciendum est, qui venditis omnibus, quaerit pretiosissimam margaritam? Qui totis substantiae, suae opibus emit agrum, in quo reperiat thesaurum: quem nec fur effodere, nec latro possit auferre? V. P. 176. Ibidem.

Scio me offensurum esse quam plurimos, qui generalem de vitiis disputationem in suam referunt contumeliam; et dum nihi irascuntur, suam indicant conscientiarum; — multoque peius de se, quam de me iudicant. V. Ibidem.

[308]

De clericatu.

Balnearum fomenta non quaerat, qui corporis calorem ieiuniorum cupit frigore exlingvere; quae et ipsa moderata sint, ne nimia debilitent stomachum, et maiorem refectionem poscentia erumpant in cruditatem, quae parens libidinum? Modicus et temperatus cibus, et carni et animae utilis est. V. P. 179. Ibidem.

Matrem ita vide, ne per illam alias videre cogaris, quarum vultus Cordibus haereant, et tacitum vivat sub pectore vulnus. Ancillas, quae illi in obsequio sunt, tibi scias esse in insidiis; quia quo vilior illarum conditio, tanto facilior est ruina. V. Ibidem.

Dum essem iuvenis et solitudinis me deserta vallarent, incentiva vitiorum ardoremque naturae ferre non poteram; quem cum crebris ieiuniis frangerem, mens tamen cogitationibus aestuabat, ad quam edomandam, cuidam fratri, qui ex Hebraeis crediderat, me in disciplinam dedi: — ut — alphabetum discerem, et stridentia anhelantiaque verba meditarer. Quid ibi laboris insumpserim, quidsustinuerim difficultatis, quoties desperaverim, quotiesque cessaverim et contentione discendi rursus incoeperim, testis est conscientia tam mea, qui passus sum, tum eorum, qui mecum direxerunt vitam; et gratias ago Domino, quod de amaro semine litterarum dulces carpo fructus. V. P. 187. Ibidem.

De monachatu.

Obligationes monachi et abusus egregie describuntur. P. 187—197.

Satis dives est, qui pane non eget: nimium potens est, qui servire non cogitur. V. Ibidem.
Humilitatem vestium tumentis animo non appetas. Ep. 14. P. 208.

[309]

Saecularium et maxime potentium consortium devita. Quid tibi necesse est, ea videre crebrius, quorum contemptu monachus esse coepisti.

Habeto simplicitatem columbae, ne cuiquam machineris dolos, et serpentis astutiam, ne aliorum supplanteris insidiis. V. Ibidem.

Quae utilitas est, parietes fulgere gemmis et Christum in paupere fame periclitari? V. P. 109. Ibidem.

Felix Theodosius, qui a tali Christi oralore defenditur! Illustrasti purpuras Eius, et utilitatem legum futuris saeculis consecrasti. V. P. 111. Ibidem.

Ad Te Ipsum veniam, sodalem meum et amicum; amicum inquam meum, antequam notum, et praecabor, ne assentationem in necessitudine suspiceris; quin potius vei errare me existimato, vei amore labi, quam amicum adulatione decipere. V. 213.

Nihil sine magno labore vita dedit mortalibus. Ibidem.

Nihil in te mediocre esse contentus sum; tolum sum-mum, totum perfectum desidero. P. 214.

Fiunt, non nascuntur Christiani Ep. 15. P. 215.

Numquam est sera conversio. Latro de cruce transit ad Paradisum. V. P. 216. Ibidem.

Vexilla militum, crucis insignia sunt; Regum purpuras, et ardentis diadematum gemmas, patibuli salutaris pictura condecorat. V. P. 217. Ibidem.

Non sunt contemnenda, quasi parva, sine quibus magna consistere non possunt. V. P. 220. Ibidem.

Difficulus creditur, quod rudes animi perhiberunt. V;

Proclivis est malorum aemulatio: et quorum virtutes assequi nequeas, cito imitaris vitia. V. P. 221. Ibidem.

Et hoc retuli, non quod insultare velim calamitatibus infelicium, sed ut moneam, cum quo metu, et cau-

[310]

tione servare debeas, quod Deo spondisti. V. P. 222. Ibidem.

Venena non dantur, nisi melle circumlita; et vitia non decipiunt, nisi sub specie umbrae virtutum. V. Ibidem.

Licet quidam putent, maioris esse virtutis, praesentem contemnere voluptatem, tamen ego arbitrator, securioris continentiae esse, nescire, quod quaeras. V. P. 225. Ibidem.

Ante annos robustae aetatis periculosa est teneris gravis abstinentia. V. Ibidem.

Reddat tibi pensum, quotidie de Scripturarum floribus carptum. V. P. 226. Ibidem.

Nihil in Te et in Patre suo videat, quod si fecerit, peccet. V. Ibidem.

Memento vos, parentes virginis, in agis eam exemplis doceri posse, quam voce. Cito flores pereunt: cito violas et liliam et crocum pestilens aura corrumpit.

Sic dies transeat, sic nox inveniat laborantem: oratio lectioni, lectioni succedat oratio. Breve videbitur tempus, quod Tuis operum varietatibus occupatur. V. 227. Ibidem.

Talia vestimenta paret, quibus pellatur frigus, non quibus vestita corpora nudentur. P. 228.

Sic comedat, ut semper esuriat, ut statim post cibum possit legere, orare et psallere. V. Ibidem.

Redde praetiosissimam gemmam cubiculo Mariae, et cunis vagientis Jesu impone. Nutriatur in monasterio, sit inter virginum choros, iurare non discat, mentiri sacrilegium putet, nesciat saeculum, vivat angelice, sit in carne sine carne. V. P. 231. Ibidem.

[311]

Trade Eustochio parvulam, illam videat, illam amet, illam primis miretur ab annis, cuius et sermo, et incessus et habitus doctrina virtutum est. P. 232.

Multos saeculi reperias homines facilius carere experta corporis voluptate, quam eos, qui a pueritia libidinem non noscant. P. 236.

Quare solus cum sola et non cum arbitris sedes? Ut cum ipse non pecces, aliis peccare videaris? Ut exemplo sis miseris, qui nominis Tui auctoritate delinquant? P. 238.

Vivamus quasi altera die morituri; et aedificemus, quasi semper in hoc sacco vieturi. 241.
Auro parietes, auro laquearia, auro fulgent capita columnarum: et nudus atque esuriens ante fores vestras Christus in paupere moritur. V. Ibidem.

Adulator blandus inimicus est. Ep. P. 245.

Magnis circumdamur inimicorum agminibus, hostium plena sunt omnia. Caro fragilis et cinis futura post modicum, pugna sola cum pluribus. P. 246.

Quamdiu hoc fragili corpore detinemur, quamdiu habemus thesaurum hunc in vasis fictilibus et concupiscit spiritus adversus carnem et caro adversus spiritum, nulla est certa victoria, P. 247.

Cum omnia possit Deus, suscitare virginem non potest post ruinam. Valet quidem liberare de pocna, sed non vult coronare corruptam. P. 249.

Describit sicut eleganter, ita candide, quantas Ipse passus sit in eremo carnis tentationes. P. 251 — 253.

Si autem hoc sustinent illi qui exeso corpore, solis cogitationibus oppugnantur: quid patitur puella, quae deliciis fruitur? — nempe illud Apostoli: vivens mortua est.

[312]

Sponsa Christi vinum fugiat pro veneno. — Vinum et adolescentia duplex est incendium voluptatis. Quid oleum flammae adiciamus? Quid ardenti corpusculo fomenta ignium ministramus? Ep. 17. P. 253.

Sollicite providendum, ut quos saturitas de Paradiso expulit, reducat esuries. P. 256.

Ne aperias illas fenestras, de quibus dicitur: intravit mors per fenestras. nostras. Illud quoque cautius vitandum est, ne inanis gloriae ardore capiaris. V. P. 279. Ibidem.

Nos autem dicamus: mihi autem absit gloriari, nisi in cruce Domini nostri Jesu Christi. In Te laudabimur tota die, in Domino laudabitur anima mea.

Cum facis eleemosynam, Deus solus videat; cum ieiunas, laeta sit facies Tua. Vestis nec satis munda, nec sordida, et nulla diversitate notabilis, ne ad Te obviam praetereuntium turba consistat, et digito monstreris. Frater est mortuus, sororis est corpusculum deducendum, cave, ne dum haec saepius facis, ipsa moriaris. Nec satis religiosa velis videri, nec plus humilis, quam necesse est, ne gloriam fugiendo quaeras; plures enim paupertatis, misericordiae atque ieiunii arbitros declinantes, hoc ipso cupiunt piacere, quod piacere contemnunt: et mirum in modum laus, dum vitatur, appetitur. P. 280.

Pene usque cubacula dormientium senex importunus ingreditur. Si pulvillum viderit, si mantile elegans, laudat, miratur, attentat et se his indigere conquerens, non tam impetrat, quam extorquet; quia singuli metuunt veredarium urbis offendere. Huic inimica castitas, inimica ieiunia. — — Os barbarum et procax et in convicia semper paratum. Quocumque te verteris, primus in facie est; quidquid novum insonuerit, aut auctor, aut exaggerator est famae. P. 283.

[313]

Nec affectata sordes, nec exquisitae munditiae conveniunt Christiano. V. Ibidem.

Si quid ignoras, si quid de Scripturis dubitas, interroga eum, quem vita commendat, excusat aetas, fama non reprobatur. — — Aut si non est, qui possit exponere, melius est aliquid nescire, quam cum periculo discere. Memento, quia in medio laqueorum ambulas et multae veteranae virgines castitatis indubitatae, in ipso mortis limine coronam. perdidere clamoribus. V. Ibidem.

Ad notum describit, quid sibi evenit ob lectionem librorum saecularium. P. 285—288.

Avaritiae quoque Tibi vitandum est malum, non ut aliena non appetas, sed quo Tua, quae Tibi sunt aliena, non serves. — — Aliena nobis auri argentique sunt pondera, nostra possessio spiritualis est. — — At dices: puella sum delicata et quae manibus meis laborare non possim, si ad senectam venero, si aegrotare coepero, quis mei miserebitur? Audi Apostolis loquentem Jesum: ne cogitetis in corde vestro, quid manducetis, neque corpori etc — — si vestis defuerit, lilia proponantur; si esurieris, audias beatos pauperes et esurientes. Si aliquis te afflixerit dolor, legito: propter hoc complaceo mihi in infirmitatibus meis; laetare in omnibus iudiciis Dei. P. 288.

Non occidet fame animam iustam Dominus: Junior fui et senui, et non vidi iustum derelictum, neque semen eius quaerens panem. P. 290.

Describit, quid factum sit Nitriae (ubi 5 millia circiter monachi divisim cellulis habitabant) cum monacho, qui moriens 100 solidos post se reliquit P. 291.

Patres infodiendos cum eodem decreverunt, cum dicto: pecunia tua tecum sit in perditionem.

[314]

Si quis coeperit aegrotare, transfertur ad exedram latiore et 10 senum ministerio confovetur; ut nec delicias urbium, nec matris quaerat affectum. V. P. 295. Ibidem.

Nec cibi summantur, nisi oratione praemissa, nec recedatur a mensa, nisi referatur Creatori gratia. P. 297.

Egredientes de hospitio armet oratio: regredientibus de platea oratio occurrat; nec prius corpusculum requiescat, quam anima pascatur; ad omnem actum, ad omnem incessum manus pingat crucem. V. Ibidem.

Nec si biduo ieiunaveris, putes Te non ieiunantibus meliorem; Tu ieiunas et irascaris; ille comedit et fronte blanditur. Tu vexationem mentis, et ventris esuriam rixando digeris; ille moderati L S cl 1 tur et Deo gratias agit; unde quotidie clamat Esaias Non tale ieiunium elegit — Dominus. P. 297.

Nec dicas: illa et illa suis rebus fruitur, honoratur ab hominibus, — — numquid ideo virgo esse desiit? Primum dubium est, an virgo sit talis? Non enim, quomodo videt homo, videt Deus. Dehinc etenim si corpore virgo sit, an spiritu virgo sit? Nescio. Apostolus enim ita virginem definit, ut sit sancta corpore et spiritu. P. 298

Haec est sola digna retributio, cum sanguis sanguine compensatur, et redempti cruore Christi pro Redemptore libenter occumbimus. Quis sanctorum sine certamine coronatus est? V. P. 302. Ibidem.

Nihil amantibus durum est, nullus difficilis cupienti labor. Amemus et nos Christum . . . et facile videbitur omne difficile, brevia putabimus universa, quae longa sunt, et iaculo illius vulnerati, per horarum momenta dicemus: heu me! quia peregrinatio mea prolongata est. P. 302.

[315]

Quotiescunque Te vana saeculi delectaverit ambitio, quoties in mundo aliquid videris gloriosum: ad Paradisum mente transgredere: esse incipe, quod futura es, et audies a sponso Tuo: pone me, sicut umbraculum in corde tuo. P. 306.

De servanda virginitate Ep. XVIII-a ad Demetriadem.

Inter omnes materias, quas ab adolescentia usque ad hanc aetatem scripsi, nihil praesenti opere difficilius. Scripturus enim ad Demetriadem, virginem Christi, quae et nobilitate, et divitiis prima est in orbe Romano, si cuncta virtutibus eius congrua dixerem, adiuvari putabor; si quaedam subtraxero, ne incredibilia videantur, damnum laudibus eius mea facit verecundia. Quid igitur faciam? Quod implere non possum, negare non audeo: tanta est aviae eius et matris, insignium faeminarum, in iubendo auctoritas, in petendo fides, in extorquendo perseverantia. Ep. 18. P. 306.

Sit procul obsecratio, facessat invidia, nullum in ambitione sit crimen. V. Ibidem.

Rhetorum disciplina est ab avis et atavis, omni retro nobilitate ornare, quem laudes; ut ramorum sterilitatem radix faecunda compenset. et quod in fructu non teneas, mireris in trunco. V. P. 309.

Nunc mihi Proborum et Olibriorum clara repetenda sunt nomina, et illustris Annisii sanguinis genus, in quo aut nullus, aut rarus est, qui non meruerit consulatum. Aut praeferendus Olibrius, virginis nostrae pater, quem immatura morte subtractum, Roma congemuit. Vereor plura dicere, ne sanctae matris vulnus exasperem, et virtutum eius recordatio fiat doloris instauratio. V. Ibid.

Pius filius, vir amabilis, clemens Dominus, civis affabilis, consul quidem in pueritia, sed morum bonitate

[316]

senator illustrior. Felix morte sua, qui non vidit patriam corruentem, imo felicior sobole, qui Demetriadis proaviae nobilitatem insigniorem reddidit Demetriadis filiae perpetua castitate. V. Ibidem,

Cuius quo sublimior ascensus est, tanto lapsus periculosior. P. 320.

Quandb eras in saeculo, ea, quae sunt saeculi, diligebas; polire faciem purpurisso, et cerussa ora depingere; ornare erinem et alienis capillis turratum verticem struere, ut taceam de inanum pretiis, candore margaritarum ad quae ardent et insaniunt studia matronarum. P. 320.

Haec dicta sint non infausto contra Te vaticinio, sed pavidi cautique monitoris officio, ea quoque in Te, quae tuta sunt, formidantis. P.321.

Haec cursim, quasi de prato pulcherrimo sacrarum Scripturarum, parvos flores carpsisse sufficiat pro commonitione Tui, ut et claudas cubiculum pectoris, et crebro signaculo crucis munias frontem Tuam, ne exterminator Aegypti in Te locum inveniatur, sed primogenita, quae apud Aegyptios pereunt, in Tua mente salventur. P. 324. Et dicas cum Propheta: „Paratum cor meum etc — — exurge psalterium et cithara: quam assumere iubetur et Tyrus, multis peccatorum confossa vulneribus, ut agat poenitentiam, et maculas pristinae foeditatis cum Petro amaris lacrimis abluat. V. Ibidem.

Poenitentia quasi secunda post naufragium miseris tabula sit; in virgine integra sit navis. V. Ibidem.

Aliud est quaerere, quod perdidideris; aliud possidere, quod nunquam amiseris. V. Ibidem.

Post cogitationum diligentissimam cautionem, ieiuniorum arma tibi summenda sunt, et canendum cum Davide; humiliavi in ieiunio animam meam. Eva per

[317]

cibum eiecta est de Paradiso; Elias quadraginta diebus ieiunio exercitatus, igneo curru rapitur in coelum. V. P. 325. Ibidem.

Adversum iuvenes et puellas aetatis ardore hostis noster abutiur et inflammat rotam nativitatibus nostrae. P. 326.

In animo virginali, rore coelesti et ieiuniorum frigore calor puellaris extingvitur et in humario corpore, Angelorum impetratur conversatio. V. P. 327. Ibidem.

Philosophorum sententia est: moderatas esse virtutes; excedentes modum atque mensuram; inter vitia deputari. V. P. 328. Ibidem.

Sic debes ieiunare, ut non palpites . . . et comitum Tuarum non porteris, non traharis manu, sed ut fraclo corporis appetitu, nec in lectione, nec in psalmis, nec in vigiliis solito quid minus facias.

Velle et nolle nostrum est; — — ipsumque, quod nostrum est, sine Dei miseratione nostrum non est. P. 329.

Eunuchorum quoque et puellarum et servulorum mores magis eligantur, quam vultuum eloquentia; quia in omni sexu et aetate et truncatorum corporum violenta pudicitia, animi considerandi sunt, qui amputari, nisi timore Christi, non possunt V. Ibidem.

Nunquam verbum inhonestum audias, aut si audieris, non irasceris; perditae mentis homines, uno frequenter levique sermone tentant claustra pudicitiae. P. 330.

Ridere et rideri, saecularibus derelinque; gravitas Tuam personam decet. V.

Irasci hominis est; finem imponere iracundiae, Christiani. V. Ibidem.

[318]

Aposolici fastigii est perfectaeque virtutis vendere omnia et pauperibus distribuere et levem atque expeditum cum Christo ad coelestia subvolare. P. 331.

Apostolus Petrus nequaquam imprecatur ipsis mortem (Ananiae et Saphirae), sed Dei iudicium prophetico spiritu annunciat, ut poena duorum hominum sit doctrina multorum. P. 332.

. . . P. 333. Facies, quod Tibi visum fuerit, — — scitura, nihil Te habiturum, nisi quod in bonis operibus erogaveris. Alii aedificent Ecclesias, vestiant parietes marmorum crustis, columnarum moles advehant earumque deaurent capita, pretiosum ornatum non sentientia, gemmis ornata distingvant altaria, non reprehendo, non abnuo. Unusquisque in sensu suo abundet. Meliusque est hoc facere, quam repositis opibus incubare. Sed Tibi aliud propositum est: Christum vestire in pauperibus, visitare in langventibus, pascere in esurientibus, suscipere in his, qui tecto indigent, virginum alere monasteria, servorum Dei habere curam, qui diebus et noctibus serviunt Domino Tuo, qui in terra positi imitantur Angelorum conversationem et nihil aliud loquuntur, nisi quod ad laudes Dei pertinet, habentesque victum et vestitum, his gaudent divitiis; qui plus habere nolunt, si tantum servant propositum: alioquin, si amplius desiderant, his quoque, quae sunt necessaria, probantur indigni. Ibid.

Si tantis operum varietatibus fueris oocupata, nunquam Tibi dies longi erunt, sed quamvis aestivis tendantur solibus, breves videbuntur. P. 334.

Cum loqui nesciant, tacere non possunt. P. 338.

Docent Scripturas, quas non intelligunt et . . . eruditorum sibi assumunt supercilium, prius imperitorum magistri, quam doctorum discipuli. Ibid.

[319]

Graves foeminae et maxime viduae ac virgines Tibi comites eligantur, quarum probata est conversatio, sermo moderatus, sancta verecundia. V.

Fuge puellarum lasciviam, quae ornant capita, crines a fronte demittunt, cutem poliunt, utuntur pigmentis, adstrictas habent maricas, vestimenta sine ruga soccosque crispantes, ut sub nomine virginali vendibilius pereant. V. 339. Ibid.

Mores et studia Dominarum plerum ex ancillarum et comitum moribus iudicantur. Illa sit Tibi pulchra, illa amabilis, illa habenda inter socias, quae se nesciat esse pulchram, quae negligit formae bonum, et procedens ad publicum non pectus, et collum denudat, nec pallio revoluto cervicem aperit, sed quae celat faciem, et vix uno oculo, qui viae necessarius est, patente, ingreditur. P. 340.

Finem iungo principio nec semel monuisse contentus sum. Ama Scripturas sanctas et amabit Te Sapia; dilige eam et servabit Te; honora illam et amplexabitur Te; — haec monilia in pectore et in auribus Tuis haereant: nihil aliud noverit lingua, nisi Christum; nihil possit sonare, nisi quod sanctum est. P. 343.

Non quaeruntur in Christianis initia, sed finis. Paulus male coepit, sed bene finivit; Iudae laudantur exordia, sed finis perditione damnatur. Ep. 19. P. 350.

Quid facit in facie Christianae purpurissus et cerussa? Quorum alterum ruborem genarum labiorumque mentitur, alterum candorem oris et colli Ornatus isle non Domini est, velamen istud Antichristi est. V. P. 351.

Ardentes diaboli sagittae ieiuniorum et vigiliarum rigore restingvenda sunt. P. 352.

Apostolus macerat corpus suum et animae subiicit imperio, ne, quod aliis praecipit, ipse non servet: et ado-

[320]

lescentula, fervente cibus corpore, de castitate secunda est? Neque vero haec dicens cibus damno, quos Deus creavit ad utendum cum gratiarum actione, sed iuvenibus et puellis incentiva aufero voluptatum. Non Aethnei ignes, non Vulcania tellus, non Vesuvus et Olympus tantis ardoribus aestuant, ut iuveniles medullae vino plenae et dapibus inflammatae. V. P. 353. Ibid.

Maledicam linguam indictum emendat silentium. V. Ibid.

Grandis virtutis est et sollicitae diligentiae, superare, quod nata sit. in carne non carnaliter vivere, tecum pugnare quotidie, et inclusum hostem Argi centum oculis observare. P. 354.

Aiunt medici.... his (iuvenilibus) aetatibus noxios esse cibos, qui calorem augeant sanitatique conducere frigida quoque in esu et potu summere: sicut e contrario senibus, qui pituita laborant et frigore, calidos cibos et vetera vina prodesse. V. Ibid.

Nihil sic inflammat corpora et titillat membra genitalia, sicut indigestus cibus ructusque convulsus. Malo apud Te, Filia, verecundia parumper, quam causa periclitari: quidquid facit seminarium voluptatum, venenum puta. Parcus cibus et venter semper esuriens triduanis ieiuniis praefertur, et multo melius est quotidie parum, quam raro satis summere. P. 356.

Pessimae consuetudinis est. cum fragilis sexus et imbecilla aetas suo arbitrio abulitur, et putat licere, quod libet. V. Ibid.

Sanctarum virginum et viduarum societatem appete et si sermocinandi cum viris incubuerit necessitas, arbitros ne devites: tantaque confabulandi sit fiducia, ut intrante alio nec paveas, nec erubescas. P. 358.

[321]

Speculum mentis est facies, et taciti oculi cordis fatentur arcana.

Sanctus amor impatientiam non habet. Falsus rumor cito opprimitur. Et vita posterior iudicat de priore. P. 359.

Malorum solatium est bonos carpere, dum peccantium multitudine putant culpam minui peccatorum. V. Ibid.

Haec dico, non quod de Te sinistrum quid metuum, sed quod pietatis affectu, etiam quae tuta sunt, pertimescam,

Cogita Te esse morituram et nunquam de secundis nuptiis cogitabis. P. 366.

Cesset omnis excusatio errorum, auferantur peccandi foeda solatia. P. 380.

Si vere laudabilis esse cupis, laudem hominum ne requiras, illique praepara conscientiam Tuam, qui et illuminabit abscondita tenebrarum et manifestabit consilia cordium et tunc laus Tibi erit a Deo. P. 386.

Diu ante considera, quid loquendum sit, et adhuc tacens provide, ne quid dixisse poeniteat. P. 387.

Mentiri et iurare, lingua Tua prorsus ignoret; tantusque sit in Te veri amor, ut quidquid dixeris, iuratum putes. V. Ibid.

Nihil est, quod nos Deo, hominibusque ita gratos faciat, quam si vita merito magni, humilitate infimi simus. P. 389.

Multo deformior est illa superbia, quae sub quibusdam humilitatis signis latet. V. Ibid.

Sola apud Deum libertas est, non servire peccato.— Summa apud Deum est nobilitas, clarum esse virtutibus.

Cave, ne si ieiunare, aut abstinere coeperis, Te putes iam esse sanctam; haec enim virtus adiumentum est, non perfectio sanctitatis. P. 390.

[322]

Quid prodest, tenuari abstinencia corpus, si animus intumescat superbia? Quam laudem merebimur de pallore ieiunii, si invidia lividi sumus? Quid virtutis habet vinum non bibere, et ira atque odio inebriari? — Tunc pulchrum est abstinencia et magnifica castigatio corporis, cum et animus est ieiunus a vitiis. P. 391.

Hanc adhibeamus vitae nostrae diligentiam, ne malae mentes occasionem inveniant detrahendi; ne ex nobis scintilla prodeat, per quam adversus nos sinistrae famae fiamma conflatur; alioquin frustra irascimur obrectatoribus, si eis obrectandi materiam ministramus. P. 393.

Audio Te brevi tempore duas virgunculas filias, iunctis pene extulisse funeribus; et pudicissimam ac fidelissimam coniugem tuam Faustinam — — — in qua sola post amissos liberos acquiescebas, subita Tibi dormitione subtractam; quasi naufragus in littore latrones reperiat, et iuxta eloquia Prophetarum fugiens ursum incidat in leonem, extendensque manum in parietem a colubro mordeatur. P. 397.

Ego Te nequaquam adulatione decipiam, nec lubrica laude supplantabo. P. 401.

Loquor potius, quod Tibi audire conducit.

Difficile, imo impossibile est, ut et praesentibus quis, et futuris fruatur bonis; ut et hic ventrem, et ibi mentem impleat; ut de deliciis transeat in delicias; ut in utroque saeculo primus sit; ut et in coelo, et in terra appareat gloriosus. P. 407.

Et sancti corruunt, si fuerint negligentes; et peccatores pristinum recipiunt gradum, si sordes fletibus laverint. Nunquam exemplum a malis summitur. P. 408.

Oblitus propositi, et epistolaris brevitatis, plura dictare cupiebam; ad materiae quippe dignitatem et ad

323]

meritum personae Tuae, pariim est omne, quod dicitur. Pag. 409.

Grandes materias ingenia parva non sustinent et in ipso conatu, ultra vires auso, succumbunt; quodque maius fuerit, quod dicendum est, tanto magis obruitur, qui magnitudinem rerum verbis non potest explicare. — — Nepotianus noster, reliquit nos sanus et desiderii sui iaculo vulneratos et intolerabili dolore confectos. Ep. 22. P. 410.

O mors, quae fratres dividis, et amore sociatos crudelis et dura dissocias!

Obsecro, ut modum adhibeas in dolore, memor illius sententiae: „ne quid nimis”, obligatoque parumper vulnere, audi laudes eius, cuius semper virtute laetatus es. Nec doleas, quod talem amiseris, sed gaudeas, quod talem habueris. Pag. 418.

Plorans et eiulans aiebat: (nempe Antonius) cur me Paule dimittis? Cur insalutatus abis? Tam tarde notus, tam cito recedis? P. 14.

Vita S. Hilarionis.

Mulier, — despectui habita a viro — prima irrum-pere ausa est beatum Hilarionem, et nihil tale suspicanti repente genibus eius advoluta: „ignosce, inquit, audaciae, ignosce necessitati meae. Quid avertis oculos? Quid rogantem fugis? Noli mulierem aspicere, sed miseram: hic sexus genuit Salvatorem. Non habent sani opus medico, sed qui male habent. P. 27.

Caeca mulier adducta est ad beatum Hilarionem oblataque ei a fratribus. — Omnem se substantiam expendisse ait in medicos. Cui respondit: si, quae in medicis perdidisti, dedisses pauperibus, curasset te verus medicus,

[324]

Jesus. Clarriante autem illa, et misericordiamdeprecante, exspuit in oculos eius, statimque Salvatoris exemplum virtus eadem prosecuta est. P. 30.

Furoris saevitiam torti oculi minabantur. P. 31.

Orionus curatus venit in monasterium, plurima, quasi gratiam redditurus, dona afferens. Cui sanctus: „Non legisti, quid Giezi, quid Simon passi sint: quod alter accepit pretium, alter obtulit, ut ille venderet gratiam Spiritus Sancti, hic mercaretur. Cumque Orionus flens diceret: „Accipe et da pauperibus; respondit: tu melius potes tua distribuere Ego, qui mea reliqui, cur aliena appetam? Multis nomen pauperum occasio avaritiae est; misericordia vero artem non habet. Nemo melius erogat, quam qui sibi nihil reservat. P. 32.

Ex vita S. Hilarionis.

Iamque modicus calor tepebat in pectore, nec praeter sensum quidquam vivi hominis supererat, et tamen apertis oculis loquebatur: Egredere, quid times? Egredere anima mea, quid dubitas? Septuaginta (70) prope annis servivisti Christo, et mortem times? In haec verba exhalavit spiritum. P. 62.

Ex vita Malchi, monachi captivi.

Qui navali proelio dimicaturi sunt prius in portu et in tranquillo mari flectunt gubernacula, remos trahunt, ferreas manus et uncas praeparant, dispositumque per tabulata militem pendente gradu et labente vestigio stare firmiter consvescunt: ut, quod in simulacro pugnae didicerint, in vero certamine non perhorrescant. P. 63.

Scribere disposui (si tamen Dominus vitam dederit et si vituperatores mei saltem fugientem me et inclusum

[325]

persequi desierint) ab adventu Salvatoris usque ad nostram aetatem, id est ab Apostolis usque ad nostri temporis foecem, quomodo et per quos Christi Ecclesia nata sit et adulta, persecutionibus creverit, martyriis coronata sit, et postquam ad Christianos Principes venit, potentia quidem et divitiis maior, sed virtutibus minor facta sit. P. 64.

Haec ab eo accepi: Ego, inquit Maroniaci agelli colonus, sed solus parentibus fui, qui cum me, quasi stirpem generis sui et haeredem familiae suae, ad nuptias cogere, monachum potius me esse velle respondi. Quantis pater minis, quantis mater blanditiis persecuti sint, ut pudicitiam proderem, haec res sola indicio est, quod domum et parentes fugi et quia ad orientem ire non poteram, propter vicinam Persidem et Romanorum militum custodiam, ad occidentem verti pedes, pauxillum nescio quid portans viatici, quod me ab inopia saltem defensaret. P. 65. — Monachorum magisterio me tradidi, manuum labore victuam quaesitans, lasciviamque carnis refraenans ieiuniis. — Post multos annos incidit mihi desiderium, ut ad patriam pergerem, et dum adhuc viveret mater (iam enim patrem mortuum audieram) solarer viduitatem eius; et exinde venditata possessiuncula, partem erogarem pauperibus, partem monasterio constituerem, — quid erubescam confiteri infidelitatem meam? — partem in sumptuum meorum solatia reservarem. Clamare coepit Abbas meus, diaboli esse tentationem et sub honestae rei occasione latere antiqui hostis insidias etc. P. 86. (lectu et relectu dignum, quod hic egregie describitur contra monachos, qui sibi aliqua reservant).

Timentes venenata animalia, intravimus quidem speluncam, sed statim in ipso introitu sinistrae nos foveae credimus, nequaquam ultra progredientes, ne dum mor

[326]

tem fugimus, incurramus in mortem; illudque nobiscum reputantes, si iuvat Dominus micros, habemus salutem, si despicit peccatores, habemus sepulchrum. P. 73.

Qui sunt, qui hoc crederent, ut ante os nostrum bestia pro nobis dimicaret? Sublato autem illo metu similis ante oculos nostros versabatur interitus: nisi quod tutius erat, rabiem leonis, quam iram hominis sustinere P. 75.

Haec mihi senex Malchus adolescentulo narravit; haec ego vobis retuli senex, et castis historiam castitatis expono, virgines castitatem custodire adhortor. Vos narrate posteris, ut sciant inter gladios et inter deserta et bestias pudicitiam nunquam esse captivam: et hominem Christo deditum posse mori, non posse superari. P. 7g.

De vestitu sacerdotum.

Quaeritur, ubi sit animae principale? Plato in cerebro, Christus monstrat in corde: „Beati mundo corde, quoniam ipsi Deum videbunt.” P. 77.

Multa nos facere cogit affectus et dum propinquitatem respicimus corporum, et corporis et animae offendimus Creatorem. Qui amat patrem, aut matrem super Christum, non est eo dignus. Discipulus ad sepulchrum patris ire desiderans Salvatoris prohibetur imperio. Quanti monachorum, dum patris et matris miserentur, suas animas perdiderunt. P. 82. Illum attendamus Patrem, qui nunquam moritur et ideo vivens mortuus est, ut nos mortuos vivificaret.

Prius faciamus et sic doceamus, ne doctrinae auctoritas cassis operibus destruat. P. 103.

Nihil nobis prodest omnium rerum eruditio, nisi Dei scientia coronemur. P. 109.

[327]

O quantorum sperata pudicitia in die iudicii dehonestabitur, quantorum infammata pudicitia a Deo iudice coronabitur. P. 106.

De servanda viduitate Epistola V-a ad Salvinam, viduam
nobilissimam.

Vereor, ne officium putetur ambitio: et quod exemplo illius facimus, qui dixit, discite a me, quia mitis sum et humilis corde, gloriae facere ambitione dicamur, et non viduam alloqui, et in angustia constitutam, sed aulae nos insinuare regali, et sub occasione sermonis amicitias potentium quaerere. P. 108.

Unusquisque non hominum, sed rerum pondere iudicandus est. Nec diviti obsunt opes, si eis bene utatur; nec pauperem egestas commendabiliorem facit, si inter sordes et inopiam peccata non caveat. Utriusque rei testimonium est Abraham patriarcha. Et quotidiana exempla suppeditant, quod alter in summis divitiis amicus Dei fit, alii quotidie in sceleribus deprehensi poenas legibus solvunt. Alloquimur igitur divitem pauperem, ne-scientem ipsa, quae possidet; neque enim marsupium eius discutimus, sed animae puritatem. Loquimur ad eam, cuius faciem ignoramus et virtutes novimus; quam nobis fama commendat; cuius venerabiliorem pudicitiam adolescentia facit; quae mortem iuvenis mariti sic flevit, ut exemplum coniugii dederit; sic tulit, ut eum profectum crederet, non amissum. Orbitatis magnitudo, religionis occasio fuit. Nebridium suum sic quaerit absentem, ut in Christo noverit praesentem. P. 188. Cur ergo ad eam scribimus, quam ignoramus? Triplex causa est: prima,

[328]

quia pro officio sacerdotii omnes Christianos filiorum loco diligimus, et profectus eorum nostra est gloria; altera, quia Pater defuncti intima mihi necessitudine copulatus fuit; extrema, quae et validior, quod filio meo Avito roganti negare non potui, qui crebris litteris.... ita suffudit pudorem negantis, ut plus considerarem, quid ille cuperet, quam quid me facere conveniret. V. Ibidem.

Scit ipsa, cui libellus hic scribitur, me non nota, sed audita narrare, nec ex aliquo in me beneficio, scriptorum more Graecorum, gratiam lingua reddere. P. 114.

Difficile factu est, gloriam virtute superare et ab his diligere, quos praecedas. P. 116.

Absit, ut sinistrum quidpiam mihi de Te suspicari liceat: sed ex abundantia lubricam aetatem monuisse pietatis est. P. 118.

Vas electionis loquitur:.... „castigo corpus meum, — — — ne aliis praedicans ipse reprobis inveniar.” Si ille timet, quis nostrum potest esse securus? Si David, amicus Dei et Salomon amabilis eius victi sunt quasi homines, ut et ruinae nobis ad cautionem, et poenitudinis ad salutem exempla praeberent: quis in lubrica via lapsum non metuat? P. 119.

Procul sint a conviviiis Tuis phasides aves, crassi turtures, attagen foricus et omnes aves, quibus amplissima patrimonia avolant. Ibid.

Tenera res in feminis fama pudicitiae est, quasi flos pulcherrimus cito ad levem marcescit auram levique flatu corrumpitur, maxime ubi et aetas consentit ad vitium, et maritalis deest auctoritas, cuius umbra tutamen uxoris est. P. 121.

Scio multas, clausis ad publicum foribus, non caru-

[329]

isse infamia servulorum, quos suspectos faciebat aut cultus immoderatus, aut crassi corporis nitor, aut aetas apta libidini, aut ex conscientia occulti amoris securus animi tumor, qui etenim bene dissimulatus frequenter erumpit in publicum et consertos quasi servos despicit. P. 122.

Semper in manibus Tuis sit divina lectio et crebrae orationes, ut omnes cogitationum sagittae, quibus adolescentia percuti solet, huiusmodi clipeo repellentur. P. 122.

Sicut irasci hominis; est, et iram non perficere Christiani: sic omnis caro; concupiscit quidem ea, quae carnis sunt, et quibusdam illecebris ad mortiferas animam voluptates trahit, sed nostrum est voluptatis ardorem maiore Christi amore restringere et lascivens iumentum fraenis inediae subiugare, ut non libidinem, sed cibos quaerat et desideret, et sessorem spiritum suum moderato et composito portet incessu. Quorsum ista? Ut hominem esse Te noveris, et passionibus humanis nisi caveris, subiacere. — De eodem cuncti facti sumus luto, iisdem compacti exordiis: in serico et in pannis eadem libido domiratur, nec regum purpuras timet, nec mendicantium spernit squallorem. Multoque melius est, stomachum Te dolere, quam mentem; imperare corpori, quam servire; gressu vacillare, quam pudicitia. P. 124.

Demuliere septies icta. Ep. quae falso adulterii accusata, iuvene ob acerbitem dolorum crimen confictum confitente, forti animo negabat, quod nec admittebat.

Mulier sexu inferior, virtute fortior — — oculis . . . suspexit ad coelum et evolutis per ora lacrimis: Tu — inquit — testis es Domine Jesu, cui occultum nihil est, qui es scrutator renum et cordis, non ideo nie negare velle, ne peream, sed ideo mentiri nolle, ne pec-

[330]

cem. At tu miser homo, si interire festinas, cur duos interimis innocentes? Equidem et ipsa cupio mori, cupio invisum hoc corpus exuere, sed non, quasi adultera. Praesto iugulum, micantem intrepida excipio mueronem, innocentiam tamen mecum feram. Non moritur, quisquis sic victurus occiditur. P. 137.

De virtutibus Paulae in Epistola VIII-a ad Eustochium Virginem.

Si cuncta corporis mei membra verterentur in lingvas et omnes artus humana voce resonarent, nihil dignum sanctae, et venerabilis Paulae virtutibus dicerem. Nobilis genere, sed multo nobilior sanctitate; potens quondam divitiis, sed nunc Christi paupertate insignior. — — Romae praetulit Betlehem, et tecta auro fulgentia informis luti vilitate mutavit. Non moeremus, quod talem amisimus, sed gratias agimus, quod habuimus, imo habeamus. P. 144.

Non laudis est possidere divitias, sed pro Christo eas contemnere, non tumere ad honores, sed pro Dei fide eos parvi pendere. P. 147.

Minima fuit inter omnes, ut omnium maior esset; et quo se plus deiciebat, tanto magis a Christo sublevabatur. Fugiendo gloriam, gloriam merebatur, quae virtutem quasi umbra sequitur et appetitores sui deserens, appetit contemptores. P. 148.

Saeculi homines suscipiunt eos, qui his pollent privilegiis: nos laudamus, qui pro Salvatore ista despexerint et mirum in modum, quos habentes parvi pendimus, si habere noluerint, praedicamus. P. 148.

Postquam vir eius mortuus est, ita eum planxit, ut

[331]

prope ipsa moreretur: ita se convertit ad Domini servitum, ut eius mortem videretur optasse. P. 149.

Jam carbasa tendebantur et remorum ductu navis in altum protrahebatur. Parvus Toxotius supplices manus tendebat in littore: Ruffina iam nubilis, ut suas expectaret nuptias, tacens fletibus obsecrabat. Et tamen illa siceos tendebat in coelum oculos, pietatem in filios pietate in Deum superans. Nesciebat se matrem, ut Christi ancillam probaret. P. 151.

Semper virtutes sequitur invidia, feriuntque summos fulgura montes. P. 173.

Avaritia nullis expletur divitiis et quo amplius habuerit, plus requirit, et neque copia, neque inopia minuitur. P. 182.

Jurgantes inter se, sermone lenissimo foederabat. V. Ibidem.

Lascivientem adolescentularum carnem crebris et duplicatis ieiuniis frangebat, malens eis stomachum dolere, quam mentem. Si vidisset aliquam comtorem, frontis contractione et vultus tristitia arguebat errantem dicens: munditiam corporis atque vestitus animae esse immunditiam. V. Ibidem.

Per exteriorem hominem interioris hominis vitia demonstrantur. P. 183.

Quam linguosam, garrulam ac procacem rixisque perspexerat delectari et saepius commonitam nolle converti, inter ultimas et extra conventum sororum, ad fores triclinii orare faciebat, et cibum separatim capere, ut quam obiurgatio non correxerat, emendaret pudor. V. Ibidem.

Quod inter saeculi homines non leve putatur, vei nihil, hoc in monasterio gravissimum dicebat esse delictum. V. Ibidem.

[332]

Quando dicitur: eritis similes Angelorum, similitudo promittitur, non natura mutatur. P. 190.

Haec dixi . . . , ut fidem tantae foeminae ostendam, quae maluit inimicitias hominum subire perpetuas, quam Dei offensam amicitias noxiis provocare. P. 193.

Sacrilegium putabat, qui non tali focinae ultimum reddidisset officium. — Omnis inopum multitudo matrem et nutritiam se perdidisse clamabat, quodque mirum sit, nihil pallor mutaverat faciem, sed ita dignitas quaedam et gravitas ora compleverat, ut eam putares non mortuam, sed dormientem. P. 199.

Secura esto, Eustochium — et quo magis gaudeas, mater tua longo martyrio coronata est. Non solum enim effusio sanguinis in confessione reputatur, sed devotae quoque mentis servitus immaculata quotidianum martyrium est; illa corona de rosis et violis plectitur, haec de liliis. P. 200.

Vale, o Paula! Et cultoris Tui ullimam senectutem orationibus iuva. Fides et opera Tua Te Christo sociant, praesens facilius, puod postulas, impetrabis.

Epistola IX-a de laudibus Marcellae post VII-am nuptiis mensem viduae.

Saepe et multum flagitas, ut memoriam sanctae foeminae Marcellae litteris recolam; et bonum, quod quotidie fructi sumus, caeteris etiam noscendum imitandumque describam. Satis doleo, quod hortaris sponte currentem et me arbitraris praecibus egere, qui ne tibi quidem in eius dilectione concedam. P. 204.

Juvenis quidem cito mori potest, sed senex diu vivere non potest. 205.

[333]

Haeret vox, et singultus intercipiunt verba dictantis; capitur urbs, quae totum cepit orbem. P. 218,

Epistola X-a.

Difficilius anogantia, quam auro caremus et gemmis; his enim abiectis interdum gloriosis tumemus sordibus et vendibilem paupertatem populari aurae offerimus. P. 222.

Celata virtus et conscientiae tora secreta Deum solum iudicem respicit. V.

Aliae sunt leges Caesarum, aliae Christi; aliud Papianus, aliud Paulus noster docuit. P. 223.

Publicanus. peetus verberans pugnis, oculos non levabat in coelum, et multo iustificatio recessit humili confessione viliorum, quam Pharisaeus superba iactatione virtutum. P. 227.

Ille, quem despiciamus, quem videre non possumus, ad cuius introitum nobis vomitus erumpit, nostri similis est, de eodem nobiscum luto formatus, iisdem compactus elementis. Quidquid patitur, et nos pati possumus, vulnera eius existimemus propria: et omnis animi in alterum duritia, clementi in nosmetipsos cogitatione frangetur. P. 229.

Ecce subito Oriens totus intremuit — — erupisse Hunnorum examina, quae pernicibus equis huc illucque, caedis pariter et terroris cuncta compleverant. — Avertat Jesus ab orbe Romano tales ultra bestias. Insperati ubique aderant, et famem celeritate vincentes, non religioni, non dignitatibus, non aetati parcebant, non vagientis miserebantur infantiae. Cogebantur mori, qui nondum

[334]

vivere coeperant, et nescientes malum suum inter hostium manus ac tela ridebant. P. 232.

Jungunt opes, sociant voluntates, ut quod aemulatio dissipatura erat, concordia cresceret. P. 235.

Epistola XI-a adversus Vigilantium.

Honoramus reliquias. martyrum, ut Eum, cuius sunt martyres, adoremus; honoramus servos, ut honor servorum redundet ad Dominum, qui ait: qui vos suscipit, me suscipit.

Sola Gallia monstra non habuit, sed viris semper fortissimis et eloquentissimis abundavit. P. 251.

Monachus non Doctoris, sed plangentis habet officium, qui vei se, veimundum lugeat, et Domini pavidus praestoletur adventum; qui sciehs imbecillitatem suam et vas fragile, quod portat, timet offendere, ne impingat, corruat atque frangatur. Unde et muliercularum vitat aspectum, et in tantum castigato sui est, ut etiam quae tuta sunt, pertimescat. P. 272.

Cur pergis ad eremum? *Ne me capiat oculus meretricis* ne forma pulcherrima ad illicitos ducat amplexus. Respondebis: hoc non est pugnare, sed fugere; sta in aeie, adversariis armatus obsiste, ut postquam viceris, coroneris. Fateor imbecillitatem meam; nolo spe victoriae pugnare, ne perdam aliquando victoriam. Si fugero, gladium devitavi si stetero, aut vincendum mihi est, aut cadendum. Quid autem necesse est certa dimittere, et incerta sectari? Aut scuto, aut pedibus mors vitanda est. Tu, qui pugnans, et superari potes et vincere: ego, cum fugero, non vinco in eo, quod fugio, sed ideo fugio, ne vincar. Nulla securitas est, vicino serpente dormire; potest fieri, ut me non mordeat; potest tamen fieri, ut aliquando me mordeat. Matres vocamus, sorores et filias,

[335]

et non erubescimus vitiis nostris nomina pietatis obtendere. Quid facit monachus in cellulis foeminarum? Quid sibi volunt sola et privata colloquia et arbitros fugientes oculi? Sanctus amor impatientiam non habet. V. Ibidem.

Urbium frequentiam ideireo declinamus ne facere compellamur, quae non tam natura cogit facere, quam voluntas. P. 273.

[336]

Adnotationes variae.

Quomodo regnantis irreligiositatis et immoralitatis poenae sequantur? Principes per populos, populi per Principes puniantur? Philothea. Theopista. P. 58. Anno 1848.

Tanulj Jézustul: 1.) szenvedni, 2.) meghalni. Pro Parasceve. Missions-Praedigt. Tom. 2. P. 252.

A feltámadásbul vigasztalás: 1.) a szenvedésben, 2.) az üldözésben (pro Paschate) V. P. 291.

Az igaz világotadás, szabadság és egyenlőség csak a Krisztus. religiójában található fel. (Pro modernis temporibus Concio pro Testo exaltationis Sanctae Crucis. Philothea Anno 1848. P. 265.

Pax vobis. (Sermo introductivus in aditu Parochiae. Phil. Anno 1848. N. 36. P. 282.

Sanctus Cyprianus virgines vocat flores Ecclesiastici germinis, illustriorem .portionem gregis Christi. De habitu virginum. P. 153.

In eodem tractatu: Habitacula meliora vos petitis — maioris gratiae praemium in coelestibus obtinetis.

Primus homo de terrae limo, secundus de coelo; huius imaginem portat virginitas.

Immortalis est memoria illius, dicit sapiens. Eccl. 16.